

T. C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ANONİM ŞİRKETLERDE KISMİ BÖLÜNME

Mutlu Kağıtçıoğlu

2501040326

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Arslan Kaya

İstanbul 2007

TEZ ONAYI

Özel Hukuk Anabilim Dalında **2501040326** Numaralı Mutlu Kağıtçıoğlu'nun hazırladığı "**Anonim Şirketlerde Kısmi Bölünme**" konulu **YÜKSEK LİSANS / DOKTORA-TEZİ** ile ilgili **TEZ SAVUNMA SINAVI**, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 15.Maddesi uyarınca ....., ... günü saat **...../.....'de** yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin .....ne* **OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA** karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI (2)	İMZA

ÖZ

Anonim Şirketlerde Kısmi Bölünme

Mutlu Kağıtçıoğlu

Anonim şirketlerin kısmi bölünmesini incelediğimiz bu çalışmada, bölünme kavramı ile ticaret hukuku ve diğer hukuk dallarında kısmi bölünme usulü anlatılmıştır. Ticaret ortaklıklarının bölünme suretiyle yeniden yapılanmaları hukuki metinlerde düzenlenmiştir. Türk hukukunda kısmi bölünme konusunda maddi hukuk boşluğu bulunmaktadır. Türk Ticaret kanununda yer almayan bölünme müessesesi, ilk defa vergi kanunu ile Türk hukukunda ele alınmıştır. Ticaret ortaklıklarının bölünmesi, Adalet Bakanlığı nezdindeki Ticaret Kanunu Tasarısının yasalaşması ile maddi hukuk bakımından düzenlenmiş olacaktır.

Ticaret hukuku boyutuyla anonim şirketlerde kısmi bölünme, Anonim ve Limited Şirketlerin Kısmi Bölünme İşlemlerinin Usul ve Esaslarının Düzenlenmesi Hakkında Tebliğ, Ticaret Kanunu Tasarısı ve söz konusu tasarıya kaynaklık eden Avrupa Birliği mevzuatı, mehz İsviçre hukuku ve Alman hukuku çerçevesinde değerlendirilmiştir. Kısmi bölünme hakkında vergi mevzuatı başta olmak üzere diğer hukuk dalları da ele alınmıştır.

Türk hukukunda kısmi bölünme maddi hukukta düzenlenmemesi, uygulamada anonim şirketlerin kısmi bölünmelerini engellemektedir. Kısmi bölünmeye ilişkin birleşmeye ilişkin ticaret kanunu hükümleri ve borçlar kanunundaki malvarlığı ve ticari işletmenin devri hükümleri ile kısmi bölünme işlemi gerçekleştirilebilir. Diğer taraftan Ticaret Kanunu Tasarısının yasalaşması ile bölünme müessesesi maddi hukuktaki yerini almış olacaktır.

ABSTRACT

Partial division in joint stock companies

Mutlu Kağıtçıoğlu

In this study where we analyzed partial division in joint stock companies, the concept of division and partial division under the Commercial Law and other law branches have been explained. The restructuring of business organizations by way of division has been regulated in legal texts. In Turkish law, there is a substantive law lacuna concerning partial division. The division concept which does not exist in the the Turkish Commercial Code, has been handled for the first time in Turkish law under the Tax Law. The division of commercial partnerships will be regulated in terms of substantive law when the draft Commercial Code pending at the Ministry of Justice becomes law.

In terms of Commercial Law, partial division in joint stock companies, the Communiqué concerning the Principles and Procedures of Partial Division in the Joint Stock and Limited Liability Companies, the draft Commercial Code and the European Union legislation forming the basis of the said draft, have been assessed within the framework of the referenced Swiss Law and German Law. Concerning partial division, the Tax Law in priority and other laws have been considered.

The fact that under Turkish Law, partial division has not been regulated does not prevent in practice the partial division of joint stock companies. Partial division can be realized according to the provisions of the Commercial Law related with commercial merger and the provisions of the Code of Obligations on assets and transfer of commercial enterprises. On the other hand, with the promulgation of the draft Commercial Code, the division concept will have its place under the substantive law.

ÖNSÖZ

Küreselleşme sürecinde şirketler yeniden yapılanma eğilimindedir. Bölünme, bu süreçte, şirketlerin yeniden yapılandırılmalarında kullanılan önemli bir yöntem haline gelmiştir. Çalışmamızda uygulamada sıklıkla görülen anonim şirketlerin kısmi bölünme yolu ile yeniden yapılanları incelenmiştir.

Şirketlerin bölünme yöntemine duydukları ihtiyaç, bölünme ile ilgili hukuki düzenlemelerin oluşturulmasını gerektirmiştir. Türk hukukunda bölünme müessesesi vergi kanunlarında düzenlenmiştir. Ticaret hukukunda bölünmeye ait kanuni bir düzenleme bulunmamaktadır. Çalışmamızda Türk hukukuna göre anonim şirketlerin kısmi bölünebilmesi imkanı araştırılmıştır. İlgili kanun ve tebliğ hükümleri, Türk Ticaret Kanunu tasarısı ve tasarıya kaynaklık eden yabancı hukuk düzenlemeleri ışığı altında anonim şirketlerde kısmi bölünme işlemi açıklanmıştır.

Bu yüksek lisans tezi çalışmasında büyük katkısı bulunan tez danışmanım sayın Doç. Dr. Arslan Kaya'ya teşekkür ederim.

Bahçelievler, Eylül 2007

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR.....	xii
GİRİŞ	1
I. KONUNUN SUNULMASI	1
II. ÇALIŞMA KONUSU VE PLANI	3

BİRİNCİ BÖLÜM

KISMİ BÖLÜNME KAVRAMI

I. TERİM	6
II. KISMİ BÖLÜNMENİN TANIMI	9
A. Ekonomik Tanım.....	9
B. Hukuki Tanım.....	11
1. Yasal Düzenlemelerde Yer Alan Tanımlar.....	12
a. Ticaret Hukuku	13
b. Vergi Hukuku	16
c. Sermaye Piyasası Hukuku.....	17
d. Bankalar Hukuku.....	19
2. Öğretide Yer Alan Tanımlar	20
3. Kısmi Bölünme Kavramının Tespiti	23
4. Türk Hukukunda Anonim Şirketlerin Kısmi Bölünmesi.....	24
III. KISMİ BÖLÜNME TÜRLERİ	27
A. Bölünmeye Katılacak Şirketlerin Mevcut Olup Olmamasına Göre Kısmi Bölünme Türleri.....	27

1. Devralma Yolu İle Kısmi Bölünme.....	27
2. Yeni Kuruluş Yolu İle Kısmi Bölünme.....	28
B. Bölünen Şirketin Ortaklarına Dağıtılan Hisse Oranına Göre Kısmi Bölünme Türleri.....	28
1. Eşdeğer Kısmi Bölünme (Oranın Korunduğu Bölünme).....	29
2. Eşdeğer Olmayan Kısmi Bölünme (Oranın Korunmadığı Bölünme).....	30
IV. KISMİ BÖLÜNMENİN YAKIN KAVRAMLARDAN AYIRT EDİLMESİ.....	31
A. Birleşme.....	31
B. Malvarlığı veya Ticari İşletmenin Devri.....	36
C. Split-Up (Bölünen Şirketin İnfisahı Suretiyle Bölünme).....	40
D. Spin-Off (Mevcut Ortaklara Hisse Dağıtımı Şeklinde Bölünme-Farklılaştırma).....	41
E. Split-Off (Hisse Değişimi Şeklinde Bölünme).....	43
F. Divestiture (Ayrıştırma-Elden Çıkarma).....	43
G. Equity Carve-Out (Şirket Özvarlıklarını Parçalara Bölme-Hisse Satma).....	44
V. KISMİ BÖLÜNME NEDENLERİ.....	45
A. Ölçek Ekonomisinden Yararlanılması (“Economies Scale”).....	48
B. Uzmanlaşmanın Sağlanması.....	49
C. Verimliliğin Artırılması.....	51
D. Pazar Payının Korunması ve Rekabet Gücünün Artırılması.....	52
E. Risk Azaltılması.....	54
F. Ortaklar Arasındaki Anlaşmazlıklar.....	54
G. Birleşmenin Ortaya Çıkardığı Olumsuzlukların Giderilmesi.....	55
H. Miras Nedeniyle Ortaya Çıkabilecek Anlaşmazlıkların Önlenmesi.....	55
İ. Vergi Avantajının Sağlanması.....	56
J. Diğer Nedenler.....	56
VI. KISMİ BÖLÜNMENİN TARİHSEL SÜRECİ.....	57
VII. ÇEŞİTLİ HUKUK SİSTEMLERİNDE KISMİ BÖLÜNME.....	61
A. Amerikan Hukuku.....	61
B. Avrupa Birliği Hukuku.....	63

C. İngiliz Hukuku.....	65
D. Alman Hukuku.....	66
E. İsviçre Hukuku	68

İKİNCİ BÖLÜM

TİCARET HUKUKU BAKIMINDAN ANONİM ŞİRKETLERDE KISMİ BÖLÜNME

I. KISMİ BÖLÜNMENİN ŞARTLARI.....	70
A. Kısmi Bölünmeye Katılan Şirketlerin Sermaye Şirketi Olması.....	70
B. En Az İki Şirketin Varlığı	73
II. KISMİ BÖLÜNME İŞLEMLERİ.....	73
A. Kısmi Bölünme Görüşmeleri	73
B. Genel Kurul Tarafından Yönetim Kuruluna Yetki Verilmesi (1.Genel Kurul Toplantısı).....	75
C. Bölünme Sözleşmesi veya Planının Hazırlanması	76
1. Yetkili Organ.....	77
2. Bölünme Sözleşmesi veya Planının Şekli.....	78
3. Bölünme Sözleşmesi veya Planının Hukuki Niteliği	80
4. Bölünme Sözleşmesi veya Planının Kapsamı.....	81
a. Bölünmeye Katılan Şirketlerin Ticaret Unvanları, Merkezleri ve Türleri	84
b. Kısmi Bölünmeye Konu Aktif ve Pasif Malvarlığının Dökümleri	85
c. Payların Değişim Oranlarının ve Gereğinde Ödenecek Denkleştirme Tutarının Tespiti	88
d. Devralan Şirketin Tahsis Ettiği Hakların Niteliği	89
e. Pay Sahipleri Dışındaki Hak Sahiplerinin Korunması	89
f. Ortaklık Paylarının Değişim Tarzları.....	90
g. Bilanço Karını Kazanma Tarihi	90
h. Bölünen Şirketin İşlemlerinin Hangi Tarihten İtibaren Devralan	

Şirketin Hesabına Yapılmış Kabul Edildiği.....	90
i. Yönetim Organlarının Üyelerine, Müdürlere, Yönetim Hakkını Haiz Kişilere ve Denetçilere Tanınan Özel Menfaatler.....	91
j. Kısmi Bölünme Sonucu Devralan Şirketlere Geçen İş İlişkileri	91
k. Bölünme Sözleşmesi veya Planında Bulunulabilecek Diğer Kayıtlar....	92
5. Bölünme Sözleşmesi veya Planının Hükümsüzlüğü	92
D. Bölünme Raporunun Hazırlanması	93
1. Yetkili Organ.....	95
2. Bölünme Raporunun Şekli.....	95
3. Bölünme Raporunun Kapsamı.....	96
a. Kısmi Bölünmenin Amacı ve Sonuçları	97
b. Bölünme Sözleşmesi veya Planı	98
c. Pay Değişim Oranının Açıklanması	98
d. Denkleştirme Tutarının Açıklanması.....	99
e. Kısmi Bölünme Dolayısıyla Ortaklara Ek Yükümlülüklerin Getirilmesi.....	100
f. Devralan Şirketin Farklı Nev’iden Olması Sebebiyle Yükümlülüklerin Getirilmesi	100
g. Kısmi Bölünmenin İşçiler Üzerindeki Etkileri	101
h. Kısmi Bölünmenin, Bölünmeye Katılan Şirketlerin Alacaklıları Üzerindeki Etkileri	102
i. Yeni Kurulacak Şirkete İlişkin Açıklamalar.....	102
E. Bölünme Sözleşmesi veya Planının ve Bölünme Raporunun Denetlenmesi.....	102
1. Bölünme Denetçisi	104
2. Bölünme Denetçisinin Seçiminde Yetkili Organ	106
3. Denetleme Raporunun Şekli	107
4. Denetleme Raporunun Kapsamı	107
F. Bölünme Sözleşmesi veya Planının, Bölünme Raporunun ve Denetleme Raporunun Pay Sahiplerinin İncelemesine Sunulması.....	110
G. Genel Kurulda Kısmi Bölünme Kararı Alınması (2. Genel Kurul Toplantısı).....	112

1. Genel Kurul Toplantısı Öncesi Hazırlık İşlemleri	112
2. Kısmi Bölünen Şirkette Sermaye Azaltımı Kararı Alınması.....	115
3. Kısmi Bölünmede Devralan Şirket Tarafından Sermaye Artırımı Kararı Alınması	121
4. Nisaplar.....	125
a. Eşdeğer Kısmi Bölünmede Nisap.....	127
b. Eşdeğer Olmayan Kısmi Bölünmede Nisap.....	129
5. Bölünme Kararının Şekli	131
H. Kısmi Bölünmenin Ticaret Siciline Tescili ve İlanı.....	131
1. Tescil	131
2. İlan.....	134

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KISMİ BÖLÜNMENİN SONUÇLARI

I. MALVARLIĞI BÖLÜMLERİNİN DEVRİNE BAĞLI SONUÇLAR	136
A. Külli Halefiyet İlkesi	140
B. Bölünme Sözleşmesinde veya Planında Yer Verilmeyen Malvarlığı Urusları	145
II. DEVRALAN ŞİRKETLERDE PAY SAHİPLİĞİ HAKLARININ TAHSİSİ.....	147
III. PAY SAHİPLERİNİN KORUNMASI	148
A. Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı.....	149
B. Denkleştirme Tutarını Talep Hakkı.....	151
C. Ayrılma Hakkı.....	154
D. Bölünmenin İptali.....	155
E. Özel Haklara Sahip Pay Sahiplerinin Korunması.....	158
IV. İNTİFA SENEDİ SAHİPLERİNİN KORUNMASI	160
V. ALACAKLILARIN KORUNMASI.....	161
A. Türk Hukukunda Koruma Sistemleri	162

B. Yabancı Hukuklarda Koruma Sistemleri	167
VI. İŞÇİLERİN KORUNMASI	169
VII. KISMİ BÖLÜNME İŞLEMLERİNDEN DOĞAN SORUMLULUK.....	172
VIII. KISMİ BÖLÜNMENİN VERGİSEL SONUÇLARI	176
A. Kurumlar Vergisi Bakımından Kısmi Bölünmenin Sonuçları.....	176
1. Kısmi Bölünmenin Şartları	177
a. Bölünen ve Devralan Şirketlerin Sermaye Şirketi Olması.....	177
b. Devralan Şirketin Tam Mükellef Olması.....	178
c. Kısmi Bölünme Sonucunda Taşınmazlar, İştirak Hisseleri, Üretim İşletmeleri ve Hizmet İşletmelerinin Aynı Sermaye Olarak Konulması	179
d. Kısmi Bölünme İle Aynı Sermaye Olarak Konulacak Değerlerin Kayıtlı Değerleri İle Aktarılması.....	182
e. Devralan Şirketin Sermayesini Temsil Eden İştirak Hisselerinin, Bölünen Şirkete veya Ortaklarına Verilmesi	183
2. Kısmi Bölünme Halinde Vergilendirme.....	184
3. Devralan Şirketin Sorumluluğu	186
B. Katma Değer Vergisi Bakımından Kısmi Bölünmenin Sonuçları	186
C. Diğer Vergi Türleri Bakımından Kısmi Bölünmenin Sonuçları	188
SONUÇ	191
BİBLİYOGRAFYA	194

KISALTMALAR

ABD.	Amerika Birleşik Devletleri
AET.	Avrupa Ekonomik Topluluğu
A.e.	Aynı eser
Art.	Artikel
BATİDER.	Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BBI.	Bundesblatt
BGBI.	Bundesgesetzblatt
BK.	Borçlar Kanunu
Bkz.:	Bakınız
bs.	bası
bsk.	baskı
C.	Cilt
dp.	dipnot
KVK.	Kurumlar Vergisi Kanunu
Lfus.	Loi sur la fision
m.	madde
s.	sayfa
S.	Sayı
SerPK.	Sermaye Piyasası Kanunu
SPK.	Sermaye Piyasası Kurulu
s.y.	sayfa yok
TTK.	Türk Ticaret Kanunu

t.y.	tarih yok
UmwG.	Umwandlungsgesetz
vd.	ve devamı
y.y.	yayın yeri yok

GİRİŞ

I. KONUNUN SUNULMASI

Modern ekonomik sistemin vazgeçilmez üretim aracı olan anonim şirketler, sermayenin tabana yayılmasında ve tasarrufların yatırıma dönüşmesinde büyük önem taşımaktadır. Küreselleşme süreci ile birlikte büyüyen pazar içinde, özellikle anonim şirketlerin varlığını devam ettirmesi veya etkinliğini artırması şirket yapısında önemli değişiklikleri zorunlu kılmaktadır. Zira anonim şirketlerin kuruluş gayesi kazanç sağlamaktır. Artan rekabet ortamına ve hızla gelişen dünya pazarına ayak uydurmak isteyen ya da büyümeyi hedefleyen anonim şirketler çeşitli yeniden yapılanma¹ sürecine girmektedirler.

Uygulamada en sık uygulanan yeniden yapılanma yöntemini birleşmeler oluşturmaktadır. Şirketlerin birleşmeleri, özellikle Sanayi Devriminden sonra büyüyen ve bütünleşen piyasalarda sektör liderliğini ve pazar payını dolayısıyla kazancı artırması nedeni ile cazip hale getirmiştir. Ancak birleşmelerin her zaman istenilen sonucu vermemesi şirketlerin yeni yapılandırma yöntemlerini uygulamasını sonuçlamıştır.

Kısmi bölünme, son yıllarda şirketlerin yeniden yapılandırılmalarında uygulanan bir yöntem olarak ortaya çıkmıştır. Ekonomik gücün merkezileşmesinin karşısında duran bölünme ile de şirketler ekonomik verimliliğe ulaşabilmektedir. Birçok faaliyeti bünyesinde bulunduran şirketler, bazı malvarlıklarını diğer şirketlere aktararak temel faaliyet konularında uzmanlaşmaya gitmesi ile de ölçek ekonomisine

---

¹ Oya Aytemiz Seymen, **İşletmelerde Yeniden Yapılanma**, İstanbul, Beta Basım, 2000, s.5; “Yeniden yapılanma, işletmelerin son derece hızlı değişen ve giderek artan rekabet ortamında, temel görev ve sorumluluklarını, faaliyetlerini sürdürebilmek için gerçekleştirdikleri tüm işlerini, adeta kuruluş aşamasındaki bir işletmede olduğu gibi, yepyeni bir bakış açısı ve titiz bir sorgulama ile ele alarak, iç ve dış çevresel gelişmelerin ışığında, müşterilerine daha fazla değer yaratacağına inandıkları tamamıyla süreçlere odaklı bir yapılanma çerçevesinde temelden yeniden düşünmeleri ve yeniden tasarlamalarıdır.”; Diğer yeniden yapılandırma tanımları için Bkz.: Metin Göker, **2000’li yıllarda Kamu ve Özel Sektörde Yeniden Yapılanma**, İstanbul, Tügiad Yayını, 1996, s.212, Tamer Koçel, **İşletme Yöneticiliği**, 6.bs., İstanbul, Beta Basım, 1998, s.28.

ulaşmaktadır. Diğer taraftan bölünme sonucunda şirketin tasfiye edilmeden varlığını koruması ve yeni şirketlerin kurulması imkanının doğması, ekonomideki sınırlı kaynakların verimli ve etkin biçimde kullanılmasını da sağlamaktadır.

İşleyiş itibari ile kolaylıklar sağlayan ve tabana yayılabilen anonim ortaklıkların kısmi bölünerek yeniden yapılanmalarının getirdiği sonuçlar bölünme ile ilgili hukuki düzenlemelerin varlığını zorunlu kılmıştır. Bu konuda, yabancı hukuk sistemleri ve özellikle Avrupa Birliğinin yönergeleri sermaye şirketlerinin bölünmesini düzenleyen kurallar getirmiştir. Sermaye şirketlerinin kısmi bölünmesi başta ticaret hukuku olmak üzere, vergi hukuku, rekabet hukuku gibi hukuk dallarını etkilemektedir. Hukuk sistemlerinde yer verilen bölünme düzenlemeleri özellikle ticaret hukuku ve vergi hukuku dalları çerçevesinde düzenlenmiştir.

Türk hukukunda ise kısmi bölünme ticaret hukuku alanında düzenleme yeri bulmadan, vergi hukuku alanında düzenlenmiştir. 4684 sayılı “Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”² (4684 sayılı Kanun) ile 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nun³ (5422 sayılı KVK.) 38 ve 39. maddeleri değiştirilerek bölünme müessesesi düzenlenmiş ve bölünme kavramına yer verilmiştir⁴. Bu kanunda, bölünme türleri olarak kısmi ve tam bölünme ayırımına yer verilmektedir. Genel olarak kısmi bölünme, bir ortaklığın malvarlığının bir bölümünü mevcut veya yeni kurulacak ortaklıklara, devralan ortaklık paylarını kendisinin ya da ortaklarının iktisap etmesi karşılığında devretmesidir. Kısmi

---

² 03.07.2001 tarihli ve 24451 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

³ 10.06.1949 tarihli ve 7229 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

⁴ 5422 sayılı KVK.’nun 38 maddesinin 1. fıkrasının 1. bendinde tam bölünme şu şekilde tanımlanmıştır:

“*Tam mükellef bir sermaye şirketinin tasfiyesiz olarak infisah etmek suretiyle bütün mal varlığı, alacak ve borçlarını mukayyet değerleri üzerinden mevcut veya yeni kurulacak tam mükellefiyete tabi iki veya daha fazla sermaye şirketine devretmesi ve karşılığında devredilen sermaye şirketinin ortaklarına devralan sermaye şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisseleri verilmesi*”. Kısmi bölünme ise 5228 sayılı Kanunla değişik 5422 sayılı KVK.’nun 38 maddesinin 2. fıkrasında,

“*Tam mükellef bir sermaye şirketinin veya bu mahiyetteki bir yabancı kurumun Türkiye’deki işyeri veya daimi temsilcisinin bilançosunda yer alan gayrimenkuller ve iştirak hisseleri ile üretim tesisleri, hizmet işletmeleri ve bu tesis ve işletmelere bağlı gayrimaddi haklar, hammadde, yarı mamul ve mamul malların, mukayyet değerleri üzerinden mevcut veya yeni kurulacak tam mükellef bir sermaye şirketine, bu değerleri devreden şirketin ortaklarına verilmek veya devreden şirkette kalmak üzere, devralan şirketin iştirak hisseleri karşılığında aynı sermaye olarak konulması*” olarak tanımlanmıştır.

bölünmede bölünen ortaklık hukuken devam ederken, tam bölünmede bölünen ortaklık tasfiyesiz infisah etmektedir.

Maliye Bakanlığı ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından anonim ve limited şirketlerin kısmi bölünmesini içeren “Anonim ve Limited Şirketlerin Kısmi Bölünme İşlemlerinin Usul ve Esaslarının Düzenlenmesi Hakkında Tebliğ” (Bölünme Tebliği) yayımlanmıştır⁵. Diğer taraftan bölünmeye dolaylı olarak işaret eden birtakım özel düzenlemeler yapılmıştır. Ancak Türk hukukunda kısmi bölünme ile ilgili bir maddi hukuk boşluğu olduğu aşıkardır. Öğretide, bu haliyle bölünmenin uygulanabileceğini savunan görüşler olduğu gibi, ticaret hukukundaki mevcut boşluk nedeniyle bölünmenin uygulanamayacağı ileri süren görüşler de mevcuttur. Durum bu olmakla birlikte, genel hükümler ve vergi kanunlarındaki düzenlemelerle uygulamada kısmi bölünme hayata geçirilmektedir.

II. ÇALIŞMA KONUSU VE PLANI

Çalışma konumuzu anonim şirketlerin kısmi bölünmesi oluşturmaktadır. Uygulamada bölünme yoluna daha çok anonim ortaklıkların başvurması ve bu şirketler tarafından kısmi bölünme modelinin sıklıkla tercih edilmesi tez konusu olarak seçmemizde esas alınmıştır. Anonim şirketlerin tam bölünmesi, kısmi bölünme ile yapılan karşılaştırmalar dışında inceleme konumuzun dışında bırakılmıştır.

Anonim ortaklıkların kısmi bölünmesi, ticaret hukuku başta olmak üzere vergi hukuku, rekabet hukuku, iş hukuku gibi hukuk dallarında inceleme olanağına sahiptir. Çalışmamızın esasını ise konunun ticaret hukuku boyutu teşkil etmektedir.

Çalışmamızda, Türk hukukunda anonim ortaklıkların kısmi bölünmesi Bölünme Tebliği hükümleri ve vergi mevzuatı çerçevesinde incelenecektir. Ayrıca, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve söz konusu tasarıya kaynak teşkil eden Avrupa Birliği

---

⁵ 16.09.2003 tarihli ve 25231sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

yönergesi, İsviçre ve Alman hukukunun bölünmeye ilişkin düzenlemeleri de ayrıntılı olarak inceleme alanı bulacaktır. Bu şekilde Türk hukukunda yer alan kısmi bölünme düzenlemeleri, yabancı hukuklarla mukayese edilecektir.

Çalışma konumuz üç ana bölüm etrafında şekillenecektir. Çalışmamızın birinci bölümünde kısmi bölünme kavramı incelenecektir. Çalışmamız kısmi bölünme ile sınırlı olmakla birlikte, bölünme düzenlemelerinin genel nitelik taşıması nedeniyle bölünme kavramına ilişkin açıklamalara yer verilecektir. Kısmi bölünme kavramı altında Türk hukukunda yer alan kısmi bölünme düzenlemeleri incelenecektir. Hukuki düzenlemelerde ve öğretide kısmi bölünmeye ait tanımlara yer verilerek, kısmi bölünme kavramı tespit edilmeye çalışılacak ve Türk hukukunda mevcut düzenlemeler çerçevesinde kısmi bölünme sorunu değerlendirilecektir. Kısmi bölünme kavramı altında, kısmi bölünme türleri ve kısmi bölünmenin benzer müesseselerden ayrımları ortaya konulacaktır. Devamında kısmi bölünmenin nedenleri ve kısmi bölünmenin geçmişten günümüze kadar olan süreci irdelenecektir. Birinci bölümün sonunda Amerikan hukuku ve Avrupa Birliği hukuku, Alman hukuku, İngiliz hukuku ve mehzaz İsviçre hukuku yönünden çeşitli hukuk sistemlerindeki bölünme ve kısmi bölünme düzenlemeleri genel hatları ile ele alınacaktır.

İkinci bölümde, ticaret hukuku boyutuyla anonim şirketlerin kısmi bölünmesi incelenecektir. Kısmi bölünmenin şartları, kısmi bölünme usulü, kısmi bölünme sözleşmesi ve planı, kısmi bölünme raporu, kısmi bölünmeye ilişkin genel kurul işlemleri, kısmi bölünme kararının alınması, kısmi bölünmenin tescil ve ilanı aşamaları değerlendirilecektir. İkinci bölümde anlatılacak olan bölünme usulünde, Türk hukukunda yer alan bölünme düzenlemeleri ile birlikte Avrupa Birliği hukuku, İsviçre hukuku ve Alman hukukundan yararlanılacaktır.

Üçüncü bölümde, kısmi bölünmede malvarlığı bölümlerinin devrine bağlı sonuçlar ve külli halefiyet prensibi ve pay sahipliği haklarının tesisi açıklanacaktır. Başta bilgi alma hakkı ve dava hakları olmak üzere kısmi bölünmede pay sahiplerinin korunması konusu işlenecektir. Kısmi bölünmeden etkilenmeleri nedeniyle, alacaklıların, intifa

senedi sahiplerinin ve işçilerin korunması ve bölünme işlemleri nedeniyle doğan sorumluluk konularına yer verilecektir. Nihayetinde ise, kısmi bölünme nedeniyle şirketlerin sağladığı vergisel avantajlar açıklanacaktır.

Sonuç bölümünde ise çalışma konumuzda yer alan tespitler ve esaslı noktalar yer alacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KISMİ BÖLÜNME KAVRAMI

Kısmi bölünme kavramının kavramsal içeriği ve ifadesi konusunda çeşitli ülkelerin hukuk düzenlemelerinde değişik terimler kullanılmaktadır. Bu düzenlemelerde kısmi bölünme kavramı altında neyin kastedildiği ve kavramın içeriğinin neleri oluşturduğu hususunda çeşitli açıklamalar getirilmiştir. Kısmi bölünme kavramını oluşturan tanımlara ise hem ekonomik hem hukuki boyutlarıyla yaklaşmak mümkündür.

I. TERİM

Bir yeniden yapılandırma modeli olarak ticaret ortaklıklarının bölünmesi, çeşitli ülkelerin hukuki düzenlemelerinde farklı sözcüklerle adlandırılmaktadır. Şirketlerin birleşmesi, Avrupa dillerinin pek çoğunda ufak söyleniş ve yazılış farklılıklarına rağmen Latince kökenli “fusion/fusione” şeklinde ortak bir sözcük ile adlandırılır⁶. Bölünmede ise birleşmeden farklı olarak ülke hukuklarında terim⁷ konusunda bir birlik bulunmamaktadır.

Bölünme konusunu ilk defa düzenleyen Fransız Şirketler Kanunu’nda bölünme, “scission” ana başlığı altında “division” ve “apport partiel d’actif” terimleriyle ifade edilmektedir⁸. Alman Hukukunda, Alman Nev’i Değiştirme Kanunu’nda (Umwandlungsgesetz-UmwG.)⁹ bölünmeyi ifade etmek için “Spaltung” sözcüğü kullanılmakla birlikte, öğretilerde “Teilung”, “Realteilung”, “Unternehmensteilung”

⁶ Hikmet Sami Türk, **Ticaret Ortaklıklarının Birleşmesi**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 1986, s.3.

⁷ Terim, bir konu ile ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan kelimedir. (Çevrimiçi) <http://www.tdk.gov.tr>, 23 Mayıs 2007.

⁸ Mehmet Helvacı, **Anonim Ortaklıkların Bölünmesi (Yeniden Yapılandırma Modeli Olarak Bölünme)**, İstanbul, Beta Basım, 2004, s.15; Seyfi Yıldız/Hilmi Ünsal, “Türkiye ve Avrupa Birliğinde Şirket Bölünmeleri Ve Vergilendirme Karşısındaki Durumu”, **Mali Çözüm Dergisi**, S. 72, s.210-219; Erdoğan Moroğlu, “**Kurumların Yeniden Yapılandırılmasında Vergisiz Alternatifler: Birleşme, Bölünme ve Hisse Takasları Paneli**”, TÜSİAD, Ceylan Intercontinental Hoteli, 24.10.2002, s.4.

⁹ 28.10.1994, BGBl. 1994 I, 3210.

sözcükleri kullanılmakta, bölünmenin alt türleri içinse “Aufspaltung”, “Abspaltung”, “Ausgliederung”, “Ausgliederung”, “Ausgründung”, “Teilfusion” ifadeleri kullanılmaktadır¹⁰. Abspaltung terimi ile kısmi bölünme kavramının karşılandığı belirtilebilir. İsviçre hukukunda terim olarak “scission” sözcüğü yer alırken, “division” ve “sepération” şeklinde bölünmenin alt türleri incelenmekte, kısmi bölünme için sepération terimi kullanılmaktadır.

Konu İngiliz hukukunda, “division of companies” başlığı altında düzenlenmekle birlikte “demerger” kelimesi de ortaklıkların bölünmesini ifade etmek için kullanılmaktadır¹¹. Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET.)’nin şirketlerin bölünmelerine ilişkin yönergesinde İngiliz hukukunda olduğu gibi “division of companies” terimi yer almıştır. Amerikan Hukukunda, bölünme tek bir terimle ifade edilmemekte ve kurumsal yeniden yapılandırma (corporate restructuring) ana başlığı altında bölünme ile ilgili çeşitli tanımlara yapılmaktadır. Bu tanımlarda kısmi bölünmeye benzer modellerde için “sell-off¹²”, “split-off¹³”, “spin-off¹⁴” terimlerinin kullanıldığı görülmektedir.

Türk hukukunda 4684 sayılı Kanun ile pozitif hukuka giren bölünme için, mevzuat ve öğretide yer verilen tanımlarda “bölünme” teriminin benimsendiği görülmektedir¹⁵. Ticaret ortaklıklarının bölünmesi, Türkçede “bölünme” olarak

---

¹⁰ Hakan Çebi, **Anonim Ortaklıkların Bölünmesi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2006, s.13; Taner Akgün, **Hukuk ve İlgili Terimler Sözlüğü Almanca-Türkçe**, İstanbul, Alfa Basım, 1999, s.38.

¹¹ Hülya Çoştan, **Anonim Ortaklıklarda Bölünme**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2004, s.5.

¹² Resuhi Akdikmen, **Langenscheidt’s Grand Dictionary-English-Turkish**, İstanbul, Ders Kitapları Anonim Şirketi, t.y., s.1057, “Eldeki malı tasfiye etmek, elden çıkarmak”; Ali Kılıçoğlu, **English-Turkish Modern Business World Dictionary**, İstanbul, Cem Yayınevi, 2001, s.825, “Tasfiye etmek”; Nuri Özbalkan, **Alfa İktisat Hukuk Muhasebe Finansman Bankacılık Terimleri Sözlüğü**, İstanbul, Alfa Basım, 1999, s.529; “Her şeyini satıp bitirmek, tasfiye etmek, elden çıkarmak”, **Redhouse English-Turkish Dictionary**, İstanbul, Sev Matbaacılık ve Yayıncılık A.Ş., 1997, s. 878.

¹³ Langenscheidt’s Grand Dictionary- English-Turkish, s.1136, “Bölünmek”; English-Turkish Modern Business World Dictionary, s.861, “Ana şirketle bağlı şirket arasında hisse senedi takası”.

¹⁴ Osman Akşehirlioğlu, **Bankalarda Yeniden Yapılanma ve Banka Birleşmeleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1996, s.31, “Ayırma”; Temel Muhasebe Terimleri, (Çevrimiçi) <http://www.tmsk.org.tr/terimler/.html>, 30 Nisan 2007, “Kısmi yeniden yapılandırma”.

¹⁵ Reha Poroy/Ünal Tekinalp/Ersin Çamoğlu, **Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku**, 8.bs., İstanbul, Beta Basım, 2000, s.139; Hikmet Sami Türk, “Kitlerin Bölünmesi”, Ankara, **XIII. Ticaret ve Yargıtay Kararları Sempozyumu**, 1996, s.77 vd.; Ömer Teoman, “Bir Ticaret Ortaklığının

adlandırılırken, yapılan iş “bölünmek” fiiliyle anlatılmaktadır. Kelime anlamı olarak bölünme, birleşme kavramındaki büyümenin aksine odaklanmayı hedeflemektedir¹⁶. Bölünmek fiilinden türetilen bölünme sözcüğü, belirli bölümlere, parçalara ayrılmak anlamına gelmektedir¹⁷. Bölünme, belirli bölümlere ayrılma ve bu ayrılma sonucunda ortaya çıkan durum olarak da tanımlanmaktadır¹⁸. Kısmi sözcüğü ise “bir şeyin yalnız bir bölümünü içine alan” anlamını taşımaktadır. Kısmi bölünme terimi ile bütünü oluşturan parçalardan bir bölümünün bütünden ayrılması ifade edilmektedir.

Bölünme sözcüğü, taksim ve ayrılma sözcükleri ile eş anlamlıdır. Taksim, parçalara bölme, bölüştürme olarak tanımlanabilir. Ayrılmak fiilinden türeyen ayrılma sözcüğü, bir yerden bir şeyden uzaklaşmak anlamına gelmektedir. Ancak bölünme kavramı ayrılmadan daha dar anlama sahip olup, taksim ve ayrılmadan ve bölümlere ayrılan şeyin özel bir içbirliği ve bütünlüğü oluşturması bakımından farklılık gösterir¹⁹.

Türk hukukunda yasal terim olarak bölünme terimi yerleşmişken, bölünmenin alt türleri olarak “tam bölünme” ve “kısmi bölünme” terimleri kullanılmaktadır. Konuyu ilk olarak düzenleyen 5422 sayılı KVK.’nda tam veya kısmi bölünme terimlerine yer verilmeden tanımlama yapılmışken, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu (5520 sayılı KVK.)’nda²⁰ bu terimlere de yer verilmiştir. Bölünme Tebliğinde kısmi

---

Faaliyetlerini Bölünme Ve Ayrılma Sureti İle Başka Ortaklıklara Devretmesi”, **Yaşayan Ticaret Hukuku, C.I., Hukuki Mütalaalar**, Kitap: 9, 1998-1999, İstanbul, Beta Basım, 2000, s.86-100.

¹⁶ Bkz.: Stanley Foster Reed/Alexandra Reed Lajoux, **The Art of M&A. A Merger Acquisition Buyout Guide**. Third Edition. New York-USA, Mc Graw Hill Bank Company, 1999, s. 818.

¹⁷ (Çevrimiçi) <http://www.tdk.gov.tr>, 25 Mayıs 2007.

¹⁸ Çoştan, s.7.

¹⁹ Çebi, s.13, “Ayrılma terimi, taksim teriminden daha dar anlamda anlaşılabilceği gibi, daha geniş anlamda da anlaşılabilir. Çünkü hem sıkı bağlı bir bütün teşkil eden, hem de gerçekten bağlı olmadan sadece bir arada duran şeyler ayrılır. Bölünme kavramı sadece ayrılmanın ilk görünüşüne uymaktadır. Sadece sıkı bağlı bir bütün bölünebilir. Şu halde bölünme, bir bütünün iki veya daha çok bölüme ayrılması anlamına gelmektedir. Birbiriyle sıkı bağlı olmayan bir şey ayrılabilir, fakat bölünemez. Zira bölünme sadece, herhangi bir birliği değil, sıkı bağlı bir bütünü bölümlere ayıran süreci ifade etmektedir.”; Çoştan, s.7, “Bölünme sözcüğü yerine, bölmek bir bütünden belli bir parçayı almak anlamına gelen ayırma sözcüğünün kullanılması düşünülebilirse de, ayırma, bölünen ortaklığın infisahına yol açan tam bölünmeyi açıklamak bakımından yetersiz kalmaktadır.”

²⁰ 21.06.2006 tarihli ve 26205 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

bölünme terim olarak yer almıştır. Türk Ticaret Kanunu Tasarısında (Tasarı) da üst kavram olarak bölünme teriminin benimsendiği görülmektedir.

II. KISMİ BÖLÜNMENİN TANIMI

A. Ekonomik Tanım

Şirket bölünmelerinin temel amacı, ekonomik yarar sağlamaktır. Bölünmelerin ekonomik açıdan sonuçlar doğurması, kavramın ekonomik açıdan tanımlanmasını gerektirmektedir. Ekonomik tanımlarda ekonomik düzenin değişmez sujesi olan işletmeler üzerinden hareket edilmektedir. Mal veya hizmet üreten her üretim birimi bir işletme olarak nitelendirilebilir²¹. İşletme, gerekli üretim faktörlerinin belirli bir yerde mal ve hizmet üretimi amacıyla planlı bir şekilde organize edildiği teknik ve ekonomik bir birimdir²². Değişik üretim birimlerini barındıran bir işletmenin, birimlerinden birini veya birkaçını diğer bir işletmeye devretmesi ekonomik anlamda bölünme olarak ifade edilebilir. Konuya ilişkin bir tanımda bölünmenin amacının ve sonucunun önemli olduğu belirtilerek, sermaye ortaklığı dışındaki kişi ortaklığı veya tüzel kişi tacir gibi hukuk sujelerinin malvarlığının bir bölümünü diğer bir hukuk sujesine devretmesi ekonomik anlamda bölünme olarak açıklanmıştır²³.

---

²¹ İşletme kavramı için Bkz.: Hüseyin Ülgen/Ömer Teoman/Abuzer Kendigelen/Arslan Kaya/Mehmet Helvacı/N. Füsün Nomer, **Ticari İşletme Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2006; Ali Bozer, **Ticari İşletme Üzerinde Türk ve İsviçre Hukuku Bakımından Mukayeseli Bir İnceleme**, C.I, S.3, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 1962, s.369 vd.

²² Erol Özcan, **Şirketlerin Birleşmesinde Değerleme**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1998, s.3; Diğer tanımlar için, Bkz.: Türk, Ticaret Ortaklıklarının Birleşmesi, s.9; Hayri Domaniç, **Adi Şirketler Kolektif ve Komandit Şirketler, Türk Ticaret Kanunu Şerhi I**, İstanbul, Temel Yayınları, 1988, s.98, vd.; Oğuz İmregün, **Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1995, s.8, dp.3; Sait Kemal Mimaroglu, **Ticaret Hukuku, Birinci Cilt, İşletme Hukuku**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 1978, s.18 vd.; Yaşar Karayalçın, **Ticaret Hukuku I. Giriş - Ticari İşletme**, Ankara, y.y., 1968, s.159; Halil Arslanlı, **Kara Ticareti Hukuku Dersleri, Umumi Hükümler**, İstanbul, y.y., 1959, s. 18; Turgut, S. Erem, **Ticaret Hukuku Prensipleri, Cilt-I, Ticari İşletme**, 10.bsk., İstanbul, İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Nihad Sayar-Yayın ve Yardım Vakfı Yayınları, 1983, s.49 vd.; Sabih Arkan, **Ticari İşletme Hukuku**, 6.bsk., Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 2001, s.18; Yahya Deryal, **Ticaret Hukuku**, 6.bsk., Trabzon, Derya Kitabevi, 2002, s.8; Metin Topçuoğlu, **Rekabeti Kısıtlayan Teşebbüsler Arası İşbirliği Davranışları ve Hukuki Sonuçları**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, (Çevrimiçi) <http://www.rekabet.gov.tr/tez>, 30 Mart 2007.

²³ Çoştan, s.7, "... ekonomik anlamda yeniden yapılanmada amaç unsurunun ön planda olması nedeniyle, uygulamada, hukuken ayrıca düzenlenmemiş yeniden yapılanmaların ortaya çıkması da

Kısmi bölünmenin ekonomik tanımında, teknik-ekonomik bir birim olan işletmelerden ziyade bölünmenin sermaye şirketleri için bir yeniden yapılandırılma modeli olması hususuna yer verilmelidir. Zira işletmeler, şahıslarca kurulan gerçek kişi işletmeleri olabileceği gibi borçlar hukuku çerçevesinde adi ortaklık şeklinde kurulan işletmeler şeklinde de kurulmaktadır. Kısmi bölünme, yeniden yapılandırma modeli olarak sermaye şirketleri tarafından birtakım hedeflere ulaşmak için başvurulan bir yöntemdir. Aynı kulvarda yer alan şirketler karşısında uzmanlaşmayı sağlamak, ürün çeşitliliğini azaltarak belli ürünlerde yüksek kaliteye ulaşmak, teşebbüs risklerini bölerek maliyeti ve sermayeyi korumak, hantal yatırımlardan kurtulmak gibi çeşitli amaçlarla şirketler bölünme yoluna gidebilmektedir. Şirketlerin bu amaçlar doğrultusunda alması gereken kararlar, uzun vadede çözüm sağlayacak stratejik kararlardır. Bu durumda şirketler, yeniden yapılanmalarına hizmet edecek şekilde bir bölünme kararı almaktadırlar.

Konuya ilişkin olarak Türk'ün şu şekildeki tanımına yer verilebilir;

“Bölünme (ayrılma) yoluyla özellikle büyük şirketler, belirli bir ölçeğin üstünde azalan verim kanununun etkisini göstermesiyle hantal bir yapıya düşmekten kurtulmak; gelişen iş durumuna göre aynı şirketler topluluğu içinde iş bölümü ve uzmanlaşmaya gitmek; üretim, dağıtım ve pazarlama sürecinin farklı aşamalarını ayrı birimler olarak örgütlemek gibi ekonomik faaliyetlerinde verimlilik ve rasyonelliği sağlayıcı amacı gerçekleştirebilirler. Bu çerçevede içinde bölünme, büyük şirketler için değişen koşulların yeni bir yapılanmayı gerektirdiği durumlarda başvurulan bir yeniden örgütlenme modelidir”²⁴.

---

mümkündür. Meseleyi örnekle açıklayacak olursak, hazır giyim ve havlu üretiminde faaliyet gösteren bir sermaye ortaklığının havlu üretiminde uzmanlaşmak amacıyla hazır giyim işletmesini bir kişi ortaklığına satım yolu ile devretmesi ve hazır giyim alanındaki faaliyetlerine son vermesi, devreden ortaklık bakımından ekonomik anlamda bölünmeyi ifade etmektedir. Söz konusu devrin kime yapıldığı, neyin karşılığında yapıldığı, işletmeyi oluşturan aktif ve pasiflerin külli halefiyet mi yoksa cüzi halefiyet kurallarına göre mi devredildiği ikinci planda kalmaktadır. ... Bu nedenle hukuken bölünme başlığı altında öngördüğü düzenlemelere uyulmamış olması işlemin ekonomik anlamda bölünme sayılmasına engel değildir”; Helvacı bu şekilde bir açıklama ile bölünme kavramının yanlış anlaşılabilirliğini söylemektedir, Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.32, dp., 70.

²⁴ Hikmet Sami Türk, “**Şirketlerin Bölünmesi (Ayrılması)**”, Türkiye Odalar Ve Borsalar Birliği (TOBB) Tarafından Kurulan Sermaye Piyasası Komisyonu’na Sunulan Bir İnceleme, y.y., t.y., s. 1.

Bu doğrultuda bir sermaye şirketinin, işbölümünün ve uzmanlaşmanın sağlanması, organizasyonel ve ekonomik verimliliğin artırılması düşüncesi ile sahip olduğu değişik işletme birimlerinden bir bölümünü, kendi ekonomik ve hukuki bütünlüğünü devam ettirmesi şartıyla diğer şirket veya şirketlere devretmesinin ekonomik bakımdan kısmi bölünme olarak tanımlanabileceği görüşüdeyiz.

B. Hukuki Tanım

Türk hukuk mevzuatında çeşitli özel düzenlemelerde bölünmeye ilişkin hükümler yer almaktadır. Bu düzenlemelerden biri olan 30.12.1959 tarihli ve 10394 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu’nun 24. maddesinde, sigorta şirketlerinin sigorta portföylerinin diğer sigorta şirketlerine devrine yer vermiştir²⁵. Burada bölünme dolaylı olarak düzenlenmiştir²⁶.

01.06.2006 tarih ve 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun²⁷ ile yürürlükten kaldırılan, 30.04.1985 tarih ve 3186 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Kuruluşu Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanunun 25. ve 26. maddelerinde Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri’nin ayrılma halinden bahsedilmiştir²⁸. Ancak, bu maddelerde bölünme usulüne ilişkin bir hüküm içermemekte, sadece ilgili denetim makamının yetkisi belirlenmekteydi²⁹.

---

²⁵ 24. madde uyarınca Bir Sigorta şirketinin sigorta portföyünü kısmen veya tamamen diğer bir sigorta şirketine devretmesi Bakanlığın iznine tabi kılınmıştır.

²⁶ Arslan Kaya, “Sermaye Şirketlerinin Bölünmesi ve Hisse Değişimleri Konularında 4684 Sayılı Kanunla Getirilen Düzenleme ile Oluşan Hukuki Durumun Değerlendirilmesi”, **Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar**, No:38, S. 10, Ekim 2001, s.55.

²⁷ 16.06.2000 tarihli ve 24081 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

²⁸ Ahmet Selim Sarıkaya, “Şirketlerin Bölünmesi”, **Yaklaşım Dergisi**, S.156, Aralık 2005, s.y., “4572 sayılı Kanun açıkça bölünmeden bahsetmemiş ancak kooperatif ve birliklerin yeniden yapılandırılmaları için oluşturulacak kurulun önerilerinin dikkate alınıp faaliyetlerin sürdürüleceği geçici madde 1/f’de ise kuracakları şirketlere sermaye olarak gösterecekleri ayınların bu şirkete devrinden bahsedip vergi kolaylıklarına işaret edilmiştir.”

²⁹ Türk, Kitlerin Bölünmesi, s.78, Kanunun “Birleşme Ve Ayrılma” başlıklı 25. maddesinde, kooperatif ve birliklerin zarar edenlerinden uygun görülenlerin, idari zaruretiler ile hizmetin gerekliliği esas alınarak birleştirilmeleri, ayrılmaları, çalışma alanlarının genişletilmesi veya daraltılması ve merkezlerinin başka yere nakli hususlarında, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının talimatına göre işlem yapılacağı düzenlenmiştir.

Bu konuda diğer bir düzenleme, 12.08.1993 tarih ve 93/4789 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi'dir³⁰. Kararname ile Türkiye Elektrik Kurumu'nun iki ayrı anonim şirkete bölünerek yeniden yapılandırılmıştır Bu kararname ile Türkiye Elektrik Kurumu'nun malvarlığı tasfiye edilmeksizin, külli halefiyet yolu ile yeni oluşturulan anonim ortaklıklara devredilmiştir³¹.

Bölünme ile ilgili başka bir düzenleme ise, 24.11.1994 tarih ve 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'da bulunmaktadır. Söz konusu Kanun'un 20/A maddesi ile Özelleştirme Kurulu Başkanlığı, özelleştirme kapsamında yer alan kuruluşlardan anonim şirket statüsünde olanların aktiflerinin bir kısmının aynı sermaye olarak devredilmesi sonucunda, yeni şirket kurulması yoluyla bölünmelerine ve/veya yeni bir anonim şirket olarak birleşmelerine karar vermekle görevlendirilmiştir³². Bununla birlikte düzenlemede, bölünme sürecine yer verilmemiş ve sadece aktiflerin devrinden söz edilmiştir³³.

Yer verdiğimiz düzenlemeler bölünmenin mevzuatımızda kavram olarak yer aldığını göstermektedir. Ancak bu düzenlemeler kısmi bölünme müessesini kapsayacak genel nitelikli düzenlemeler değildir. Bu konuda Kaya, bu özel düzenlemelerin hiç birinin bölünmeye ilişkin sistemde esas alınacak nitelikte olmadığını, zira bu hükümlerin olaya özgü ya da istisnai düzenlemeler niteliğinde olduğunu belirtmektedir³⁴.

Söz konusu özel düzenlemelerin dışında kısmi bölünmenin tanımını, Türk hukukundaki mevcut yasal düzenlemeler çerçevesinde inceleyerek vermeye çalışacağız.

1. Yasal Düzenlemelerde Yer Alan Tanımlar

---

³⁰ 05.09.1993 tarihli ve 21699 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

³¹ Türk, Kitlerin Bölünmesi, s.77; Çoştan, Anonim Ortaklıklarda Bölünme, s.129.

³² Türk, Kitlerin Bölünmesi, s.79.

³³ Çoştan, Anonim Ortaklıklarda Bölünme, s.128.

³⁴ Kaya, Sermaye Şirketlerinin Bölünmesi ve Hisse Değişimleri Konularında 4684 Sayılı Kanunla Getirilen Düzenleme ile Oluşan Hukuki Durumun Değerlendirilmesi, s.55.

a. Ticaret Hukuku

Kısmi bölünme temelde ticaret hukukuna ait bir müessese olmasına rağmen, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda³⁵ (TTK.) bölünmenin alt yapısı oluşturulmamıştır. Bununla birlikte, Bölünme Tebliği ile anonim ve limited şirketlerin kısmi bölünmesine ilişkin usul ve esaslar açıklanmıştır. Tebliğde tam bölünme kavramına yer verilmemiştir. Kısmi bölünme ise, 5422 sayılı KVK.'nun 38. maddesinden aynen alınarak tanımlanmıştır. 5422 sayılı KVK. yürürlükten kaldırıldığı için söz konusu kısmi bölünme tanımının güncelliği kalmamakla birlikte, söz konusu tanım şu şekilde yer almaktadır:

“Kısmi bölünme, tam mükellef bir sermaye şirketinin bilançosunda yer alan gayrimenkuller ve iştirak hisseleri ile üretim tesisleri, hizmet işletmeleri ve bu tesis ve işletmelere bağlı gayrimaddi haklar, hammadde, yarı mamul ve mamul malların, mukayyet değerleri üzerinden mevcut veya yeni kurulacak tam mükellef bir sermaye şirketine, bu değerleri devreden şirketin ortaklarına verilmek veya devreden şirkette kalmak üzere devralan şirketin iştirak hisseleri karşılığında aynı sermaye olarak konulmasıdır”.

Tebliğin 1. maddesinin 2. fıkrasında, kısmi bölünmenin aynı sermaye teşkili suretiyle yapılabileceği, bir üretim tesisi veya işletmenin parça parça elden çıkarılarak şirketin üretim ve hizmet ifası faaliyetinden alıkonulması sonucunu doğuramayacağını, bu nedenle 5422 sayılı KVK.'nun 38. maddesinin birinci fıkrasının 2 numaralı bendinde üretim tesisleri ve hizmet işletmelerinin aynı sermaye olarak konulmasında, bu faaliyetlerin ifası için gerekli olan unsurların bir bütünlük içinde dikkate alınması öngörülmek suretiyle işletme bütünlüğünün korunması esas alındığı açıklanmıştır³⁶.

³⁵ 09.07.1956 tarihli ve 9353 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

³⁶ Bölünme Tebliğinin sadece kısmi bölünmeyi düzenlemesi nedeniyle, tam bölünmenin yapılamayacağını ileri süren görüşler vardır. Bkz.: Sakıp Şeker, “Kısmi Bölünmede Doğrular Ve Yanlışlar-I”, **Yaklaşım Dergisi**, S.169, Ocak 2007, s.y., TTK.'nda bölünmeye ilişkin hukuksal düzenlemeler yapılmadan KVK'daki vergisel düzenlemeler dikkate alınarak şirketlerin bölünmeyeceği görüşü de mevcuttur. Bkz.: Şefik Çakmak, **Sermaye Azaltılması, Kısmi Bölünme ve Sorunlar**, Oluş Yayıncılık, Sirküler II/134.

Türk Ticaret Komisyonu'nda hazırlanan ve 14.06.2006 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Adalet Alt Komisyonu'nda kabul edilen Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ortaklıkların bölünmesi düzenlenmiştir. Tasarı, AET.'nin şirketlerin bölünmelerine ilişkin 82/891/AET Sayılı altıncı yönergesine (Altıncı Yönerge), İsviçre'nin "Birleşme, Bölünme, Nevi Değişikliği ve Maddi Varlığın Devrine İlişkin Federal Kanun (Loi sur la fusion-LFus.)"dan³⁷ (Birleşme Kanunu) ve İsviçre'nin "Hukuk Sujelerinin Birleşmesi, Bölünmesi ve Nev'i Değiştirmesi Hakkında Federal Kanun Öntasarısı"ndan³⁸ yararlanılarak hazırlanmıştır³⁹. Tasarının 159-179. maddeleri arasında bölünme hükümlerine yer verilmiştir.

Tasarıda bir sermaye şirketinin tam veya kısmi bölünebileceği düzenlenmiştir. Tam veya kısmi bölünme kavramının bir tanımı yapılmamakla birlikte, tam ve kısmi bölünmeyi düzenleyen Tasarının 159. maddesi şu şekildedir⁴⁰;

a) *"Tam bölünmede, şirketin tüm malvarlığı bölümlere ayrılır ve diğer şirketlere devrolunur. Bölünen şirketin ortakları, devralan şirketlerin paylarını ve haklarını iktisap ederler. Tam bölünüp devrolunan şirket sona erer ve unvanı ticaret sicilinden silinir.*

b) *"Kısmi bölünmede, bir şirketin malvarlığının bir veya birden fazla bölümü diğer şirketlere devrolunur. Bölünen şirketin ortakları, devralan şirketlerin paylarını ve haklarını iktisap ederler veya bölünen şirket, devredilen malvarlığı bölümlerinin karşılığında devralan şirketlerdeki payları ve hakları elde eder (yavru şirket oluşturma)".*

Tasarıya göre, bir şirketin malvarlığının bir veya birden fazla şirkete devrederek, devredilen malvarlığı bölümlerinin karşılığında bölünen şirketin veya ortaklarının devralan şirketin paylarını ve haklarını elde etmesi kısmi bölünme olarak

---

³⁷ BBI. 2003,6691.

³⁸ Çoştan, Anonim Ortaklıklarda Bölünme, s. 18, "Öntasarı, 13.06.2000 tarihinde Birleşme Kanunu Tasarısı ile değiştirilmiş, söz konusu Tasarı ise bazı değişikliklerle 03.10.2003 tarihinde Birleşme Kanunu olarak kabul edilmiştir."

³⁹ Ünal Tekinalp, "Ticaret Hukuku Yönünden Şirketlerin Bölünmesi, Hisse Değişimi ve 4684 Sayılı Kanun'un İşlerliği", **Mükellefin Dergisi**, S.106, Ekim 2001, s.31-42.

⁴⁰ T.C. Adalet Bakanlığı, "**Türk Ticaret Kanunu Tasarısı**", Ankara, 2005, s.40.

tanımlanmıştır. Tasarıda kısmi bölünmenin iki türüne yer verilmiştir: Kısmi bölünme ve Yavru Ortaklık Kurma. Kısmi bölünme, yukarıda yer verdiğimiz genel açıklamalar içinde değerlendirilmelidir. 5520 sayılı KVK.'da yer alan tanımdan farklı olarak kısmi bölünmede aynı sermaye konulması söz konusu değildir⁴¹. Ancak yavru ortaklık yoluyla kısmi bölünmede, bölünen ortaklığın bölünen malvarlığı parçasına başka ortaklığa aynı sermaye olarak koyar ve geçiş külli halefiyet yoluyla gerçekleşmez⁴². Yavru ortaklıklar kavramı, genellikle ekonomik olarak bir ana şirkete bağlı faaliyet gösteren ekonomik birimleri ifade etmektedir⁴³. Kısmi bölünmenin bir türü olan yavru ortaklık kurma, bir ortaklık malvarlığının bir veya birden fazla bölümünün diğer ortaklıklara devredilmesi, buna karşılık bölünen ortaklığın, devralan ortaklıkların paylarını iktisap etmesidir. Yavru ortaklık kurma ile bölünen şirket, devretmiş olduğu malvarlığı bölümleri karşılığında, devralan şirketin ortağı olur.

Öğretide yavru ortaklık kurma yoluyla bölünme, Alman Hukukundan hareketle ayırma⁴⁴ (Ausgliederung) kavramı altında incelenebilmektedir⁴⁵. Yavru ortaklık

---

⁴¹ “Hem tam hem kısmî bölünmede devredilen malvarlığı bölünme sonucunda kısmî küllî halefiyet yolu ile devralan şirketlere geçer; aynı sermaye konulması söz konusu değildir. Kanun böylece bölünmenin genel kabul gören modelini izleyerek KVK m.38'den haklı olarak ayrılmıştır. Çünkü, KVK'nın anılan hükmü aynı sermaye konulması sistemine oturmuştur.”, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.461.

⁴² Ahmet Selim Sarıkaya, “Yeni Türk Ticaret Kanunu Taslağı'na Göre Bölünme İle İlgili Maddeler Ve Gereçekleri”, *Yaklaşım Dergisi*, S.158, Şubat 2006, s.y.

⁴³ Ahmet Eğerci, “**Rekabet Kurulu Kararlarının Hukuki Niteliği ve Yargısal Denetimi**”, (Çevrimiçi) <http://www.rekabet.gov.tr/tez>, 25 Nisan 2007, “Yavru ortaklık ile ana ortaklık arasındaki ilişkiler çok çeşitli görünüm ve yoğunlukta ortaya çıkmakla birlikte, genellikle, yavru ortaklıklar ana ortaklığın kontrolü altında bulunmaktadır. Ana ortaklığın kontrolü altındaki yavru ortaklıklar, ana ortaklık tarafından belirlenen politikaları uygular ve birbirlerini tamamlarlar. Bununla birlikte ortaklıklar arasındaki ekonomik bağın her türlü ilişkide aynı düzey ve sıklıkta olması gibi bir zorunluluk da bulunmamaktadır.”

⁴⁴ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.15, “Bir ortaklığın malvarlığının belirli bir bölümünü bir başka ortaklığa aynı sermaye olarak devrederek bu ortaklığa kendisinin iştirakini ifade etmek için kullanılmaktadır.”

⁴⁵ Çebi, s.26, “Ayırma (Ausgliederung), işletmelerin ya da işletme bölümlerinin mevcut yavru ortaklıklara devri veya yeni yavru ortaklıkların kurulması suretiyle hukuken bağımsız hale getirilmesini ifade eder. Ayırmada kısmi bölünmede olduğu gibi, ortaklığın malvarlığının sadece bir bölümü ya da bölümlere ortaklara intikal eder. Burada da karşılık olarak devralan ortaklıkların pay sahipliği haklarının verilmesi gerekir. Buna karşın ayırma tam ve kısmi bölünmeden, karşılık olarak verilmesi gereken pay sahipliği haklarının devreden ortaklığın pay sahiplerine değil, bizzat devreden ortaklığa verilmesi bakımından ayrılır. Tam ve kısmi bölünmenin aksine devreden ortaklığın malvarlığı gerçekte azalmaz, çünkü devredilen malvarlığı bölümlerinin yerine karşılık olarak verilen paylar geçer.”

kurmanın kısmi bölünme dışında üçüncü bir tür olarak sayıldığı da görülmektedir⁴⁶. Yavru ortaklık kurma yolu ile bölünme ile “şirketler topluluğunun” (holding sisteminin) daha kolay oluşturulabileceği ifade edilmektedir⁴⁷.

b. Vergi Hukuku

5422 sayılı KVK.’nu mülga eden ve 01.01.2006 tarihinden itibaren yürürlüğe giren 5520 sayılı yeni KVK.’nun 19 ve 20. maddelerinde bölünme müessesesi düzenlenmiştir. 5520 sayılı KVK.’nun 19. maddesinin 3. fıkrasının a bendinde tam bölünmenin tanımı yapılmıştır;

“Tam mükellef bir sermaye şirketinin tasfiyesiz olarak infisah etmek suretiyle bütün mal varlığını, alacaklarını ve borçlarını kayıtlı değerleri üzerinden mevcut veya yeni kurulacak iki veya daha fazla tam mükellef sermaye şirketine devretmesi ve karşılığında devredilen sermaye şirketinin ortaklarına devralan sermaye şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisseleri verilmesi”.

5520 sayılı KVK.’nun 19. maddesinin 3. fıkrasının b bendinde ise kısmi bölünme tanımı yer almaktadır;

“Tam mükellef bir sermaye şirketinin veya sermaye şirketi niteliğindeki bir yabancı kurumun Türkiye’deki iş yeri veya daimi temsilcisinin bilânçosunda yer alan taşınmazlar ile en az iki tam yıl süreyle elde tutulan iştirak hisseleri ya da sahip oldukları üretim veya hizmet işletmelerinin bir veya birkaçını kayıtlı değerleri üzerinden aynî sermaye olarak mevcut veya yeni kurulacak tam mükellef bir sermaye şirketine devretmesi”.

---

⁴⁶ Hamdi Yasaman, “Şirketlerin Birleşme ve Bölünmeleri”, **Bilgi Toplumunda Ünal Tekinalp’e Armağan**, C.I, İstanbul, Beta Basım, 2003, s.697, “Ayrırma suretiyle bölünme”.

⁴⁷ Ünal Tekinalp, “Bölünmenin Bugünkü Maddi Hukuk Cephesi”, **Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2004, s.552.

Maddenin devamında ise üretim veya hizmet işletmelerinin devrinde, işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli aktif ve pasif kalemlerin tümünün devredilmesi zorunlu olduğu, kısmi bölünmede devredilen varlıklara karşılık edinilen devralan şirket hisseleri, devreden şirkette kalabileceği gibi doğrudan bu şirketin ortaklarına da verilebileceği açıklanmıştır. KVK.'nda yapılan düzenleme ve değişiklikler, sermaye şirketlerinin bölünmelerinin vergi hukuku yönünden ilkeleri konulması ve şirketlerin yeniden yapılandırılması önündeki engellerin aşılması bakımından önem arz etmektedir⁴⁸.

c. Sermaye Piyasası Hukuku

Halka açık anonim ortaklıkların⁴⁹ kısmi bölünmesi ile ilgili olarak gerek 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu⁵⁰ (SerPK.) gerekse ilgili tebliğlerde doğrudan bir düzenleme bulunmamaktadır⁵¹. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK.) tarafından çıkarılan çeşitli tebliğlerde bölünme kavramına yer verilmiştir. Kısmi bölünme işlemine ilişkin sermaye piyasası mevzuatında yer alan hükümlere genel olarak bakıldığında, esas olarak bölünme sonucunda kurulacak yeni ortaklıkların hisse senetlerinin kayda alınmasının ele alındığı, gerek bölünme prosedürü gerekse de bölünme işleminde ortakların haklarının korunması ve kamunun aydınlatılması hususlarında detaylı bir düzenlemeye gidilmediği görülmektedir⁵².

---

⁴⁸ KVK. dışında da çeşitli vergi kanunlarında bölünmeye ilişkin düzenlemeler yer almıştır. Bu düzenlemelerden çalışmamızın kısmi bölünmenin sonuçları bölümünde bahsedilecektir.

⁴⁹ SerPK. bakımında halka açık anonim ortaklık, hisse senetleri halka arzedilmiş olan veya halka arzedilmiş sayılan anonim ortaklıklardır (madde 3/g). Kanunun 11. maddesi gereğince, pay sahibi sayısı 250'yi aşan anonim ortaklıkların hisse senetleri halka arz olunmuş sayılır ve bu ortaklıklar, halka açık anonim ortaklık hükümlerine tabi olurlar. Konu hakkında Bkz.: Sevinç Akbulak/Yavuz Akbulak, **Türkiye'de Sermaye Piyasası Araçları ve Halka Açık Anonim Şirketler**, İstanbul, Beta Basım, 2004, s.1 vd.; İ. Özlem Koç, **Şirketlerin Halka Açılması Ve Bir Uygulama**, Ankara, Sermaye Piyasası Kurulu, 1998, s.3. vd.

⁵⁰ 30.07.1981 tarihli ve 17416 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁵¹ Türk sermaye piyasası hukuku için hakkında geniş bilgi için Bkz.: Reha Tanör, **Türk Sermaye Piyasası-1. Cilt Taraflar**, İstanbul, Beta Basım, 1999, s.41 vd.; Ayşe Sumer, **Türk Sermaye Piyasası Hukuku ve Seçilmiş Mevzuat**, İstanbul, Alfa Basım, 1999, s.1 vd.; Vural Günel, **Hukuki Açıdan Sermaye Piyasası Faaliyetleri (Araçlar-Kurumlar)**, İstanbul, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları, 1997, s.1. vd.

⁵² Fatma Akgün, **Şirket Bölünmeleri**, Sermaye Piyasası Kurulu Ortaklıklar Finansman Dairesi, Yeterlik Etüdü, Ankara, Ekim 2001, s.16.

SPK.'nın Seri:IV, No:9 "*İhraççıların Muafiyet Şartlarına ve Kurul Kaydından Çıkarılmalarına İlişkin Esaslar Tebliği*"nde⁵³ ve Seri:X, No:16 sayılı "*Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Hakkında Tebliğ*"inin "*Sürekli ve Sınırlı Özel Denetim*" başlıklı 19.maddesinde bölünme kavramına yer verilmiştir⁵⁴.

SPK.'nın Seri:I, No:26 sayılı "*Hisse Senetlerinin Kurul Kaydına Alınmasına Ve Satışına İlişkin Esaslar Tebliği*"nin halka açık anonim ortaklıklar bakımından bölünme düzenlenmiştir⁵⁵. Tebliğin "*Bölünme*" başlıklı 11. maddesi şöyledir⁵⁶;

"Özelleştirme kapsamında olanlar dahil, halka açık ortaklıkların son bilanço aktif toplamının en az %15'i tahsis edilerek yeni ortaklık veya ortaklıklar kurulması veya tüzel kişiliklerinin sona erdirilerek yeni ortaklık ve ortaklıklar kurulması halinde, yeni ortaklık veya ortaklıkların hisse senetlerinin, Kurul'a kaydettirilmesi zorunludur.

Yeni kurulacak ortaklık veya ortaklıkların ortakları arasındaki sermaye dağılımı halka açık ortaklığın sermaye yapısından farklı ise, yetkili organlarca bölünmeye ilişkin karar alınmadan önce Kurul'dan onay alınması zorunludur."

SPK.'nın 21.11.2003 tarih ve 60/1393 sayılı "*Halka Açık Anonim Ortaklıkların Bölünmelerinde Uyulacak Esaslar*" Kararında, halka açık anonim ortaklıkların bölünmelerine ilişkin esaslar SPK. tarafından Ortaklıklar (Bölünme) Tebliği de dahil olmak üzere ayrı bir tebliğ ile düzenleninceye kadar mevcut tebliğ düzenlemeleri saklı kalmak kaydıyla bölünme işlemlerinde bu kararın uygulanacağını açıklamıştır. Kararda, halka açık anonim ortaklıklar bölünme işlemini yalnızca kısmi bölünme suretiyle gerçekleştirebileceği belirtilmiş ancak, kısmi bölünmenin tanımı yapılmamıştır. Bununla birlikte, anılan düzenlemede Bölünme Tebliğinden söz

---

⁵³ 27.12.1994 tarihli ve 22154 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁵⁴ Söz konusu madde, Seri: X, No: 22 sayılı Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Standartları Hakkında Tebliğ ile yürürlükten kaldırılmıştır.

⁵⁵ 15.11.1998 tarihli ve 23524 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁵⁶ Çoştan, Anonim Ortaklıklarda Bölünme, s.131, "Söz konusu madde bölünme başlığını taşımakla birlikte, ortaklıklar hukuku bakımından bölünmeyi düzenlememektedir."; Mehmet Akuğur, **Türk Hukukunda Anonim Ortaklıkların Bölünmesi**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2005, s.58, "İlgili hüküm, kanaatimizce hisse senetlerinin Kurul kaydına alınması özgülenmiş olup bölünme müessesine ilişkin usul ve esasları belirleyen düzenlemeleri içermemektedir."

edilerek bu çerçevede uygulanacak hususların karara bağlandığı açıklandığından, KVK.'nda yer alan kısmi bölünme tanımının, SPK. kararında da kabul edildiği sonucuna varılabilir⁵⁷.

d. Bankalar Hukuku

Bankaların bölünmesi, 19.10.2005 tarihli 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun⁵⁸ 19. maddesinde düzenlenmiştir. Bankaların birleşmesi 23.06.1958 tarih ve 7129 sayılı Bankalar Kanunu'nda düzenlenmiş bulunmakla birlikte, bankaların bölünmesine ilişkin ilk düzenleme 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile yapılmıştır⁵⁹. Söz konusu 19. maddenin hükümet gerekçesinde, bölünmenin 19. maddeye eklenmesinin nedeni, birleşme sürecinin gerçekleştirilmesini ve ortaklık yapılarında değişiklik yapılmasını kolaylaştırmak olarak gösterilmiştir⁶⁰.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 19. maddesinin “*Birleşme, bölünme ve hisse değişimi*” başlıklı düzenlemesi şöyledir;

“Türkiye’de faaliyette bulunan bankalardan birinin; diğer bir veya birkaç banka veya finansal kuruluş ile birleşmesi veya bütün aktif ve pasifi ile diğer hak ve yükümlülüklerini Türkiye’de faaliyette bulunan diğer bir bankaya devretmesi, bütün aktif ve pasifleri ile diğer hak ve yükümlülüklerini devir alması veya bölünmesi ya da hisse değişimi Kurulun iznine bağlıdır. İzin tarihinden itibaren üç ay içinde ilgili bankaların yetkili organlarınca karar alınarak gerekli işlemlere geçilmediği takdirde, verilen izin geçersiz olur. Bankaların bu Kanun hükümlerine göre birleşme, bölünme ve devirlerinde 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile devir veya birleşmeye

⁵⁷ Coştan, Anonim Ortaklıklarda Bölünme, s.133.

⁵⁸ 01.10.2005 tarihli ve 25983 mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

⁵⁹ Bankaların birleşmesi hakkında geniş bilgi için Bkz.: Hasan Es, **Bankalarda Birleşme ve Devir Üzerine Yasal Bir İnceleme**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1996, s.4 vd.; Akşehirlioğlu, s.6 vd.; M. Cüneyt Sezgin, **Global Entegrasyon Sürecindeki Türk Bankacılık Sektöründe Banka Birleşmelerine Olan İhtiyaç Ve Olası Banka Birleşmelerinin Çerçevesi**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2000, s.6 vd.; Burak Cem Şahözkan, **Banka Birleşmeleri**, Ankara, Türkiye Bankalar Birliği, No:233, 2003, s.31 vd.; Ahmet Battal, **Bankacılık Kanunu Şerhi (5411 Sayılı Kanun ve Açıklaması)**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006, s.141 vd.; Servet Taşdelen, **Bankacılık Kanunu Şerhi**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2006, s.58 vd.

⁶⁰ (Çevrimiçi) <http://www.tbb.org.tr/turkce/kanunlar/5411>, 27 Haziran 2007.

konu bankaların toplam aktiflerinin sektör içindeki paylarının yüzde yirmiye geçmemesi kaydıyla 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun 7, 10 ve 11 inci maddeleri hükümleri uygulanmaz. Birleşme veya devir işleminin kesinleşmesini müteakip, devredilen kuruluşun bütün aktif ve pasifleri ile diğer hak ve yükümlülükleri devralan bankaya geçer ve devredilen kuruluşun tüzel kişiliği sona ererek kaydı Ticaret Sicilinden silinir.

Bu madde hükmünün uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelik ile belirlenir.”

Anılan maddenin 2. fıkrası gereği, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından yayımlanan “Bankaların Birleşme, Devir, Bölünme ve Hisse Değişimi Hakkında Yönetmelik”⁶¹ çıkarılmıştır.

“Bankaların Birleşme, Devir, Bölünme ve Hisse Değişimi Hakkında Yönetmelik” ile bankaların birleşmesi, devri, bölünmesi ve hisse değişimi ile ilgili usul ve esaslar düzenlenmiştir. Yönetmeliğin 4. maddesinin c bendinde bölünmenin tanımına yer verilmiştir: Bölünme, bir bankanın tüzel kişiliği sona ermek kaydıyla tüm malvarlığının bölümlere ayrılmak suretiyle birden fazla banka, finansal kuruluş veya diğer anonim şirketlere devredilmesi şeklindeki tam bölünmeyi veya bir bankanın malvarlığının bir veya birden fazla bölümünün bankanın infisah etmesine neden olmayacak şekilde banka, finansal kuruluş veya diğer anonim şirketlere devredilmesi şeklindeki kısmi bölünmeyi ifade etmektedir. Yönetmelik bölünme tanımında olduğu gibi, tam bölünme ve kısmi bölünme olarak bölünme türlerini belirlemiştir. Bir bankanın kısmi bölünmesi, bir bankanın malvarlığının bir veya birden fazla bölümünün bankanın infisah etmesine neden olmayacak şekilde banka, finansal kuruluş veya diğer anonim şirketlere devredilmesidir.

2. Öğretide Yer Alan Tanımlar

---

⁶¹ 01.11.2006 tarihli ve 26333 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Öğretide bölünme ve kısmi bölünme kavramlarına ait çeşitli tanımlamalar getirilmiştir;

Yasaman, iktisadi örgütlenme teşkil eden birden çok hukuk süjesinin, bir başka deyişle ticaret şirketlerinin, yoğunlaşma meydana getirme yollarından biri olan birleşmelerin aksine, işletmesel yapının ve malvarlığının parçalanması suretiyle yaratılan küçülmeyi bölünme şeklinde adlandırmıştır⁶². Helvacı, bölünmeyi şöyle tanımlamaktadır: “Bir sermaye ortaklığının, çeşitli hak sahiplerinin, alacaklılarının, çalışanlarının ve bölünmeye katılan tüm ortaklıkların pay sahiplerinin/ortaklarının özel olarak korunarak, bir veya daha fazla sermaye ortaklığına, malvarlığının bağımsız bölümlerini külli halefiyetle devretmesi karşılığında, malvarlığı devredilen ortaklığın pay sahiplerinin devralan ortaklıklarda pay sahibi olmalarına ve devreden ortaklığın bütün malvarlığını devrettiği durumda tasfiyesiz olarak infisah etmesine bölünme denir”⁶³. Diğer bir bölünme tanımı, sermaye şirketlerinin yeniden yapılandırma çerçevesinde işlerinin çeşitli bölümlerini veya tamamını bir veya birden fazla şirkete ayırması durumunda, tasfiyesiz sona ermesi şeklindedir⁶⁴.

Tekinalp, ortaklık, kooperatif veya dernek gibi, herhangi bir ticari işletmeye sahip bulunan bir hukuk süjesinin, malvarlığını, bölümler halinde ayırıp bunlardan her birini tasfiyesiz olarak mevcut veya kurulacak en az iki hukuk süjesine devredip kendisinin de varlığını muhafaza ederek bir kısım malvarlığını bölümler halinde, tasfiyesiz olarak bir veya daha çok hukuk süjesine geçirmesini kısmi bölünme olarak tanımlamaktadır⁶⁵.

Bir ortaklığın infisah etmeksizin malvarlığının aktif ve pasifleriyle bütün oluşturan bir veya birden çok mevcut ya da yeni kurulan ortaklıklara devretmesi ve bu devrin karşılığında bölünen ortaklığın pay sahiplerinin bölünmeye katılan ortaklıkların pay

---

⁶² Yasaman, Şirketlerin Birleşme ve Bölünmeleri, s.703.

⁶³ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.37.

⁶⁴ Esin Taboğlu/Sezer Çalışkan, “Sermaye Şirketlerinde Yeniden Yapılanmada Son Adım: Bölünme”, **Prof. Dr. Özer Seliçi’ye Armağan**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006, s. 567.

⁶⁵ Tekinalp, Ticaret Hukuku Yönünden Şirketlerin Bölünmesi, Hisse Değişimi ve 4684 Sayılı Kanun’un İşlerliği, s.32.

sahipliği haklarını kazanması olarak kısmi bölünmeyi tanımlamaktadır⁶⁶. Başka bir tanımda, kısmi bölünme bir şirketin bilançosunda yer alan varlık, alacak ve borçlarının kısmen ya da tamamen mevcut veya yeni kurulacak olan şirketlere devredilmesi olarak tanımlanmıştır⁶⁷.

Kısmi bölünmeye ilişkin bir tanımda, bir ortaklığın infisah etmeksizin, malvarlığının bir veya birden çok bölümünü bir bütün olarak, mevcut veya yeni kurulan ortaklıklara, bu ortaklıkların pay sahipliği haklarının bölünen ortaklığın pay sahiplerine veya ortaklığa verilmesi karşılığında devretmesi olarak kısmi bölünme tanımlanmıştır⁶⁸.

Vergi hukuku bakımından öğretide bölünme, bir kurumun aktif ve pasifiyle bir kuruma devri veya satışı yerine, birden fazla kuruma ve kuruluşu mevcut malvarlığı, alacak ve borçlarının mukayyet (muhasabe) değerleri üzerinden devri suretiyle münfesihi konuma getirilmesini ifade etmektedir⁶⁹. Genel olarak bölünme kavramına ilişkin tanımlar, Kurumlar Vergisi Kanunu çerçevesinde tam ve kısmi bölünme ayırımı altında verilmektedir. “Tam Bölünme”, bir ortaklığın tasfiyesiz olarak infisah ederek, varlık ve sermayesinin ve tüm alacak ve borçlarının mevcut veya yeni kurulacak iki veya daha fazla ortaklık arasında paylaştırılması ve karşılığında devralan ortaklıklar tarafından devralınan ortaklığın ortaklarına hisse verilmesi olarak ifade edilmektedir. “Kısmi bölünme”, bir ortaklığın bünyesi altında faaliyet gösteren işletmelerini ve aktifinde kayıtlı olan malvarlığının bir kısmını, mevcut ya da yeni kurulacak en az iki ortaklığa aynı sermaye olarak koyması ve karşılığında da

---

⁶⁶ Çoştan, Anonim Ortaklıklarda Bölünme, s.23.

⁶⁷ Akgün, Şirket Bölünmeleri, s.3.

⁶⁸ Çebi, s.24; Öğretide yer alan başka tanımlar da mevcuttur; Ahmet Kavak, **Sermaye Şirketlerinin Tasfiye, Birleşme, Devir Ve Bölünme İşlemleri**, Ankara, Maliye ve Hukuk Yayınları, 2005, s.63, “Bölünme, kaynak ve imkanların daha verimli kullanılması amacına yönelik olarak kurumların bünyesindeki birden fazla faaliyet konularını ayırarak her birini kendi alanında ve bu alanın özelliklerini içeren donanımları ile birlikte ayrı işletmeler haline dönüştürmeleridir.”; Ozan Uslu, “Ticaret Şirketlerinde Birleşme-Devir-Bölünme-Neve Değiştirme Esasları Ve Vergisel Boyutu”, **Yaklaşım Dergisi**, S.16, Kasım 2004, s.y., “Bölünme, bir sermaye şirketinin, malvarlığının bir veya birden fazla kısmının bütün olarak, mevcut veya yeni kurulacak sermaye şirketlerine devredilmesi, devredilen sermaye şirketinin paylarının verilmesi, bölünen ortaklığın da kendi malvarlığı ile faaliyetine devam etmesidir.”

⁶⁹ Veysi Seviğ, “Vergi Hukuku Açısından Kurumlarda Bölünme”, **Dünya Gazetesi**, 03.10.2005, s.y.; Yıldız/Ünsal, s. 210-229.

ayni sermaye olarak konulan tutarları temsil eden hisselerin devreden ortağın ortaklarına verilmesi olarak ifade edilmektedir⁷⁰.

3. Kısmi Bölünme Kavramının Tespiti

Yukarıda yer verdiğimiz hukuki düzenlemelerde ve öğretide kısmi bölünmeye ilişkin çeşitli tanımların yapıldığı görülmektedir. Bu tanımlarda kısmi bölünme kavramı çeşitli ölçütler kullanılarak açıklanmıştır. Türk hukukunda ortaklıklar hukuku alanında kısmi bölünme tanımı yapılmamakla birlikte, bazı kavramsal öğeler ışığında kısmi bölünme tanımı getirilebilir. Kısmi bölünmede, bölünen şirketin malvarlığı bölümleri bir kısmı aktif ve pasifleriyle birlikte devralan şirkete veya şirketlere devredilmektedir. Kısmi bölünmenin en önemli kavramsal öğelerinden biri külli halefiyet müessesesidir. Türk hukukundaki mevcut düzenlemelerde kısmi bölünmede külli halefiyet prensibi düzenlenmemekle birlikte, külli halefiyet kısmi bölünme tanımının önemli bir unsurudur. Kısmi bölünme ile devredilen malvarlığı devirleri karşılığında devralan şirkette pay sahipliği haklarının verilmesi kısmi bölünmenin diğer bir önemli unsurudur. Bölünmede pay sahipliğinin devamı söz konudur. Ayrıca kısmi bölünen şirket infisah etmeyerek hukuki varlığını devam ettirmektedir. Bu itibarla olması gereken kısmi bölünme tanımının şu şekilde oluşacağı görüşündeyiz;

---

⁷⁰ Yıldız/Ünsal, s.210; Diğer tanımlar için Bkz.: Kavak, s.63; Ali Haydar Yıldırım/Olcay Kolotoğlu, **Anonim ve Limited Şirketlerin Kuruluşu-Tasfiyesi Birleşmesi Devri Nevi Değişikliği Bölünme ve Hisse Değişimi**, 2.bs., Ankara, Yaklaşım Yayınları, 2003, s.458 vd.; Metin Ulusoy, **Son Değişiklikler Çerçevesinde Birleşme, Devir, Bölünme, Hisse Değişimi ve İştirak Yoluyla Şirketlerin Yeniden Yapılandırılması**, Ankara, Yaklaşım Yayınları, 2004, s.88 vd.; Veysi Seviğ, “Kısmi Bölünme Sorunu”, **Dünya Gazetesi**, 21.09.2006, s.y.; Bumin Doğrusöz, “Türk Vergi Hukukunda Şirket Bölünmesi Ve Hisse Değişimi (I-Tam Bölünme)”, **Yaklaşım Dergisi**, S.107, Kasım 2001, s.38-49; Bumin Doğrusöz, “Türk Vergi Hukukunda Şirket Bölünmesi Ve Hisse Değişimi (II-Kısmi Bölünme)”, **Yaklaşım Dergisi**, S.108, Aralık 2001, s.31-40; Yılmaz Özbacı, “4684 Sayılı Kanun’da Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Birleşme, Bölünme ve Hisse Değişimi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S.241, Eylül 2001, s.11-18; Önder Sezgi, “Bölünme, Birleşme ve Hisse Devri İşlemlerinde Yapılan Son Düzenlemeler”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S.243, Kasım 2001, s.85-95; Adnan Uyar, “Anonim ve Limited Şirketlerin Kısmi Bölünme İşlemlerinin Usul Ve Esasları”, **Yaklaşım Dergisi**, S.37, Ağustos 2006, s.38-40; H. Kürşad Şahin, “Birleşme, Devir, Bölünme ve Hisse Değişimi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 158, Kasım 2001, s.9-19; Necat Özen, “Anonim ve Limited Şirketlerin Kısmi Bölünme İşlemlerinin Usul Ve Esasları”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 182, Kasım 2003, s.36-40; Altar Ömer Arpacı, “5228 Sayılı Kanun Sonrası Bölünme Müessesesi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S. 193, Ekim 2004, s.22-33.

“Bir sermaye ortaklığının hukuki varlığını sürdürmesi şartıyla, malvarlığının aktif ve pasifleriyle bir bütün oluşturan bölüm veya bölümlerini, mevcut veya yeni kurulacak ortaklığa veya ortaklıklara, külli halefiyet yolu ile devretmesine ve kısmi bölünen ortaklığın pay sahiplerine devralan şirkette pay sahipliği haklarının verilmesine kısmi bölünme denir.”

4. Türk Hukukunda Anonim Şirketlerin Kısmi Bölünmesi

Türk hukukunda anonim ortaklıkların kısmi bölünme suretiyle yeniden yapılandırılması, birtakım vergi düzenlemeleri, sermaye piyasası mevzuatında öngörülen düzenlemeler ve kararları ve Bölünme Tebliği ile işlevsel kılınmaya çalışılmıştır. Bugün için kısmi bölünme hakkındaki tek kanuni düzenleme 5520 sayılı KVK.’dur. Bölünmeyle ilgili olarak TTK. bünyesinde yasal bir düzenlemeye ihtiyaç bulunduğu bir gerçektir. Zira, ticaret ortaklıklarının kuruluşu, işleyişi ve sona ermeleri ile ilgili esaslar TTK.’nda yer almaktadır. Nitekim, 4684 sayılı Kanun’un gerekçesinde;

“Şüphesiz ki bölünme müessesesinden istenen yararların sağlanması ve uygulamada ortaya çıkabilecek sorunların tümüyle çözümü için Türk Ticaret Kanunu’nda da bölünme müessesesine yönelik düzenleme yapılması gereklidir.”

şeklinde TTK.’nda düzenleme yapma gereği açıklanmıştır. Bu nedenle, öğretilerde maddi hukukta düzenlenmeyen ve hukuken var olmayan bir müessesenin, vergi kanununda düzenlenmiş olsa dahi, uygulanamayacağını iddia eden görüşler bulunmaktadır⁷¹.

Kısmi bölünmenin maddi hukuk altyapısının düzenlenmemesi bir tarafa, mevcut düzenlemelerin uygulanmasında da sorunlar gündeme gelmektedir. Nitekim Bölünme Tebliğinde yer verilen kısmi bölünme tanımının dayanağı olan 5422 sayılı

---

⁷¹ Önder Sezgi, “Şirket Yeniden Yapılanmaları İle İlgili Düzenlemelerin Tartışılabilir Olabilecek Bazı Yönleri”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 245, Ocak 2005, s.y.; Doğrusöz, II-Kısmi Bölünme, s.39.

KVK. yürürlükten kaldırılmıştır. Yeni getirilen düzenleme ise 5422 sayılı KVK.'nda yer alan tanımdan birtakım farklıklar taşımaktadır. Bu nedenle, söz konusu tebliğ hükümlerinin geçerliliği sorunu gündeme gelebilir. Vergi hukuku, ticaret hukukundan bağımsız alanları düzenlemektedir. Bu itibarla kısmi bölünmenin tanımında yapılan değişiklikler vergisel sonuçları etkilemekte, tebliğin ticaret hukuku boyutunu etkilememektedir. Dolayısıyla, 5422 sayılı KVK.'nun yürürlükten kalkmasının Bölünme Tebliğinin geçerliliğini etkilemeyeceği kanaatindeyiz.

Diğer taraftan hukuk normlarının kademelenmesine aykırı olarak, kanuni dayanağı olmayan bir konu hakkında tebliğ çıkarılması nedeniyle oluşan hukuki sorunun altı da çizilmelidir⁷². Tebliğ, kanun, yönetmelik ve genelgeleri izlemeye, ülke genelinde uygulamada işbirliği sağlama amacı ile yayınlanır. Anayasa hukuku bakımından “adsız düzenleyici işlem” olarak değerlendirilen tebliğ, bakanlıklarca Resmi Gazete’de yayımlandıklarında yönetmelik olarak kabul edilirler⁷³. Hukuk kuralları kademelenmesi yukarıdan aşağıya doğru anayasa-kanun-kanun hükmünde kararname- tüzük- yönetmelik- diğer alt düzenleyici işlemler (tebliğ, yönerge vs.) şeklinde sıralanmaktadır. Alt kademede yer alan üst kademedeki norma aykırı olamaz ve ona aykırı hükümler taşıyamaz ya da kapsamını asan düzenleme içeremez (1982 Anayasası, 11, 115,124 ve 137. maddeleri).

Tebliğ, Ticaret ve Sanayi Bakanlığının TTK.'nun 274. maddesi ve 3143 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 33. maddesi uyarınca çıkarılmıştır. TTK. m.274/1'de yer alan “*Bakanlık, bu Kanunun ticaret şirketlerine ilişkin hükümlerinin tatbikatıyla ilgili olarak tebliğler çıkarmaya yetkilidir. Ticaret sicili memurlukları tebliğ hükümlerine uymakla yükümlüdür.*” düzenlemesi ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığına ticaret şirketlerine ilişkin hükümlerin tatbikatıyla ilgili tebliğ çıkarma konusunda yetki tanınmıştır. TTK. m.274 ile teyit edilen bu yetki kapsamında bakanlıkça çıkarılacak tebliğler, madde metninden de anlaşılacağı üzere, TTK.' nun ticaret şirketlerine ilişkin hükümlerinin uygulanması

⁷² Türk hukukunda kurallar kademelenmesi hakkında Bkz.: Erdoğan Teziç, **Anayasa Hukuku**, İstanbul, Beta Basım, 2006, s.80 vd.

⁷³ Teziç, s.81.

ile ilgili olacaktır⁷⁴. Anonim şirketlerin kısmi bölünmesinin kanuni bir düzenlemeden yoksun olarak tebliğ kapsamında çözülmeye çalışılması, anılan tebliği kurallar kademelenmesi bakımından anayasaya aykırı kılacaktır. Nitekim öğretide Bölünme Tebliğinin geçerliliği hususunda eleştiriler getirilmiştir⁷⁵. Durum bu olmakla birlikte uygulamada duyulan ihtiyaç, kanuni dayanağı oluşturuluncaya kadar anonim şirketlerin kısmi bölünmesinde tebliğdeki usul ve esasların uygulanmasını gerektirecektir.

Bölünme Tebliği ile kısmi bölünme sırasında yerine getirilecek işlemler belirlenmekle birlikte, tebliğ ile kısmi bölünmenin tam anlamıyla düzenlendiği söylenemez. Örneğin, kısmi bölünmenin önemli bir sonucu olan malvarlığı devirlerinde külli halefiyet esası tebliğde düzenlenmemiştir. Bu nedenle öğretide haklı olarak, kısmi bölünmede genel hükümlerden hareketle Borçlar Kanunu⁷⁶ (BK.) m.179'un uygulanabileceği ileri sürülmektedir⁷⁷. Malvarlığı veya ticari işletmenin devrini düzenleyen BK. m.179, malvarlığı veya ticari işletmenin aktif ve pasifleriyle devredilmesine imkan tanımaktadır⁷⁸. BK. m.179 ile kısmi bölünmede maddi hukuk anlamında cevap aranan hususların karşılanacağı düşüncesindeyiz.

BK. m.179'un da uygulanması ile Türk hukukunda anonim şirketlerin kısmi bölünmesinin mümkün olduğu sonucuna varabiliriz. Ancak, kısmi bölünmenin

---

⁷⁴ Abuzer Kendigelen, "Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın İçticaret 1995/1 Sayılı "Anonim ve Limited Şirketlerin Kuruluş ve Anasözleşme Değişikliği İşlemlerine İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ"inin Hukuki Açısından Değerlendirilmesi", **Makalelerim, Cilt I, 1986-2001**, 2. bs., İstanbul, Arıkan Basım, 2006, s.172-173.

⁷⁵ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.26, Helvacı, tebliğin kanuni düzenleme olmadan çıkarıldığını, bu nedenle iptalinin gerekli olduğunu ve tebliğin hukuk kademelenmesi gereği olarak söz konusu tebliğin Anayasa'ya aykırı olduğunu söylemektedir; Çoştan, Anonim Ortaklıklarda Bölünme, s. 168, "... Tebliğin düzenleme konusunun kısmi bölünme işlemleri ile sınırlandırılması ve bölünme usulünün tebliğ vasıtasıyla düzenlenmesi metodolojik açıdan isabetli değildir"; Kurallar kademelenmesi için Bkz.: Mehmet Helvacı, **Sermaye Şirketlerinin Genel Kurul Toplantıları ve Ticaret Bakanlığı Komiserleri Hakkında Yönetmelik Gereği Ticaret Ortaklıklarının Özellikle Anonim Ortaklıkların Genel Kurullarının Yapılması (İlgili Mevzuatla Birlikte)**, İstanbul, Beta Basım, 1997, s.70.

⁷⁶ 29.04.1926 tarihli ve 359 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁷⁷ Tekinalp, Ticaret Hukuku Yönünden Şirketlerin Bölünmesi, Hisse Değişimi ve 4684 Sayılı Kanun'un İşleriği, s.37 vd; Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.31; Arslan Kaya, Sermaye Şirketlerinin Bölünmesi ve Hisse Değişimleri Konularında 4684 Sayılı Kanunla Getirilen Düzenleme ile Oluşan Hukuki Durumun Değerlendirilmesi, s.60.

⁷⁸ Bu konuda Bkz.: aşağıda, IV. Bölüm/B. Malvarlığı veya Ticari İşletmenin Devri.

ortaklıklar hukukuna ait bir müessese olması ve Türkiye’ni Avrupa Birliği’ne uyum sürecinde gerçekleştireceği mevzuat uyumu çerçevesinde, kısmi bölünmenin TTK.’nda düzenlenmesi zorunluluğu kaçınılmazdır. Zira mevcut düzenlemelerin zorlamalarıyla gerçekleştirilecek kısmi bölünme işleminin hukuken sağlıklı olması düşünülemez. Bu nedenle, Türk Ticaret Komisyonu nezdinde hazırlanan Türk Ticaret Kanunu Tasarısının bir an önce yasalaşması gerektiği kanaatindeyiz.

III. KISMİ BÖLÜNME TÜRLERİ

Üst kavram olarak kısmi bölünme başlığı altında, öğretide ve mevzuatta çeşitli ayrımlara yer verilmektedir. Kısmi bölünme, farklı kıstasların değerlendirilmesi sonucunda çeşitli bölünme türleri ile açıklanmaktadır⁷⁹.

A. Bölünmeye Katılacak Şirketlerin Mevcut Olup Olmamasına Göre Kısmi Bölünme Türleri

Bölünmeye katılacak ortaklıkların mevcut olup olmamasına göre kısmi bölünme ikiye ayrılmaktadır⁸⁰:

1. Devralma Yolu İle Kısmi Bölünme

Bu bölünme türü, mevcut ortaklıklara devir suretiyle bölünme veya emme suretiyle bölünme⁸¹ olarak da adlandırılır. Bölünen ortaklığın malvarlığının tamamını veya bir bölümünü devralan ortaklık ya da ortaklıklar, bölünme öncesinde var olan

---

⁷⁹ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.17-23, Helvacı, bölünme türlerine kavramsal olmayan bölünme ve kavramsal bölünme olarak iki alt başlık halinde yer vermektedir; Çoştan, s.26-28, Çoştan ayrımları herhangi bir fark gözetmeden incelemektedir; Çebi, s.24-27, Çebi ise, yatay bölünme ve dikey bölünme başlıkları altında bölünme türlerini açıklamıştır.

⁸⁰ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi s. 17, Helvacı, bu ayrımı kavramsal olmayan bölünme türleri başlığı altında incelenmektedir; Akuğur, s.17, Akuğur bu ayrımı bölünme usulüne göre bölünme usulüne göre bölünme modelleri olarak ifade etmektedir; Çebi, s.24, Çebi ise yatay bölünme türü olarak değerlendirmektedir.

⁸¹ Akuğur, s.17.

ortaklıklardır. Devralma yolu ile kısmi bölünmede, devralan ortaklık bölünme neticesinde devraldığı malvarlığı ölçüsünde sermaye artırımına gidebilir.

2. Yeni Kuruluş Yolu İle Kısmi Bölünme

Yeni kuruluş yolu ile kısmi bölünmede, bölünen ortaklık malvarlığının tamamını veya bir bölümünü yeni kurulacak ortaklığa veya ortaklıklara devretmektedir. Devralan ortaklık veya ortaklıklar, bölünme işlemi için kurulmaktadır. Devralma yolu ile kısmi bölünmede devralan ortaklığın sermayesi artırılması karşısında, yeni kuruluş suretiyle kısmi bölünmede kuruluşa ilişkin hükümler uygulanmaktadır.

Öğretide devralma yolu ile bölünme ve yeni kuruluş yolu ile bölünme türleri dışında, bu türlerden oluşan üçüncü bir türden de bahsedilmektedir⁸². Karma bölünme modeli olarak adlandırılan bölünmede, bölünen ortaklık malvarlığının tamamını veya bir bölümünü, hem kısmi bölünme işleminden önceki mevcut ortaklıklara hem de kısmi bölünme yoluyla kurulacak yeni ortaklıklara devretmektedir.

B. Bölünen Şirketin Ortaklarına Dağıtılan Hisse Oranına Göre Kısmi Bölünme Türleri

Kısmi bölünmede kural olarak pay sahipliğinin devamı ilkesi geçerlidir. Ancak bu ilke bağlamında, her bölünme halinde bölünen ortaklığın ortakları, devralan ortaklıklarda, bölünen ortaklıktaki hakları ile aynı oranda pay sahipliği hakları kazanmamaktadır. Bölünen ortaklığın pay sahiplerinin, devralan ortaklık ya da ortaklıklarda elde edecekleri paylar veya ortaklık haklarının, bölünen ortaklıktaki paylarına oranlı olup olmadığına göre ayırım yapılmaktadır⁸³.

---

⁸² Akuğur, s.18, Çebi, s.25.

⁸³ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.17; Çoştan, s. 28, Çoştan bu ayırımın, bölünme türü olmaktan ziyade tam bölünme ve kısmi bölünmede pay sahipliği haklarının tahsisinde kullanılabilecek yöntem niteliğinde olduğunu belirtmektedir.

1. Eşdeğer Kısmi Bölünme (Oranın Korunduğu Bölünme)

Simetrik bölünme⁸⁴ olarak da adlandırılan bu bölünme türünde, bölünen şirketin pay sahiplerine, mevcut paylarının oranlarına göre devralan şirketlerin pay sahipliği hakları verilir⁸⁵. Bu durum pay sahiplerinin korunması ve bölünme sonucunda pay sahiplerinin haklarının devam ilkeleri çerçevesinde en elverişli durumu yaratmaktadır⁸⁶. Örneğin kısmi bölünen X anonim şirketinde %10 oranında pay sahibi olan A, bu ortaklığın kısmi bölünme ile malvarlığının bir bölümünü Y ve Z olarak iki yeni anonim şirkete devretmesi halinde, A hem Y hem Z ortaklıklarında ayrı ayrı %10 oranında paya sahip olur. Bu tür bölünmede oran aynen muhafaza edilmektedir⁸⁷.

Eşdeğer bölünme, Tasarının “Ortaklık paylarının ve haklarının korunması” başlıklı 161. maddesinde, devreden ortaklığın ortaklarına, bölünmeye katılan tüm ortaklıklarda, mevcut payları oranında ortaklık paylarının tahsis edilebilmesi olarak düzenlenmiş ve oranın korunduğu bölünme olarak adlandırılmıştır⁸⁸. Tasarının gerekçesinde, oranın korunduğu, yani simetrik bölünmede, ortakların bölünen şirkette sahip oldukları (mevcut) pay oranını aynen korudukları ifade edilmiştir⁸⁹.

---

⁸⁴ Coştan, s.27; Çebi, s.25.

⁸⁵ Tekinalp, Ticaret Hukuku Yönünden Şirketlerin Bölünmesi, Hisse Değişimi ve 4684 Sayılı Kanun’un İşlerliği, s.37; Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.18, “Eşdeğer bölünmede bölünen ortaklığın, bütün pay sahipleri, malvarlığını devralan ortaklığın ya da ortaklıkların pay sahibi olurlar.”; Kürşad Özgüler, Birleşme, Bölünme ve Hisse Takasları Paneli, s.12, “Bölünen şirketin ortakları, bölünen şirketteki hisse paylarının bölündükten sonraki şirketlerde de aynen geçerli olmasını kabul edebilirler.”

⁸⁶ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.18.

⁸⁷ Ayten Ersoy, “Anonim ve Limited Şirketlerde Kısmi Bölünme ve Bölünme İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi”, **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.1, C.3, Edirne, Trakya Üniversitesi Matbaa Tesisleri, 2004, s. 88.

⁸⁸ “Ortaklık paylarının ve haklarının korunması” kenar başlıklı 161. madde hükmü şöyledir:

“(1) Tam ve kısmî bölünmede ortaklık payları ve hakları 140 ıncı madde uyarınca korunur.

(2) Devreden ortaklığın ortaklarına,

a) ya bölünmeye katılan tüm ortaklıklarda, mevcut payları oranında ortaklık payları (oranın korunduğu bölünme) veya

b) bölünmeye katılan bazı veya tüm ortaklıklarda, mevcut paylarının oranına göre değişiklik yapılarak ortaklık payları (oranın korunmadığı bölünme),

tahsis edilebilir”.

⁸⁹ Tasarıda kullanılan terimlerin gerekçesi şöyle açıklanmıştır: “Bu iki tür bölünme için kaynak İBirk’nın 31 inci maddesinin hem Almanca, hem Fransızca hem de İtalyanca metninde simetrik bölünme ve simetrik olmayan (asimetrik) bölünme terimleri kullanılmıştır. Her iki tür de pay oranlarının aynen korunması veya değişmesi ile, yani oran bağlamında tanımlandığından, kanunî

2. Eşdeğer Olmayan Kısmi Bölünme (Oranın Korunmadığı Bölünme)

Asimetrik bölünme⁹⁰ olarak da adlandırılan eşdeğer olmayan bölünmede, bölünen ortaklıktaki payların oranında değişiklik yapılarak, devralan ortaklıklarda ortaklık payları verilir. Bu devralan ortaklıklarda, bölünen ortaklığın bütün ortaklarına mevcut payları oranı dışında bir oranda hisse tahsis edilmesiyle gerçekleşeceği gibi, bölünen ortaklığın bazı ortaklarına mevcut paylarının oranından daha fazla bir oranda hisse tahsis edilerek ortaklar arasında farklılık yaratarak da gerçekleştirilebilir⁹¹. Mesela, bölünme ile biri üretim diğeri pazarlama, üçüncüsü ise danışmanlık şirketi kurulmuş ve ortaklar, bir ortağın üretim şirketinde daha fazla diğerlerinde daha az paya sahip olmasında anlaşmışlar ise eşdeğer olmayan bölünme vardır⁹².

Eşdeğer olmayan kısmi bölünme, pay sahipliğinin devamı ilkesine uygun olarak görünmese de, pay oranlarında değişiklik yapılabilmesi suretiyle bölünmenin kolaylaştırılmasını sağlamaktadır⁹³. Bu bölünme türü Tasarının 161. maddesinde

---

terimde bu sözcüğün kullanılması tercih edilmiştir. Alman öğretisinde de aynı terim kullanılmaktadır.”; Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.462.

⁹⁰ Çoştan, s. 28; Çebi, s.26.

⁹¹ Akuğur, s. 20; Tekinalp, Ticaret Hukuku Yönünden Şirketlerin Bölünmesi, Hisse Değişimi ve 4684 Sayılı Kanun’un İşlerliği, s.37, “Bu hal özellikle bir kısım ortakların payları devreden ortaklıkta muhafaza etmeleri veya ortakların sanayi, ticaret ve hizmet sektörü şirketlerde farklı oranlara sahip olmaları hususunda mutabık olmamaları halinde söz konusu olur.”; Kürşad Özgüler, Birleşme, Bölünme ve Hisse Takasları Paneli, s.12, “Bölünen şirketin ortaklıkları hisselerinin değeri korunmak şartıyla yeni kurulan veya yeni malları devralan şirketlerin hisse yapılarında farklı oranlar belirleyebilir.”

⁹² Tekinalp, Ticaret Hukuku Yönünden Şirketlerin Bölünmesi, Hisse Değişimi ve 4684 Sayılı Kanun’un İşlerliği, s.37; Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.19, “Bölünen ortaklığın pay sahipleri, malvarlığını devralan bütün ortaklıklarda veya bölünen ortaklıkta pay sahibi değillerdir. Bu ortaklıklardan kendilerini daha çok ilgilendirenlerde pay sahibi olmayı tercih etmektedirler.”

⁹³ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.19, dp.40, “Hemen belirtelim ki, bu görünüşe rağmen özellikle bütün pay sahiplerinin onayının emredici kanun hükmü olduğu durumlarda pay sahiplerinin haklarının korunması açısından bir sorun ortaya çıkmamaktadır. Ancak bu durumda, her bir pay sahibinin bölünmeye engel olabileceği ortaya çıkmaktadır ki, bu da menfaatlerin dengelenmesi bakımından önemli bir sorun yaratmakta ve öğretide eleştiriye maruz kalmaktadır”. Tasarının gerekçesinde bu durum şöyle açıklanmaktadır; “Kanun, oranın korunduğu ve korunmadığı bölünmeyi geniş bir tarzda düzenleyerek bölünmeye katılan şirketlere ve ortaklara, bölünmeyi şekillendirmede geniş hareket alanı ve olanağı tanımıştır. Bu esneklik, şirketin yeniden yapılandırılmasında kanunî engelleri kaldırma anlayışından kaynaklanmaktadır. Bu esneklik ilkesi sayesinde, gerekli nisap ile karar alınmışsa bölünen (devreden) şirketin ortakları; birleşmeye katılan şirketlerde oranlarını

devralan ortaklığın ortaklarına, bölünmeye katılan bazı veya tüm ortaklıklarda, mevcut paylarının oranına göre değişiklik yapılarak ortaklık paylarının (oranın korunmadığı bölünme) tahsis edilebileceği şeklinde düzenlenmiştir⁹⁴. Tasarının gerekçesinde, oranın korunmadığı bölünmede bazı ortakların, devralan veya yeni kurulan şirkette pay iktisap ederek bölünen (devreden) şirketten tamamen ayrılabilmesi belirtilmiştir⁹⁵.

IV. KISMİ BÖLÜNMENİN YAKIN KAVRAMLARDAN AYIRT EDİLMESİ

A. Birleşme

Ekonomik açıdan birleşme, bir veya daha fazla ticaret ortaklığının büyüme amacıyla malvarlıklarını birleştirerek hukuki ve ekonomik açıdan tek bir birlik haline gelmesidir⁹⁶. Hukuki açıdan birleşme, “En az bir ortaklığın, ortaklarının başka bir ortaklığa alınması karşısında, mal varlığı veya işletmesini aktif ve pasifleriyle bir bütün olarak o ortaklığa devrederek tasfiyesiz dağılması (devralma yoluyla birleşme); veyahut en az iki ortaklığın, ortaklarının yeni kurulan bir ortaklığa alınmaları karşılığında mal varlıkları veya işletmelerini aktif ve pasifleriyle birer bütün olarak, bu ortaklığa devrederek tasfiyesiz dağılmaları (yeni ortaklık kurulması

---

koruyarak veya korumayarak pay iktisap edebilirler; bölünen şirketten çıkabilirler; devralan veya yeni kurulan şirketlerin bazılarında ve tümüne katılmayabilirler; bölünen şirketteki paylarını artırabilirler.”, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.462.

⁹⁴ Tasarının gerekçesinde verilen örnek açıklayıcıdır; “*Meselâ, (X) LŞ'de, ortaklardan a, b ve c sırasıyla %40, %30 ve %30 paya sahip olup, bu şirketin bölünüp bir kısmı (Y) LŞ'ye devrolsa ve devralan LŞ'de a %50, b ve c de %25'er paya sahip bulursa oranın korunmadığı bir birleşme vardır. Ancak bu halde (X) LŞ'deki pay oranları da değişir; b ve c (Y) LŞ'de yitirdikleri oranları (X) LŞ'de paylarını artırarak kazanırlar.*”, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.462.

⁹⁵ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.462.

⁹⁶ Yasaman, Şirketlerin Birleşme ve Bölünmeleri, s.700, “Teknik ve hukuki anlamda birleşme bir birden çok ticaret ortaklığının malvarlığının, tasfiye olunmaksızın içlerinden birine veya yeni kurulan bir ortaklığa, kendiliğinden ve küllî halefiyet yolu ile geçmesi; bu suretle, malvarlıklarının birleşmesi ve intikal eden mal varlığının karşılığı olarak, infisah eden ortaklığın ortaklarının, hesaplanan bir değiş-tokuş ölçüsüne göre (değiştirme birimi), bünyesinde birleşilen ortaklıkta, kendiliğinden ortaklık payı kazanmasıdır.”

yoluyla birleşme) sonucunda iki veya daha çok ortaklığın tek bir ortaklık durumuna gelmesi” olarak tanımlanabilir⁹⁷.

Türk hukukunda, TTK.’nda şirketlerin birleşmesine önce "umumi hükümler" içerisinde 146-151. maddelerinde yer verilmiş, daha sonra hususi hükümler bölümünde yer alan 451-452. maddelerde yalnız anonim ortaklıkların birleşmesine, 453. maddede, bir anonim şirketin sermayesi paylara bölünmüş bir komandit şirket tarafından devralınması suretiyle birleşmesine ve 454. maddede de, bir anonim şirketin bir kamu tüzel kişiliği tarafından devralınması suretiyle birleşmesine ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

Birleşme de bölünme gibi yeniden yapılandırma modellerinden biridir⁹⁸. Bu nedenle her iki modelin bazı noktalarda benzer özellikler taşıdığını görmek mümkündür. Birleşme de sermaye şirketlerinin yeniden yapılandırılması ihtiyacı sonucu ortaya çıkan ve gelişen bir müessesedir. Şirket birleşmeleri, ilk olarak 18. yüzyıl sonlarında

---

⁹⁷ Türk, Ticaret Ortaklıklarının Birleşmesi, s.37-38; TTK.’nun 146’ncı maddesinde şirketlerin birleşmesi, "...iki veya daha fazla ticaret şirketinin birleşerek yeni bir ticari şirketi kurmaları veya bir yahut daha fazla ticaret şirketinin mevcut diğer bir ticaret şirketine iltihak etmesi" şeklinde tanımlanmıştır. Diğer tanımlar için Bkz.: Hamdi Yasaman, **Anonim Ortaklıkların Birleşmesi**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, No: 205, Ankara, Olgaç Matbaası, 1987, s.5 ve 19; Ernest Hırş, **Ticaret Hukuku Dersleri**, 3. bs., İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1948, s.330- 332; Halil Arslanlı, **Anonim Şirketler, II-III: Anonim Şirketlerin Organizasyonu ve Tahviller**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1961, s.248; Hayri Domaniç, **Anonim Şirketler Hukuku Ve Uygulaması, Türk Ticaret Kanunu Şerhi II**, İstanbul, Temel Yayınları, 1988, s.1497; Turgut S. Erem, **Ticaret Hukuku Prensipleri, Cilt-II, Ticaret Şirketleri**, 8. bsk., İstanbul, İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Nihad Sayar-Yayın ve Yardım Vakfı Yayınları, 1980, s.61 vd.; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s.106; Haluk Sumer/Helmut Pernsteiner, **Şirket Birleşmeleri**, İstanbul, Alfa Basım, 2004, s.1 vd.; Cevat Sarıkamış, **"Şirket Birleşmeleri Satın Almalar ve Yeniden Yapılanma"**, İstanbul, Avcıol Basım Yayın, 2003, s.40 vd.; Nihal Saban, **Vergi Hukuku**, İstanbul, Der Yayınevi, 2005, s.447; Yılmaz Özbacı, **Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK) Yorum ve Açıklamaları**, Ankara, Oluş Yayıncılık, 2005, s.656; Orhan Çelik, **Şirket Birleşmeleri ve Birleşmelerde Şirket Değerlemesi**, Ankara, Turhan Kitabevi, 1999, s.7 vd.; Hüseyin Akay, **İşletme Birleşmeleri ve Muhasebesi**, İstanbul, Yaylım Matbaası, 1997, s.12 vd.; Mustafa İme, **Şirketlerde Birleşme Ve Devir İşlemleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, t.y., s.14; Veysi Seviğ, "Şirket Birleşmelerinde Vergi Sorunlarının Çözümü" konulu konferans konuşmasından, **Türkiye’de Şirket Birleşmelerinin Hukuki ve Mali Yönleri Konferansı**, İstanbul, Hilton Hotel, 15.06.2000; Ercüment Erdem, **Türk ve AT Rekabet Hukukunda Birleşme ve Devralmalar**, İstanbul, Beta Basım, 2003, s.29.

⁹⁸ J.Fred Weston/Kwang S. Chung/Susan E. Hoag, **Mergers, Restructuring, And Corporate Control**, USA, Prentice Hall, 1990, s.3, Finansal piyasalarda şirketlerin yeniden yapılandırılmalarında uygulanan yöntemleri dört ana başlık altında açıklanmaktadır: Büyüme (Expansion); Tasfiye Etme (Sell-Offs), Şirket Kontrolü (Corporate Control) ve Pay Sahipliği Yapısındaki Değişiklikler (Changes in Ownership Structure).

ABD.'nde görülmeye başlanmıştır⁹⁹. 1980'li yıllarda Kuzey Amerika'da şirket birleşmeleri hız kazanmış ve dünya çapında tanınan şirketlerin ortaklıklar kurarak yeni dev şirketler yaratması piyasaları uluslararası boyutta etkilemiştir¹⁰⁰. 1990'lı yıllardan itibaren Kıta Avrupasında da etkisini gösteren şirket birleşmelerinin önemi ve etkisi ortaya çıkmış, hem hukuki hem ekonomik açıdan önemli değişiklikler getirmiştir.

Şirketlerin dışsal büyüme yöntemlerinden biri olan birleşmede amaç, farklı şirketler arasında pazarı, sermayeyi, yönetimi, uzmanlığı veya bilgiyi birleştirmek suretiyle işletmenin piyasa değerini maksimum yapmaktır¹⁰¹. Şirketleri birleşme suretiyle büyüme yoluna iten birtakım stratejik ve finansal faktörler bulunmaktadır. Bu faktörlerin başında, birleşmenin ortaya çıkaracağı ölçek ve pazar ekonomisinden faydalanmak isteği gelmektedir¹⁰². Ükelere göre değişmekle birlikte vergi yasalarıyla sağlanan avantajlar, muhasebe kuralları, istihdam yasalarındaki avantajlar, sermaye piyasasında sağlanan kolaylıklar ile makro ekonomik gelişmeler de birleşme kararlarının alınmasında belirgin rol oynarlar¹⁰³. Şirket birleşmelerinin sağladığı avantajlar her ne kadar cazip gelse de, her birleşmenin başarılı olduğu görülmemektedir. Birleşme ile sektörel bazda bir liderlik elde edilse de, bazı durumlarda büyük şirketlerin yaşadığı organizasyon karmaşası, ülkelerin sosyal ve ekonomik yönden farklılıkları, uzmanlaşma ihtiyacı gibi nedenlerle birleşmeden beklenenleri vermemektedir. İşte birleşmenin olumsuz etkilerini silmek amacıyla, birleşen şirketler bölünme yoluna gidebilmektedir. Bu anlamda bölünmenin birleşmenin bir sonucu olduğu görülebilmektedir. Bölünme, birleşmeden sonra ortaya çıkan bir yapılandırma modeli olarak, şirketlerin birleşme sürecini tersine çevirmektedir. Bu nedenle hem ekonomik

---

⁹⁹ Abdülkadir Göktaş, "Dünyada Ve Türkiyede Şirket Birleşmeleri ve Hukuksal Boyutu", **Yaklaşım Dergisi**, S.108, Aralık 2001, s.112-121.

¹⁰⁰ TÜSİAD, Birleşme ve Devralmalar, **TÜSİAD Görüşleri Dizisi**, İstanbul, Aralık, 1999, No:2, s. 3.

¹⁰¹ Hikmet Kurnaz, "Sermaye Şirketlerinde Birleşmenin İktisadi Ve Hukuki Sonuçları İle Yükümlülükleri", **Yaklaşım Dergisi**, S.39, Ekim 2006, s.y.; Arpacı, s. 23.

¹⁰² Birleşmelerin uluslararası boyutu ile ilgili geniş bilgi için Bkz.: Aypar Topkara Uslu, **"Uluslararası Pazarlamada Uluslararası Stratejik Birleşmelerin Rolü Ve Önemi"**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1992.

¹⁰³ Kurnaz, s.y.

hem de hukuki açıdan benzer özellikler göstermektedirler. Her ikisinde de amaç verimliliği artırmaktır¹⁰⁴.

Prosedürleri, yapılışı ve sonuçları bakımından, bölünme ve birleşme arasında önemli benzerlikler mevcuttur. Örneğin, her iki modelin uygulanabilmesi için ortaklık genel kurullarının bu yönde bir karar alması gereklidir. Bölünmede olduğu gibi birleşme de devralma yolu ile veya yeni kuruluş yolu ile birleşme türleri bulunmaktadır. Devralma yolu ile birleşme ve bölünmede devralan ortaklığın sermayesinin artırılmasına ilişkin hükümler uygulanırken, yeni kuruluş yolu ile birleşme ve bölünmede kuruluşa ilişkin hükümler uygulanmaktadır¹⁰⁵. Özellikle tam bölünme, bir ortaklığın diğer bir ortaklık tarafından bütün aktif ve pasifleri ile devralınmasını, başka bir deyişle, devralma yoluyla birleşmeye benzer bir işlemi ifade etmektedir¹⁰⁶. Ortaklığın iki ya da daha fazla parçaya bölünerek mevcut ortaklıklara devrolunması, parçalanmış ortaklık bakımından “bölünme”, devralan ortaklık açısından “birleşme” işlemidir¹⁰⁷.

Birleşmede devreden veya birleşen ortaklığın pay sahiplerinin devralan veya yeni kurulan ortaklığın pay sahipliği haklarını kazanmaktadır. Kısmi bölünmede de bölünen ortaklığın pay sahiplerine devralan veya yeni kurulan ortaklığın pay sahipliği hakları verilmektedir. “Pay sahipliğinin devamı (korunması) ilkesi” olarak ifade edilen bu durum hem bölünme hem birleşme işlemlerinde uygulanmaktadır¹⁰⁸. Nitekim Tasarının gerekçesinde, bölünmeye ilişkin olarak “pay sahipliğinin devamı (korunması) ilkesi” açıklanırken birleşme hükmüne atıf yapılmıştır¹⁰⁹.

Birleşmede malvarlığı değerlerinin külli halefiyet yoluyla devralan veya yeni kurulan ortaklığa ipso iure (kendiliğinden) intikal etmesi, bölünme açısından da geçerlidir.

---

¹⁰⁴ Niyazi Özpehriz, “Türk Vergi Sisteminde Bölünme ve Hisse Değişimi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 274, Mayıs 2004, s.y.

¹⁰⁵ Çoştan, s.29, dp.82, Karsten Schmidt, Gesellschaftsrecht, 3. Baskı, Köln-Berlin-Bonn-München 1997, “Bunun yanında, özellikle devralma yolu ile bölünme, devralan ortaklık bakımından kısmen birleşme sonucunu doğurmaktadır.”

¹⁰⁶ Akgün, Şirket Bölünmeleri, s.4.

¹⁰⁷ Yasaman, Şirketlerin Birleşme ve Bölünmeleri, s.703.

¹⁰⁸ Moroğlu, Birleşme, Bölünme ve Hisse Takasları Paneli, s.16.

¹⁰⁹ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.460.

Birleşmede devreden veya birleşen ortaklık tasfiyesiz infisah ederken, tam bölünmede de bölünen şirket tasfiyesiz infisah ederek sona ermektedir¹¹⁰.

Kısmi bölünme ve birleşme işlemleri, gerek pay sahipleri ve alacaklılar açısından gerekli güvencelerin sağlanması, gerek işlemlerin ekonomik yerindeliliğinin denetlenmesi açısından paralel düzenlemeler gerektirmektedir¹¹¹. Nitekim şirketlerin bölünmelerine ilişkin Altıncı Yönerge'nin önsözünde, birleşme ve bölünme işlemleri arasındaki benzerlikler nedeniyle, menfaat sahiplerinin haklarının korunması açısından birleşmeye ilişkin AET.'nin şirketlerin bölünmelerine ilişkin 78/855/EEC sayılı üçüncü yönerge (Üçüncü Yönerge) hükümlerine atıf yapılmıştır¹¹². Öğretide, birleşmeye ilişkin hükümlerin bölünmede de uygulanabileceği yönünde görüşler mevcuttur¹¹³.

Her iki model arasındaki benzerlikler yanında farklılıklar da bulunmaktadır¹¹⁴. Örneğin, birleşmeden farklı olarak kısmi bölünmede bölünen ortaklık infisah etmeyerek tüzel kişiliğini devam ettirmektedir. Birleşme bakımından en az iki

---

¹¹⁰ Moroğlu, Birleşme, Bölünme ve Hisse Takasları Paneli, s.7, "... tam bölünmede bölünen şirket sona ermektedir. Aynı sona erme birleşen şirket bakımından da, devralınan şirket bakımından da söz konudur."; Çoştan, s.29, "Tam bölünme de birleşme gibi, devreden ortaklık açısından tasfiyesiz infisah sebebidir."; Doğrusöz, I-Tam Bölünme, s.42.

¹¹¹ N. Ayşe Odman, **Ticaret Ortaklıklarının Bölünerek Ve/Veya Birleşerek Yeniden Yapılandırılması, 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1997, s. 49; "İşlemlerin organik bağlılığı da göz önüne alındığında, 'Ticaret Şirketlerinin Bölünmesi ve/veya Birleşmesi Yoluyla Yeniden Yapılandırılmaları' başlığı altında tanımlanmaları ve ortak hükümlerinin aynı maddeler içerisinde yer alarak, işlemler arasındaki nitelik farklılıklarından kaynaklanan düzenlemelerin eklenmesi suretiyle tutarlı ve bütünlüklü bir düzenleme yapılması uygun olacaktır."

¹¹² (Çevrimiçi) <http://eur-lex.europa.eu>, 15 Nisan 2007.

¹¹³ Moroğlu, Birleşme, Bölünme ve Hisse Takasları Paneli, s.8; Akuğur, s. 65; Doğrusöz, II-Kısmi Bölünme, s. 42. "... bölünme müessesesi konunun Ticaret Hukuku yönünden düzenlenmemiş olması sebebiyle bir çok sorunu beraberinde getirmiştir. Bu sorunların çözümünde, ticaret hukukunda konuya özgü düzenlemeler bulmak mümkün değildir. Ancak, bu aşamada hukuksal sorunların çözümünde, bölünmede tasfiyesiz infisah etme, birleşmeyle bölünmenin bir tüzel kişiliğin diğerlerinin içinde eriyerek yok olması yönünden benzerliği ve neticede bölünmenin birleşme işleminin tersini (bir ayrılmayı) ifade etmesi sebebiyle ve tersine işlemlerde usulde paralellik ilkesinin etkisiyle, Ticaret Kanunu'nun birleşmeye ilişkin hükümlerinden kıyas yolu ile yararlanılabileceği kanaatindeyiz."

¹¹⁴ Çoştan, s.30 vd., Çoştan, bölünme ve birleşme arasındaki ilişkiyi incelerken gerçek ve gerçek birleşme ayırımına başvurmuştur. Gerçek olmayan birleşmeyi, bir ortaklığın malvarlığının tümü veya bir bölümü aktif ve pasifleri ile birlikte bir diğer ortaklığa devredilmesi olarak tanımlamakta ve bu birleşme türünde pay sahipliği haklarının devamı ve külli halefiyet ilkelerinin uygulanmasının söz konusu olmadığını belirtmektedir. Bu sebeplerle ve gerçek olmayan birleşmede devredilen malvarlığının tasfiye edilmesi nedeniyle bu usulün bölünmeden farklı olduğunu söylemektedir.

ortaklığın varlığı aranırken, tam bölünmede en az üç ortaklığın işleme katılması gerekmektedir. Ayrıca, birleşme neticesinde devreden veya birleşen ortaklıkların pay sahiplerine devralan veya yeni kurulan ortaklıklarda pay sahipliği hakları tahsis edilmesi, söz konusu iken bölünme türlerinden tam bölünme müessesesinde birleşmeden farklı olarak; bölünen ortaklığın pay sahiplerine devralan veya yeni kurulan ortaklıklarda pay sahipliği hakları yanında ortaklara denkleştirme tazminatı adı altında hisse tutarlarının %10'u kadar nakit ödeme yapılabilmesi imkanı da tanınmıştır¹¹⁵. Söz konusu farklılıklara rağmen; bölünmede tasfiyesiz infisah etme, birleşmeyle bölünmenin bir tüzel kişiliğin diğerlerinin içinde eriyerek yok olması yönünden benzemesi ve neticede bölünmenin birleşme işleminin tersini (bir ayrılmayı) ifade etmesi sebebiyle ve tersine işlemlerde usulde paralellik ilkesinin etkisiyle TTK.'nda birleşmeye ilişkin hükümlerden yararlanılabilir.

B. Malvarlığı veya Ticari İşletmenin Devri

Malvarlığı veya ticari işletmenin devri müessesesi Türk Hukukunda 818 sayılı BK. madde 179'da düzenlenmiştir¹¹⁶. BK. madde 180'de ise bir işletmenin diğer bir işletmeyle birleşmesi ve şeklini değiştirmesini düzenlenmiş ve bu hallerde BK. Madde 179'un uygulanacağını ifade edilmiştir¹¹⁷.

Bir malvarlığının ve ticari işletmenin aktif ve pasifiyle devri ticari hayatın ihtiyaçları gereğidir. Herhangi bir sebepten ötürü işine son vermek isteyen kimse ticari

---

¹¹⁵ Akuğur, s.52.

¹¹⁶ “Bir Mamelekin Veya Bir İşletmenin Devralınması” başlıklı 179. madde hükmü şöyledir:

“Bir mameleki veya bir işletmeyi aktif ve pasifleriyle birlikte devralan kimse, bunu alacaklılara ihbar veya gazetelerde ilan ettiği tarihten itibaren onlara karşı mamelekin veya işletmenin borçlarından mesul olur; şu kadar ki, iki yıl müddetle evvelki borçlu dahi yenisiyle birlikte müteselsilen mesul kalır; bu müddet muaccel borçlar için ihbar veya ilan tarihinden ve daha sonra muaccel olacak borçlar için de muacceliyet tarihinden itibaren işlemeye başlar.

Borçların bu suretle naklinin hükümleri, tek bir borcun nakli akdinden doğan hükümlerin aymdır.”

¹¹⁷ “Bir İşletmenin Diğeriyle Birleşmesi Ve Şeklini Değiştirmesi” başlıklı 180. madde hükmü şöyledir:

“Bir işletme diğer bir işletme ile aktif veya pasiflerin karşılıklı olarak devralınması suretiyle birleştirilse, her iki işletmenin alacaklıları bir mamelekin devralınmasından doğan hakları haiz olup bütün alacaklarını yeni işletmeden alabilirler.

Evvelce hakiki veya hükmi tek bir şahsa ait olup da kollektif veya komandit şirket haline konulan bir işletmenin borçları hakkında da aynı hüküm tatbik olunur.”

işletmesini veya malvarlığını devir imkanı ile çok şey kazanabilir¹¹⁸. Malvarlığının veya ticari işletmenin devri, aktif ve pasifiyle yapıldığı takdirde, bütün tarafların menfaatine de uygundur¹¹⁹.

Bir malvarlığı veya işletmenin devrinden maksat, yapılan bir sözleşme ile bir malvarlığının veya işletmenin aktifinde yer alan hakların ve pasifinde yer alan borçların tümünün bir kişiden diğer bir kişiye devredilmesi hususunda tarafların anlaşması ve bu sözleşme uyarınca hakları ve borçları nakletmeleridir¹²⁰. BK. m.179 anlamında bir devirden söz edilebilmesi için, devreden ile devralan arasında bir sözleşme yapılması ve devrin alacaklılara ihbarı veya gazetelerde ilanı gerekmektedir. Devir sözleşmesi şekle tabi olmamakla birlikte, aktiflerin her birinin devri için niteliklerine uygun tasarruf işlemleri gerçekleştirilmelidir¹²¹. Zira Türk hukukunda malvarlığı veya ticari işletmenin devri cüzi intikal ilkesi kabul edilmiştir¹²². Bunun bir sonucu olarak, devri kanunen özel bir şekle bağlanmış unsurlar için özel devir şekilleri uygulanacaktır. Örneğin, taşınmazlarda tescil, taşınırlarda teslim, alacaklarda temlik sözleşmesi, markalarda marka siciline tescil gerekir. Cüzi halefiyetin geçerli olduğu malvarlığının ve işletmenin devri işlemi, devir işlemlerinin teker teker yapılması, onayların alınması külfetli ve zaman alan ancak uygulanmasında hukuken bir imkansızlığın bulunmadığı bir yöntemdir.

---

¹¹⁸ Kevork Acemoğlu, **Borçlar Kanununun 179. Maddesine Göre Malvarlığı Veya Ticari İşletmenin Devri**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1971, s.1.

¹¹⁹ “Bu, müşterilere ve orada çalışanlara kendileri için gerekli olan müessesenin devamlılığını sağlar; devralana zaman kazandırır ve yeni bir ticari işletmenin kuruluşunun doğuracağı ağır risklerden, gerektirdiği gayretlerden onu korur; borçlular bakımından, bir konkordato veya iflasın getireceği ödeme sınırlama ve yasaklarını önler; en iyi durumda olan alacaklılara ise, muhtemel bir tasfiyenin verebileceğinin çok fazlasını, alacaklarına karşılık, tam faaliyette bulunan eski işletmenin üstünlüklerini yeni bir işletmecinin imkanlarıyla birleştirerek sunar.”, Acemoğlu, s.1, dp.1, Des Gouttes, Cession et fusion des patrimoines et des fonds de commerce en droit suisse et en droit comparé, genevé 1938, s.5-6.

¹²⁰ M.Kemal Oğuzman/M. Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 3.bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 2000, s.945; Diğer tanımlar için Bkz.: Safa Reisoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 12. bsk., İstanbul, Beta Basım, 1998, s.383 vd.; Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler-Cilt-II**, İstanbul, Beta Basım, 1999, s. 1241 vd.

¹²¹ Arkan, s.40; Oğuzman, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s.944; Ali Güzel, **İşverenin Değişmesi-İşyerinin Devri Ve Hizmet Akitlerine Etkisi**, İstanbul, Kazancı Yayınları, 1997, s.272,

¹²² Acemoğlu, s.39; Yasaman, Anonim Ortaklıkların Birleşmesi, s.14; Tekinalp, Ticaret Hukuku Yönünden Şirketlerin Bölünmesi, Hisse Değişimi ve 4684 Sayılı Kanun’un İşlerliği, s.40.

Pasiflerin devralana doğrudan intikali ise kanun gereğidir¹²³. Bu durumun alacaklıların menfaatini ihlal etmesini önlemek için, devreden devralanla birlikte iki yıl müteselsilen sorumlu olacağı düzenlenmiştir. BK. açısından devirde bazı malvarlığı unsurlarının devir kapsamı dışında tutulabilmesi mümkündür. Ancak sadece aktiflerin devrini öngören bir devrin BK. 179 hükmü karşısında geçersiz olduğu genel olarak kabul edilmektedir¹²⁴.

Öğretide, anonim ortaklıkların birleşmesinde BK. madde 179'un uygulanması ile ilgili görüş farklılıkları olup, bir görüş BK. hükümlerinin temel veya boşluk doldurucu hüküm olarak uygulanabileceği düşüncesindedir¹²⁵. Türk Hukukunda şirketlerin bölünerek yeniden yapılandırılmalarındaki maddi hukuk boşluğunun da BK. madde 179 ile doldurulabileceği görüşleri vardır¹²⁶. BK. madde 179'taki devir

---

¹²³ Yasaman, Anonim Ortaklıkların Birleşmesi, s.14; Acemoğlu, s.132, Acemoğlu, borçların geçişi bakımından maddenin bir çeşit külli halefiyeti düzenlediğini, cüz'i halefiyetin ancak aktiflerin geçişi için söz konusu olduğunu, ihbar ile borçların başka bir işleme gerek olmaksızın kanun gereği devralan geçtiğini ifade etmektedir. Pasiflerin doğrudan intikalinin bir çeşit külli halefiyet olduğunu savunan görüşler de mevcuttur, Bkz.: Yasaman, Anonim Ortaklıkların Birleşmesi, s.14, dp.37; Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, **Türk Medeni Hukuku Umumi Esasları**, 7. bsk., İstanbul, 1968, s.245; H. Ferit Saymen/Bülent Köprülü, **Medeni Hukuk Dersleri, Borçlar Hukuku**, C.II, İstanbul, 1965, s.140; Haluk Tandoğan, **Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri**, C.I, 2.bs., Ankara, 1974, s.336.

¹²⁴ Acemoğlu, s.41, Yasaman, Anonim Ortaklıkların Birleşmesi, s.18, Arkan, s.40; Karşı görüş için Bkz, Arkan, s.40, dp. 3 atfı ile Halil Arslanlı, Kara Ticaret Hukuku Dersleri, s.114-115.

¹²⁵ Bir görüş, BK. hükümlerinin ticaret ortaklıklarının birleşmesinde uygulanamayacağını ileri sürmektedir; Hikmet Sami Türk, **Ticaret Ortaklıklarının Birleşmesinde Nevilerin Aynı Olması Koşulu**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 1986, s.181, Türk, ticaret ortaklıklarının birleşmesine özgü çözümler varken, BK. 179-180 çözümüne gitmeye gerek olmadığını ve bunları uygulamanın gereksiz olduğu kadar olanaksız olduğunu söylemiştir. Yasaman, Anonim Ortaklıkların Birleşmesi, s.15-18, Yasaman, ticaret ortaklıklarının birleşmesi konusunda TTK.'nda genel ve özel hükümler mevcut olduğunu, genel hükümlerin ayrı sistemden kaynaklanmasına rağmen anonim ortaklıkların birleşmesine uygulanacağını, bu bakımdan anonim ortaklıkların birleşmesinde BK. 179-180 maddelerinin uygulanmasının mümkün olmadığını belirtmiştir. Aynı yöndeki görüş, Yaşar Karayalçın, **Ticaret Hukuku II-Şirketler Hukuku**, Ankara, y.y., 1973, s.215. Diğer görüş ise, TTK.'nda hüküm olmadığı ölçüde BK. 179-180 maddelerinin ticaret şirketlerinin birleşmesinde de uygulanacağını ileri sürmektedir, Türk, Nevilerin Aynı Olması Koşulu, s.181, dp.278 atfı ile Akar Öçal, "Ticaret Şirketlerinin Birleşmesine Alacaklıların İtirazı. Sorunu", **Esader**, C.X, S.2, 1974, s.223-233; Acemoğlu, s.70, Acemoğlu, birleşen ortaklıklar aynı neviden değilse BK. 179-180 maddelerinin uygulanacağını, aynı neviden ise söz konusu olan ortaklık limited veya anonim ise, birleşme değil devir bulursa bile yine BK. m.179. maddenin uygulanmayacağı düşüncesindedir. Ömer Teoman, "Bir Ticaret Ortaklığının Faaliyetinin Ve Malvarlığının Bir Bölümünü Başka Bir Ortaklığa Devretmesi", **Yaşayan Ticaret Hukuku, Cilt I:Hukuki Mütalaalar**, Kitap 8: 1997, 2.bs., İstanbul, Beta Basım, 1999, s. 111, Teoman ise, bir ticaret ortaklığının malvarlığının bir bölümünün başka bir ortaklığa devredilmesini, aktif ve pasifin birlikte devredilmemesi ve sadece aktifin devrinin öngörülmesi nedeniyle BK. 179-180 hükümlerinin uygulama alanı bulamayacağını belirtmiştir.

¹²⁶ Tekinalp, Ticaret Hukuku Yönünden Şirketlerin Bölünmesi, Hisse Değişimi ve 4684 Sayılı Kanun'un İşlerliği, s.410-41; Kaya, Sermaye Şirketlerinin Bölünmesi ve Hisse Değişimleri

müessesesi, esasen bölünmeden farklı niteliklere sahiptir. Örneğin, devir bakımından devre konu aktiflerin intikalinde cüz'i halefiyet ilkesi benimsenirken, pasiflerin intikalinin kanun gereği bir kül halinde intikali kabul edilmiştir. Tam ve kısmi bölünmede ise külli halefiyet ilkesi gereği malvarlığı değerlerinin, herhangi bir tasarruf işlemine gerek olmaksızın ipso iure devralan ortaklığa intikali kabul edilmiştir. Ticari işletmenin devrinde, devreden şirket işletme konusu kalmadığı için tasfiye haline girecektir. Tam bölünme halinde ise, bölünen ortaklık malvarlığının aktif ve pasif unsurlarını devrettiğinde tasfiyesiz infisah edecektir¹²⁷.

Her iki müessese arasındaki farklılıklara rağmen Türk Hukukunda bölünme için BK. madde 179'tan yararlanılabilir. Kaya bu konu hakkında,

“Bu hüküm, sözleşme serbestisi ilkesi ile birlikte müessesenin hayata geçirilmesine temel dayanaktır. Şüphesiz maddi hukuk düzenlemesindeki eksiklik ciddi uygulama güçlükleri ortaya çıkaracaktır. Ancak bu, bölünme suretiyle yeniden yapılandırmanın imkansız olduğu veya 4684 sayılı Kanunla yapılan değişikliğin kadük olduğu anlamına gelmez” görüşündedir¹²⁸.

Nitekim 4684 sayılı Kanun ile 5422 sayılı KVK.'nda gerçekleştirilen değişiklik neticesinde ihdas olunan 38 ve 39. maddeler kapsamında yer verilen hükümler öncesinde, bazı özel nitelikli düzenlemeler dışında, bölünme müessesesine ilişkin Türk Hukuku'nda açık bir düzenlemeye yer verilmiş değildi. Bununla birlikte, bu dönemde, uygulamada bölünme müessesesine duyulan ihtiyaç kısmen de olsa Borçlar Kanunu'nun 179 uncu maddesi kapsamında düzenlenen “ticari işletme devri” müessesesi dahilinde giderilmekte idi.

Konularında 4684 Sayılı Kanunla Getirilen Düzenleme ile Oluşan Hukuki Durumun Değerlendirilmesi, s.60.

¹²⁷ Akuğur, s.30, “Ayrıca, BK'nun 179'uncu maddesinde devreden ile devralanın alacaklılara karşı pasiflerden sorumluluğu bölünme müessesesinden farklı surette düzenlenmiştir. Şöyle ki; alacaklıları korumak ve menfaatlerini gözetmek amacıyla devredenin iki yıl süreyle devralanlar ile birlikte sorumluluğu kabul edilmiştir. Bölünme müessesesinde ise, sadece devralan ortaklık veya ortaklıkların külli halefiyet ilkesi gereğince alacaklılara karşı sorumludurlar.”

¹²⁸ Kaya, Sermaye Şirketlerinin Bölünmesi ve Hisse Değişimleri Konularında 4684 Sayılı Kanunla Getirilen Düzenleme ile Oluşan Hukuki Durumun Değerlendirilmesi, s.60.

Kısmi bölünme durumunda BK. madde 179 hükmünün esas alınabilmesi için, öncelikle yapılan işlemin bir birleşme değil malvarlığı devri olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir¹²⁹. Malvarlığı bölümlerinin devrinde BK. madde 179'un uygulanması ile pasiflerin tek bir işlemle devri sağlanacak, borçların devri için alacaklıların her birinin rızası aranmayacak ve borçlardan dolayı devreden ve devralan iki yıl süre ile birlikte sorumlu olacaklarından alacaklılar korunmuş olacaktır. Böylece yeniden yapılandırma usulü kolaylaştırılacaktır.

Diğer taraftan, alacaklıların haklarının müteselsil sorumluluk hali ile korunması her zaman yeterli değildir. Malvarlığı bölümlerinin ayrı ayrı birden çok ortaklığa devrinde, devreden anonim ortaklık ve devralan ortaklıklar arasında tek bir devir sözleşmesi yapılması mümkün olmakla birlikte, bu tür bir kanuni hükmün bulunmaması nedeniyle alacaklıların menfaatleri ihlal edilebilecektir¹³⁰. Ayrıca, malvarlığındaki aktiflerin her biri için kendine özgü tasarruf işlemlerinin yapılması gereği diğer bir güçlük olarak karşımıza çıkmaktadır¹³¹.

Ancak bu güçlükler yeniden yapılanmayı mutlak olarak imkansız kılan hususlar değildir. Gerek Sermaye Piyasası Kurulunun düzenleme yapma yetkisinin bulunması gerek 4684 sayılı Kanunla yapılan değişiklikte Maliye Bakanlığına bölünme işlemleri ile ilgili usulleri belirleme yetkisinin tanınması, özel alana da inhisar etse, müessesenin işlevsel kılınması bakımından önemli araçlar durumundadır¹³². Ayrıca, BK. m.179 uyarınca pasif malvarlığı bölümlerinin külli halefiyetle intikali, alacaklıların korunması amacıyla kabul edilen müteselsil sorumluluk halleri, cüz'i halefiyet uygulansa da aktiflerin geçişinde yeterli koruma sağlanması, kısmi bölünme kurumunun uygulanmasını mümkün kılacağı kanaatindeyiz.

C. Split-Up (Bölünen Şirketin İnfisahı Suretiyle Bölünme)

---

¹²⁹ A.e., s.60.

¹³⁰ Çoştan, s.149.

¹³¹ Kaya, Sermaye Şirketlerinin Bölünmesi ve Hisse Değişimleri Konularında 4684 Sayılı Kanunla Getirilen Düzenleme ile Oluşan Hukuki Durumun Değerlendirilmesi, s.60, "İşlemin tamamlanabilmesi için ortakların ve/veya alacaklıların tatmin veya temin edilmesi gerçeği de kayda değer diğer bir güçlüktür."

¹³² A.e., s.60.

Amerikan hukuku kökenli olup split-up¹³³ kavramı ile ifade edilen bu bölünme türünde, ana şirketin sahibi olduğu iki veya daha fazla iştirakindeki paylarının kendi hissesinin tamamı karşılığında mevcut ortaklara dağıtılmakta ve bunu takiben ana şirket tasfiye edilmektedir¹³⁴. Bu şekilde yapılacak bir split-up'ta ana şirketin eski ortakları eskiden iştirak olan şirketin ortakları haline gelmektedir¹³⁵. Split-up şeklinde bölünme ile bölünen ortaklık tasfiye edilerek hukuki varlığı sona ermektedir¹³⁶. Bu işlem ile ortaklığın varlığına son verilerek iki veya daha fazla bağımsız ortaklık kurulmasına imkan tanınmıştır¹³⁷.

D. Spin-Off (Mevcut Ortaklara Hisse Dağıtım Şeklinde Bölünme-Farklılaştırma)

Şirketlerin yeniden yapılandırılmalarında uygulanan ve spin-off olarak adlandırılan bu bölünme¹³⁸ kısmi bölünmenin bir türüdür. Spin-off, şirketin iştirak hisselerinin tamamı veya bir kısmı mevcut ortaklarına kar payı şeklinde dağıtılması işlemidir¹³⁹. Pay sahipliği hakları (hisseler) devralan (iştirak edilen) şirketin mevcut ortaklarının hesabına pay oranlarına göre (pro rata basis) dağıtılmaktadır¹⁴⁰.

Bu işlemle, bir birim veya bir iştirak, satış veya devir işlemi olmaksızın ana işletmeden bağımsızlaşmakta, bu şekilde hisseler varolan pay sahiplerine

---

¹³³ Fatoş Kılıç, **Kurumlar Vergisi Kanunu Açısından Anonim Şirketlerde Birleşme Ve Bölünme**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2006, s.36.

¹³⁴ Akgün, **Şirket Bölünmeleri**, s.6.

¹³⁵ Rabia Gamze Çitçi, "**Ölçek Küçültme Stratejileri Çerçevesinde Malvarlığının Devri Suretiyle Şirketlerin Yeniden Yapılandırılması**", Ankara, Sermaye Piyasası Kurulu Hukuk İşleri Dairesi, Yeterlik Etüdü, 2004, s.27.

¹³⁶ Stanley Siegel, **When Corporations Divide: A Statutory And Financial Analysis**, **Harvard Law Review**, Volume 79, y.y., t.y. s.535; Helvacı, **Anonim Ortaklıkların Bölünmesi**, s.21, dp.43 atfı ile F. Alfred Conard, **Fundamental Changes in Marketable Share Companies**, **International Encyclopedia of Comparative Law**, Volume XIII, Chapter 6, Tübingen, Paris, New York 1972.

¹³⁷ Çoştan, s.40.

¹³⁸ Şahözkan, s.42.

¹³⁹ Akgün, **Şirket Bölünmeleri**, s.6; Akşehirlioğlu, s.31, "Şirketin belirli bir bölümü ayrılarak yeni bir şirket oluşturulmakta, ancak oluşan yeni şirketin hisseleri ana şirket hissedarlarına bedelsiz olarak dağıtılmaktadır. Bu işlemde para giriş çıkışı olmamakta ve oluşan yeni iki şirket mülkiyet yapısında, birleşik haldeki sermaye katılım oranları korunmaktadır."

¹⁴⁰ Kılıç, s.36, "Asıl olarak bu tip bölünmeler mevcut ortaklara sermayeden verilmiş hisseleri (kar paylarını-stock dividends) temsil ederler. Mevcut ortakların dışında başka üçüncü şahıslara yapılan hisse satışları bu kapsama girmez."

dağıtıldığından devreden şirketin nakit girişi sağlaması veya hisse senedi elde etmesi söz konusu olmamaktadır¹⁴¹. Spin-off türü kısmi bölünmede pay değişimi olmadığından, bölünen ortaklığın pay sahiplerine belirli bir oranda pay sahipliği hakları (hisseleri) verilmektedir. Böylece bölünen ortaklığın pay sahipleri devralan ortaklıkta da aynı oranda ortaklık payına sahip olmaktadır¹⁴². Bu şekilde, şirket bünyesinde sürdürülen birden çok faaliyetin veya bu faaliyetin birbirinden bağımsız kısımlarının birbirinden ayrıştırılarak yeniden örgütlenmektedir.

Şirketler spin-off yöntemini ana şirketin piyasa değerinin artırılması, faaliyet performansının iyileştirilmesi, ana şirketin ortaklarına kar payı dağıtımını yapılabilmesi, ana şirketin borçlarının bir kısmının iştirake aktarılabilmesi, iştirak veya birimin üst yönetiminin yatırım kararlarında serbest bırakılması, iştirakin içinde bulunduğu sektörün aşırı bir faaliyet değişkenliği içinde olması durumunda ana şirketin iştirak veya birime yapılacak yatırımlarla ilgili muhtemel riskler ve yatırım kararlarının sorumluluğunun ana şirket yönetiminden şirket ortaklarına aktarılması gibi birçok farklı nedenden ötürü kullanabilmektedir¹⁴³.

Amerika doktrininde spin-off türü bölünmenin, ortak bir terim olarak kabul edildiği ve split-off ve split-up türü bölünmelerin spin-off türü bölünmenin bir çeşidi olarak değerlendirildiği görülmektedir¹⁴⁴.

---

¹⁴¹ Çitçi, s.26.

¹⁴² Şahözkan, s.42, “Bir farklılaştırma (spin-off) işleminde, paylar mevcut payların dağılımı esasına göre bölünlenerek, yeni legal bir mevcudiyet oluşturulur. Böylece, mevcut pay sahiplikleri orijinal firmanın pay dağılımıyla aynı doğrultuda bölünlenir. Kontrolün ve nihayetinde karar alma ünitesinin bir dağılımı olarak yeni oluşum, orijinal yönetimden farklı strateji ve politikalar geliştirebilir. Bu yapıda herhangi bir kaynak girişi olmadığı gibi bir bakıma mevcut payların bölünmüş bir yapısını temsil eder.”

¹⁴³ Çitçi, s.26, “1970-1990 döneminde gerçekleştirilen işlemler üzerine yapılan çeşitli araştırmalar sonucunda, ana şirketin ve dağıtım konusu olan işletme biriminin veya iştirakin, hisse senedi dağıtım yapıldıktan sonra net satışlar, faaliyet gelirleri, sermaye harcamaları ve toplam varlıklar açılarından performans iyileşmesi ve hisse senedi piyasasında her iki işletmenin hisseleri için de pozitif reaksiyon gösterdiği saptanmıştır.”

¹⁴⁴ Bkz.: Donald De Pamphilis, **Mergers, Acquisitions, and Other Restructuring Activities**, USA Academic Pres, 2001; s.533 vd.; Martin D.Ginsburg/Jack S.Levin, **Mergers, Acquisitions, and Buyouts A Transactional Analysis of the Governing Tax, Legal, and Accounting Considerations**, Vol.1, Newyork: Aspen Law& Business, March 1998, section 1001, s.10; Reed/Lajoux, s.818 and 836 endnotes of no:1-2; Weston/Chung/Hoag, s.3, 6, 223-248.

E. Split-Off (Hisse Değişimi Şeklinde Bölünme)

Spin-off'un değişik bir türü olan ve split-off olarak belirtilen bu bölünmede, spin off'tan farklı olarak pay (hisse senedi) değişimi esastır. Bu bölünme türünde, ana şirketin sahibi olduğu bir iştirakindeki payları kendi hisseleri karşılığında mevcut ortaklara dağıtılmaktadır¹⁴⁵. Bu işlem, pay sahiplerinin değişim işlemine katılmalarına bağlı olarak sermayedeki paylarıyla orantılı veya orantısız olarak gerçekleşebilir¹⁴⁶.

Ana şirketin pay sahipleri, kazandığı haklara karşılık olarak sahip olduğu hisselerin bir kısmını ana şirkete vermektedir¹⁴⁷. Bu durumda ana şirketin bir kısım paylarını satın almak zorunluluğu ortaya çıkarmaktadır. Bir kısım paylarını geri almak zorunda kalan şirket bakımından bu durum, geri alınan pay miktarı kadar sermaye azaltılmasına yol açmaktadır¹⁴⁸.

Split-off türü bölünme sayesinde, şirket tarafından istenmeyen ortaklarının pay sahipliği hakları, devralan veya yeni kurulan şirkete verilerek şirketten uzaklaştırılabilir¹⁴⁹.

F. Divestiture (Ayrıştırma-Elden Çıkarma)

---

¹⁴⁵ Akgün, Şirket Bölünmeleri, s.6.

¹⁴⁶ A.e., s.6; Çitçi, s.27, "Orantılı olmayan split-off'lar belirli bir gruptaki pay sahiplerinin çoğunluk seçimlerine uygun olarak, zorunlu bir değiş-tokuş niteliğinde olabileceği gibi, ana şirketin çağrısı yoluyla pay veya vekaletname toplanması yoluyla gönüllü bir değiş-tokuş da olabilir."

¹⁴⁷ Çoştan, s.40, "Tanım olarak spin-off ile aynı özellikleri içermekle birlikte, farklı olarak pay sahipliği haklarının kısmen değiş tokuşu geçerli olmaktadır.;" Akşehirlioğlu, s.32, "Bu uygulamada da yine şirketin bağımsız bir bölümü ayrılarak bağımsız bir şirket oluşturulmakta, ancak bu kez yeni şirketin hisseleri bütün hissedarlara ve karşılıksız olarak değil, bir kısım hissedara ve ana şirketteki hisseleri karşılığında verilmektedir. Böylece hem ana şirkette hem de yeni oluşturulan şirkette hisse oranları değişmektedir."

¹⁴⁸ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.22-23.

¹⁴⁹ Weston/Chung/Hoag, s.6, 225; De Pamphilis, s.535-536; Patrick A.Gaughan, **Mergers, Acquisitions, And Corporate Restructurings**, Second Edition. USA: John Wiley&Sons, Inc., t.y., 398; Reed/Lajoux, s.823.

Şirketlerin küçülerek yeniden yapılanmalarında uygulanan ve divestiture terimi¹⁵⁰ ile belirtilen bu yöntemde, şirketin bir bölümü ayrılarak üçüncü kişilere satılmaktadır¹⁵¹. Spin-off türü bölünmenin aksine payların değiştirilmesi veya payların transfer edilmesi, nakit ya da menkul kıymet (hisse) karşılığı olur. Genelde bu işlem firmanın bir kısmının (aktif kıymetler, üretim hattı, iştirak ve bağlı şirketler veya bir faaliyet bölümü gibi) dışarıdaki üçüncü şahıslara satılmak sureti ile ayrıştırılmasından oluşur¹⁵². Bu satış, ayrılan bölümün bir şirket statüsüne kavuşturularak yeni şirketin pay senetlerinin satılması şeklinde olabileceği gibi, ayrılan bölümün şirket statüsüne kavuşturulmaksızın, duran varlıklarının satışı şeklinde de olabilir¹⁵³. Bu şekilde şirket belli bir pazardan tamamen çekilmiş olmaktadır¹⁵⁴. Divestiture işleminin önemli bir miktarını, daha önceki birleşme ve ele geçirmelerin sonucunda gerçekleştirilenler oluşturmaktadır¹⁵⁵.

G. Equity Carve-Out (Şirket Özvarlıklarını Parçalara Bölme-Hisse Satma)

---

¹⁵⁰ Kılıç, s.37, “Ayrıştırma”; Şahözkan, s.43, Şirket Birleşmeleri ve Devralmaları, PriceWaterHouseCoopers; “Elden Çıkarma”; Akşehirlioğlu, s.31; Hakan Ulu, **Birleşme Ve Devralmalarda Ortaya Çıkan Rekabet Sorunları Ve Koşullu İzin**, s.66, (Çevrimiçi) <http://www.rekabet.gov.tr/tez>, 23 Haziran 2007, “Ayrırma”.

¹⁵¹ Reed/Lajoux, s. 818; Weston/Chung/Hoag, s.6, 224- 231; Gaughan, s.398- 404.

¹⁵² Kılıç, s.37; “Basitçe elden çıkarma, dışarıdan bir üçüncü tarafa, bankanın bir parçasının satışını (nakdi veya aynı) içerir ve yeni bir oluşum meydana gelir.”; Şahözkan, s.43; “Ayrırma, ilgili teşebbüslerin belirli bir mal varlığını, işletmesini veya bir iş kolunu bünyelerinden ayırarak başka teşebbüslere devretmesi ile bir teşebbüsün kontrolünü sağlayan hisselerin devredilmesi gibi uygulamaları içermektedir.”

¹⁵³ Ulusoy, s.22; Sarıkamış, s.25, “Yavru şirketlere sahip olan bir ana şirketin yönetimi yavru şirketlerden birini veya bir kaçını satmak suretiyle de ayrıştırmaya gidebilir.”

¹⁵⁴ Akşehirlioğlu, s.32, “Türk bankacılık sektöründe Sümerbank’ın bankacılık birimleri çalışma kapsamından çıkarılarak (divestiture), özelleştirme kapsamında blok olarak satılmıştır.”

¹⁵⁵ Çitçi, s.25, “Kısmi varlık satışı, işletme birleşmeleri sayısının arttığı 1960’lı yılların sonundan itibaren artış göstermiştir. 1965 yılında gerçekleştirilen 191 kısmi varlık satış işlemi, toplam işlemlerin %9’unu oluştururken, 1975 yılında gerçekleşen kısmi varlık satışı sayısı 1.236’ya, bu işlemlerin toplam işlemler içindeki payı ise %54’e yükselmiştir. 1980’li yıllarda işlem sayısı dalgalanma gösterirken, kısmi varlık satışının toplam işlemler içindeki payı % 35-40 arasında kalmıştır. 1990’lı yıllarda ise, toplam işlemler içindeki payının azalmasına karşın işlem sayısında artış gözlenmiştir. 1995-1998 döneminde kısmi varlık satışının işlem sayısı sırasıyla, 1.199, 1.702, 2.086 ve 1.705 olmuş, toplam işlemler içindeki payı ise aynı sıralama ile %34, %29, %27 ve %22 olarak gerçekleşmiştir. 1990’lı yıllardaki işlem satışındaki artışa karşın, toplam işlemler içindeki payın azalması, aynı dönemde birleşme ve ele geçirme sayılarının hızlı artışı ile açıklanabilir.”

Equity carve-out¹⁵⁶ kavramı ile ifade edilen bu bölünme türü, spin-off işleminin bu değişik türüdür¹⁵⁷. Şirketin sahibi olduğu bir iştirakteki bir kısım payları (hisse senetleri), ana şirketin pay sahiplerine bedelsiz olarak dağıtılmaktadır. Diğer kısım paylar ise halka arz şeklinde satışa sunulmaktadır. Bu işlem sonucunda satış bedeli karşılığı ana şirket tarafından nakden alınır¹⁵⁸. İşletme, belirli bir faaliyeti sürdürürken karşılaştığı riskleri azaltabilmek için bağlı iştirakteki hisselerinden bir kısmını halka arz etme yolunu seçerek, sermaye piyasasından fon sağlarken, azınlık hisselerinin satışını yaparak bağlı şirketteki kontrolünü de kaybetmemiş olur¹⁵⁹. Bu yolla bir yeni bir hukuki durum oluşturan şirketin kendi ayakları üzerinde durması amaçlanmaktadır¹⁶⁰.

Bu işlemde, spin-off'tan farklı olarak, hisse senetleri mevcut ortaklar yerine borsada halka arz şeklinde satışa sunulduğundan, para girişi vardır. . Carve-out'ta ana şirket daha fazla maliyete katlanmaktadır¹⁶¹. Şirketlerin bu iki bölünme türü arasında seçim yapmalarında, şirketin yeni para girişine ihtiyacı, devredilecek iştirak veya bölümde kontrol gücünün devam ettirilmek istenmesi, değerini kaybetmiş olan veya kaybettiği düşünülen iştirakin mevcut pay sahiplerine bırakılmasının planlanması gibi etkenler rol oynamaktadır¹⁶².

V. KISMİ BÖLÜNME NEDENLERİ

Globalleşme sürecinde, şirketler varlıklarını sürdürmek, piyasa değerlerini artırmak ve kar oranlarını artırmak için kısa veya uzun vadeli stratejik kararlar almak durumundadır. Şirketlerin aldıkları stratejik kararlar, genelde yeniden yapılandırma yöntemleri olarak ifade edilmektedir. Şirketlerde yeniden yapılandırma yöntemi olarak küreselleşmenin de etkisiyle genelde büyüme şeklinde bir strateji

---

¹⁵⁶ Şahözkan, s.39.

¹⁵⁷ Akgün, Şirket Bölünmeleri, s.6, dp.4, "Bu tür bölünmeler en yaygın olarak ABD'de görülmele birlikte başta İngiltere olmak üzere diğer Avrupa ülkelerinde de uygulanmaktadır."

¹⁵⁸ Gaughan, s. 420- 424; Akşehirlioğlu, s.31.

¹⁵⁹ Çitçi, s.26.

¹⁶⁰ Akşehirlioğlu, s.31.

¹⁶¹ Akgün, Şirket Bölünmeleri, s.7.

¹⁶² A.e., s.7.

izlemektedir. Ancak birleşme veya satın alma gibi büyüme (genişleme) yöntemleri yanında, bölünme yöntemi de önem kazanmaya başlamıştır. Çünkü şirketleri yeniden yapılandırmaya yönelten faktörler her durumda büyüme yöntemleri ile karşılanamamaktadır. Şirketler küçülerek yani sadeleşerek de yeniden yapılanma amaçlarına ulaşabilmektedir.

Operasyonel yeniden yapılandırma araçlarından biri olan şirketlerin kısmi bölünme yoluyla yeniden yapılandırılması ile ulaşılmak istenen genel amaç, verimsiz alanların elden çıkarılması, işletme ölçeklerinin gerektiği şekilde ayarlanması ve ihtisaslaşmanın gerçekleştirilmesini sağlamaktır¹⁶³. Nitekim bölünme şeklinde yeniden yapılandırılmaya ihtiyaç duyulmasının nedenleri 4684 Sayılı Kanunun genel gerekçesinde şu şekilde belirtilmiştir:

- Ülkenin içinde bulunulan ekonomik ortamın şirketleri kısa vadeli kararlar almaya zorlaması, bunun uzun vadeli ve stratejik bir bakış açısına imkan vermemesi,
- Zamanında doğru ve yerinde kararlarla kurulmuş şirketlerin enflasyon süresince verimliliklerini kaybetmeleri ve optimum ölçekten uzaklaşarak verimsiz bir yapıya dönüşmeleri,

---

¹⁶³ Çitçi, s.23. Bölünme, kurumsal yeniden yapılandırmada operasyonel yeniden yapılandırma yöntemleri içerisinde yer almaktadır. Pelin Ataman Erdönmez, “Kurumsal Yeniden Yapılandırma”, **Bankacılar Dergisi**, S. 44, 2003, s.23; “Kurumsal yeniden yapılandırma tanım itibarıyla, bir firmanın değerinin artırılması için mali yapısında, yönetim veya mülkiyetinde veya ticaret portföyünde firmanın hissedarları ve alacaklıları bakımından yapılan köklü değişiklikleri ifade etmektedir. Kurumsal yeniden yapılandırma genellikle (i) mali yeniden yapılandırma, (ii) operasyonel yeniden yapılandırma olmak üzere ikiye ayrılmaktadır:

Mali yeniden yapılandırma firmanın sermaye yapısındaki değişiklikleri ifade etmektedir. Mali yeniden yapılandırma aktif ve pasiflerin yeniden yapılandırılmasını, firmanın sermaye maliyetini düşürmek için ek kredi alınmasını, firmanın büyümesinin sağlanması ile hissedarların ve alacaklıların getirilerini azamileştirmek için gerekli nakit akımının sağlanmasını, varlığını sürdürebilir ancak mali açıdan güç durumda olan firmalar için borçların yeni bir ödeme planına bağlanmasını veya zor durumda olan firmanın tasfiyeye zorlanması yerine hisselerinin bir kısmının borçlarına karşılık olarak alacaklı kuruluş/kuruluşlar tarafından alınarak, bu kuruluşların firmanın yönetiminde yer alması gibi uygulamaları içermektedir.

Operasyonel yeniden yapılandırmada ise, kurumsal yönetimin iyileştirilmesi, birleşme ve devralma, bir firmanın borçlanılarak satın alınması, firmanın bir bölümünün satılması, firma bölünmesi, ana firmaya bağlı firma arasında hisse senedi takası, sermaye artırılmadan yeni hisse senedi çıkarılması, bazı birimlerinin satılması veya karlı olmayan birimlerinin kapatılması, harcama ve işgücünde kısıtlamalara gidilmesi gibi maliyet düşürücü yöntemlerle firmanın mali durumu iyileştirilmeye çalışılmaktadır.”

- Ortaklık kuran bazı kişi ve grupların zaman içinde faaliyetin gereklilik ve yeterlilikleri konusunda görüş ve anlayış farklılıklarının ortaya çıkması,
- Mevzuattaki yetersizliklerin şirketlerin yeniden yapılanmalarını zorlaştırması,
- Aynı şirket bünyesinde yürütülen birden çok hizmet veya üretim faaliyetinin ayrıştırılarak, işletmelerin mevcut hantal yapılarından kurtarılması ,
- Yeni oluşturulacak üretim ve hizmet işletmelerinin belli alanlarda yoğunlaşarak uzmanlaşması ,
- Ölçek ekonomisinden yararlanarak verimli ve kârlı kuruluşlar haline getirilebilmesi¹⁶⁴.

Tasarının bölünme hükümleri ile ilgili gerekçesinde, bölünmenin amaçları olarak şu ifadelere yer verilmiştir;

“Bölünme, çok büyüyen ve çekirdek işletme konusundan uzaklaşan ortaklıkların ana konularına dönebilmelerine olanak sağlayan bir yoldur. Meselâ, buzdolabı, çamaşır ve bulaşık makinası gibi beyaz ev aletleri üreten bir anonim şirketin, zamanla televizyon, radyo, müzik dolabı gibi kahverengi ürünler, büro mobilyası, daha sonra da plastik üretimine girdiğini varsayılırsa, bu şirket beyaz eşya, kahverengi eşya, büro mobilyası ve plastik üretimi için ayrı ayrı ortaklıkları bölünme yolu ile kurabilir. Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde fabrikaları olan bir şirket her fabrikayı bağımsız bir şirkete dönüştürmeyi düşünebilir. Bölünme; aile

¹⁶⁴“Ülkemizin uzun süredir içinde bulunduğu ekonomik ortamın şirketleri kısa vadeli kararlar almaya zorlaması, bunun sorunlara stratejik bir yaklaşımla uzun vadeli bakılması ve çözümler üretilmesine imkân vermemesi, zamanında doğru ve yerinde verilmiş kararlarla kurulan şirketlerin enflasyon süresince verimliliklerini kaybetmeleri ve optimum ölçeklerden uzaklaşarak verimsiz bir yapıya dönüşmesi, yine zaman içinde ortaklık kuran kişiler ve grupların müşterek olarak yürüttükleri faaliyetlerin gereklilikleri ve yeterlilikleri konusunda ortaklar ve gruplar arasında görüş ve anlayış farklılıklarının ortaya çıkması, mevzuattaki yetersizliklerin şirketlerin yeniden yapılanmasını zorlaştırması gibi hususlar dikkate alınarak ekonominin bir bütün olarak etkinlik ve verimlilik artışı ve rekabet avantajı sağlayabilmesi için şirketlerin bölünerek yeniden yapılanmasına imkân sağlayacak düzenlemelere gidilmesi bir gereklilik arz etmektedir.

...
Tasarı ile aynı şirket bünyesinde yürütülen birden çok hizmet veya üretim faaliyetinin ayrıştırılarak, işletmelerin mevcut hantal yapılarından kurtarılması, anlayış veya görüş farklılığı olan ortakların ortaklıklarını ayrıştırması, yeni oluşturulacak üretim ve hizmet işletmelerinin belli alanlarda yoğunlaşarak uzmanlaşması ve ölçek ekonomisinden yararlanarak verimli ve kârlı kuruluşlar haline getirilebilmesi için birçok gelişmiş ülke mevzuatında da yer alan bölünme müessesesinin vergi mevzuatımıza da kazandırılması amaçlanmaktadır. ...”, (Çevrimiçi) <http://www.vergiturk.com.tr>, 23 Haziran 2007.

ortaklıklarında, mirasın paylaşımında, iki veya üç gruplu ortaklıklarda sorunları (ihtilâfları) çözmek amacıyla da kullanılabilir. Nihayet bölünme, holding sistemine geçişte de bir araç olarak kullanılabilir.¹⁶⁵”

Şirketlerin kısmi bölünme şeklinde yeniden yapılanma tercih etmelerinin nedenleri çeşitlidir. Ülkelerin sosyo-ekonomik şartlarına, işletmelerin faaliyet alanlarına, yapılarına, gelecek beklentilerine, içinde yer alınan kültürün özelliklerine ve çağın getirdiği yeniliklere göre değişiklik arz eden çeşitli sebeplerle özellikle çok fazla faaliyeti bünyesinde bulunduran kurumların bölünme yolunu tercih ettikleri görülebilmektedir. Nedeni ne olursa olsun, şirket bölünmeleri ekonomik, toplumsal ve çevresel açıdan çeşitli sonuçlar doğurmaktadır. Bölünmeler, ekonomik açıdan ele alındığında rakipler, müşteriler, tüketiciler ve tüm ekonomi üzerinde bir takım etkilere yol açmaktadır.

Geniş bir yelpaze oluşturan kısmi bölünme nedenlerini ana hatlarıyla şu şekilde açıklayabiliriz:

A. Ölçek Ekonomisinden Yararlanılması (“Economies Scale”)

Ölçek ekonomileri (“economies scale”), “İçsel Büyüme” olarak da adlandırılan, kurumların işletme büyüklüğü veya üretim ve verimlilik ölçeğindeki artış nedenleriyle kendi içinde sağladığı olumlu sonuçlardır¹⁶⁶. Ölçek ekonomisi, belirli bir zaman biriminde, artan üretim hacmi ile birim parça başına düşen maliyet olarak da tanımlanabilir¹⁶⁷. Bir şirketin işletme giderlerindeki artış üretim hacmindeki artışa oranla daha azsa ve üretim artıkça ortalama birim maliyeti azalıyorsa şirketin ölçek ekonomisi ile çalıştığı söylenebilir. Ölçek ekonomisinin etkisi ile maliyetler düşürülerek üretim hacmi genişlemekte ve pazar etkinliği artmaktadır¹⁶⁸. Uluslararası

¹⁶⁵ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.460.

¹⁶⁶ Weston/Chung/Hoag, s.251- 252.

¹⁶⁷ Uslu, Ticaret Şirketlerinde Birleşme-Devir-Bölünme-Nevi Değiştirme Esasları Ve Vergisel Boyutu, s.36.

¹⁶⁸ Yusuf Bayraktutan, “**Bilgi ve Uluslararası Ticaret Teorileri**”, Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C.IV, S.2, 2003, (Çevrimiçi) <http://www.cumhuriyet.edu.tr/edergi/makale>, 23 Mart 2007, s.175 vd.; Volkan Sönmezsoy, **Bir Büyüme Modeli Olarak Sermaye Şirketlerinde**

ticaretin genişlemesi, elde edilen yeni pazarlar, global rekabet ortamı, iş bölümü ve uzmanlaşma, teknolojik gelişmeler ölçek ekonomileri meydana gelmektedir. Şirketler büyük ölçeklerde faaliyette bulunarak maliyet avantajı ve verim artışı sağlamaktadır.

Kısmi bölünme sonucunda ortaya çıkan şirketlerden, aynı alanlarda faaliyet gösterenlerin bir araya gelmesi ile bir sinerjinin yaratılması amaçlanmaktadır¹⁶⁹. Bu şirketlerin bir araya gelmesi yatay birleşme dediğimiz birleşme türünü ortaya çıkarmaktadır¹⁷⁰. Yatay birleşmelerdeki başlıca faktör de ölçek ekonomileridir. Yatay birleşmelerde, ölçek ekonomileri kullanılarak maliyet düşüşü ve rekabet gücü artışı hedeflenmektedir¹⁷¹. Bölünme ile her biri kendi sektöründe uzman hale gelen şirketlerin birleşerek, bir grup çatısı altında toplanması ile ölçek ekonomilerinin meydana getirdiği sinerjinin yaratılması mümkündür¹⁷².

B. Uzmanlaşmanın Sağlanması

Günümüzde sermaye şirketleri, bünyesinde üretim ve dağıtım başta olmak üzere çeşitli faaliyetleri bünyesinde bulundurmaktadır. Birden çok faaliyetin bir şirket çatısı altında toplanması ile personel sayısı artmakta ve farklı çalışma organizasyonları oluşmaktadır. Bu şekildeki örgütsel yapı, şirket faaliyetlerini karmaşık hale getirebildiği gibi, şirketin hareket kabiliyetini kısıtlamakta ve faaliyetlerin denetimini zorlaştırmaktadır. Bu durumda karşılaşılan diğer bir güçlük ise farklı yönetim organizasyonlarının farklı politikalar uygulaması halinde, şirket içi

---

Birleşme-Devir İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1997, s.27.

¹⁶⁹ Murat Demiray, **Banka Birleşme ve Satın Alma İşlemleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002, s.13. “Sinerji, birleşen tarafların ayrı ayrı yaratamayacakları değer artışı olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda yaratılan sinerji verimliliğin de artırıldığına işaret etmektedir.”

¹⁷⁰ Yatay birleşme, aynı sektörde faaliyet gösteren şirketlerin birleşmesi veya bir şirketin diğer bir şirketin bir kısmını veya tamamını satın alması, olarak tanımlanabilir. Diğer tanımlar için Bkz.: Weston/Chung/Hoag, s.627; Gaughan, s.4.

¹⁷¹ Türkiye’deki yatay birleşmelere örnek olarak Osmanlı Bankası ve Garanti Bankası birleşmesi ile Yapı Kredi Bankası ve Koçbank birleşmesi verilebilir.

¹⁷² Weston/Chung/Hoag, s.251- 252.

çelişkilere neden olmasıdır. Şirketlerin bu konuda yaşadığı sorunlar, şirket faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesini engellemektedir.

Tek bir faaliyet konusunda uzmanlaşma ile şirketin farklı üretim ya da hizmet faaliyetleri, bölünme yolu ile diğer şirketlere devredilerek tek bir alanda faaliyet gösterilmektedir. Bölünen şirket, faaliyet konusunu teşkil eden alan ile ilgili olarak uzmanlaşmış personel ile çalışmakta ve verimliliğini artırmaktadır. Böylece, iş yükü hafifletmekte ve işletmenin yapısı dinamikleşmektedir¹⁷³. Diğer taraftan şirketin yeni pazar hedeflerinin belirlenerek, faaliyette bulunduğu alanlarda yüksek performans göstermesi sağlanmaktadır¹⁷⁴. Dünya ekonomisinin globalleşme sürecinde stratejik ortaklarla büyümesi, sadece büyük şirketlerin hakimiyetini sonuçlamamaktadır. Küçük şirketlerin teknoloji desteği ile büyük şirketlerin hantal yapısı karşısında başarı kazanabilmektedir. Örneğin, ihracatta başarılı olan şirketlerin, genellikle küçük-orta boy ve tek ürün/teknoloji ağırlıklı oldukları gözlemlenmiştir¹⁷⁵.

Kısmi bölünme ile tek bir faaliyet konusuna odaklanan anonim şirketin, uzmanlaşarak yönetiminin kolaylaşması, verimliliğinin artması ve daha dinamik hareket edebilmesi pazar payının da artmasını sağlayacaktır. Pazar payı artması ile şirketin karı oranı da yükselecektir. Maliyetlerini düşürme ve karlılıklarını artırma olanağına sahip olan ancak bu kaynaklarını mevcut faaliyetleri ve yönetimi altında kullanamayan şirketler, bölünme sonucu etkin kaynak kullanımı ile rekabet gücünü olumlu yönde etkileyecektir. Böylece, satışlarını artıran şirketin kazancını da artmış olacaktır.

Kısmi bölünme ile daha yüksek karlılık oranı sağlayan ters sinerjinin yaratılması da mümkündür. Ters sinerji, bir işletme içinde yer alan bölümlerin işletmenin bütünsel yapısı içinden ayrıldığı zaman ulaşabileceği değer, işletmenin bütünsel yapısı

---

¹⁷³ Yıldız/Ünsal, s.213, “Örneğin, aynı anda hem üretim hem de pazarlama faaliyetini gerçekleştirilen bir işletme, bölünerek bu iki alanda ayrı ayrı faaliyette bulunmaktadır. Bu şekilde küçülen ve denetimi kolaylaşan bir işletmenin amaçlarını gerçekleştirme kolaylaşmaktadır.”

¹⁷⁴ De Pamphilis, s.526- 527; Weston/Chung/Hoag, s.253.

¹⁷⁵ Ömer Esener, **Stratejik Ortaklıklar Türk Şirketleri İçin Büyüme ve Global Pazara Açılma Teknikleri**, İstanbul, İstanbul Borsası Yayınları, 1997, s.70.

içinde sahip olduğu değerden daha fazla olması olarak tanımlanabilir¹⁷⁶. Bu şekilde, şirket içinde verimli ve karlı çalıştırılmayan bir bölümün ayrılarak, diğer bir şirketin bünyesinde daha etkin çalıştırılabilmesi ve daha yüksek bir karlılık oranına ulaşılabilmesi mümkündür.

Şirketlerin büyüme yoluyla bir araya gelmeleri sonucunun dezavantajlarından biri de oluşacak yeni yapı nedeniyle ticaret unvanının ve dolayısıyla müşterilerinin yitirilmesidir. Geçmiş olan köklü bir şirketin birleşme sonucun uğrayacağı muhtemel zararlar karşısında, bölünme yoluna başvurulması daha avantajlı bir durum yaratabilir. Birleşme ile ulaşılmak istenen amaca kısmi bölünme yolu ile de ulaşılabilirse, bölünme bu türdeki şirketler için daha olumlu olacaktır. Kısmi bölünen şirket eski unvan ve müşteri portföyünü koruyabileceği gibi, kısmi bölünme sonucu kurulan yeni şirketler, yeni kurulmuş olmalarına rağmen büyük bir grubun içinden çıkan şirketler olması sebebiyle geçmişi olan köklü bir şirket olarak kabul edilirler.

C. Verimliliğin Artırılması

Ekonomi kavramı olarak verimlilik, üretim sürecine sokulan çeşitli faktörlerle (girdiler) bu sürecin sonunda elde edilen ürünler (çıktılar) arasındaki ilişkiyi ifade etmek için kullanılmaktadır. Verimlilik üretim faaliyetleri sonucu elde edilen ürünün girdileri ile çıktı arasındaki oransal ilişki olarak tanımlanabilir¹⁷⁷. Verimlilik eldeki kaynaklarla en fazla üretimi gerçekleştirme çabası olarak da nitelendirilebilir. Verimliliğin artırılmasının amacı üretim maliyeti azaltmak ve pazar genişletmektir. Verimliliğin artırılmasının koşulu, en az kaynak harcanarak (emek, zaman, enerji, hammadde gibi) üretimde bulunmaktır. Birden fazla alanda faaliyet gösteren şirketlerin kullandıkları kaynakların artması, üretim maliyetlerini de çoğaltmaktadır. Kısmi bölünme ile işletmenin üretim kaynaklarını daha karlı alanlara aktarması mümkündür. Böylece ana faaliyet konusundaki kaynaklar etkin kullanılarak kapasite

---

¹⁷⁶ Çitçi, s.27.

¹⁷⁷ Verimlilik kavramı hakkında Bkz.: Elmas Yıldız, “**Kavramsal Düzeyde Etkinlik, Etkililik Ve Verimlilik Olgularına Bir Bakış**”, (Çevrimiçi) <http://www.geocities.com>, 24 Mart 2007.

kullanım oranı da artırılmaktadır¹⁷⁸. Ayrıca bölünme ile ölçek ekonomilerinin üretim maliyetlerinden tasarruf edilmesi ve uzman personel ile çalışılması da verimliliği artıran diğer faktörlerdir.

Teoman, bölünmek suretiyle yeniden yapılanma niyetinde olan bir şirkete verdiği mütalaasında bölünme kavramının altında yatan temel düşüncenin şirketin hantallaşan ve veriminin düşmesine neden olan yapısını yeniden biçimlendirmek, yani yeniden örgütlenmeyi (reorganizasyonu) sağlamak olduğunu ifade etmiştir¹⁷⁹.

Kısmi bölünme ile yeni yatırımların gerektirdiği kaynakların bulunmaması veya sürekli zarar edilmesi durumlarında, şirket varlıklarının başka şirketlere dağıtılarak daha iyi değerlendirilmesi ve daha verimli kullanılmalarını sağlanabilir¹⁸⁰. Örneğin, istenmeyen bölüm kısmi bölünme yoluyla şirketten ayrılarak, hisseler satışa hazır hale getirilmektedir¹⁸¹. Bir şirketin halka arzı sırasında, paylaşılmak istenmeyen malvarlığı bölümleri bölünme ile şirketten ayrılmaktadır. Kısmi bölünme ile bir bölüm veya bağlı şirkete yapılan yatırımdan yeterli kazanç elde edildiği düşünülerek, buraya bağlanan kaynakların bir başka alana aktarılması düşüncesi ve uygun fiyatlı satışlarla işletme değerinin artırılması mümkündür¹⁸². Bunun sonucu olarak bir anonim şirketin belirli bir alanda uzmanlık kazandığı faaliyetlerini yürütmesi daha avantajlı olabilmektedir.

D. Pazar Payının Korunması ve Rekabet Gücünün Artırılması

---

¹⁷⁸ Yıldız/Ünsal, s.212, "Bölünme müessesisiyle işletmelerin bölünerek ayrılması, üretim faktörlerinin kullanımında etkinliği artırmaktadır."

¹⁷⁹ Ömer Teoman, Bir Ticaret Ortaklığının Faaliyetlerini Bölünme Ve Ayrılma Sureti İle Başka Ortaklıklara Devretmesi, s.91.

¹⁸⁰ Çitçi, s.23.

¹⁸¹ Mehmet Maç/Cüneyt Büyükkaya, "Şirket Mallarının, Vergisiz Olarak Paylaşılması Veya Satılması İmkamı (Kısmi Bölünme) Ve Bu Konuda Kaçmakta Olan Fırsat", **Yaklaşım Dergisi**, S.152, Ağustos 2005, s.y., "Örnek vermek gerekirse, tur operatörlüğü yapan bir hizmet işletmesine ait hisseler alıcı çıktığı, ancak alıcının bu şirketin sahip olduğu arsaya istemediği, yani bu arsanın şirketin dışına çıkartılmasından sonra hisseleri almak istediğini varsayalım. Söz konusu arsa bölünme yoluyla vergisiz olarak başka bir şirkete aktarılır. Bu aktarma sonucunda aynı sermaye konulan şirkette meydana gelen sermaye artışını temsil eden hisseler tur operatörü şirketin ortaklarına verilir. Böylelikle şirket hisse alıcısının istemediği mal varlığından arındırılmış olur."

¹⁸² Çitçi, s.27.

Uluslararası Para Fonu IMF.'nin 1997 yılında (IMF World Economic Outlook) yapmış olduğu tanıma göre küreselleşme; ülkeler arasında mal, hizmet, uluslararası sermaye akımları ve teknolojik gelişimin hızlı bir şekilde artmasını ve serbestleşmesini ve bunların sonucunda ortaya çıkan ekonomik gelişmeyi ifade etmektedir¹⁸³. Rekabet, piyasada ekonomik amaç ve çıkarlarını gerçekleştirmek isteyen ekonomik birimler arasında, zaman içinde ortaya çıkan bir yarış ve karşıtlık şeklindeki ilişki süreci olarak tanımlanmaktadır¹⁸⁴. Küreselleşme sürecinde ortaya çıkan pazarda, emek, mal, hizmet ve sermayenin önündeki engeller ortadan kalkmaktadır. Ulaşım ve iletişimin hızla geliştiği, teknoloji sayesinde dünyanın her yerinde üretim ve pazarlamanın mümkün hale geldiği, mali piyasaların dünya ölçeğinde bağımsız ve olağanüstü güç olduğu tam rekabet ortamına ulaşılmaktadır.

Bu anlamda üretimin daha seri hale getirilmesi, daha gelişmiş teknoloji kullanılması, masrafların azaltılması veya yeni ürünler ortaya konulması rekabetin sonucudur¹⁸⁵. Bu yapı karşısında, şirketler pazar hakimiyetini sağlamak ve rekabet edebilmek amacıyla çeşitli yöntemler geliştirmiştir. Global pazarlarda güç sağlamak, rekabet gücünü artırmak, yeni bir pazara veya coğrafi alana girmek gibi çeşitli amaçlarla şirketler çoğunlukla birleşmeler ve devralmalar gerçekleştirmektedir. Böylece düşük maliyet avantajı ile bilgi birikimi, müşteri portföyü ve piyasa deneyimi kazanılmaktadır. Genel durum bu olmakla birlikte, şirketin pazar payını artırması ve pazarla bütünleşmesi bölünme yolu ile mümkündür. Pazarın bölünmesi gerektiği hallerde, her pazar için ayrı bir şirket oluşturulması yoluna gidilebilir¹⁸⁶. Her alanının kendine özgü bir yapısı bulunması nedeniyle, uygulanacak politikalar ve stratejiler farklı olacaktır. Aynı strateji ve politika ile birden çok pazarın idare edilmesi ve yönlendirilmesi pratikte mümkün değildir. Bu nedenle şirketler birden çok pazarda faaliyet göstermenin zorlukları karşısında, uzmanlaştığı pazar payında faaliyet göstererek rekabet gücünü artırma yolunu seçmektedir. Kısmi bölünme ile tek bir faaliyet konusuna yoğunlaşan şirketin, o konuya ilişkin pazar payı da büyüyecektir.

¹⁸³ (Çevrimiçi) <http://www.dtm.gov.tr/ead/strateji>, 30 Nisan 2007.

¹⁸⁴ Eğerci, (Çevrimiçi) <http://www.rekabet.gov.tr/lisansustutezler>, 13 Mart 2007.

¹⁸⁵ Akgün, Şirket Bölünmeleri, s.6.

¹⁸⁶ Oktay Güvemli, "Kurum Bölünmeleri İle İlgili Avrupa Topluluğu Konseyi'nin 6 Sayılı Yönergesi Ve Türkiye'deki Gelişmeler", **Vergi Dünyası Dergisi**, S.123, Kasım 1991, s.54. "Pazara yakın üretim yapma gereği de, kurum bölünmesine neden olabilir."

E. Risk Azaltılması

Şirket bünyesindeki bir iş kolunda uygulanan yöntemler, bazı durumlarda şirketin kurulma amacından veya diğer iş kolunda uygulanan yöntemlerden farklılık göstermekte olabilir. Bu durumu şirketin uzun vadedeki stratejisini olumsuz yönde etkileyen bir risk faktörü olarak karşımıza çıkar. Kısmi bölünme işlemi ile şirket açısından risk oluşturabilecek faaliyet kolu uzaklaştırılmaktadır. Çelişkili sonuçlar yaratan faaliyetleri aynı ortaklık çatısı altından çıkararak bölünme yoluna gitmek, pazarlama bakımından olumsuz sonuçları ortadan kaldıracak ve hatta olumlu sonuçlar da yaratabilecektir¹⁸⁷. Diğer taraftan şirketin bir bölümünün taşıdığı bir riskin, diğer bölümlere yansıtılmaması için de bölünme yoluna gidilmektedir. Zira her durumda taşınan risklerin azaltılması için uygulanan risk dağıtımı (diversification) yöntemi gereken yararı sağlamamaktadır. Kısmi bölünme ile risk taşıyan bölüm şirketten ayrılarak, diğer bölümlerin taşıdığı risklerin azaltılması yoluna gidilmektedir. Henüz oluşmamış bir risk bakımından da bölünme yaşanabilir, bu durumda riskin oluşabileceği bölümü önceden bölerek, geriye kalan diğer bölümler üzerinden risk faktörü kaldırılabilir¹⁸⁸.

F. Ortaklar Arasındaki Anlaşmazlıklar

Şirket yönetiminde birden çok ortağın söz sahibi olması, şirket politikalarının yürütülmesini ve kararların alınmasını zorlaştırmaktadır. Ortaklar arasında çıkan anlaşmazlıkların şirkete olumsuz etkilere olabilmektedir. Ortaklar arasındaki kişisel çekişmelerin, geçimsizliklerin ve fikir uyuşmazlıklarının şirket yönetiminde huzursuzluklar çıkarması mümkündür. Ortaklar arasındaki çekişmeyi ve anlaşmazlıkları gidermek amacıyla, kısmi bölünme yoluna başvurulabilir. Zira bu durumlarda çoğu zaman şirketin tasfiyesi yoluna gidilmektedir. İşte bu durumlarda,

---

¹⁸⁷ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.12, “Özellikle birbirine tezat teşkil eden müşteri gruplarına sahip olduğunda bu durum daha net ortaya çıkar. Örneğin bir taraftan doğayı kirlettiği kesin olan kimya, çimento ve petrol sektörü ile uğraşırken diğer taraftan çevre korumasına yönelik teknoloji üreten ve satan bir anonim ortaklığın pazarlama faaliyetlerinde sorunlar yaşamaması doğaldır.”

¹⁸⁸ A.e., s.11, dp. ile Huber Arnold Peter, Die Saplung von Aktiengesellschaften aus handelsrechtlicher Sicht, thèse Berne, Zurich 1979, s. 11.

mevcut ortaklığın tasfiyesi yerine kısmi bölünme suretiyle birden fazla ortaklık yaratarak ortaklığı ekonomik sistem içinde tutmak olanağı yaratılabilir¹⁸⁹.

G. Birleşmenin Ortaya Çıkardığı Olumsuzlukların Giderilmesi

Yüksek bir pazar payına sahip olmak, finansman ihtiyacını karşılanmak, teknolojik gelişmeler kaynak sağlamak, rekabet üstünlüğü sağlamak gibi sebeplerden dolayı şirket birleşmeleri tercih edilmektedir. Ancak birleşmelerin şirketlere getirdiği faydalar yanında, bazı sorunları da beraberinde getirdiği görülmektedir. Örneğin, birleşme nedeniyle mevcut müşterilerin yitirilmesi, vergilerin ve diğer maliyetlerin artırılması, eski ve yeni yönetimde tarafların huzursuzlukları, rekabet gücünün azalması gibi bazı olumsuzluklarla karşılaşmak mümkündür¹⁹⁰. Çok çeşitli sebepler şirketleri birleşme ya da satın almaya yöneltirken, bu yönelimin sonuçlarının profesyonel bir öngörüyle belirlenmemesi durumunda, yapılan işlemlerin büyük bir başarısızlıkla sonuçlanması kaçınılmaz olmaktadır. Başarısız sonuçlanan birleşmeler neticesinde, şirketler bölünerek birleşme öncesindeki duruma dönmeyi amaçlamaktadır.

Ayrıca, birleşme ile şirketin bünyesine gereksiz ve verim alınamayan birtakım bölümler de katılabilmektedir. Kısmi bölünme ile amaca uygun olmayan bu bölümlerin şirketten ayrılması yoluna gidilmektedir.

H. Miras Nedeniyle Ortaya Çıkabilecek Anlaşmazlıkların Önlenmesi

Ölümünden sonra ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkların önlenmesi veya ölümünden sonra mirasçılarının şirketi gereği gibi yöneteceğini düşünen muris adayı sağlığında şirketini bölebilmektedir. Bölünme ile mirasçılarının her birinin ayrı şirketlerde hisse sahibi olması sağlanarak miras anlaşmazlıkları engellenebilir.

---

¹⁸⁹ A.e., s.12-13.

¹⁹⁰ Yusuf Cemil Satoğlu, “Şirketlerde Birleşme ve Devir İşlemleri”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, t.y.; Uslu, Ticaret Şirketlerinde Birleşme-Devir-Bölünme-Nevi Değiştirme Esasları Ve Vergisel Boyutu, s.58.

Özellikle geçmişİ olan köklü bir anonim şirketin, miras çekişmeleri sonucu yok olmasının önüne geçilebilmesi için bölünmesi tercih edilen bir çözümdür. Kısmi bölünme sonucu ortaya çıkan şirketler yine geçmişİ olan köklü bir şirket olarak kabul edilebilecektir. Diğer taraftan, bu yolla hem genel olarak ekonomi ve ortaklık çalışanları da korunmuş olacaktır¹⁹¹.

I. Vergi Avantajının Sağlanması

Şirket bölünmelerinde, hukuki düzenlemeler karşısında sağlanan avantajlar ve vergi kazançları da yönlendirici olmaktadır. Şirket ortakları arasındaki anlayış ve görüş farklılığı nedeniyle, ortaklar şirket malvarlığını paylaşarak ayrılma yolunu seçmektedirler. İşte, kısmi bölünme yolu ile şirket malvarlığının vergisiz olarak paylaşılabilmesi mümkündür. Yüksek kar oranına sahip ancak ağır vergi yükü altında olan şirketler, vergi yükünden kurtulmak amacıyla birden çok bölüme ayrılarak bölünmektedir. Şirketler potansiyel vergi muafiyetlerinden ve indirimlerinden yararlanmak amacıyla da bölünme yoluna gitmektedirler. Örneğin, bazı ülkelerde halka açık anonim ortaklıklara ve gayrimenkul yatırım ortaklıklarına vergi muafiyetleri ve indirimleri tanınmaktadır¹⁹².

J. Diğer Nedenler

Şirketlerin kısmi bölünme yöntemini tercih etmelerinin çok çeşitli nedenleri olabilmektedir. Şirketler, yasal düzenlemeler nedeniyle de irade dışı olarak bölünmeye gidebilmektedir. Örneğin, yetkili kurullardan izin alınmamış bir şekilde yapılan birleşmenin geçersizliği nedeniyle, şirketlerin iradesi dışında bölünme kararı alabilmektedir. Yasal düzenlemelerin bazı türdeki anonim şirketleri özel bir statüye tabi tutması söz konusudur. Bu özel sistemin dışında kalmak isteyen diğer iştiğal alanlarının bölünme yoluna giderek özel sistem dışına çıkmaları mümkündür¹⁹³.

¹⁹¹ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.11.

¹⁹² A.e., s.11.

¹⁹³ A.e., s.14; Ayrıca Bkz.: Habib Yıldız, **Küreselleşmenin Vergileme Üzerine Etkileri ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005.

Şirketler, gerekli mali güce ve dinamik yapıya sahip olmak suretiyle gelişen ekonomik durumlara uyum sağlamak amacıyla bölünmeye yönelmektedirler. Varlıkların bölünerek birbirinden uzak yerlerde çalıştırılmasını gerektiren, çevre kirlenmesi, bölgesel hammaddeyi değerlendirmek gibi nedenlerde kurum bölünmesine yol açabilir¹⁹⁴. Ekonomik ve teknik nedenlerin yanında bölünmelerde psikolojik faktörler de rol oynamaktadır. Kişinin büyük bir organizasyonu yönetme korkusu, işletme başarısızlıklarından kurtulmak kaygısı, korumacılık arzusu gibi kişisel güdülenmeler de bölünme kararlarında etkili olabilmektedir.

Kısmi bölünme nedenleri arasında yukarıdakilerin yanı sıra bir ürüne aşırı bağlılığı artırmak, bir sanayi iş kolunu yeniden düzenlemek, işletmenin stratejik yönünü değiştirmek, ekonomik krizlere karşı daha dayanıklı hale gelmek gibi nedenler de yer alabilmektedir. Gerçekte şirketleri bölünmeye iten pek çok neden olmasına rağmen, şirketlerin büyüklüğü, yönetim felsefesi, işletmenin içinde yer aldığı çevre, ülkenin gelişmişlik düzeyi v.b. içsel ve dışsal faktörlerin etkisiyle bu nedenlerin çeşitliliği ve önem derecesi farklı olabilmektedir.

VI. KISMİ BÖLÜNMENİN TARİHSEL SÜRECİ

Bölünmenin doğuş nedenleri, dünyadaki birleşme hareketleri ile paralellik göstermektedir. Bu nedenle kısmi bölünmenin tarihçesini şirket birleşmeleri süreci ile değerlendirmek gerekmektedir. Diğer taraftan şirket bölünmelerine ilişkin ilk örnekler Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde görülmekte olup, bölünmenin doğuş nedenleri ABD ekseninde açıklanmaktadır.

ABD'de birleşme süreçleri, "birleşme dalgaları" ("merger waves") olarak adlandırılmaktadır. Bu birleşme dönemlerini altı birleşme dalgasına ayırmak mümkündür. 1868'de Erie Demiryolu Şirketi'nin ele geçirilmesi ile ABD'de ilk şirket birleşmesi gerçekleşmiştir¹⁹⁵. Birinci birleşme dalgası 1897-1904 tarihleri

---

¹⁹⁴ Güvemli, s.55.

¹⁹⁵ Gaughan, s.25.

arasında yaşanmıştır¹⁹⁶. Bu dalga içerisindeki birleşmeler daha çok yatay birleşmeler şeklindedir¹⁹⁷. İkinci dalga birleşmeleri, 1916-1929 yılları arasında yaşanmıştır¹⁹⁸. Bu dönemde şirket birleşmeleri olmakla birlikte, tekelleşmeyi önleyici düzenlemeler dolayısıyla büyük oranda birleşmeler olmamıştır¹⁹⁹.

1965-1969 yılları arasında gerçekleşen üçüncü dalga birleşmeleri, grup birleşmeleri şeklinde artış göstermiştir²⁰⁰. Ancak, 1968 yılına gelindiğinde antitröst yasalarıyla birleşmelerin kontrol altına alınması sonucu birleşmelerin hızı kesilmiştir²⁰¹. Dördüncü birleşme dalgasında gerçekleşen birleşmeler, devir alınan şirketlerin iyileştirilip satma amacı ile yapılmıştır. 1986 ve 1988 arasındaki bu dönemde şirket evliliklerinin sayısı rekor düzeye ulaşmıştır²⁰². 1981-1989 tarihlerinde görülen bu birleşmeler, istenen sonuçları verememiş ve şirket iflaslarına yol açmıştır²⁰³. Beşinci dalga olarak adlandırılan bu dönemde, özellikle 1992 yılından sonra birleşmeler hız kazanmıştır (1992- 1997)²⁰⁴. 90'lı yılların başında, özellikle ABD'de ekonomik büyümenin yavaşlaması şirket birleşmelerine olumsuz etkide bulunmuştur. Buna rağmen söz konusu dönemde dahi bu tür birleşme ve satın alımlar önemli tutarlara ulaşabilmiştir²⁰⁵.

Son birleşme dönemi ise “Yeni Ekonomi” (New Economy) olarak da açıklanan ve 1998 yılından sonra görülen altıncı dalga dönemidir. “Yeni Ekonomi” kavramı,

---

¹⁹⁶ Göktaş, s.112, “O tarihlerde yapılan birleşmeler daha çok şirket dayanışması amacına dönüktü.”

¹⁹⁷ Neil Fligstein, **The Transformation of Corporate Control**, Cambridge-England, Harvard University Press, 1990, s.72; Bu dönemdeki örnek birleşme hareketleri, Standard Oil, Eastman Kodak, American Tobacco ve General Electric olarak sayılabilir.

¹⁹⁸ De Phampilis, s.27-28; Göktaş, s.112, “1920’lerdeki birleşmelerin geniş bir bölümü IBM, General Foods ve Allied Chemical örneklerinde olduğu gibi ürün genişletme, gıda maddeleri perakende satışları, büyük mağazalar zincirleri alanında, pazar genişletme ve madencilik ile metal sanayinde dikey birleşmeler şeklinde görülmüştür.”

¹⁹⁹ Gaughan, s.30-33; De Phampilis, s.28, “Bu dönem 1929 yılında borsanın çöküşü ve ardından dünyayı saran ekonomik krizin patlak vermesi ile sona ermiştir.”

²⁰⁰ A.e., s.30-33.

²⁰¹ Göktaş, s.112 dipnot atfı ile Ali İhsan Çetin, **Şirket Birleşmelerinde Örgütsel Değişim**, Trabzon 1998, s. 20.

²⁰² TÜSİAD, Birleşme ve Devralmalar, s.3.

²⁰³ Gaughan, s.46-48.

²⁰⁴ A.e., s.50-51; Kılıç, s.46, “1990’lı yılların ortalarında birleşmeler ticaret ve yatırım bankacılığı, finans ve sigorta sektörleri, toptan ve perakende satış, yayıncılık, sağlık ve doğal kaynaklar alanlarında faaliyet gösteren şirketler arasında yoğunlaşmıştır.”

²⁰⁵ Göktaş, s.113.

ABD’de 1990 sonrası yaşanan güçlü ekonomik büyüme, düşük işsizlik oranı ve devamlı düşük enflasyon ile ortaya çıkmıştır. Çeşitli şekillerde tanımlanan ve “bilgiye dayalı ekonomi” ya da “dijital ekonomi” olarak da adlandırılan “Yeni Ekonomi” kavramı, bilişim teknolojisinin eski ekonominin üretici güçlerine uyarlanması olarak tanımlanabilir²⁰⁶. Yeni ekonomide, ürün ve hizmetlerde bilgi temel üretim faktörü olarak ön plana çıkmaktadır. Özellikle 2000’li yıllardan sonra artan şirket birleşmeleri Yeni Ekonomi dalgasının etkisinde gerçekleşmiştir²⁰⁷. Küreselleşme sürecinin etkileri, siyasi ve politik nedenlerin ABD’de ekonomiyi olumsuz yönde etkilediği bir gerçekse de, birleşmelerin sayısı Kıta Avrupası ve Asya’daki birleşmelerden daha fazladır²⁰⁸.

Şirketler yeniden yapılandırılmalarında, birleşmenin olumsuz sonuçlarının düzeltilmesi amacıyla birtakım yöntem arayışlarına gitmişlerdir. Bunun sonucunda bölünme yöntemi, bir çözüm şekli olarak uygulanmaya başlanmıştır. 1960’lardaki grup birleşmeleri, 1980’lere gelindiğinde terse dönmüştür²⁰⁹. Dördüncü birleşme dalgası döneminde, dostça olmayan devralmalar (hostile takeover) şeklindeki birleşmeler sonucunda, birleşmelerin büyük bir bölümü izlenen amaca hizmet etmemiştir. Diğer taraftan, bu dönemdeki çoğu birleşmelerin finansman temini finansman kuruluşlarından sağlanmıştır. Ekonomik krizlerin etkisi ile iflas eden finansman kuruluşları nedeniyle de başarısız birleşmeler meydana gelmiştir²¹⁰. Gerçekleşen birleşmeler neticesinde büyük finansman ihtiyacına giren ve yüksek faiz ödeme riski ile karşı karşıya kalan şirketler, küçülme yolu ile ayakta kalmaya çalışmışlardır. İşte şirketlerin kurumsal stratejilerini belirleme aşamasında bölünme, yeniden yapılanma ihtiyacını karşılamak amacı ile doğmuş ve gelişmiştir.

Şirket ortakları arasında çıkan anlaşmazlıklar ve görüş farklılıkları nedeniyle veya verimsiz bir şirket biriminin elden çıkartılması amacıyla da bölünme müessesesi

---

²⁰⁶ Kılıç, s.47.

²⁰⁷ Weston/Chung/Hoag, s.8

²⁰⁸ Reed/ Lajoux, s.921- 922.

²⁰⁹ Weston/Chung/Hoag, s.223; Gaughan, s.397.

²¹⁰ De Phampilis, s.30-31.

doğmuştur. Durum bu olmakla birlikte büyük değerlere ulaşan bölünmelerin, başarısız birleşmelerin bir sonucu olduğu görülmektedir.

Kurumsal daralmaya neden olan bölünmeler, değişik şekillerde tezahür ederek gelişmiştir. Böylece yeniden yapılandırma şeklindeki, ayrıştırma-elden çıkarma (divestiture), şirket özvarlıklarının parçalanarak bölünmesi (equity carve-out), mevcut ortaklara hisse dağıtımı şeklinde kısmi bölünme (spin-off), hisse değişimi şeklinde kısmi bölünme (split-off) ve tam bölünme (split-up) gibi bölünme türleri ortaya çıkmıştır.

Ayrıştırmalar (divestitures) açısından bakıldığında, üçüncü birleşme dalgasının yaşandığı 1960'lı yıllarda, şirketlerin daralmaları cazip görünmese de, küçük bir oranda ayrıştırma şeklinde bölünmelere rastlanmaktadır. Düşen ekonomik talebin baskısı altında, nakit akışını güçlendirmek ve kaynak yaratmak için şirketler bünyelerinde yer alan faaliyetleri bölümlere ayırarak elden çıkarmak zorunda oldukları gerçeği ile karşı karşıya gelmişlerdir. Uluslararası rekabetin baskısı sonucunda oluşan 1960'lı yılların grup birleşmelerinin bazılarının, satılması ile daha fazla verimli olduğu görülmüştür²¹¹.

Özellikle ayrıştırma-elden çıkarma (divestiture) şeklindeki kısmi bölünmelerde, 1975 yılında toplam işlemler içinde % 54'lük bir orana ulaşmıştır. Bu zirve dönemde, birleşme ve ayrıştırma hareketlerinin aynı seviyede olması, yanlış birleşmelerin ve yapılan birleşmelerden beklenen sonucun verilememesinin bir sonucudur²¹².

Ayrıştırma şeklindeki kısmi bölünmeler, 1970-1999 tarihleri arasındaki toplam işlemlerin ortalama % 40'ını (Thomson Financial Securites Data) yakalamıştır²¹³. 1980'li yıllarda yaşanan düşüş döneminde, birleşmelerin azalmalara karşın, mevcut ortaklara hisse dağıtımı şeklinde kısmi bölünme (spin-offs) ve ayrıştırma (divestitures) işlemleri artış göstermiştir. Yapılan bir araştırmaya göre, 1950'den

---

²¹¹ Kılıç, s.44.

²¹² Gaughan, s.399.

²¹³ De Pamphilis, s.530.

1986'ya kadar yapılmış olan otuz üç tane örnek şirket birleşmesinin % 53'ünün ayrıştırmalarla sonuçlandığı tespit edilmiştir²¹⁴. Nitekim Kıta Avrupasının bölünme hareketlerine katılması 1980'lerden sonra yaşanmış ve ortakların bölünmesine ilişkin Üçüncü Yönerge 1982 yılında düzenlenmiştir.

Mevcut ortaklara hisse dağıtımı şeklinde kısmi bölünmeler (spin-offs) açısından bakıldığında, 1990 yılından sonra toplam işlemler içindeki oranının arttığı gözlemlenmektedir. Bu dönemlerde yaşanan ekonomik durgunluk şirketler kurumsal ölçeklerine küçültmelerine neden olmuştur. 1996 yılında ortaya çıkan kısmi bölünme işlemlerinin (spin-offs) kaydi sayısı, 3. 4 milyar dolarlık hacim ile kayıtlara geçmiş bulunmaktadır. 1997 yılında da kısmi bölünmelerin işlem sayısı nispeten yüksek seviyelerde mevcut kalmıştır²¹⁵. ITT.'nin 1995 yılında üç ayrı birim oluşturarak bölünmesi, spin-off şeklinde kısmi bölünmenin bir örneğini oluşturmaktadır. Gerçekleşen bu bölünme, yaşanan bir grup birleşmesinin yarattığı hayal kırıklığı nedeniyle meydana gelmiştir²¹⁶. Diğer bir önemli kısmi bölünme örneği ise, haberleşme endüstrisinde önemli bir konuma sahip olan AT&T'nin 1984 yılında 22 adet operasyon şirketine bölünmesi olarak verilebilir²¹⁷.

VII. ÇEŞİTLİ HUKUK SİSTEMLERİNDE KISMİ BÖLÜNME

A. Amerikan Hukuku

Dünyanın en büyük ekonomilerinden birine sahip olan (ABD.)'nde anglo-sakson hukuk sistemi (common law) uygulanmaktadır. Ticaret hukuku bakımından, Uniform Commercial Code (Amerikan Ticaret Hukuku) federal bir düzenleme olarak uygulanmaktadır. Diğer taraftan ABD. ticaret hukukuna ilişkin olarak, hem eyalet hem de federal düzenlemeler ve müesseseler bulunmaktadır. Bu nedenle ABD. ticaret hukukunun tamamını kapsayan bir düzenleme bulunmamakla birlikte,

²¹⁴ Michael Porter, "From Competitive Advantage to Corporate Strategy", **Harvard Business Review**, May-June 1987, s.43-59.

²¹⁵ Gaughan, s.408- 409.

²¹⁶ A.e., s.408- 409.

²¹⁷ A.e., s.409.

ABD.'nde anonim şirkete ait hukuk kaynakları, federal veya yöresel kanunlar dışında az sayıda hükümler taşıyan, şirketin işleyişini ayrıntılı olarak düzenleyen ve İngiliz hukukundaki “articles of association”a benzeyen “by-laws” hükümleridir²¹⁸. Ancak mahkeme kararları da ortaklıklar hukuku açısından büyük önem taşımaktadır²¹⁹.

ABD. hukukunda bölünme müessesesi, vergi hukuku alanında düzenlenmiştir²²⁰. Bölünme ticaret hukuku alanında düzenlenmemiş olup, vergi kanunlarında bölünmenin vergisel sonuçlarına yer verilmiştir²²¹. 1954 tarihli olan ve 1986 yılında önemli değişikliklere uğrayan Internal Revenue Code²²² (IRC.-Ulusal Gelir Kanunu) gelir vergisi, intikal vergisi gibi vergilerin uygulamalarını belirlemenin yanında, bölünme yöntemlerini de düzenlemiştir. Ulusal Gelir Kanunu'nun 355. bölümde, “Corporate Division” (Kurumların Bölünmesi) olarak üç bölünme türüne yer verilmiştir: Split-off, split-up, spin-up²²³. Ulusal Gelir Kanunu'nda yer alan şartlar gerçekleştiğinde bölünme işlemi vergiden muaf tutulacaktır.

ABD. hukukunda bölünmeye ilişkin usul her bölünme türüne göre farklılaşmakta ise de genel olarak bölünme usulü şu şekilde anlatılabilir; Bölünme işlemlerinin yürütülmesi ile ilgili olarak taraf şirketlerin yönetim organları bölünme kararı olarak bir bölünme planı hazırlamalıdır²²⁴. Bölünme planında, devredilecek aktif ve pasif değerler, tahsis edilecek pay sahipliği hakları, çalışanların durumlarına ilişkin açıklamalar yer alır²²⁵. Bu şekilde hazırlanan bölünme planı pay sahiplerince şirket genel kurulunda onaylanır. Spin-off türü bölünme dışında, söz konusu işlemlerin

---

²¹⁸ Fahiman Tekil, **Anonim Şirketler Hukuku**, İstanbul, Alkım Yayınları, 1998, s.21-22.

²¹⁹ Örneğin birleşme ile ilgili olarak Litton Industries Inc. ve Lehman Brothers Kuhn Loeb Inc. , 967 F. 2d 742 (2nd Cir.1992) Mahkeme Kararı ve Levinson ve Basic Inc. , 786 F. 2d 741 (6th Cir. 1986) 485 US. 224 sy. İstinaf Mahkemesinde Bozulmuş Mahkeme Kararı emsal niteliktedir, Reed/Lajoux, s. 983-984,974-975.

²²⁰ Boris I. Bittker/James S. Eustice, **Federal Income Taxation of Corporations and Shareholders**, Sixth Edition. USA, Warren Gorham Lamont, 1994, section 11, s. 11.1-11.72.

²²¹ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.20, dp. 42, “Esasen şu anda, Türk hukuku da bölünme açısından, ortaklıklar hukuku alanında düzenleme yapmamış sadece vergisel açıdan düzenleme yapmış olan Amerikan hukukuna daha yakın bulunmaktadır.”

²²² (Çevrimiçi) <http://www.irs.gov>, 10 Haziran 2007.

²²³ Çoştan, s.33, ABD. hukukunda bölünmenin ortaklıklar hukuku boyutunun düzenlenmemiş olması sebebi ile çeşitli yeniden yapılanma modelleri de bölünme olarak nitelendirildiğini belirtmekte, 117 numaralı dipnotta sell-off ve equity carve out'un bölünme türü olarak nitelendiğini ifade etmektedir.

²²⁴ Gaughan, s.404-405.

²²⁵ Ae., s.405.

gerçekleştirilmesi ile bölünme gerçekleşmektedir. Spin-off'ta ise Securities and Exchange Commission (SEC.) tarafından kayda alınmalıdır²²⁶.

B. Avrupa Birliği Hukuku

Avrupa Birliği hukuku, Avrupa'nın bütünleştiği Avrupa Birliği çatısı altında uygulanan, onu oluşturan üç Topluluğun(Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu, Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu) kuruluşuna, işleyişine, üye olan ve olmayan ülkelerle ilişkilerine, organlarına, Ortak Pazara ve Topluluk Politikalarına ait kuralların oluşturduğu hukuktur²²⁷. Avrupa Birliği hukukunun kaynaklarını birincil mevzuat olarak adlandırılan kurucu antlaşmalar²²⁸ ve ikincil mevzuat olarak adlandırılan yönetmelik, yönerge, karar ve tavsiyeler oluşturmaktadır. Yönergeler, Avrupa Birliği mevzuatının uyumlaştırılmasına hizmet eder. Ulusal hukukların uyumlaştırılmasını sağlayan yönergeler doğrudan uygulanmamakla birlikte, getirdiği ilke ve amaçlar ulusal hukuklar tarafından mevcut düzenlemelerde esas alınmalıdır²²⁹.

Altıncı Yönerge, ortaklıkların bölünmesi hususunda Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin ortaklık hukukunun uyumlaştırılması amacıyla düzenlenmiştir. Altıncı Yönergenin birleşmeye dair Üçüncü Yönergeye yaptığı atıf çerçevesinde bölünmeye taraf ortaklıklar olarak anonim ortaklıklar kabul edilmiştir. Yönerge'nin 2. maddesinde devralma yolu ile bölünme (division by acquisition), 21. maddesinde yeni şirket kurulması yolu ile bölünme (division by the formation of new companies) hükme bağlanmıştır. Devralma yolu ile bölünme, bir şirketin tasfiye etmeksizin infisah ederek aktif ve pasiflerini, devralan şirketlerin bölünen şirketin pay sahiplerine hisseler tahsis edilmesi ve belki, tahsis edilen hisselerin nominal değerinin veya muhasebe değerinin %10'unu geçmeyen bir nakit ödeme yapılması karşılığında

---

²²⁶ A.e., s.405.

²²⁷ Avrupa Birliği Hukuku hakkında geniş bilgi için Bkz.: Gülören Tekinalp/Ünal Tekinalp, **Avrupa Birliği Hukuku**, İstanbul, Beta Basım, 2000.

²²⁸ Birincil mevzuatı oluşturan antlaşmaların metinleri için Bkz.: (Çevrimiçi) http://www.europa.eu.int/abc/treaties_en.htm, 20 Haziran 2007.

²²⁹ Tekinalp/Tekinalp, s.72 vd.

birden çok şirkete devretmesi işlemidir²³⁰. Yeni şirket kurulması yolu ile bölünme, bir şirketin tasfiye etmeksizin infisah ederek aktif ve pasiflerini, devralan şirketlerin bölünen şirketin pay sahiplerine hisseler tahsis edilmesi ve belki, tahsis edilen hisselerin nominal değerinin veya muhasebe değerinin %10'unu geçmeyen bir nakit ödeme yapılması karşılığında yeni kurulmuş birden fazla şirkete devretmesi işlemidir²³¹. Esasen söz konusu tanımlar tam bölünmeyi düzenlemiş olup, devralma ve yeni kuruluş suretiyle kısmi bölünmeye 25. maddede yer verilmiştir. “Other operations treated as divisions” başlıklı 25. maddeye göre, bölünen şirketin varlığı sona ermeksizin devralma veya yeni şirket kurulması yolu ile bölünme işlemleri uygulanabiliyorsa Yönergenin bölünme hükümlerinin geçerli olduğu kabul edilmiştir²³².

Yönergenin 3. maddesinde öngörülen içeriği haiz bir bölünme planı yönetim organı tarafından hazırlanmalıdır. Bu bölünme raporu 4. madde gereği, bölünme kararı verecek olan genel kurulun toplantı tarihinden bir ay önce ilan edilmelidir. Altıncı Yönergenin 7. maddesinde şirketlerin yönetim organları tarafından hazırlanacak bölünme raporundan sonra, 5. ve 6. maddelerde belirtilen nisaplarla şirket genel kurullarında bölünme kararı alınacağı hükme bağlanmıştır. 8. maddede bölünmenin denetimi düzenlenmiş olup, pay sahiplerinin bilgi alma hakkında 9. maddede yer verilmiştir. Yönergenin 12. maddesinde ise alacaklıların korunmasına ilişkin düzenlemeler getirilmiştir.

Avrupa Birliği müktesebatını vergi hukuku yönünde ise 23.07.1990 ve 90/434/AET sayılı “Farklı Üye Ülkelerin Şirket, Bölünme ve Aktif Devirlerinde Ortak Vergilendirme Rejimi” başlıklı Yönergesi düzenlenmiştir. Yönerge, birleşme, bölünme, aktif devri ve farklı üye devletlerdeki şirketlerde gerçekleşen hisse senedi

---

²³⁰ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.205.

²³¹ A.e., s.211-212.

²³² “Division under the supervision of a judicial authority” başlıklı 23. maddede, üye devletlerin, bölünme işlemlerinin, maddede sayılan yetkiyi haiz bir adli makamın gözetimine tabi olduğu durumlarda, adli makamın bu maddede belirtilen bazı şartların yerine getirilmiş olduğunu ve hissedarların veya alacaklıların menfaatine hâlel gelmeyeceğini tespit etmesi halinde, bölünmeye katılan şirketleri bazı süre ve şekil içeren uygulamalardan muaf tutabileceğine ilişkin hüküm içermektedir. A.e., s.212-213.

değişiminin vergilendirme boyutu ile ilgili olarak uygulanmaktadır²³³. Yönergenin kapsamı 1. maddede, her üye devletin iki ya da daha fazla devletin şirketleriyle ilgili birleşme, bölünme, sermaye koyma ve hisse senedi değişimleri olarak belirlenmiştir. Yönergenin 2.maddesinde bölünme açıklanmıştır. Bölünme; bir şirketin mal varlığının tümünün aktif ve pasifiyle birlikte mevcut veya yeni kurulacak iki ya da daha fazla şirket tarafından devralınması ve karşılığında devralınan şirketin ortaklarına hisse verilmesi veya nominal değer söz konusu olmadığında değiştirilen hisse senetlerinin karşılığı olan paranın verilmesi olarak ifade edilmektedir. Aynı maddede; gerektiğinde devralınan varlıkların nominal değerinin %10'u kadar para verilebileceği de belirtilmektedir. 4.maddede, gerçekleştirilecek bölünme ve hisse değişimlerine bağlı olarak ortaya çıkacak değer artışlarının vergilendirilmeyeceği, 6. maddede, bölünme durumunda devredilen şirketin önceki yıllarda oluşmuş zararları, devralan kurumlara tarafından indirilebileceği hükme bağlanmıştır. Bu yönergenin esas ilkesi, devreden şirketin ülkesinin devir anındaki değer artışını hisse devirleri sırasında vergilememesi ve böylece (devralan şirketin) devreden şirketin ülkesinde devraldığı aktif ve pasifin daimi temsilciliği ile kalmasıdır²³⁴.

C. İngiliz Hukuku

Common Law sisteminin geçerli olduğu İngiltere'de, 1862 tarihinde düzenlenen ilk Companies Act (Şirketler Kanunu) ile şirketler hukukuna ait düzenlemeler getirilmiştir²³⁵. Günümüze kadar İngiltere'de şirketler hukuku alanında iki büyük kapsamlı değişiklik olmuştur. Bunlardan birincisi 1985 Şirketler Kanunu (Companies Act) ile bunun 1998 ve 1999 değişiklikleridir²³⁶. 1985 yılında kabul edilen Ticaret Unvanları Kanunu (Business Names Act), 1986 yılında kabul edilen Ödeme

---

²³³ Salih Tanrıkulu, "Avrupa Birliği'nde Şirket Birleşme, Bölünme Ve Aktif Devirlerinde Ortak Vergilendirme Rejimi", **Vergi Sorunları Dergisi**, S.161, Şubat 2002, s.74.

²³⁴ Tanrıkulu, s.81.

²³⁵ İngiliz şirketler hukuku hakkında geniş bilgi için Bkz.: Ali Cem Budak, "İngiliz Şirketler Hukukunun Ana Hatları", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 1991, C.XVI, S.1, s.66-86.

²³⁶ Bu değişikliklerin büyük çoğunluğu AET/AT yönergeleri ve tüzükleri bağlamında gerçekleştirilmiştir. İkincisi ise Cadbury raporu ile başlayan ve bütün Dünyayı saran kurumsal yönetim (corporate governance) ilkelerinin pay senetleri borsada işlem gören şirketleri, dolayısıyla şirketler hukukunu temelden etkilemesidir.

Güçlüğüne İlişkin (İflas Kanunu) Kanun (Insolvency Act) ve 1986 yılında kabul edilen Finansal Hizmetler Kanunu (Financial Services Act) ile de şirketler hukuku düzenlenmiş bulunmaktadır²³⁷.

İngiliz Şirketler Kanunu'nda bölünme müessesesi kapsamlı bir şekilde düzenlenmemiştir. Bölünmeye ilişkin düzenlemeler, Ödeme Güçlüğüne İlişkin (İflas Kanunu) Kanun'un 110'uncu maddesi ile 1985 yılında çıkartılan Şirketler Kanunu'nun 427'nci maddesinde yer almıştır. Ödeme Güçlüğüne İlişkin (İflas Kanunu) Kanun'un siminin düşündüğüünün aksine, aciz halinde veya borç ödeme güçlüğü içinde bulunmayan şirketlerin tasfiye prosedürlerini de düzenlemektedir²³⁸. 110'uncu maddesine göre, kendi rızası ile tasfiyeye giden bir şirket malvarlığının bir bölümünü diğer bir şirkete devrederek yeniden yapılanma yolunu seçebilir²³⁹. Söz konusu hüküm doğrultusunda, bu duruma haiz olan bir şirket, işletmenin veya gayrimenkulünün bir kısmının ya da tamamının başka bir şirkete, o şirketin çıkarılmış hisselerinin karşılığı olarak satılması suretiyle tasfiyeye gidilmesine ve daha sonra bu hisselerin tasfiye halindeki şirketin ortaklarına dağıtılmasına özel bir karar ile yetki verebilir²⁴⁰.

Şirketler Kanunu'nun 427'nci maddesinde halka açık anonim ortaklıkların bölünmesi düzenlenmiştir. Buna göre bir halka açık anonim ortaklığa malvarlığı bölümlerini en az iki mevcut veya yeni kurulan anonim ortaklığa, bu ortaklıkların pay sahipliği haklarının devreden ortaklığın pay sahiplerine tahsisi karşılığında devretmesi imkanı tanınmıştır²⁴¹.

D. Alman Hukuku

---

²³⁷ Kılıç, s.148

²³⁸ Budak, s.85.

²³⁹ Çoştan, s.44, "Ancak devrin karşılığı olarak devreden ortaklığın pay sahiplerinin devralan ortaklığın pay sahipliği haklarını kazanması asli unsur olarak öngörülmemiştir. Bu nedenle, section 110'da öngörülen yeniden yapılanma usulünden çok, tasfiyenin pay sahiplerinin iradesine uygun olarak gerçekleşmesini amaçlan bir düzenleme niteliğindedir."

²⁴⁰ Kılıç, s.149.

²⁴¹ Çoştan, s.45.

Alman ticaret hukuku, günümüze kadar birçok kez değişikliğe uğrayan 01.01.1966'da yürürlüğe giren 1965 tarihli "Aktiengesetz"(AktG.) Alman Paylı Ortaklıklar Kanunu başta olmak üzere birçok düzenleme ile şekillenmiştir²⁴². Diğer taraftan Küçük Anonim Şirketler ve Anonim Şirketler Hukukunun Basitleştirilmesi Kanunu (1994),Yeniden Yapılanma Vergi Kanunu (1994), Gerçek Olmayan İtibari Değersiz Paylar Kanunu (1998), İşletmeler Alanında Kontrol ve Şeffaflığa İlişkin Kanun (1998); Euro Kanunu (1998), Nama Yazılı Hisse Senetleri Kanunu (2001), Devralmaların Düzenlenmesine İlişkin Kanun (2001), Şeffaflık ve Kamuyu Aydınlatma Kanunu (2002); Alman Kurumsal Yönetim Kodeksi (2002), Bilanço Reformu Kanunu (2004) ve İşletmelerin Bütünlüğü ve Anonim Şirketlerin Modernleştirilmesi Kanunu (2005) ile anonim şirketler hukukunun ekseni oluşturulmuştur²⁴³. 24.06.1861 tarihli Genel Alman Ticaret Kanunu'ndan (Allgemeines Deutsches Handelsgesetzbuch) bu yana Alman kanunlarında birleşme kavramına yer verilirken²⁴⁴, bölünme kavramı ilk defa 1988 yılında ortaklıkların nevi değiştirmelerine ait hükümleri tek kanunda toplamak amacıyla çıkarılmak istenen kanun tasarısında yer almıştır²⁴⁵.

28.10.1994 tarihinde kabul edilerek 01.01.1995 tarihinde yürürlüğe giren Nev'i Değiştirme Kanunu ile bölünme müessesesi düzenlenmiştir. Nev'i Değiştirme Kanununun 123. maddesinde bölünme, tam bölünme, kısmi bölünme ve ayırma şeklinde üçe ayrılarak düzenlenmiştir. Kanunun 123. maddesinin 1. fıkrasında "Aufspaltung" (tam bölünme), bir hukuk süjesinin tasfiyesiz infisah ederek, malvarlığı bölümlerinin her birini bütün olarak, mevcut veya yeni hukuk süjelerine, devralan süjelerin pay sahipliği haklarının devreden süjenin pay sahiplerine verilmesi karşılığında devri yoluyla malvarlığını bölmesi olarak tanımlanmıştır²⁴⁶. Aynı kanunun 123. maddesinin 2. fıkrasında ise "Abspaltung" (kısmi bölünme), bir hukuk süjesinin malvarlığından bir veya birden çok bölümünü bütün olarak, mevcut veya yeni bir veya birden çok hukuk süjelerine, bu süjelerin pay sahipliği haklarının

²⁴² Asuman Yılmaz, "Alman Anonim Ortaklıklar Hukuku'nda Hissedarın Oy Hakkı: Oy Hakkının Teorik Esasları", **İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi**, t.y., s.55 vd.

²⁴³ Kılıç, s.98, dp.383.

²⁴⁴ Türk, Ticaret Ortaklıklarının Birleşmesinde Nevilerin Aynı Olması Koşulu, s.5 vd.

²⁴⁵ Kılıç, s.140.

²⁴⁶ Çebi, s.19.

devreden süjenin pay sahiplerine verilmesi karşılığında devri yoluyla bölünme olarak tanımlanmıştır²⁴⁷. Nev'i Değişirme Kanununun 124. maddesine göre, sermaye ortaklıkları, kişi ortaklıkları ve kooperatifler gibi çeşitli hukuk süjeleri bölünmeye taraf olarak katılabilmektedir²⁴⁸.

Bölünme işlemleri ile ilgili olarak devralma yoluyla bölünmede bölünme sözleşmesi, yeni ortaklık kurulması yolu ile bölünmede bir bölünme planı hazırlanmalıdır.126. maddede öngörülen içerik doğrultusunda bölünme sözleşmesi veya planı hazırlandıktan sonra, şirketlerin yönetim organları tarafından bölünme raporu düzenlenmelidir²⁴⁹. Bölünme sözleşmesi veya planın zorunlu içeriğinin mahkemece tespiti ve ilanından sonra, pay sahiplerine 125. madde gereği inceleme hakkı tanınmıştır²⁵⁰. Bölünme planı veya sözleşmesi şirket genel kurullarına sunulurken kanunda belirlenen nisaplarla bölünme kararı alınır. Bu aşamadan sonra bölünmenin tescili gerçekleştirilir ve sicilin bağlı olduğu mahkeme tescil içeriğinin tamamını resen ilan ettirir²⁵¹.

E. İsviçre Hukuku

İsviçre hukukunda bölünme, 01.07.2004 tarihinde yürürlüğe giren Birleşme Kanununda düzenlenmiştir²⁵². Birleşme Kanununun 29. maddesinde tam ve kısmi bölünme ayrımlarına yer verilmiştir²⁵³. Tam bölünme (division), malvarlığının bütününe bölünmesi ve bölünen malvarlığının diğer ortaklıklara intikali ile bu ortaklıklarının paylarının ya da ortaklık haklarının bölünen ortaklığın pay sahipleri tarafından edinilmesi sonucunda malvarlığı devredilen ortaklığın tasfiyesiz olarak

---

²⁴⁷ A.e., s.19, Ayrımda ise tam ve kısmi bölünmenin aksine, devralan ya da yeni kurulan hukuk süjelerinin verilen pay sahipliği hakları devreden hukuk süjesinin malvarlığına geçmekte, doğrudan bu süjenin pay sahiplerine intikal etmemektedir.

²⁴⁸ Çoştan, s.51.

²⁴⁹ Kılıç, s.143.

²⁵⁰ A.e., s.143.

²⁵¹ A.e., s.146.

²⁵² Çoştan, s.55, "Birleşme Kanunu ile Avrupa Birliği'ne üye ülkelerle mevzuat uyumunun gerçekleştirilmesi ve bu yolla ekonomik ilişkilerin kolaylaştırılması amaçlanmıştır."

²⁵³ Birleşme Kanununun Öntasarısında, bölünme, tam bölünme, kısmi bölünme ve ayırma olarak üç tür şeklinde düzenlenmiş idi. Ayrıntılı bilgi için Bkz.: A.e., s.16-17.

sona ererek ticaret sicilinden terkin edilmesi olarak tanımlanmıştır²⁵⁴. Kısmi bölünme (séparation) ise, bölünen ortaklığın bir veya birden fazla kısım malvarlığının diğer ortaklıklara intikali ile devredilen ortaklığın pay sahiplerinin devralan ortaklık ya da ortaklıkların paylarını veya ortaklık haklarını elde etmesi olarak tanımlanmıştır²⁵⁵.

Birleşme Kanununun 30. maddesinde bölünmenin tarafları olarak sermaye ortaklıkları ve kooperatifler gösterilmiştir²⁵⁶. Ana hatları ile Birleşme Kanununda bölünme, bölünme plan-sözleşmesi (Art. 36-37 Lfus.), bölünme raporu (Art. 39 Lfus.), bölünmenin denetimi (Art. 39 Lfus.), pay sahiplerinin bölünme kararı (Art. 43 Lfus.) ile bölünmenin tescili ve ilanı (Art. 51-52 Lfus.) çerçevesinde düzenlenmiştir²⁵⁷. Türk Ticaret Kanunu Tasarısında, Altıncı Yönerge ile birlikte İsviçre Birleşme Kanunundan önemli ölçüde yararlanılmıştır²⁵⁸.

---

²⁵⁴ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.186.

²⁵⁵ A.e., s.186.

²⁵⁶ A.e., s.186.

²⁵⁷ Çoştan, s.55.

²⁵⁸ Birleşme Kanununda yer alan bölünme işlemleri, çalışmamızın ikinci bölümünde ayrıntıları ile yer verilecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

TİCARET HUKUKU BAKIMINDAN ANONİM ŞİRKETLERDE KISMİ BÖLÜNME

Çalışmamızda daha önce yer verdiğimiz üzere, TTK.'nda kısmi bölünme müessesine ilişkin düzenlemeler yapılmamıştır. Bölünme Tebliğ ile, anonim ve limited şirketlerin kısmi bölünmelerinde uygulanacak prosedür, bölünme sözleşmesinin şekli ve içeriği, bölünmenin denetimi, bilanço, alacaklıların korunması, sermayenin artırılması ve azaltılması, bölünme kararı ve bölünmenin sonuçları konuları düzenlenmiştir. Anonim şirketlerde kısmi bölünme müessesini Türk Hukukundaki mevcut düzenlemeler, Tasarı ve Tasarıya kaynaklık eden Üçüncü ve Altıncı Yönergeler, Alman ve İsviçre Hukuklarına ait bölünme düzenlemeleri ve sair mevzuat hükümleri esas alarak anlatmaya çalışacağız.

I. KISMİ BÖLÜNMENİN ŞARTLARI

A. Kısmi Bölünmeye Katılan Şirketlerin Sermaye Şirketi Olması

Bölünme Tebliğinin düzenlemeleri incelendiğinde bölünmeye katılacak şirketlerin bir sermaye şirketi olması gerektiği sonucuna ulaşabiliriz. Tebliğdeki kısmi bölünme tanımı 5422 sayılı KVK.'ndan alınmıştır. 5422 sayılı KVK.'nda kısmi bölünme, tam mükellef bir sermaye şirketinin sayılan malvarlığı bölümlerinin mevcut veya yeni kurulacak bir sermaye şirketine aynı sermaye olarak konulması olarak tanımlanmıştır. 5520 sayılı KVK.'nda kısmi bölünme tanımı ise, tam mükellef bir sermaye şirketinin veya sermaye şirketi niteliğindeki bir yabancı kurumun Türkiye'deki iş yeri veya daimi temsilcisinin sayılan malvarlığı bölümlerinin aynı sermaye olarak mevcut veya yeni kurulacak tam mükellef bir sermaye şirketine devretmesi şeklindedir. Bu itibarla, mevcut hukuki durumda gerek kısmi bölünen şirketin gerekse devralan şirketin veya şirketlerin bir sermaye şirketi olması

gerekmektedir. Sermaye şirketi dışındaki şahıs şirketleri (kolektif ve adi komandit şirketi), iktisadi kamu müesseseleri, dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler gibi sermaye şirketi niteliğini haiz olmayan kurumların bölünmesi Bölünme Tebliği ve KVK. kapsamının dışındadır²⁵⁹.

Bölünme Tebliğinde anonim ve limited şirketlerin kısmi bölünmeleri düzenlenmiştir. Bu bakımdan, anonim şirketler limited şirketlere, limited şirketler ise anonim şirketlere aynı sermaye koymak suretiyle bölünebilirler. Ancak, limited şirkette ortak sayısı 50 ile sınırlandırıldığından, bölünen anonim şirketin ortak sayısının 50'den fazla olması ve bölünme suretiyle yeni ihraç edilecek hisselerin bölünen şirkete değil ortaklara verilmesin kararlaştırıldığı durumlarda, bölünme suretiyle malvarlığını devralacak şirketin anonim şirket olması zorunludur²⁶⁰.

Halka açık anonim ortaklıkların kısmi bölünmesinde ise, devralan ortaklığın anonim ortaklık olması ve bölünmenin yeni ortaklık ya da ortaklıklar kurulması yoluyla gerçekleştirilmesi zorunludur. Buna göre, halka açık anonim ortaklıkların bölünmesinde, devralan ortaklığın anonim ortaklık olması zorunlu olup, anonim ortaklıklar dışındaki ortaklıklar bölünmede devralan taraf olamayacaktır.

Şirketlerin aynı nev'iden olmaları, yapıları ve amaçları bakımından ayniyet taşıması olarak nitelendirilebilir. Örneğin TTK.'nda birleşme bakımından anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler kendi aralarında aynı nev'i sayılmıştır (TTK. m.147)²⁶¹. Kısmi bölünmede ise bölünmeye katılan şirketlerin aynı nev'iden olması gerektiğini doğrudan düzenleyen bir hüküm bulunmamaktadır.

---

²⁵⁹ Öğretide bu durumu eleştiren görüşler de mevcuttur; Bülent Taş, “Şirket Yeniden Yapılandırılmalarıyla İlgili Olarak Yapılan Yeni Vergi Düzenlemeleri”, **Vergi Dünyası Dergisi**, s.55, “Sermaye şirketi dışındaki diğer kurumların da aynı sermaye koymak suretiyle bölünebilmelerinin engellenmesinin veya en azından kolaylaştırılmamasının nedeni açık değildir. Daha önce de belirtildiği üzere özellikle önemli büyüklüklere sahip iktisadi kamu müesseselerinin yeniden yapılandırılması bakımından önemli olan bu imkanın bir vergi ertelemesi şeklinde iktisadi kamu müesseselerine de sağlanması bir ihtiyaç olarak devam etmektedir. Yine aynı şekilde dernek ve vakıflara ait olup önemli büyüklüklere ulaşmış iktisadi işletmelerin şirketleşmesi bakımından da vergisiz bölünmelere imkan sağlanıyor olması gerekmektedir.”

²⁶⁰ Taboğlu/Çalışkan, s.572.

²⁶¹ Birleşme bakımından aynı neviden sayılan şirketleri dört grupta toplanmaktadır;

A- Kolektif ve adi komandit şirketler,

Öğretide genel olarak, tam bölünme açısından birleşmede olduğu gibi, aynı nev’iden olma şartının aranacağı kabul edilmektedir²⁶². Örneğin, bir anonim şirketin iki limited şirkete veya bir anonim bir limited şirkete tam bölünmesi bugünkü mevcut düzenlemelere göre mümkün görülmemektedir. Kısmi bölünme açısından ise, aynı nev’iden olma şartının aranmadığı kabul edilmektedir. KVK.’nda kısmi bölünmenin, bir sermaye şirketinin diğer bir sermaye şirketine aynı sermaye koyması olarak tanımlandığından hareketle, kısmi bölünmeye katılan şirketlerin farklı nev’iden olabileceği ifade edilmektedir²⁶³.

Doğrusöz, kısmi bölünmede aynı nev’iden olma koşulunun aranmayacağını belirtirken, kısmi bölünme işleminin TTK. anlamında aynı sermaye koyma işlemi olduğundan bahisle şahıs şirketlerinin de aynı sermaye koyarak ortak olmasına TTK.’nda herhangi bir kanuni engel bulunmadığını söylemektedir²⁶⁴. Öğretide, tüm bölünme türleri için şirket nevelerinin aynı olması koşulunun getirilmemesi gerektiği, bu şekildeki bir kısıtlamanın serbest ekonomik faaliyeti engelleyici sonuçlar doğurabileceği, bölünme sonrası nev’i değiştirmeyi gerekli kılarak, uzun masraflı ve fazladan işlemlere yol açabileceği de ileri sürülmektedir²⁶⁵.

Konu, Tasarıda “Geçerli Bölünmeler” başlığı altındaki 160. maddede düzenlenmiştir: “*Sermaye şirketleri ve kooperatifler, sermaye şirketlerine ve kooperatiflere bölünebilir.*” Görüldüğü üzere, bölünebilir şirketler sınırlayıcı olarak belirtilmiş ve aynı nev’iden olma şartı aranmamıştır. Buna göre, bir anonim şirket, bir limited şirkete ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkete bölünebilecektir. Tasarının ilgili madde gerekçesinde ise, hükmün, her sermaye şirketinin ve kooperatif şirketin kendi genel türü içinde bölüneceği şeklinde yorumlanmaması gerektiği belirtilerek,

---

B- Anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler

C- Limited Şirketler,

D- Kooperatif Şirketler.

Birleşen şirketlerin aynı nev’iden olması koşulu hakkında geniş bilgi için bakınız, Türk, Ticaret Ortaklıklarının Birleşmesinde Nevilerin Aynı Olması Koşulu, s.6 vd.

²⁶² Yıldırım/Kolotoğlu, s.484; Sezgi, Şirket Yeniden Yapılanmaları İle İlgili Düzenlemelerin Tartışmalı Olabilecek Bazı Yönleri, s.y.

²⁶³ Yıldırım/Kolotoğlu, s.484; Akuğur, s.120; Doğrusöz, II-Kısmi Bölünme, s.39; Sezgi, Şirket Yeniden Yapılanmaları İle İlgili Düzenlemelerin Tartışmalı Olabilecek Bazı Yönleri, s.y.

²⁶⁴ Doğrusöz, II-Kısmi Bölünme, s.39.

²⁶⁵ Odman, s.48.

bir anonim şirketin kooperatife bölünebileceği gibi, kooperatif şirketin de bir anonim şirkete ve/veya limited şirkete bölünebileceği kabul edilmiştir²⁶⁶. Tasarıda, kısmi bölünmeye katılan şirketlerin anonim şirket veya limited şirket olması zorunluluğu kaldırılmıştır. Buna göre kısmi bölünen anonim şirket, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkete veya kooperatife malvarlığı bölümlerini devredebilecektir.

B. En Az İki Şirketin Varlığı

Kısmi bölünmenin gerçekleşebilmesi için bölünme işlemine en az iki sermaye şirketinin katılması gerekmektedir. En az iki şirket bulunmadıkça kısmi bölünme yapılamaz. Bölünme Tebliğine göre, kısmi bölünen anonim şirket, malvarlığı değerlerini mevcut veya yeni kurulacak birden fazla anonim şirkete veya limited şirkete devredebilir. Kısmi bölünen şirketin ve devralan şirketin/şirketlerin sona ermemiş ve tasfiye edilmemiş olmaları gereklidir.

Tasarının bölünmenin genel hükümlerinden olan 159. maddesinde, “... *bir ortaklığın malvarlığının bir veya birden fazla bölümü diğer ortaklıklara devrolunur*” şeklindeki ifadesinden, kısmi bölünmede en az iki şirketin varlığının aranacağı izlenimi çıkmaktadır.

Kısmi bölünmenin en çok kaç şirketle yapılacağı konusunda, gerek mevcut düzenlemelerde gerekse Tasarıda herhangi bir üst sınıra rastlanmamaktadır. Türkiye’de bölünmeye yönelik uygulamanın artması ile en çok kaç şirketin bölünme işlemine katılabileceği görülecektir.

II. KISMİ BÖLÜNME İŞLEMLERİ

A. Kısmi Bölünme Görüşmeleri

---

²⁶⁶ “Buna karşılık bir anonim şirket şahıs şirketlerine bölünemez ve tersi de mümkün değildir. Çünkü anılan -caiz olmayan- bölünme türlerinde alacaklıların korunması ancak tasfiye hükümlerinin uygulanmasıyla mümkündür. Caiz olmayan bölünmeler yasağı, tür değiştirme yoluyla aşılabılır.”, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.461.

Kısmi bölünme uygulamaları incelendiğinde, bölünme işlemleri öncesinde gerek bölünen gerekse devralan şirket tarafından bölünmenin şirkete ve pay sahiplerine ne gibi faydalar getireceğinin araştırıldığı bir süreçten geçmektedirler. Böylece bölünmeye katılan şirketler, bölünme işlemini çok yönlü olarak değerlendirmektedir. Bu aşamada anonim şirketi yönetim kurulu temsil etmekle birlikte, çeşitli uzmanlardan ve şirket yöneticilerinden oluşan özel bir bölünme komitesi da oluşturulabilir²⁶⁷.

Bu hazırlık sürecinde şirketler hedeflerini analiz ederek, mevzuat, operasyonel, organizasyonel, muhasebe, vergi ve ilgili tüm konuları elden geçirirler. Görüşmeler sürecince taraflar genel hedeflerin ve amaçların ortaya konacağı görüşleri tartışır. Bu süreçte kısmi bölünmeye konu olacak malvarlığının da tespitinin yapılması ve hazırlanan taslak bilançoların görüşülmesi söz konusudur. Kısmi bölünme işleminin kapsamına giren, malvarlığı bölümlerinin değerleri ve kısmi bölünmeye esas olan değiştirme birimi belirlenir. Yeni kuruluş suretiyle bölünmede, bölünmeye katılan şirketler arasında müzakereler yapılması yanında yeni kurulacak şirketin de çatısını oluşturmaya yönelik hususlar görüşülür.

Görüşmelerde, işlemlerin ortaklıklar arasında bölünme kararı ile neticelenmemesi olasılığına istinaden, ortaklıklar arasında paylaşılan bilgi, belge ve ticari sırların açıklanmasını engellemek maksadıyla ilk görüşmelerde taraflar arasında “gizlilik sözleşmesi” imzalanmaktadır²⁶⁸. Genelde şirket birleşmelerinde olmakla birlikte, kısmi bölünme görüşmelerinde de “due diligence” sözleşmesi yapılabilir²⁶⁹. Due diligence (detaylı inceleme), şirketlerin finansal, hukuki ve mali boyutuyla hukuk müşavirleri ve denetleme firmaları tarafından değerlendirildiği bir aşamadır²⁷⁰. Bu şekilde yapılacak bir inceleme, şirketin her yönüyle değerlendirilmesini, karşılaşılabilecek sorunların olabildiğince erken aşamalarda tespit edilmesini, doğabilecek fırsatların belirlenmesini ve tüm konuların detaylı analizlerle

---

²⁶⁷ Akgün, Şirket Bölünmeleri, s.27, “Bölünme işleminin başlaması, doğal olarak bölünme taraflarının arasında görüşmeler yapılması ve bu konuda anlaşmaya varılmasına bağlıdır.”

²⁶⁸ Akgün, s.82.

²⁶⁹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s.114.

²⁷⁰ Geniş bilgi için Bkz.: Serhat Kutlan, **Birleşme ve Devir Almalarda Due Diligence**, Ankara, Yaklaşım Yayınları, 2004.

raporlanmasını içeren özel inceleme çalışmaları ile en sağlıklı bilgiye sahip olarak karar verme olanağı sağlar²⁷¹.

“Pazarlık devresi” olarak da adlandırılan bu aşamada, şirketlerin diyalogları daha çok ekonomik sorunlarla ilgilidir. Eğer ön görüşmeler pozitif bir sonuç sağlarsa taraflar arasında bir protokol veya bölünme taslağı da düzenlenebilir. Bu aşamadaki görüşmelerin önemi, şirketlerin, konunun genel kurullara getirilecek olgunluğa erişmelerini sağlamasıdır. Bölünmenin içeriğı, zamanlaması ve bölünmede izlenecek yol değerlendirildikten sonra, bölünmeye ilişkin yasal prosedürlerin gerçekleştirilmesi amacıyla anonim şirket genel kurulları toplanır.

B. Genel Kurul Tarafından Yönetim Kuruluna Yetki Verilmesi (1.Genel Kurul Toplantısı)

Kısmi bölünmeye katılan şirketlerin yönetim kurulları, bölünme müzakerelerinin tamamlanması ile birlikte genel kurulları toplantıya davet eder. Görüşmeler neticesinde düzenlenen protokol veya bölünme taslağı ve diğer belgelerle birlikte bölünme iradesi genel kurula sunulur. Genel kurullar, değerlendirmeden sonra bölünme sözleşmesinin imzalanması yetkisi verilir.

Kısmi bölünme kararı almaya yetkili anonim şirket organı genel kuruldur. Genel kuruldan bölünmeye ve bölünme sözleşmesinin imzalanmasına izin vermesi yönünde doğrudan bir düzenleme bulunmamaktadır²⁷². Bununla birlikte bölünmeye ilişkin hazırlık işlemlerinde yönetim kurulunun, şirketi birtakım taahhütler altına sokması mümkündür²⁷³. Söz konusu hazırlık işlemleri bölünmenin bir parçasıdır. Bu durumda genel kurulun bölünmeye yönelik olumlu iradesi olmaksızın yönetim kurulunun

---

²⁷¹ PricewaterhouseCoopers, “Şirket Birleşmeleri ve Devralmaları”, İstanbul, Infomag Yayıncılık, 2006, s.42.

²⁷² Bankaların Birleşme, Devir, Bölünme Ve Hisse Değişimi Hakkında Yönetmelikte, “Genel Kurul İzni” başlıklı 15. maddede, bölünmeye esas bilançoların ve devir sözleşmesi taslağının uygun görülmesi halinde genel kurullar tarafından, bölünme sözleşmesinin düzenlenmesi ve imzalanması hususunda yönetim kurullarına yetki verileceğı düzenlenmiştir.

²⁷³ Konuyu birleşme açısından değerlendirmekle birlikte aynı yöndeki görüş için Bkz.: Halil Arslanlı, Anonim Şirketlerin Organizasyonu ve Tahviller, s.124; Domaniç, Anonim Şirketler Hukuku Ve Uygulaması, s.1505; Karşı görüşte, Yasaman, Anonim Ortaklıkların Birleşmesi, s.62.

bölünme işlemlerine girişmesi imkanı bulunmamaktadır. Genel kurullarda alınacak olan karar, yönetim kurullarının yetkilendirmesine ilişkin olup başka bir özellik göstermemektedir. Moroğlu, bölünen ve bölünme sonucu devralan şirketin genel kurullarının toplanarak, bilançoyu karara bağlamaları ve bölünme sözleşmesi taslağını da görüp, üzerinde konuşup yönetim kurullarını bölünme sözleşmesini imzalama konusunda yetkilendirmeleri gerekeceğini belirtmiştir²⁷⁴.

Söz konusu genel kurul toplantısında, bir ana sözleşme değişikliği olmadığı veya bölünme kararı alınmadığı için TTK.'nin 372. maddesinde²⁷⁵ belirtilen adi toplantı nisabına göre karar alınabilir²⁷⁶. Buna göre toplantı nisabı esas sermayenin en az 1/4'üne sahip pay sahiplerinin hazır olması ile oluşurken, bu nisabın sağlanmadığı takdirde ikinci toplantıda nisap aranmaz ve oy çokluğu ile karar alınır.

C. Bölünme Sözleşmesi veya Planının Hazırlanması

Bir anonim şirket kısmi bölünme ile malvarlığı bölümlerini varolan ortaklıklara devredecekse, hem bölünen hem de devralan tarafında mevcut hukuk süjeleri, yani bölünmeye katılan şirketler var demektir. Bu şekilde bölünmeye katılan şirketlerin bölünme işlemi öncesinde var olması durumunda, bölünme sözleşmesinin yapılması söz konusudur(Paragraf 126 UmwG., Art. 36 Lfus.). Bölünmeye katılacak şirketlerin tamamı hukuk hayatında mevcut değilse, başka bir deyişle kısmi bölünme işlemleri için yeni kurulacak şirket ya da şirketlere ihtiyaç duruluyorsa bölünme planından bahsedilir (Paragraf 136 UmwG., Art. 36 fıkra 2 Lfus., Altıncı Yönerge m.3/1)²⁷⁷. “Halka Açık Anonim Ortaklıkların Bölünmelerinde Uyulacak Esaslar” konulu karar

²⁷⁴ Moroğlu, Birleşme, Bölünme ve Hisse Takasları Paneli, s.9; Aynı görüş için Bkz.: Akuğur, s.83, 125; Gültekin Aydın, “Kısmi Bölünme”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S.303, Ekim 2006, s.y.

²⁷⁵ “Nisap” başlıklı 372. madde hükmü şöyledir:

“Umumi heyetler bu kanunda veya esas mukavelede aksine hüküm bulunan haller hariç olmak üzere şirket sermayesinin en az dörtte birini temsil eden pay sahiplerinin huzuriyle toplanırlar. İlk toplantıda bu nisap hasıl olmadığı takdirde tekrar toplantıya davet edilirler. İkinci toplantıda hazır bulunan pay sahipleri, temsil ettikleri sermayenin miktarı ne olursa olsun, müzakere yapmaya ve karar vermeye yetkilidirler.”

²⁷⁶ Akuğur, s.84.

²⁷⁷ Altıncı Yönergede, devralma ve yeni kuruluş yoluyla bölünme arasında bir ayırım yapılmamış ve bölünme sözleşmesinden bahsedilmeyerek sadece bölünme planına yer verilmiş bulunmaktadır.

nedeniyle, halka açık anonim ortaklıklar bölünme işlemini yeni kuruluş yolu ile kısmi bölüneceği için, bölünme sözleşmesi yerine bölünme planı hazırlanacaktır.

Bölünme Tebliğinin 9. maddesi, kısmi bölünme yoluyla, mal varlığı unsurları mevcut şirketlere veya yeni kurulacak şirketlere devredilecekse, bölünmeye katılan şirketlerin yönetim organlarının bir bölünme sözleşmesi imzalayacağını belirtmiş, ancak devamında yeni kurulacak şirketlere devirlerde bölünme sözleşmesi yerine bölünme planı hazırlanacağını düzenlenmiş bulunmaktadır.

Bölünme sözleşmesi veya bölünme planı bölünmeye katılan tarafların genel kurullarında onaylandıktan sonra hüküm ifade eder. Sözleşmenin veya planın sonuçları ise, bölünmenin ticaret siciline tescili ile gerçekleşmektedir.

Bölünme sözleşmesi veya planı, bölünmenin temelini teşkil eden bir belgedir. Kısmi bölünme işleminin hazırlık aşamasında, bölünmeye katılan şirketler arasında bir bölünme sözleşmesi veya planı hazırlanır. Bölünme görüşmeleri neticesinde hazırlanan bölünme taslağı, taraflarca müzakere edilerek bölünme sözleşmesi veya planı haline getirilmektedir. Sözleşme ya da plan, kısmi bölünmeye hangi malvarlığı bölümlerinin dahil olduğu, bu malvarlığı bölümlerinin ne şekilde hangi şirketlere devredileceğini, şirket pay sahiplerinin ve diğer hak sahiplerinin haklarını açıklayan bir belge olması nedeniyle önem taşımaktadır.

1. Yetkili Organ

Bölünme sözleşmesi veya planının hazırlamasında yetkili organ yönetim organıdır. Anonim şirketi idare ve temsil eden, şirketin tüm hukuki ve ticari hayatını planlayan yönetim organının, bölünme sözleşmesinin hazırlanması bakımından da yetkili olması kabul edilmelidir. Nitekim Bölünme Tebliği, “Bölünme Sözleşmesi” başlıklı 9. maddesinde, yetkili organı “... *bölünmeye katılan şirketlerin yönetim organları bir*

bölünme sözleşmesi imzalarlar” şeklinde şirketin yönetim organı olarak açıklamıştır²⁷⁸.

Tasarıda ise, “Bölünme Sözleşmesi ve Bölünme Planı” başlıklı 166. maddesinde,

“Bir ortaklık bölünme yoluyla, malvarlığının bölümlerini var olan ortaklıklara devredecekse, bölünmeye katılan ortaklıkların yönetim organları tarafından bir bölünme sözleşmesi yapılır.”

şeklinde yetkili organ olarak yönetim organı gösterilmiştir²⁷⁹.

Diğer taraftan, bölünme görüşmelerinde belirttiğimiz üzere bu aşamada, çeşitli uzmanlardan ve şirket yöneticilerinden oluşturulan özel bir bölünme komitesinden de yardım alınabilir. Çünkü bölünme sözleşmesinde ya da planında bulunan birtakım zorunlu içerik uzmanlar tarafından belirlenebileceğinden, bu hususların konunun uzmanları tarafından hazırlanması, bu kayıtların sıhhati ve bölünme sözleşmesinin veya planının geçerliliği açısından zorunludur²⁸⁰.

2. Bölünme Sözleşmesi veya Planın Şekli

Devralma veya yeni kuruluş suretiyle kısmi bölünmede hazırlanacak bölünme sözleşmesi ya da planı yazılı şekilde hazırlanmak zorundadır. Bu durum, Bölünme Tebliğinin 9. maddesinde; “*Bölünme sözleşmesi ve planının yazılı şekilde yapılması gerekir.*” şeklinde belirtilmiştir. Devralma veya yeni kuruluş yolu ile bölünmenin bir arada olması halinde, bölünme sözleşmesi yanında bir bölünme planı da hazırlanarak, bölünme planı bölünme sözleşmesine eklenmelidir²⁸¹.

---

²⁷⁸ “Anonim ve limited şirketin kısmi bölünme yoluyla, mal varlığı unsurlarını mevcut şirketlere veya yeni kurulacak şirketlere devredecekse, bölünmeye katılan şirketlerin yönetim organları bir bölünme sözleşmesi imzalarlar.”

²⁷⁹ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.41.

²⁸⁰ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.41; Çebi, s.45.

²⁸¹ A.e., s.177.

Bölünme sözleşmesinin veya planının resmi şekilde yapılıp yapılmaması konusunda ise öğretide ise görüş farklılıkları bulunmaktadır. Alman hukukunda Nev'i Değiştirme Kanunu, bölünme sözleşmesinin veya planının noter tarafından onaylanmasını zorunlu kılmıştır (Paragraf 125 fıkra 6 UmwG.)²⁸². İsviçre hukuku ise ikili bir ayırım yaratmış ve onay aşamasına kadar yazılı şekli yeterli görerek, daha sonra onay aşamasında resmi şekli zorunlu tutmuştur²⁸³. Helvacı, devredilen malvarlığı bölümleri içerisinde büyük olasılıkla devri resmi şekle tabi unsurların bulunmasının kaçınılmaz olduğu, bu durumda resmi şekil aranmaksızın sadece yazılı şekle bağlı olarak yapılacak bir devrin uygun olmadığını belirterek, sözleşmenin veya planının hazırlanması aşamasında resmi şekle ihtiyaç duyulması gerekli olmadığından İsviçre hukukunun bu konuda geliştirmiş olduğu sözleşmenin veya planın genel kurullarda onaylanması sırasında resmi şeklin gerekli olduğu çözümünün uygun olduğunu ifade etmektedir²⁸⁴.

Diğer bir görüş, bölünme sözleşmesinin ya da planının ilgili kısımlarının resmi şekilde yapılması düşünülebilirse de, böyle bir çözüm bölünme işlemlerinin uzamasına ve masrafın artmasına neden olacağından, sözleşmenin veya planın yazılı şekilde yapılmasının yeterli olduğunu, resmi şekil şartının aranmaması gerektiğini söylemektedir²⁸⁵. Bir görüş, resmi şekil şartına bağlı olarak devredilebilen malvarlığı kıymetlerinin devrini düzenleyen bölünme sözleşmesinin, devredilen malvarlığı kıymetlerinin devrine ilişkin şekle uygun düzenlenmesinin şartının aranmaması gerektiğini, aksi takdirde bölünme işlemlerinin uzanmasına ve masrafların artmasına sebep teşkil edeceğinden, sözleşmenin adi yazılı şekilde yapılmasının yeterli olacağını belirtmektedir²⁸⁶.

Tasarı ise 166. maddesinde yer alan, “... *hem bölünme sözleşmesinin hem de bölünme plânının yazılı şekilde yapılması ...*” şeklindeki ifadesi ile yazılı şekli geçerlilik şartı olarak kabul etmiştir. Resmi şekil şartına ilişkin olarak, ”Bölünme

²⁸² Çebi, s.59, 180, Alman hukuk doktrini, yüksek işletme değerlerinin, bölünme sözleşmesinin ve planının tasdiki yüksek noter harçlarına yol açması nedeniyle resmi şekil şartını eleştirmektedir.

²⁸³ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.41.

²⁸⁴ A.e., s.42.

²⁸⁵ Çoştan, s.60.

²⁸⁶ Akuğur, s.87.

Kararı” başlıklı 173. maddenin gerekçesinde, İsviçre Birleşme Kanununun 44. maddesinin birleşme kararını resmi şekle tabi tuttuğu, bu şeklin İsviçre’de sermaye şirketlerini ilgilendiren önemli kararlarda aranan yaygın bir şekil olup, Türkiye’de şirketler hukukunda böyle ağır bir şekil şartına yer verilmediği ve bu sebeple kaynak Kanunun 44. maddesinin Tasarıya alınmadığı açıklanmıştır²⁸⁷.

3. Bölünme Sözleşmesi veya Planının Hukuki Niteliği

Bölünme sözleşmesi ve planı bir hukuki muamele niteliğindedir²⁸⁸. Bölünmeye katılan şirketlerin genel kurullarında bölünme sözleşmesi veya planı onaylanarak, şirketlerin yetkili organlarınca imzalanmaktadır. Devralma yolu ile kısmi bölünmede, bölünme sözleşmesi birden fazla şirket tarafından imzalandığı için, iki veya çok taraflı hukuki muamele söz konusudur. Yeni kuruluş yoluyla bölünmede söz konusu olan bölünme planı, devralan şirket hukuken var olmadığı için tek taraflı hukuki muamele niteliğindedir²⁸⁹.

Bölünme sözleşmesi ve planı hukuki niteliği itibariyle sadece bir borçlar hukuku veya ortaklıklar hukuku işlemi değildir. Bölünme sözleşmesi ve planı, malvarlığı bölümlerinin intikali, bölünen şirketin pay sahiplerine bölünmeye katılan ortaklıkların pay sahipliği haklarının tahsisi, bölünme neticesinde devralan şirketin sermaye artırımını yapması, alacaklıların ve diğer menfaat sahiplerinin korunması konularını düzenlemesi sebebi ile eşya hukuku, borçlar hukuku ve ortaklıklar hukukuna ilişkin unsurları içermektedir²⁹⁰. Alman hukukunda baskın görüş, malvarlığı bölümlerinin tespiti, pay değişim oranı, patların verilmesi, bölünme tarihi

²⁸⁷ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.466.

²⁸⁸ M. Kemal Oğuzman/Nami Barlas, **Medeni Hukuk**, 8.bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 2000, s.120, “Hukukun muameleyi yapanın arzusuna uygun hukuki sonuç bağladığı irade beyanına “hukuki muamele”(hukuki işlem) denir.”

²⁸⁹ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.42; Coştan, s.61.

²⁹⁰ A.e., s.61; Akuğur, s.87, “Şöyle ki; bölünme sözleşmesi, bir yandan bölünmeye katılan ortaklıkların genel kurullarında onaylanması, bölünme kararının alınması, devralan ortaklıklarca sermaye artırımının yapılması, devralan ortaklık yapısında bölünen ortaklığın ortaklarına hisse verilmesi gibi bölünmeye katılan ortaklıkların yükümlülüklerinden bağımsız ortaklar hukuku işlemlerine ilişkin objektif normları, bir yandan borçlar hukuku anlamında bölünmenin geçerli hüküm ve sonuçların doğması için tarafların üstlendiği yükümlülükleri diğer yandan da, eşya hukuku ile ilgili olarak, devredilen malvarlığı unsurlarının külli halefiyet ilkesi gereği kendiliğinden intikalini sağlayan hükümleri ihtiva eden çok yönlü bölünme sözleşmesi demetidir.”

için esas teşkil eden ve böylece pay sahiplerinin haklarına müdahale eden bu sözleşmeyi ve planı ortaklıklar hukukuna ilişkin bir organizasyon işlemi olarak nitelendirmektedir²⁹¹.

4. Bölünme Sözleşmesi veya Planının Kapsamı

Kısmi bölünmenin niteliği gereği bölünme sözleşmesinde ve planında bulunması zorunlu birtakım hususlar vardır. Sözleşmenin ve planın içeriği, bölünme türünü, bölünmeye katılan ortaklıkları, bütün menfaat ilişkilerini ve bunların nasıl korunduğunu, önemli ve esaslı noktaları göstermektedir. Avrupa Birliği mevzuatında Altıncı Yönerge'nin 3. maddesinde, Alman hukukunda Nev'i Değişirme Kanununun 126. maddesinde ve İsviçre hukukunda Birleşme Kanununun 37. maddesinde, bölünme sözleşmesinin ve planının içeriği düzenlenmiştir.

Türk hukukunda, Bölünme Tebliğinin "Bölünme Sözleşmesinin İçeriği" başlıklı 10. maddesinde, kısmi bölünme sözleşmesinin içeriği belirlenmiştir. Tebliğin 9. maddesi gereği, bölünme sözleşmesinde bulunması gereken hususlar bölünme planında da yer alacaktır. Buna göre; bölünme sözleşmesinin veya planın özelliklerle;

- 1) Bölünmeye katılan anonim ve limited şirketlerin ticaret unvanlarını, merkezlerini, nevilerini,
- 2) Bölünen mal varlığının kaç bölüm olduğunu, her bir bölümün nereye devredileceğini, her bölüm içindeki mal varlığı parçalarının tek tek dökümünü,
- 3) Payların değiş/tokuş oranlarını ve gereğinde ödenecek denkleştirme tutarını,
- 4) Devreden şirketin ortaklarının haklarının devralan şirket nezdindeki durumlarını, devralan şirketin devreden şirketten imtiyazlı paylara, intifa hakkı sahiplerine ne türlü haklar verildiğini,

---

²⁹¹ Çebi, s.44.

- 5) Bölünen/devreden şirketin veya ortaklarının iktisap ettiği payların hangi tarihten itibaren bilanço karına hak kazanacağına bölünme sözleşmesinin onaylandığı genel kurul veya ortaklar kurulu kararında belirtilmesini,
  - 6) Bölünme işlemine esas teşkil eden bilirkişi raporunu,
  - 7) Bölünme işleminin hangi tarihli mali tablolar üzerinden gerçekleştirileceğini,
  - 8) Devralan şirketin hisse senetlerinin bölünen şirketin ortaklarına verilmesi halinde bölünen şirketin sermaye azaltım tutarı ve işlemlerini,
  - 9) Devralan şirketin mevcut ortaklarının yeni pay alma hakları kısıtlanmak suretiyle yapacağı sermaye artırım tutarı, bu sermaye artırımında bölünen şirkete veya ortaklarına verilecek hisse senetlerinin türünü, nominal değerini ve teslim esaslarını,
  - 10) Bölünen şirketin bölünme tarihine kadar tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarından, bölünen kurumun varlıklarını devralan şirketlerin müteselsilen sorumlu olduğuna ilişkin hükmü,
  - 11) Bölünmeye konu varlıklarla birlikte istihdam edilen personelin de devredilmesi halinde, devredilen işgücünün hukuki durumuna ilişkin bilgiyi,
  - 12) Tarafların bölünme sözleşmesinden kaynaklanan yükümlüklerini yerine getirmemesi durumunda katlanacakları sonuçları belirten hükmü,
  - 13) Yönetim kurulları tarafından genel kurulların toplantıya çağrılacağı azami süreyi, bu süre içerisinde genel kurulların toplanamaması halinde bölünme sözleşmesinin geçersiz sayılacağına ilişkin hükmü,
- İçermesi gerekmektedir.

Tasarının “Bölünme sözleşmesinin ve bölünme planının içeriği” başlıklı 167. maddesinde ise, bölünme sözleşmesinde bulunması zorunlu hususlar sayılmıştır. Buna göre; bölünme sözleşmesi ve planının özellikle;

- a) Bölünmeye katılan ortaklıkların ticaret unvanlarını, merkezlerini ve türlerini;
- b) Aktif ve pasif malvarlığı konularının devir amacıyla bölümlere ayrılmasını ve tahsisini; açık tanımlamayla, bu bölümlere ilişkin envanteri; taşınmazları, kıymetli evrakı ve maddî olmayan malvarlığını teker teker gösteren listeyi;
- c) Payların değişim oranını ve gereğinde ödenecek denkleştirme tutarını ve

devreden ortaklığın ortaklarının, devralan ortaklıktaki ortaklık haklarına ilişkin açıklamaları;

- d) Devralan ortaklığın; intifa senedi, oydan yoksun pay ve özel hak sahiplerine tahsis ettiği hakları;
  - e) Ortaklık paylarının değişim tarzlarını;
  - f) Ortaklık paylarının bilanço karına hangi tarihten itibaren hak kazanacaklarını ve bu talep hakkının özelliklerini;
  - g) Devreden ortaklığın işlemlerinin hangi tarihten itibaren devralan ortaklığın hesabına yapılmış kabul edildiğini;
  - h) Yönetim organlarının üyelerine, müdürlere, yönetim hakkını haiz kişilere ve denetçilere tanınan özel menfaatleri;
  - i) Bölünme sonucu devralan ortaklıklara geçen iş ilişkilerinin listesini;
- içerir.

Bölünme sözleşmesinde ve planında yer alması gereken bu zorunlu hususlar dışında bölünmeye katılan şirketler, sözleşmenin veya planın konusunu tayin ve hükümlerini düzenlemede kural olarak serbesttirler. Bu sözleşmenin ve planın konusunu belirleme ve düzenleme serbestisi, kaynağını Anayasadan alan temel hak ve özgürlüklere dayanmaktadır. Anayasamızın “Çalışma ve Sözleşme Hürriyeti” başlığı altındaki 48. maddesinde;

“Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir. Devlet, özel teşebbüslerin milli ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır.”

hükmü ile çalışma, sözleşme ve özel teşebbüs kurma serbestliği ekonomik haklar içerisinde düzenlenmiştir. Sözleşme serbestisinin sınırı ise Borçlar Kanunu’nun 19. maddesinde;

“Bir akdin mevzuu, kanunun gösterdiği sınır dairesinde serbestçe tayin olabilir. Kanunun sureti kat’iye de emreylediği kavaidi hukukiyeye veya kanunu

muhalif, ahlaka (adaba) veya umumi intizama veyahut şahsi hükümlere müteallik haklara mugayir bulunmadıkça iki tarafın yaptıkları mukaveleler muteberdir”

şeklinde belirtilmiştir. Buna göre, sözleşmenin ya da planın ilgili hükümleri, emredici hukuk kurallarına, ahlaka ve kamu düzenine aykırı olmamalıdır.

Bu anlamda bölünme sözleşmesi ve planı ile ilgili olarak zorunlu hususların yanında bu hususları karartmayacak veya bu hususların yanlış anlaşılmasına olanak vermeyecek ihtiyari hususların da sözleşme içinde bulunmasında bir mahsur yoktur²⁹². Tasarının gerekçesinde de, madde metninin bölünme sözleşmesinin bir anlamda zorunlu içeriğini öngördüğünü, “bir anlamda” ibaresinin kullanılmasının sebebinin, zorunlu içeriğin somut olay gerçeğine bağlı olmasından doğabilecek özelliklerin, kesin bir asgari içerik anlayışına olanak bırakmadığını, çünkü somut olayda mesela intifa senedi veya oydan yoksun pay yoksa sözleşmede veya planda bunlar hakkında herhangi bir hüküm içermeyeceğini açıklamıştır.

a. Bölünmeye Katılan Şirketlerin Ticaret Unvanları, Merkezleri ve Türleri

Gerek Bölünme Tebliğinde gerek Tasarıda, bölünme sözleşmesi ve planında ilk olarak bölünmeye taraf olan şirketlerin bilgisinin yer almak durumundadır. Bölünmeye katılan ortaklıkların ticaret unvanları, merkezleri ve türleri bölünme sözleşmesinde ve planında gösterilmelidir. Devralma suretiyle yapılan kısmi bölünmelerde, bölünmeye katılan ortaklıklar hukuk hayatında var olduğu için bunlara ilişkin bilgileri yansıtmak bir başka deyişle bu ortaklıkları ferdileştirmek mümkündür²⁹³. Yeni kuruluş yoluyla kısmi bölünmede, yeni kurulacak şirket veya şirketlerin ticaret ünvanlarının, merkezlerinin ve nev'ilerinin bölünme planında yer alması hususu hukuk sistemlerine farklı yansımıştır. Alman Nev'i Değiştirme Kanununa göre, yeni ortaklığın veya ortaklıkların statüsü bölünme planında

---

²⁹² Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.42.

²⁹³ A.e., s.43.

bulunmalıdır (Paragraf 135 fıkra 1 UmwG.)²⁹⁴. İsviçre Birleşme Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısında bu yönde bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak öğretide, yeni kurulan şirketle ilgili bilgilerin de bölünme planında yer alması gerektiği ileri sürülmektedir²⁹⁵.

b. Kısmi Bölünmeye Konu Aktif ve Pasif Malvarlığının Dökümleri

Kısmi bölünmede, aktif ve pasifi oluşturan malvarlığı bölümlerinin nasıl bölündüğü ve bir bütün oluşturacak şekilde düzenlenip bölünmeye ne şekilde tahsis edileceği önemlidir. Bölünme sözleşmesinde ve planında bölünen mal varlığının kaç bölüm olduğu, her bir bölümün nereye devredileceği ve her bölüm içindeki malvarlığı parçaları (taşınmazlar, kıymetli evrak ve maddî olmayan malvarlığı) döküm halinde tek tek belirtilmelidir. Çünkü sadece bölünme sözleşmesinde ve planında gösterilen malvarlığı bölümleri kısmi bölünmenin konusunu oluşturmaktadır²⁹⁶.

Aktif ve pasif malvarlığı bölümlerinin ne şekilde bölüneceği, tahsis edileceği hususları ve bu bölümlere ilişkin envanter bölünme sözleşmesinde ve planında yer almalıdır. Bu durum, alacaklıların haklarının korunması bakımından gereklidir. Ayrıca eşya hukukunda yer alan muayyenlik (belirlilik) ilkesi²⁹⁷ gereği bölünme sözleşmesinde ve planında aktif ve pasiflerin açıkça tanımlanması öngörülmüş olup, malvarlığı bölümlerinin açıkça tanımlanmaması halinde, söz konusu ilkenin gerçekleşmemesi, dolayısıyla malvarlığı devrinin geçersiz sayılması mümkündür²⁹⁸. Altıncı Yönerge, bölünme planında devredilen aktif ve pasiflerin açıkça

---

²⁹⁴ Çebi, s.177.

²⁹⁵ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s. 43, “Bölünme sözleşmesi veya planının zorunlu içeriğinde yer alan hususların incelenmesinden bölünmenin sonuçlanması aşamasında bulunacak tüm ortaklıkların muhtemel ticaret ünvanları, merkezleri ve nevelerinin bölünme sözleşmesinde ve bölünme planında bulunması zorunludur”; Aynı görüşte, Çoştan, s.62.

²⁹⁶ Tam bölünmede bölünen şirket hukuken sona erdiği için, bölünen şirketin aktif ve pasif tüm malvarlığı unsurları bölünme sözleşmesinde ya da planında yer alarak, devralan şirketlere tahsis edilmelidir.

²⁹⁷ Muayyenlik (belirlilik) ilkesi, aynı haklara hakim olan prensiplerden biri olup, ancak belirli (muayyen) olan bir şeyin aynı hakkın konusu olabileceğini açıklamaktadır, M. Kemal Oğuzman/Özer Seliçi, **Eşya Hukuku**, 9.bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 2002, s.20.

²⁹⁸ Çoştan, s.65.

tanımlanmasını, bunların devralan şirketlerin her birine ne şekilde tahsis edileceğini ve bu tahsisin dayandığı ölçütlerin açıklanmasını kabul etmiştir²⁹⁹.

Tasarının gerekçesinde ise, devredilen malvarlığının kaç bölüm olduğunu, her bir bölümün nereye devredileceğini, her bölüm içindeki mal varlığı parçalarının tek tek dökümünün yer almasını, bölünen ortaklıkta devredilecek bölümlerin belirlenmesi, yani gruplaştırma ile ilgili olduğu belirtilmiştir. Çeşitli aktifin ve pasifin bir araya konulması suretiyle devredilecek bölümler oluşturulacağı, her hükmün bir envanteri çıkarılacağı öngörülmüştür. Bölümlere giren aktiflerin ve pasiflerin birbirleriyle ilgili olmalarının mümkün olduğu, ancak ilginin varlığının katı bir şart olmadığına yer verilmiştir³⁰⁰.

Malvarlığının devamı ilkesi gereği, kısmi bölünmeye konu malvarlığı bölümleri aktif ve pasifleri ile bir bütün olarak devredilmelidir. Bölünme Tebliğinin 1. maddesinin 2. fıkrasında, 5422 sayılı KVK.'nun 38. maddesinin 1. fıkrasının 2 numaralı bendine atıf yapılarak, üretim tesisleri ve hizmet işletmelerinin aynı sermaye olarak konulmasında, bu faaliyetlerin ifası için gerekli olan unsurların da, bir bütünlük içinde dikkate alınması öngörülmek suretiyle işletme bütünlüğünün korunması esas alındığı belirtilmiştir.

SPK.'nın "Halka Açık Anonim Ortaklıkların Bölünmelerinde Uyulacak Esaslar" konulu kararı gereği, halka açık anonim ortaklıkların kısmi bölünme işleminde devralan taraf olmaları durumunda, bölünecek halka kapalı ortaklığın bölünmeye konu değerlerinin, bölünmeye esas mali tablo tarihi itibarıyla aktif toplamına oranının en az %15 olması ve bölünme işlemine konu olan malvarlığının ekonomik bir bütünlük arz etmesi, iştirak hisselerinin bölünme işlemine konu edilmesi durumunda ise, ekonomik bir bütünlük arzedecek şekilde bölünen ortaklığın aktifindeki kısmi bölünmeye konu tüm iştirak hisselerinin devredilmesi ve bu hisselerin İMKB'de işlem görmesi, gerekmektedir.

²⁹⁹ (Çevrimiçi) <http://eur-lex.europa.eu>, 30 Haziran 2007.

³⁰⁰ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.465.

Bölünme sözleşmesinin ve planın dışında kalan aktif veya pasif malvarlığı bölümleri söz konusu olabilmektedir. Kısmi bölünme dışında kalan malvarlığı bölümleri nedeniyle sözleşmede bir boşluk meydana gelmesi çeşitli sorunlara yol açabilir. Bu boşluğu doldurmak amacıyla hukuk düzenlemeleri çeşitli çözümler getirmiştir. İsviçre Birleşme Kanunu kısmi bölünmede, bölünme sözleşmesinde veya planında gösterilmeyen aktif malvarlığı bölümlerinin bölünen şirketin malvarlığı içinde kaldığını kabul etmektedir (Art. 38 Lfus.). Tam bölünmede kime ait olduğu belirlenmemiş bulunan aktif malvarlığı üzerinde devralan şirketlerin müşterek mülkiyete sahip olacağı düzenlenmişken, tahsis edilmeyen pasif malvarlığı için bölünmeye katılan tüm şirketlerin müteselsil sorumluluğunu öngörmektedir³⁰¹. Tasarıda ise “Bölünmenin dışında kalan malvarlığı” başlıklı 168. maddede³⁰², bölünme sözleşmesinde veya bölünme planında tahsisi yapılmayan malvarlığı konuları üzerinde, tam bölünmede, tüm devralan ortaklıkların, bölünme sözleşmesi veya planına göre kendilerine intikal eden net aktif malvarlığının oranına göre tüm devralan ortaklıkların paylı mülkiyet hakkı düşeceği, herhangi bir ortaklığa tahsis edilmeyen borçlardan ise tam bölünmeye katılan ortaklıkların müteselsilen sorumlu olacağı belirtilmiştir³⁰³. Kısmi bölünmede ise sözkonusu malvarlığının devreden (bölünen) ortaklıkta kalacağı ifade edilmiştir.

Tasarıda mehzaz İsviçre Birleşme Kanunu esas alınarak, bölünmeye katılan şirketlere, bölünmeye konu malvarlığı bölümlerinin belirlenmesinde geniş bir serbestlik

---

³⁰¹ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.44.

³⁰² “Bölünmenin dışında kalan malvarlığı” başlıklı 168. madde hükmü şöyledir:

(1) *Bölünme sözleşmesinde veya bölünme plânında tahsisi yapılmayan malvarlığı konuları üzerinde;*

a) *Tam bölünmede, tüm devralan ortaklıkların, bölünme sözleşmesi veya plânına göre kendilerine intikal eden net aktif malvarlığının oranına göre tüm devralan ortaklıkların paylı mülkiyet hakkı düşer.*

b) *Kısmî bölünmede sözkonusu malvarlığı, devreden ortaklıkta kalır.*

(2) *Birinci fıkra hükmü kıyas yoluyla alacaklara ve maddî olmayan malvarlığı haklarına da uygulanır.*

(3) *Tam bölünmeye katılan ortaklıklar, bölünme sözleşmesi veya bölünme plânına göre herhangi bir ortaklığa tahsis edilmeyen borçlardan müteselsilen sorumludurlar.*”, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.42.

³⁰³ Tasarının ilgili madde ile gerekçesinde, maddenin İsviçre Birleşme Kanununun 38. maddesinden alındığı belirtilerek, tam bölünmede bölünen ortaklık ortadan kalktığına göre, anılan malvarlığı üzerinde ona bir hak tanınmayacağı söylenmektedir.

tanınmıştır. Sözleşme özgürlüğüne dayanan bu serbestlik ile kural olarak istenilen her malvarlığı unsuru, devralan şirkete tahsis edilebilecektir³⁰⁴.

c. Payların Değişim Oranlarının ve Gereğinde Ödenecek Denkleştirme Tutarının Tespiti

Kısmi bölünen şirketin pay sahibine, devralan şirkette veya şirketlerde verilecek olan pay sahipliği haklarına hangi oranda sahip olacakları belirtilmelidir. Pay değiş/tokuş oranı olarak ifade edilen bu oran, açıklanabilir şekilde sözleşmede ve planda yer almalıdır. Pay değiş/tokuş oranının ne şekilde tespit edildiği önemlidir. Zira bölünme türleri bölünen şirketin pay sahiplerine dağıtılan hisse oranına göre oluşmaktadır. Eşdeğer kısmi bölünmede (oranın korunduğu bölünme), bölünen şirketin ortaklarına, mevcut paylarının oranlarına göre, bölünmeye katılan tüm şirketlerde pay sahipliği hakları verilirken; eşdeğer olmayan bölünmede, bölünen şirketteki payların oranında değişiklik yapılarak, devralan şirketlerde pay sahipliği hakları verilmektedir. Pay değişim oranı, sayesinde bölünen şirketin ortakları, birleşmeye katılan şirketlerde oranlarını koruyarak veya korumayarak pay iktisap edebilirler, bölünen şirketten çıkabilirler veya bölünen ortaklıktaki paylarını artırabilirler. Bu nedenle, pay sahipliği haklarında açıklanan şekilde önemli sonuçlara yol açan pay değişim oranlarının neye göre tespit edildiğinin açıklanacağı öngörülmüş olması, hukuki güvenliğin sağlanması bakımından önemlidir³⁰⁵.

Altıncı Yönerge'de, Nev'i Değişirme Kanununda ve Birleşme Kanununda pay değiş/tokuş oranının nasıl tespit edileceğine dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu pay değişim oranının tespitinde, çeşitli ilkeler esas alınarak bazı değerlendirme yöntemleri kullanılmaktadır. Pay değişim oranının belirlenmesi, kısmi bölünmeye

---

³⁰⁴ Daha önce de belirtmiş olduğumuz üzere buradaki sözleşme özgürlüğü, kaynağının Anayasadan yer alan Anayasanın "Çalışma ve Sözleşme Hürriyeti" başlıklı 48. maddesinden almaktadır.

³⁰⁵ Çoştan, s.63.

katılan şirketlerin değerlendirilmesini gerektireceğinden şirket değerlemesine ilişkin farklı yöntemler uygulanır³⁰⁶.

Bölünen şirketin pay sahiplerine bir denkleştirme tutarının (tazminatının) ödenmesi gerekli ise, bölünme sözleşmesinde ve planında bu denkleştirme tutarı da gösterilmelidir. Nev'i Değişirme Kanununda ve Birleşme Kanununda bu tutar şirket paylarının gerçek değerinin %10'unu aşmaması şartıyla denkleştirme tutarının ödenmesinin öngörülebileceği kabul edilmiştir (Paragraf 126 UmwG., Art. 31 Lfus.).

d. Devralan Şirketin Tahsis Ettiği Hakların Niteliği

Tasarının 167. maddesinde ayrıca, bölünen (devreden) şirketin ortaklarının, devralan şirketteki ortaklık haklarına ilişkin açıklamalarının da bölünme sözleşmesinde ve planında yazılması öngörülmüştür. Kısmi bölünme ile pay sahiplerinin hak ve yükümlülüklerinde birtakım değişiklikler gelmesi mümkün olduğu ve söz konusu değişikliklerde pay sahibinin rızası arandığı için, bu değişikliklerin de sözleşmede ve planda açıklanması gerekmektedir. Özellikle bölünen ve devralan şirketlerin farklı nev'iden olmaları durumunda, pay sahipliği haklarının niteliği değişeceği için, pay sahiplerinin müstakbel haklarının niteliğini öğrenmek ve buna göre karar vermek pay sahiplerinin en doğal haklarıdır³⁰⁷.

e. Pay Sahipleri Dışındaki Hak Sahiplerinin Korunması

Bölünen şirkette pay sahipleri dışında kalan hak sahipleri de bulunabileceğinden, devralan şirket tarafından bu hak sahiplerine tanınan haklar da sözleşmede ve planda yer almalıdır (Altıncı Yönerge 3, Paragraf 126 fıkra 7 UmwG., Art. 37 bent d Lfus.). Pay sahipleri dışında kalan hak sahipleri, Tasarı madde 167/d'de belirtildiği üzere, intifa senedi sahipleri, oydan yoksun pay ve özel hak sahipleri olabilir.

³⁰⁶ Şirket değerlendirme yöntemleri çeşitli olup, bunlardan başlıcaları; İndirgenmiş nakit akımları (net bugünkü değer) yöntemi, net aktif değeri yöntemi, piyasa değeri/defter değeri yöntemi, tasfiye değeri yöntemi, yeniden yapma değeri yöntemi, emsal değeri yöntemi vs. olarak sayılabilir.

³⁰⁷ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.46; Çoştan, s.63.

f. Ortaklık Paylarının Değişim Tarzları

Devralma suretiyle kısmi bölünmede, bölünen şirketin pay sahiplerinin devralan şirketin paylarını hangi şekilde kazanacağı bölünme sözleşmesinde ve planında gösterilmelidir. Helvacı, bu değiş-tokuşun aracı bir kurum vasıtası ile yapılmasını ve denetlenmesini söylemektedir³⁰⁸. Nev'i Değiştirme Kanunu, payların teslim alınması için bir yediemin atanarak, yediemine ilişkin açıklamaların sözleşmede ve planda yer almasını düzenlemiştir³⁰⁹.

g. Bilanço Karını Kazanma Tarihi

Bölünen şirketin pay sahiplerin, hangi tarihten itibaren bilanço karına hak kazanacağı bölünme sözleşmesinde ve planında yer almalıdır(Altıncı Yönerge 3, Paragraf 126 fıkra 5 UmwG., Art. 37 bent f Lfus.). Bilanço karının³¹⁰ oluşumu bakımından dönemsellik esası³¹¹ cari olduğundan, bölünmenin de mutlaka dönem sonuna denk gelmesi gerekmediğinden bu türden bir açıklamaya ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca, bilanço karını talep hakkına bağlı tüm özelliklere ve bu hakkın nasıl kullanılacağına yer verilmelidir.

h. Bölünen Şirketin İşlemlerinin Hangi Tarihten İtibaren Devralan Şirketin Hesabına Yapılmış Kabul Edildiği

Bölünme sözleşmesinde ve planında, bölünen şirketin işlemlerinin hangi tarihten itibaren devralan şirketin hesabına yapılmış kabul edileceğine dair bir kayıt konulabilir(Altıncı Yönerge 3/e, Paragraf 126 fıkra 6 UmwG., Art. 37 bent g Lfus.). Kısmi bölünmenin ticaret siciline tescil ile hukuken geçerlilik kazanması esastır.

³⁰⁸ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.46.

³⁰⁹ Çebi, s.52.

³¹⁰ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s.749, "Bilanço karı, bilançonun pasif tablosunun bir kalemidir ve yıllık kar ve varsa geçen yıl(lar)dan aktarılan kar ve çözülen yedek akçelerden meydana gelir."

³¹¹ Yaşar Karayalçın, **Bilanço Hukuku**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 1979, s.46, "Hesap dönemlerinin bağımsızlığı ilkesi gereği, bir hesap dönemi diğer hesap dönemlerinden bağımsız olup, kar hangi hesap döneminde gerçekleşmişse o dönem hesabına kaydedilir."

Diğer taraftan devredilen malvarlığı bölümleri ile ilgili yapılacak işlemlerin, sicile tescil tarihinden önce devralan şirket hesabına sonuç doğuracağı kabul edilebilir. Hesap vermenin değişim tarihi³¹² olarak da nitelendirilebilen bu tarihten itibaren devreden şirket kendi işleri hakkında üçüncü kişilere hesap vermemeye başlar. Bu durumda, sicile tescil tarihinden önce bölünme hukuken geçerlilik kazanmaktadır³¹³. Ancak bu tarih istenildiği gibi tespit edilemez, bölünen ortaklığın nihai bilançosunun yapıldığı tarihe çakışmak zorundadır³¹⁴.

i. Yönetim Organlarının Üyelerine, Müdürlere, Yönetim Hakkını Haiz Kişilere ve Denetçilere Tanınan Özel Menfaatler

Bölünmeye katılan şirketlerin yönetim organlarının üyelerine, müdürlere, yönetim hakkına sahip ortaklara ve denetçilere tanınan tüm özel menfaatlere bölünme sözleşmesinde ve planında yer verilmesi zorunludur (Altıncı Yönerge 3/g, Paragraf 126 fıkra 8 UmwG., Art. 37 bent h Lfus.). Bu kişilere şirket bünyesinde gösterdikleri faaliyetler için ödenen ücretlerin ve bilirkişi ücretlerinin, özel menfaat olarak sayılmayacakları için bu düzenleme kapsamına girmediği kabul edilmektedir³¹⁵. Tanınan özel menfaatler, tazminat ödenmesi, kardan pay alma veya intifa senedi verilmesi gibi şekillerde olabilir. Özel menfaatin herhangi bir sınırı olmadığı için somut olayda bunların ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir³¹⁶.

j. Kısmi Bölünme Sonucu Devralan Şirketlere Geçen İş İlişkileri

---

³¹² Çebi, s.53.

³¹³ Çoştan, bu düzenlemeyle, bölünmenin hukuki geçerlik kazanacağı tarihin belirlenmesi değil, bölünen ortaklığın işlemlerinin vergi kolaylıklarından yararlandırılmasının amaçlandığını, dolayısıyla bölünmenin hukuki geçerlilik kazanmasına bağlanan sonuçların geriye yürütülmesinin söz konusu olmadığını söylemektedir.

³¹⁴ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.47; Alman öğretisinde baskın görüş, nihai bilanço tarihinin aynı olması veya nihai bilançonun tarihinin bölünme tarihinden önce olmasını kabul etmektedir, Çebi, s.54.

³¹⁵ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.48; Çebi, s.54.

³¹⁶ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.48.

İsviçre Birleşme Kanunu ve Tasarı, bölünme sonucu devralan ortaklıklara geçen iş ilişkilerinin listesinin sözleşmede ve planda bulunması zorunlu kılmiştir (Art. 37 bent i Lfus., Tasarı m.167/i). Altıncı Yönerge'de iş ilişkilerinin intikali konusunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Alman Nev'i Değiştirme Kanunu, bölünme sözleşmesinin veya planın, bölünmenin işçiler üzerindeki etkileri ve bu konuda öngörülen tedbirleri de içereceği şeklinde bir düzenleme yapmıştır (Paragraf 12 fıkra 1 UmwG.)³¹⁷. Kısmi bölünme, bölünmeye katılan ortaklıklarda işçilerin menfaatlerini de etkilediği için, bölünme nedeniyle gerçekleşen bireysel ve toplu iş hukuku değişiklikleri, bölünme sözleşmesinde ve planında gösterilmelidir³¹⁸.

k. Bölünme Sözleşmesinde veya Planında Bulunabilecek Diğer Kayıtlar

Sözleşme serbestisi çerçevesinde, bölünme sözleşmesinde veya planında yukarıda belirtilen zorunlu kayıtlar dışında birtakım ihtiyari kayıtların konulması da mümkündür. Örneğin kısmi bölünen bir anonim şirkette, bölünme sonucu ticaret ünvanı değiştirilmek istenildiği takdirde, bu türden bir esas sözleşme değişikliği kaydı konulabilir³¹⁹. İhtiyari kayıtlar; bölünme işlemi için bir izin koşulu getirilebilmesi, malvarlığı bölümlerinin devrinde yediemin atanması, taraflara fesih veya cayma hakkının tanınması, bölünme işlemlerinin masraflarının hangi tarafça karşılanacağı, vs. şeklinde görülebilir³²⁰.

5. Bölünme Sözleşmesinin veya Planın Hükümsüzlüğü

Bölünme sözleşmesi ve planı bir hukuki muamele olduğu için, sözleşmenin veya planın unsurlarındaki eksiklik veya sakatlıklar BK. madde 19 ve 20 gereğince

---

³¹⁷ Çoştan, s.67; “Elbette bu türden bir zorunluluğun bulunması İsviçre hukukundaki düzenlemeye nazaran çalışanların haklarının korunması bakımından daha kapsamlıdır”, Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.48.

³¹⁸ Çebi, s.55.

³¹⁹ Bu değişikliklerin geçerli olabilmesi için bölünme sözleşmesinin veya planının yapılması yeterli olmayıp, bölünmeye katılan şirketler tarafından bölünme kararı alınmalıdır.

³²⁰ Çebi, s.57-59.

sözleşmenin hükümsüzlüğüne yol açabilir. Örneğin, sözleşmede yer alan kayıtların emredici hukuk kurallarına aykırı olduğu veya şekil şartına uyulmadığı takdirde bölünme sözleşmesinin butlanını (kesin hükümsüzlüğünü)³²¹ gerektirir. Kısmi bölünmede, bölünme sözleşmesinin butlan veya yokluk³²² durumu her zaman ileri sürülebilir³²³. Bölünmeye katılan tarafların irade sakatlıkları halinde de sözleşmenin hükümsüzlüğü gündeme gelebilir. Örneğin, kısmi bölünmeye konu olmayan malvarlığı bölümünü hataya düşerek sözleşmeye ekleyen taraf, BK. 23'e dayanarak sözleşmenin iptalini talep isteme hakkına sahiptir³²⁴.

D. Bölünme Raporunun Hazırlanması

Bölünme sözleşmesinde ve planında yer alan kayıtlar, bölünmeye ilişkin kısa bilgiler sunan bir metin niteliğindedir. Bölünmeye katılan şirketlerin pay sahiplerine, genel kurul toplantısından önce bölünmeye ilişkin tatmin edici bilgiler sunulmalıdır. Bu bilgilerin öğrenilmesi ve böylece bilgi alma hakkının kullanılabilmesi için bölünme raporu hazırlanması gerekmektedir. Bölünme raporu, bölünmeye katılan şirketlerin pay sahiplerine bölünmeye ilişkin bilgiler verilmesini sağlamaktadır³²⁵. Bu raporda, bölünmenin hukuki ve ekonomik nedenleri, pay değişim oranı, payların değişiminde

---

³²¹ Oğuzman/Barlas, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s.146, “Bir hukuki muamelenin kurucu unsurları tamam olmakla beraber, geçerlilik şartlarından kamu düzenini ilgilendirecek önemde bulunanların gerçekleşmemiş olması halinde, o hukuki muamele batıldır, yani kesin olarak hükümsüzdür.”

³²² A.e., s.145, “Bir hukuki muamelenin kurucu unsurlarının tamam olmaması halinde, söz konusu hukuki muamele varlık kazanamaz ve hukuki ilişki kurulamaz; ortada bir hukuki muamele “yok”tur.”

³²³ Tam bölünmede ise, bölünen şirket infisah edeceği için, bölünmenin ticaret siciline tescilinden sonra hükümsüzlük iddiaları ileri sürülemez.

³²⁴ Akuğur, s.90, “Ayrıca, kasıtlı olmaksızın bölünen ortaklığın bilançolarının doğru olmaması veya aktif kıymetlerden bazılarının ortaklık bünyesinde mevcut olmaması durumlarında, BK. 28'inci maddesi uyarınca, hata hükümlerine; bilançonun kasıtlı olarak yönetim kurulunca yanlış düzenlenmesi veya devre konu malvarlığı kıymetlerine ilişkin aldatma kasdı ile yanlış beyanda bulunulması durumlarında BK.'nun 23'üncü maddesi uyarınca hile hükümlerine; bölünme neticesinde devralan ortaklıklar yapısında verilecek olan iştirak hisseleri ile devredilen malvarlığı arasında aşırı derecede nispetliliğin varlığı halinde ise BK.'nun 21'inci maddesinde yer alan gabin hükümlerine göre bölünmeye katılan ortaklıklar tarafından bölünme sözleşmesinin hükümsüzlüğü talep edilebilir.”

³²⁵ Pay sahibinin bilgi alma hakkı konusunda geniş bilgi için Bkz.: Arslan Kaya, **Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 2001.

esas alınan kıstaslar ve ne gibi değerleme güçlükleriyle karşılaşıldığı açıklanmaktadır³²⁶.

Bölünmeye katılan şirketlerin bölünme raporu hazırlaması zorunluluğu, Altıncı Yönerge'nin 7. maddesinde, İsviçre hukukunda(Art. 39 Lfus.) ve Alman hukukunda (Paragraf 127 UmwG.) kabul edilmiştir. Yönerge'nin 10. maddesinde bölünmeye katılan şirketlerin bütün hissedarlarının onayı halinde bölünme raporundan vazgeçebileceği düzenlenmiştir. Alman Nev'i Değiştirme Kanununda, bölünmeye katılan şirketlere bölünme raporundan vazgeçme hakkı tanınmıştır. Buna göre, bölünmeye katılan pay sahiplerinin bölünme raporunun hazırlanmasından vazgeçtiği ya da bölünen şirketin tüm payları devralan şirketin elinde bulunduğu takdirde, katılan şirketlerin yönetim kurullarının bölünme raporu hazırlamasına gerek yoktur (Paragraf 127 fıkra 8 bent 3 UmwG.)³²⁷. Ancak bu vazgeçme hakkının kullanılması bakımından, her bir pay sahibi tarafından ve noter onaylı bir şekilde verilmesi gereklidir³²⁸.

İsviçre hukukunda ise, küçük ve orta büyüklükteki şirketlerin bütün ortakların onaylanması suretiyle bölünme raporundan vazgeçebileceği kabul edilmiştir (Art. 39 fıkra 2 Lfus.)³²⁹. Alman hukukundan farklı olarak, bölünme raporundan vazgeçme hakkı sadece küçük ve orta büyüklükteki şirketlere tanınmış olup, noter onaylı bir şekil şartı da aranmamaktadır. Tasarıda bölünme raporundan vazgeçme hakkı ile ilgili olarak ilgili madde metninde doğrudan bir düzenleme bulunmamaktadır³³⁰. Bu itibarla her zaman bölünme raporu hazırlanmalıdır. "İnceleme Hakkı" başlıklı 171. madde çerçevesinde, tüm ortakların onaylanması halinde küçük ve orta ölçekli

---

³²⁶ Çoştan, s.67.

³²⁷ Çebi, s.64.

³²⁸ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.50.

³²⁹ A.e., s.50, "Buna göre küçük ya da orta ölçekli işletmelerden anlaşılması gereken; tahvile bağlı bir ödöncü bulunmayan, hisseleri borsada kote olmamış ve birleşme, bölünme veya nevi değiştirme kararından önceki iki yıl içinde aşığıdaki büyüklük ölçeklerinden en az ikisini aynı anda geçmeyen ortaklıklardır. Büyüklük ölçekleri ise bilanço toplamı 20 milyon frank, ciro 40 milyon frank ve bir yılda tam zamanlı en az 200 işçi çalıştırmak olarak saptanmıştır."

³³⁰ Birleşmede ise 147. maddede açık olarak, tüm ortakların onaylanması halinde, küçük ve orta ölçekli ortaklıkların birleşme raporunun düzenlenmesinden vazgeçebilecekleri ifade edilmiştir.

ortaklıkların bölünme raporunu inceleme hakkından vazgeçebilecekleri düzenlenmiştir³³¹.

1. Yetkili Organ

Bölünmeye katılan şirketlerin yönetim organları tarafından bölünme raporu hazırlanmalıdır. Bölünme sözleşmesi ve planında bu konuda yer verdiğimiz açıklamalar, bölünme raporu için de geçerlidir. Ayrıca, bölünme raporunun hazırlanmasında da içeriğe ilişkin açıklamalar nedeniyle, çeşitli uzmanlardan ve şirket yöneticilerinden oluşturulan özel bir bölünme komitesinden de yardım alınabilir.

2. Bölünme Raporunun Şekli

Bölünme raporu, bölünmeye katılan şirketlerin yönetim organları tarafından yazılı olarak hazırlanır. Bu bölünme raporu, bölünme sözleşmesi ve planına göre daha ayrıntılı olmalıdır. Çünkü bölünme raporunun içeriği, bölünme sözleşmesinde ve planında yer alan hususların açıklanmasını gerektirmektedir.

Bölünmeye katılan şirketlerin yönetim organları tarafından, bölünme hakkında ayrı ayrı rapor hazırlanacağı öngörülmekle birlikte, tek bir ortak rapor da hazırlanabilmektedir (Paragraf 127 UmwG., Art. 39 fıkra 1 Lfus., Tasarı m.169/1)³³². Raporun birlikte hazırlanması gerek masraflar açısından gerek hazırlanan raporların birbirleri ile tutarlılığı açısından önemlidir³³³. Ortak bir bölünme raporu hazırlanması sadece devralma yolu ile bölünmede söz konusudur. Yeni kuruluş sureti ile bölünmede tek bir şirket olduğu için ortak bir bölünme raporu hazırlanamamaktadır.

³³¹ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.59, “Bölünme raporundan vazgeçme hakkının tanınması bakımından Alman hukukundaki işletmeler arasındaki büyüklük küçüklük farkı gözetmeyen anlayış bize daha yakın görünmektedir. Yapılacak yasada vazgeçme hakkı bu kapsamda düzenlenmeli ve vazgeçmeye dair onay noter onaylı olarak her pay sahibi tarafından verildiği takdirde işletmelerin büyüklükleri nazara alınmadan vazgeçme hakkı kullanılabilir.”

³³² “Bölünme raporu” başlıklı 169. madde hükmünün 1. fıkrası şöyledir:

“(1) Bölünmeye katılan ortaklıkların yönetim organları, bölünme hakkında ayrı rapor hazırlarlar; ortak rapor da geçerlidir.”, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.42-43.

³³³ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.51.

Bölünmeye katılan şirketlerden bir veya birkaçı, bölünme raporundan vazgeçme haklarını kullanmış iseler, diğer şirketler ortak bir bölünme raporu hazırlayabilecekleri gibi ayrı bölünme raporu da hazırlayabilirler³³⁴.

3. Bölünme Raporunun Kapsamı

Altıncı Yönerge'nin 7. maddesinde, Nev'i Değişirme Kanununun 127. maddesinde³³⁵ ve Birleşme Kanununun 39. maddesinde, bölünme raporunun içeriği düzenlenmiştir. Nev'i Değişirme Kanununda bölünme raporuna ilişkin içerik icapları genel olarak düzenlenmiş, Birleşme Kanununda ve Ticaret Kanunu Tasarısında ise, bölünme raporunun içeriğine ilişkin ayrıntılı düzenleme yapılmıştır³³⁶. Alman Nev'i Değişirme Kanununun 127. maddesinin 8. fıkrasında düzenlenen koruma hükmüyle bir içerik sınırlaması getirilmiş olup, açıklanması katılan bir hukuk süjesine ya da bağlı bir işletmeye önemli sayılabilecek bir zarar vermeye uygun olan olguların bölünme raporunda açıklanmasının gerek olmadığı kabul edilmiştir³³⁷.

Ticaret Kanunu Tasarısına göre bölünme raporu;

- a) bölünmenin amacını ve sonuçlarını;
- b) bölünme sözleşmesini veya bölünme plânını;

---

³³⁴ Çebi, s.77, "Zira, Nev'i Değişirme Kanunu, Birleşme Kanunu ve Tasarıdaki düzenlemelerden, katılan ortaklıkların ya bir ortak rapor ya da ayrı rapor hazırlamak zorunda oldukları sonucu çıkmamaktadır. Bu şekilde bir daraltma objektif olarak da ileri sürülemez; çünkü pay sahiplerinin en iyi şekilde bilgilendirilmesi, somut hadisede belirli ortaklıklar için ortak bir rapor, diğerleri için ayrı bir rapor hazırlanmasını gerektirebilir." Ortak bir bölünme raporunun hazırlanması imkanın yasal düzenlemelerle bağdaşıp bağdaşmadığı hakkındaki tartışmalar için Bkz, Çebi, s.77-80.

³³⁵ A.e., s.65, "Nev'i Değişirme Kanununun 127. maddesine göre ayrıntılı bölünme raporunda, bölünme, bölünme sözleşmesi veya sözleşme taslağı, tam ve kısmi bölünmede özellikle pay değişim oranı, devralan ortaklığın paylarının taksimi için ölçüt ve sunulacak ilave nakdi ödemenin miktarı hukuki ve ekonomik olarak açıklanmalı ve gerekçelendirilmelidir."

³³⁶ A.e., s.65.

³³⁷ A.e., s.75, "Yönetim kurulunun yazılı bölünme raporunda, açıklanması 127. maddenin 8/II'de korunan şirketin gizli menfaatlerinin tehlikeye atılmasına sebep olacak hususların açıklanmasına gerek yoktur. Bölünme raporu için yönetim kurulunun bilgi vermekten kaçınma hakkının yasal olarak düzenlenmesi isabetlidir. Eğer, yönetim kurulu genel kurul toplantısında belirli vakıalar ile ilgili olarak bilgiyi sakınabiliyorsa ya da sakınması gerekiyorsa, o zaman bu gizlilik gerektiren bilgilerin yazılı bölünme raporunda açıklanmasına da gerek yoktur."

c) payların değişim oranlarını ve gereğinde ödenecek denkleştirme tutarını, özellikle devreden ortaklığın ortaklarının devralan ortaklıktaki haklarına ilişkin açıklamaları;

d) değişim oranının saptanmasında, payların değerlendirilmesine ilişkin özellikleri;

e) gereğinde, bölünme dolayısıyla ortaklar için doğacak olan ek ödeme yükümlerini, diğer kişisel edim yükümlerini ve sınırsız sorumluluğu;

f) bölünmeye katılan ortaklıkların türlerinin farklı olması halinde, ortakların yeni tür sebebiyle sözkonusu olan yükümlerini;

g) bölünmenin işçiler üzerindeki etkileri ile içeriğini; varsa sosyal planın içeriğini;

h) Bölünmenin, bölünmeye katılan ortaklıkların alacaklıları üzerindeki etkilerini;

hukuki ve ekonomik yönleri ile açıklar ve gerekçelerini gösterir.

Birleşme Kanunu madde 39'u esas alan Tasarı, bölünme raporunda yer alması gereken hususları sayma yöntemiyle belirlemiştir. Ayrıca, raporun içeriğinde yer alan hususların hukuki ve ekonomik yönleri ile incelenmesini ve gerekçeli olarak açıklanacağını ifade etmiştir.

a. Kısmi Bölünmenin Amacı ve Sonuçları

Bölünmenin amacı ve sonuçlarının, ekonomik ve hukuki yönleriyle bölünme raporunda açıklanması zorunluluğu öngörülmüştür. Bir yeniden yapılandırma modeli olarak bölünme yoluna başvurulmasının ardında birçok hukuki ve ekonomik etkeni bulunmaktadır. Bu nedenle, şirketin yeniden yapılanma modeli olarak bölünme modelini seçmesinin ve diğer yeniden yapılanma modellerinin seçilmemesinin gerekçeleri bölünme raporunda gösterilmelidir. Bölünme sonucunda ortaya çıkacak muhtemel değişiklikler pay sahiplerinin bilgisine sunulmalıdır³³⁸. Bu şekilde

---

³³⁸ Çoştan, s.69, "Mesela, bölünme sonucunda bölünen ortaklığın halka açık anonim ortaklık statüsünü kazanması veya devralan ortaklıkların faaliyet konularının artması gibi hususlarda pay sahipleri bilgilendirilmelidir."

bölünmenin ne kadar amaca uygun olduğu yönünde pay sahiplerine bir değerlendirme yapma imkanı tanınmalıdır. Pay sahiplerine bölünmenin amacı ve sonuçları konusunda tatmin edici bir açıklamaya yer verilmesi gereklidir.

b. Bölünme Sözleşmesi veya Planı

Bölünme raporunda, bölünme sözleşmesi veya planı da açıklanmalıdır. Bölünme sözleşmesinde ve planında yer alan her husus ayrıntılı olarak bölünme raporunda incelenmelidir. Bölünme sözleşmesinde ve planında bulunması gerekli hususlara ayrı ayrı yer verilmeli ve her biri hukuki ve ekonomik yönüyle gerekçelendirilmelidir. Bölünme sözleşmesi ve planı ayrıntılarıyla birlikte açıklanarak pay sahiplerinin bilgilendirmesi sağlanacaktır. Ayrıca, bölünme sözleşmesi veya planının zorunlu içeriğinde bulunan ve fakat bölünme raporunun zorunlu içeriği bakımından öngörülmemiş örneğin, bölünen ortaklıkta pay sahibi dışındaki hak sahiplerinin devralan ortaklıktaki haklarına ilişkin sonuçlar da, bu yolla açıklanma olanağına kavuşmuş olacaktır³³⁹.

c. Pay Değişim Oranının Açıklanması

Pay değişim oranı, bölünmeye katılan şirketlerin pay sahiplerinin haklarının hangi oranda tahsis edileceğini göstermektedir. Bu öneminden dolayı pay sözleşmesinde ya da planında yer alması gereken pay değişim oranı aynı zamanda bölünme raporunda da açıklanmalıdır.

Pay değişim oranı, bölünmeye katılan şirketlerin yönetim organları tarafından tespit edilir. Bu oranın tespitinde, yönetim organları tarafından kullanılan değerlendirme yöntemleri ve değerlendirme esasları da bölünme raporunun içeriği arasında yer almalıdır. Payların değerlendirmesinde hangi değerlendirme yöntemlerinin kullanıldığı, kullanılan bu yöntemin neden tespit edildiği ve diğer değerlendirme

---

³³⁹ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.53.

yöntemlerinin kullanılma sebepleri ayrıntılı olarak açıklanmalıdır³⁴⁰. Bölünmeye katılan şirketlerin hepsinde aynı değerlendirme yöntemi kullanılacağı için, kullanılan yöntemin sonuçları ve bu sonuçların şirketlerin her birindeki yansımaları irdelenmelidir.

Bölünme raporunda, pay değişim oranının tespiti yanında bölünmeye konu malvarlığı bölümlerinin değerlerinin tespiti de yer almalıdır. Malvarlığı bölümlerinin bölünme sözleşmesinde yer alan bir envanter içinde gösterilmiş olması halinde malvarlığı bölümlerinin tespitine ilişkin açıklamada, kullanılan değerlendirme metodunun ve malvarlığı bölümlerinin oluşturulmasına ilişkin özelliklerin açıklanması yeterli olmalıdır³⁴¹.

d. Denkleştirme Tutarının Açıklanması

Denkleştirme tutarı, pay sahipliği haklarının devamı ilkesine istisna oluşturmaktadır. Pay sahipliği haklarında meydana gelen önemli farklılık nedeniyle pay sahiplerine belli bir tutarda nakdi ödeme yapılmasını gerektirmektedir. Çünkü bölünme sonucunda, bölünen şirketin pay sahipleri, devralan şirkette aynı oranda pay sahipliği haklarını elde edememektedir. Denkleştirme tazminatı olarak da adlandırılan bu tutar, tahsis edilen pay sahipliği haklarının gerçek değerinin %10'unu aşmamalıdır. Bölünme raporunun içeriğinde bu denkleştirme tutarı da gösterilmelidir.

Denkleştirme tutarının ödenmesine karar verilmesi konusunda, miktar ve esas yönünden sınırlandırılmış olsa da yönetim organlarına bir takdir yetkisi tanınmıştır³⁴². Bölünme raporunda denkleştirme tutarının açıklanması, bu yetkinin yerinde kullanılıp kullanılmadığının incelenmesini sağlayacaktır.

---

³⁴⁰ Çoştan, s.71, “Bunun yanında, pay sahipliğinin oy hakkı, yeni pay alma hakkı, kar payı ve tasfiye hakkı gibi çeşitli hakları içermesi sebebi ile, devralan ortaklık veya ortaklıkların pay sahipliği haklarının bölünen ortaklığın pay sahiplerine tahsisinde söz konusu hususlardan hangilerinin esas alındığı da belirtilmelidir.”

³⁴¹ A.e., s.70.

³⁴² Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.55, “Değiş-tokuş oranının saptanabilmesi ve bunun sonucunda, bölünen ortaklığın pay sahiplerinin haklarının, devralan ortaklık veya ortaklıkların pay sahipliği haklarının verilmesi ile tam olarak karşılanmasının mümkün olduğu hallerde, denkleştirme

e. Kısmi Bölünme Dolayısıyla Ortaklara Ek Yükümlülüklerin Getirilmesi

Bölünmeye katılan şirketlerin pay sahiplerini bilgilendirme, sadece devralan şirkette elde edecekleri pay sahipliği hakları konusu ile sınırlı kalmamalıdır. Bölünme sonucunda, pay sahipleri açısından şirketler arasındaki farklardan doğan birtakım olumsuz sonuçlar da meydana gelmektedir.

Devralan şirket, bölünen şirket pay sahiplerine birtakım ek ödeme yükümlülüğü getirebilmektedir. Devralan şirketin anasözleşmesi, pay sahiplerini ek ödeme yükümlülükleri yanında, diğer kişisel edim yükümlerine ve sınırsız sorumluluk hükümlerine tabi kılmaktadır. Devralan şirketin halka açık anonim şirket olması durumunda, pay sahipliği haklarının niteliğinde de değişiklikler olacaktır³⁴³.

Örneğin devralma suretiyle yapılacak kısmi bölünmelerde, devralan anonim ortaklığın anasözleşmesi pay sahipleri bakımından ek ödeme yükümü getirmiş olabilir. Söz konusu hükmün değiştirilmemesi halinde bu ortaklığın paylarına sahip olacak yeni pay sahipleri de aynı yüküme tabi tutulabilecektir³⁴⁴. Bu nedenle pay sahipliği haklarında meydana gelecek değişikliklerin bölünme raporunda açıklanması gerekmektedir.

f. Devralan Şirketin Farklı Nev’iden Olması Sebebiyle Yükümlülüklerin Getirilmesi

Bölünme bakımından, bölünmeye katılan şirketlerin aynı nev’iden olma zorunluluğu bulunmamakla birlikte, bir sermaye şirketi olması zorunludur. Bu nedenle, bir

---

tutarı ödenmesine imkan yoktur. Denkleştirme tutarının ödenebilmesi için pay sahipliği hakları arasında mutlaka giderilemez bir farklılığın bulunması gereklidir.”

³⁴³ Halka açık anonim şirkette pay sahipliği haklarının kullanılması ile ilgili farklılıklar için Bkz.: Mehmet Helvacı, Kayıtlı Sermaye Sisteminde Sermaye Artırımı Usulü ve Bu Sisteme Tabi Anonim Ortaklıklarda Hisse Senetlerinin Çıkarılma Zamanı, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C.XVIII, S.1-2, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 1995, s.157-171; Mehmet Bahtiyar, **Anonim Ortaklıkta Kayıtlı Sermaye Sistemi**, Beta Basım,1996, s.86 vd.

³⁴⁴ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.56.

anonim şirketin ortakları kısmi bölünme suretiyle bir limited şirkette veya sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkette pay sahibi olabilir. İşte bölünen ve devralan şirketin farklı nev'iden olması halinde, bölünen şirketin pay sahipleri bakımından olumsuz sonuçlar meydana gelebilir. Ortakların, bu yeni tür sebebiyle söz konusu olan yükümleri bölünme raporunda belirtilmelidir.

Bir anonim şirketin pay sahiplerinin, kısmi bölünme yolu ile limited şirketin ortağı olması durumunda, pay sahipleri kamu borçları bakımından daha ağır sorumluluk hükümlerine tabi olacaktır. Çünkü anonim şirket ortaklarının kamu borçlarına karşı sorumluluğu sermaye tutarı ile sınırlı iken, limited şirket ortakları şirketin varlığı ile karşılanamayan kamu borçlarından sermaye payları oranında doğrudan doğruya sorumludurlar³⁴⁵.

g. Kısmi Bölünmenin İşçiler Üzerindeki Etkileri

Kısmi bölünme nedeniyle devralan şirkete, devredilen işletme ile ilgili iş sözleşmeleri de geçmektedir. Bölünme raporunda, bu iş sözleşmeleri ile birlikte bölünmenin işçiler üzerindeki etkileri ile içeriği de açıklanmalıdır. Bölünme nedeniyle işçilerin ekonomik ve hukuki açıdan maruz kalacağı değişiklikler, pay sahiplerinin bilgisine sunulmalıdır. Böylelikle pay sahipleri çalışanların işe devam edip etmeyeceğini, bir başka deyişle yeni çalışma koşullarında önemli değişiklik olması halinde çalışma sözleşmesini kabul etmeyen işçilerin işletmeye yükleyebilecekleri maliyetleri de öğrenebilecektir³⁴⁶.

---

³⁴⁵ Veliye Yanlı, "Limited Şirketlerin Amme Borçlarından Dolayı Ortakların Sorumluluğu", **Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı**, 2.bs., İstanbul, Beta Basım, 2001, s.743-770; Bumin Doğrusöz, "Anonim ve Limited Şirket Ortaklarının Şirket Borçlarından Sorumluluğu", **Yaklaşım Dergisi**, S.139, Temmuz 2004, s.y.; Ozan Uslu, "Limited ve Anonim Şirket Ortaklarıyla, Kanuni Temsilcilerin Şirketlerin Kamu ve Özel Borçlarından Doğan Sorumlulukları", **Yaklaşım Dergisi**, S.28, Kasım 2005, s.y.; Mehmet Tekkoyun, "Limited Şirketlerde Amme Borçlarından Dolayı Ortakların Sorumlulukları", **Vergi Dünyası Dergisi**, S.261, Mayıs 2003, s.y.; Ömer Ergenç, "Amme Alacaklarının Ödenmesi Bakımından Limited Şirketler İle Bu Şirketlerin Kanuni Temsilcileri Ve Ortaklarının Sorumlulukları", **Vergi Dünyası Dergisi**, S.231, Kasım 2000, s.y.

³⁴⁶ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.58.

h. Kısmi Bölünmenin, Bölünmeye Katılan Şirketlerin Alacaklıları Üzerindeki Etkileri

Kısmi bölünme sonucunda, şirket alacaklılarının durumu da etkilenecektir. Alacağın ne şekilde, hangi şirketten tahsil edileceği hususları bölünme raporunda açıklanmalıdır. Örneğin, farklı nev’iden şirketlerin bölünmeye katılması durumunda, farklı türden sorumluluklar söz konusu olmaktadır. Bu sonuç alacaklılar ile şirket arasındaki ilişkinin de değişmesine neden olabilir. Değişen bu ilişkinin gerekçeleri ile hukuki ve ekonomik sonuçları bölünme raporunda yer almalıdır.

i. Yeni Kurulacak Şirkete İlişkin Açıklamalar

Yeni kuruluş yoluyla kısmi bölünmede, bölünme raporunda yeni kurulacak şirket veya şirketlere ilişkin açıklamalara da yer verilmesi zorunludur. İsviçre Birleşme Kanununun 39. maddesinin 4. fıkrasında yeni kurulan ortaklığın esas sözleşmesinin de bölünme raporuna ekleneceği ifade edilmiştir³⁴⁷. Tasarının 169. maddesinin 3. fıkrasında, yeni kuruluşun varlığı halinde, bölünme planına yeni ortaklığın ortaklık sözleşmesinin de eklenmesi hükme bağlanmıştır.

Tasarıda, “Yeni kuruluş” başlıklı 164. madde düzenlemesi şu şekildedir; “Bölünme çerçevesinde yeni bir ortaklığın kurulmasına bu kanun ile Kooperatifler Kanununun kuruluşu ilişkin hükümleri uygulanır. Sermaye şirketlerinin kurulmasında, kurucuların asgari sayısına ve aynî sermaye konulmasına ilişkin hükümler uygulanmaz.” Bu itibarla yeni kurulacak şirketin esas sözleşmesinin içeriği, Tasarının esas sözleşmenin içeriğini açıklayan 339. maddesine göre tespit edilecektir.

E. Bölünme Sözleşmesi veya Planının ve Bölünme Raporunun Denetlenmesi

---

³⁴⁷ Çoştan, s.73.

Bölünme sözleşmesi veya planı ve bölünme raporunun hazırlandıktan sonra, bölünmenin denetimi gerçekleşir. Bölünmenin denetimi zorunluluğu, Altıncı Yönerge’de 8. maddenin birleşme ile ilgili Üçüncü Yönerge’nin 10. maddesine yaptığı atıf ile düzenlenmiştir. İsviçre hukukunda Birleşme Kanununun 40. maddesinin ile birleşme ile ilgili 15. maddeye, Alman Hukukunda ise Nev’i Değiştirme Kanununun 125. maddenin 10. maddeye yapılan yollaması ile bölünmenin denetimi öngörülmüştür. Bölünme ile ilgili bu yasal düzenlemelere göre, bağımsız ve uzman denetçiler tarafından bölünme sözleşmesi incelenecek ve pay sahiplerine yazılı bir rapor sunulacaktır.

Bölünme Tebliğinde, 7. maddede, bölünme sözleşmesi veya planı ile bölünmeye esas oluşturan bilançosunun denetime tabi olduğu kabul edilmiştir. Tasarının 170. maddesinde, bölünme sözleşmesinin veya bölünme planının denetlenmesini düzenlenmiş olup, birleşme ile ilgili 148. madde³⁴⁸ hükmünün kıyas yoluyla uygulanacağını belirtilmiştir.

Bölünmenin denetimi ile bölünmeye katılan şirketlerin pay sahipleri korunmaktadır. Zira genel kurul kararından önce, bölünme sözleşmesi veya raporu ile bölünme raporunun uzman ve bağımsız bir denetçi tarafından incelenerek denetlenmesi, pay sahiplerinin bilgilendirilmesini ve oy hakkının genel kurulda daha bilinçli

---

³⁴⁸ “Birleşme sözleşmesinin ve birleşme raporunun denetlenmesi” başlıklı 148. madde hükmü şöyledir:

“(1) Birleşmeye katılan ortaklıkların; birleşme sözleşmesini, birleşme raporunu ve birleşmeye esas oluşturan bilançoğu, bu konuda uzman olan bir bağımsız denetleme kuruluşuna denetlettirmeleri şarttır.

(2) Birleşmeye katılan ortaklıklar, birleşmeyi denetleyecek bağımsız denetleme kuruluşuna amaca yardımcı olacak, her türlü bilgi ve belgeyi vermek zorundadır.

(3) Bağımsız denetleme kuruluşu denetleme raporunda;

a) devralan ortaklık tarafından yapılması öngörülen sermaye artırımının, devrolunan ortaklığın ortaklarının haklarını korumaya yeterli bulunup bulunmadığı;

b) değişim oranının ve ayrılma karşılığının adil olup olmadığı;

c) değişim oranının hangi yönteme göre hesapladığı; en az üç farklı genel kabul gören yöntem ile karşılaştırma yapılarak, uygulanan yöntemin adil olduğu;

d) diğer genel kabul gören yöntemlere göre hangi değerlerin ortaya çıkabileceği;

e) denkleştirme varsa, bunun uygun olup olmadığı;

f) değişim oranının hesaplanması yönünden payların değerlendirilmesinde dikkate alınan özellikler;

hususunda inceleme yapıp görüş açıklamakla yükümlüdürler.

(4) Tüm ortakların onaylaması halinde, küçük ve orta ölçekli ortaklıklar denetlemeden vazgeçebilirler.”, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.37.

kullanılmasını sağlamaktadır.

Bölünme raporunun düzenlenmesinden vazgeçilmesi bakımından, Altıncı Yönerge'nin 10. maddesinde bölünmeye katılan şirketlerin bütün pay sahipleri anlaştıkları takdirde denetim raporunun hazırlanmasından vazgeçilebileceği ifade edilmiştir³⁴⁹. Nev'i Değiştirme Kanununa göre katılan şirketlerin pay sahiplerinin tamamı rapor düzenlenmesinden vazgeçtikleri takdirde denetim raporu hazırlanması gerekli olmayıp, feragat beyannamelerinin noter tarafından onaylanacağı kabul edilmiştir³⁵⁰. İsviçre Birleşme Kanunu (Art. 15 Lfus.) ve Tasarıda ise tüm ortakların onaylaması halinde, küçük ve orta ölçekli ortaklıkların denetlemeden vazgeçebilecekleri düzenlenmiştir(Tasarı m.148/4). Bu nedenle, bu ölçek dışında kalan ortaklıkların bölünmenin denetiminden vazgeçmesi söz konusu değildir.

1. Bölünme Denetçisi

Bölünmenin denetimi, bölünme denetçisi tarafından yapılmak zorundadır. Bölünme denetçisi olabilecek kişi veya kuruluşların seçimine ilişkin hukuk sistemleri farklı düzenlemeler içermektedir. Altıncı Yönerge'de, bölünmeye katılan şirketlerden bağımsız olan bir adli veya idari makamca atanmış veya onaylanmış bir veya daha çok uzman tarafından denetleneceği belirtilmiş, üye devletlerin yasalarında şirketlerin onayı halinde bir adli veya idari makamca şirketlerin hepsi için bir veya birden fazla bağımsız uzman atanabileceği hükme bağlanmıştır(madde 8). Söz konusu uzmanların, üye devletlerin yasalarına göre gerçek veya tüzel kişiler, şirketler

---

³⁴⁹ Altıncı Yönergenin 22. maddesinde, üye devletlere, yeni kuruluş yolu ile eş değer olmayan bölünmede bölünme denetiminin uygulanmayacağını öngörebilme imkanı tanımıştır.

³⁵⁰ Çebi, s.110, "Tüm pay sahiplerinin oybirliğiyle rapor düzenlenmesinden vazgeçebilmesi imkanı ciddi sakıncaları beraberinde getirmektedir. Nitekim yazılı denetim raporundan vazgeçme, pay sahiplerini denetçi tarafından denetimin sonucu hakkında sadece sözlü bilgilendirilmeleri sonucuna götürür ki, bu bilgi verme, muhtemelen ancak kararı verecek genel kurul toplantısında yapılır. Yazılı denetim raporu bölünme denetiminin önemli bir parçasıdır. Bu rapor pay sahipleri için denetimin sonucuna ilişkin adeta bir bilgi kaynağıdır ve pay sahiplerine bölünme işlemi hakkında bilinçli bir oy kullanma imkanını sağlamaktadır. Pay sahiplerinin bilinçli bir oy kullanması, denetçi tarafından denetimin sonucu hakkında sadece sözlü bir açıklamayla sağlanamaz. Yazılı bir denetim raporu, sözlü bir bilgilendirmeden daha iyi ve güvenli bir bilgi kaynağı teşkil eder. Bu nedenle, tam ve kısmi bölünme gibi çok önemli bir yapı değişikliğinde, denetçinin yazılı denetim raporundan vazgeçilmemesi gerekir. Ayrıca, vazgeçme için gerekli oybirliğine erişmek için, münferit pay sahiplerinin vazgeçme açıklamasına oy vermeye zorlanmaları tehlikesi de mevcuttur."

veya firmalar olabileceği ifade edilmiştir.

İsviçre Hukukunda uzman denetçilerin bölünme işlemini denetleyeceği düzenlenirken, denetçilere ilişkin hususların İsviçre Borçlar Kanununun 727/a ve devamındaki maddelerde yer almaktadır. İsviçre Borçlar Kanunun anılan maddelerinde bağımsız denetime yer verilmiş olması sebebi ile bölünmede bağımsız denetimin kabul edildiği anlaşılmaktadır³⁵¹. Tasarıda, birleşmeye ilişkin 148. maddeye yapılan atıfa göre, denetim uzman bir bağımsız denetleme kuruluşu (işlem denetçisi) tarafından yapılır. Söz konusu maddenin gerekçesinde denetimin, madde 400’de yer alan işlem denetçileri tarafından yapılacağı belirtilmiştir. “Denetçi Olabilecekler” başlıklı maddede, denetçinin ancak bir bağımsız denetleme kuruluşu olabileceği, küçük anonim şirketlerin, en az iki yeminli mali müşavirin veya serbest muhasebeci mali müşavirin denetçi olarak seçebileceği kabul edilmiştir³⁵².

Alman Hukukunda, Nev’i Değiştirme Kanunu madde 11’in Alman Ticaret Kanununun 319. maddesine yapılan atıf sonucunda, yeminli mali müşavir ve yeminli mali müşavirlik şirketleri ile mali müşavir ve mali denetim şirketleri bölünme denetçisi olabilirler³⁵³.

Bölünme Tebliğinde, bölünme sözleşmesi ile bölünmeye esas oluşturan bilançosunun, TTK.’nin 303. maddesi³⁵⁴ gereğince, mahkemece atanan bilirkişilere denetlettirilmesinin şart olduğu belirtilmiştir. Diğer taraftan halka açık anonim ortaklıklar bakımından Seri: X, No: 22 sayılı Sermaye Piyasasında Bağımsız

---

³⁵¹ Çoştan, s.74.

³⁵² Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.91-92.

³⁵³ Çebi, s.94, “Anonim ortaklıklarda, bölünme denetimi için, orta ya da büyük anonim şirketler bölünmeye katılmışlarsa, o zaman sadece yeminli mali müşavir ve yeminli mali müşavirlik şirketlerinin bölünme denetimi için atanabilmektedir. Buna karşı, küçük anonim şirketler için, mali müşavirler ve mali denetim şirketleri de bölünme denetimi için atanabilirler.”

³⁵⁴ “Ani kuruluş” üst başlıklı, “Usül” kenar başlıklı 303. madde hükmü şöyledir:

“Muayyen şahıslar bütünü payları aralarında taksim etmek suretiyle bir anonim şirket kurabilirler.

Bu suretle ortaklar 285 inci madde ile 289 uncu maddenin 4 ve 5 numaralı bentleri hükümlerini yerine getirdiklerini göstermek üzere 279 uncu maddede yazılı hususlara havi bir esas mukaveleyi aynı maddede yazılı şekilde tanzim ederler. Aynı nev’inden sermaye konması veya şirketin mevcut bir işletmeyi veya bazı ayınları devralması şart kılınmış ise, bunların değerlerini biçecek bilirkişi mahkemece tayin olunur.”

Denetim Standartları Hakkında Tebliğ'in³⁵⁵ "Özel bağımsız denetime tabi işletmeler" başlıklı 6. maddesinde, özel bağımsız denetimin, sermaye piyasası araçlarının halka arzı için SPK.'na başvuru sırasında veya birleşme, bölünme, devir ve tasfiye durumunda bulunan işletmelerce, bu amaçlarla herhangi bir tarih itibariyle düzenlenmiş finansal tabloların bağımsız denetime tabi tutulmasını ifade edeceği açıklanmıştır³⁵⁶. Buna göre kısmi bölünme durumunda özel bağımsız denetim söz konusudur. Halka açık anonim şirketlerin kısmi bölünmesi nedeniyle düzenlenen finansal tablolar bağımsız denetim kuruluşları tarafından denetlenmelidir.

2. Bölünme Denetçisinin Seçiminde Yetkili Organ

Kısmi bölünmede, Bölünme Tebliğinin 7. maddesi gereği denetimi yapacak bilirkişilerin mahkemece seçileceği kararlaştırılmıştır. Bölünme denetçisinin seçiminde yetkili organ, bugünkü düzenlemeler çerçevesinde mahkemedir. Diğer hukuk sistemlerinde ise yetkili organın tayini konusunda farklı uygulamalar bulunmaktadır. Altıncı Yönerge'de, adli veya idari makamlar tarafından denetçinin atanacağı öngörülmüştür. İsviçre Hukukunda, bölünmeye katılan şirketler tarafından denetçinin belirleneceği açıklanmışken, hangi şirket organının görevli olacağı belirtilmemiştir. Alman hukukunda, bölünme denetçilerinin temsil organının dilekçesi ile mahkeme tarafından seçilip atanacağı kabul edilmiştir³⁵⁷.

Tasarının düzenlenmesinde de İsviçre Hukukunda olduğu gibi, denetçinin seçiminde hangi yetkili organının yetkili olduğu belirtilmemiştir. Bu durumda, denetçinin seçiminde şirket yönetim organının yetkili organ olarak kabul edilip edilemeyeceği hususu gündeme gelmektedir. Öğretide, bu konuda bölünme denetçisinin şirket yönetim organı tarafından değil de tarafsızlık bakımından mahkeme tarafından atanması gerektiği görüşü hakimdir³⁵⁸. Bölünmenin denetimi, pay sahiplerinin ve alacaklıların korunması amacıyla bağımsız bir denetimin yapılmasını öngörmüştür.

³⁵⁵ 12.06.2006 tarihli ve 26196 sayılı mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

³⁵⁶ Bağımsız denetim hakkında geniş bilgi için bakınız, Mustafa Yavaşoğlu, **Sermaye Piyasası Mevzuatında Bağımsız Denetim**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2001, s.22 vd.

³⁵⁷ Çebi, s.100.

³⁵⁸ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.58; Çebi, s.101.

Yönetim organı tarafından, pay sahipleri aleyhine yapacağı işlemleri onaylayan ve bağımsız olmayan bir denetçinin atanması bu denetim sistemini zayıflatacaktır³⁵⁹. Denetçinin mahkemece atanması, pay sahiplerinin ve alacaklıların haklarının bölünme nedeniyle ihlal edilmesini engelleyecektir. Nitekim uygulamada kısmi bölünme işleminin denetimi, Bölünme Tebliği doğrultusunda, mahkemece atanan bilirkişilerce yapılmaktadır.

3. Denetleme Raporunun Şekli

Bölünme denetçisi yazılı bir rapor hazırlamak zorundadır(Altıncı Yönerge, 8/1, Paragraf 125 UmwG., Art. 40 Lfus., 15/4, Tasarı m.170, 148/3).Bölünmeye katılan şirketlerin her biri için ayrı bir denetim raporu hazırlanabileceği gibi, ortak bir denetim raporu da hazırlanabilir.

Denetçilere, bölünme raporunun hazırlanması konusunda her türlü bilgi ve belge sunulmalıdır (Tasarı m.148/II). Bölünme denetiminin gereği gibi yapılması için bölünmeye katılan tüm şirketlerin yönetim kurulları, bölünme ile ilgili bütün bilgileri ve açıklamaları denetçiye sunmak zorundadır³⁶⁰. Bu kapsamda, bölünme denetçisinin bilgi alma hakkının bulunduğu kabul edilmelidir.

4. Denetleme Raporunun Kapsamı

Denetleme raporunun kapsamını, bölünme sözleşmesinin veya planının, bölünme raporunun, bilançonun, pay değişim oranı ile denkleştirme tazminatının yeterli ve uygun olup olmadığına ilişkin açıklamalar oluşturmaktadır. Bölünme Tebliğinde, denetimi yapan bilirkişinin hazırlayacağı raporda şu hususlar aşağıdaki şekilde gösterilmiştir:

---

³⁵⁹ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.58, “Böyle bir durumda yönetim organının yapmış olduğu çalışmalara hoşgörü ile bakan bir denetçiyi ataması mümkündür.”

³⁶⁰ Çoştan, söz konusu yükümlülüğün bölünmeye katılan ortaklıklar adına müşterek denetim yapılmaması halinde önem kazandığını, zira, devralan ortaklık adına denetim yapanlara, denetime ilişkin bilgi ve belgeleri vermekle yükümlü olacağını belirtmiştir, Çoştan, s.75.

a) Devralan şirket tarafından yapılması öngörülen sermaye artırımının, devreden şirketin ortaklarının ve varsa intifa hakkı sahiplerinin haklarını korumaya yeterli bulunup bulunmadığı,

b) Bölünmeye katılan şirketlerin öz sermayeleri ve payların değeri ile hisselerin değiş/tokuş oranı, bölünmenin Kurumlar Vergisi Kanununa, tebliğ hükümlerine uygunluğu,

c) Bölünmeye konu varlıkların nitelikleri, mukayyet ve varsa cari değerleri,

d) Bölünen şirkete veya ortaklarına devralan şirket tarafından verilecek hisse senetlerinin tutarının belirlenmesinde mukayyet değer ile varsa kullanılan diğer yöntemlere göre hesaplanan değişim oranı,

e) Kullanılan yöntemlerin yeterli olup olmadığına ilişkin açıklama,

f) Değerleme yöntemleri ile ilgili bir sorun ile karşılaşılmış ise, bu sorunlara ilişkin açıklama.

Altıncı Yönerge'nin, birleşmeye ilişkin Üçüncü Yönerge'nin 10/2. maddesine yaptığı atıf çerçevesinde, pay değişim oranının adil ve makul olup olmadığı açıklamaları şeklinde denetleme raporunun asgari içeriği belirlenmiştir. İsviçre Hukukunda, Birleşme Kanununun 15. maddesinin 4.fıkrasında denetleme raporunda bulunması gerekli hususlar sayılmıştır:

a) Devralan ortaklık tarafından yapılması öngörülen sermaye artırımının, bölünen ortaklığın pay sahiplerinin, gereğinde pay sahipleri dışındaki hak sahiplerinin haklarını korumaya yeterli bulunup bulunmadığı,

b) Ortaklık paylarının değiş-tokuş oranını ve bunun adil olup olmadığı, denkleştirme varsa bunun uygun olup olmadığı,

c) Ortaklık paylarının değiş-tokuş oranının hangi yöntemle göre belirlendiği ve uygulanan yöntemin seçiminde etkili olan nedenlerin neler olduğu,

d) Ortaklık paylarının değiş-tokuş oranının tespitinde diğer genel kabul gören yöntemlerin neler olduğu,

e) Değiş-tokuş oranının tespiti yönünden payların değerlendirilmesinde

karşılaşılan özelliklerden hangilerinin dikkate alındığı³⁶¹.

Türk Ticaret Kanunu Tasarısında denetleme raporunda;

- a) devralan ortaklık tarafından yapılması öngörülen sermaye artırımının, devrolunan ortaklığın ortaklarının haklarını korumaya yeterli bulunup bulunmadığı;
  - b) değişim oranının ve ayrılma karşılığının adil olup olmadığı;
  - c) değişim oranının hangi yöntemle göre hesapladığı; en az üç farklı genel kabul gören yöntem ile karşılaştırma yapılarak, uygulanan yöntemin adil olduğu;
  - d) diğer genel kabul gören yöntemlere göre hangi değerlerin ortaya çıkabileceği;
  - e) denkleştirme varsa, bunun uygun olup olmadığı;
  - f) değişim oranının hesaplanması yönünden payların değerlendirilmesinde dikkate alınan özellikler;
- hususlarının açıklanacağını öngörmektedir.

Denetleme raporunda, bölünme sözleşmesi veya planı, bölünme raporu ve bilanço incelenmektedir. Rapor kapsamında bölünme sözleşmesinin zorunlu içeriği taşıyıp taşımadığı, sözleşmedeki beyanların doğruluğu, bölünme planında yer alan bilgilerin uygunluğu kontrol edilir. Hukuki düzenlemeler çerçevesinde, denetleme raporunun temel içeriğinin, pay değişim oranının ve denkleştirme tutarının makul ve yerinde olup olmadığının kontrol edilmesi olduğu anlaşılmaktadır.

Denetçi, denetim raporunda pay değişim oranının hangi yöntemler uygulanarak hesaplandığını ve kullanılan yöntemler sonucunda ortaya çıkacak değerleri inceler. Tasarıda, en az üç farklı genel kabul gören yöntem ile karşılaştırma yapılarak uygulanan yöntemin adil olup olmadığının tespit edilmesi gerektiği kabul edilmiştir. Raporda, belirlenen pay değişim oranının ve denkleştirme tutarının uygun olup olmadığı hususu değerlendirilmelidir.

---

³⁶¹ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.61-62, "Denetçinin raporunda bulundurmakla yükümlü olduğu bazı özel haller sayılmışsa da, raporun zorunlu içeriğinin bununla sınırlı olduğunu ileri sürmek mümkün değildir. Denetçi incelemekle yükümlü olduğu bölünme sözleşmesi veya planı ve bölünme raporunun içeriğinde bulunan hususlarla ilgili de tespitler yapmakla yükümlüdür."

F. Bölünme Sözleşmesi veya Planının, Bölünme Raporunun ve Denetleme Raporunun Pay Sahiplerinin İncelemesine Sunulması

Bölünmeye ilişkin genel kurul kararının alınmasından önce, bölünme sözleşmesi veya planı, bölünme ve denetleme raporu pay sahiplerinin incelenmesine sunulur. Pay sahibinin inceleme hakkı, bilinçli oy kullanma hakkına hizmet etmektedir. Bu şekildeki pay sahibinin inceleme hakkına Altıncı Yönerge'nin 9. maddesinde yer verilmiştir. Konu, Alman hukukunda Nev'i Değiştirme Kanununun 135. ve 125. maddesinin 61. maddesine yapılan atıfla düzenlenmiştir. Nev'i Değiştirme Kanununa göre, bölünme sözleşmesi ya da sözleşme taslağı, katılan tüm ortaklıkların faaliyet raporu yanında son üç yıllık bilançoları, gerektiğinde ara bilanço, yönetim kurullarının bölünme ve bölünme denetçilerinin denetim raporları, kararın alınacağı genel kurul toplantı çağrısından itibaren, yani en az toplantı tarihinden bir ay önce ortaklığın iş yerinde pay sahiplerinin incelenmesi için hazır bulundurulmalıdır³⁶². Alman hukukunda, bölünme sözleşmesinin veya planının ticaret siciline teslimi ile yetkili mahkemece yapılacak incelemeden sonra sözleşmenin ticaret siciline teslim edildiğine dair ilan yapılmalıdır³⁶³. Bu ilanın çıkmasını takiben pay sahiplerinin bilgi alma haklarını kullanmaktadır³⁶⁴.

İsviçre hukukunda, bölünmeye katılan şirketlerin pay sahiplerinin, şirket merkezinde genel kurulun kararından iki ay önce inceleme hakkını kullanabilecekleri hükme bağlanmıştır³⁶⁵ (Art. 41 Lfus.). Buna göre, bölünme sözleşmesi ya da planı, bölünme ve denetim raporu, son üç yıla ilişkin yıllık hesaplar, faaliyet raporları ve ara bilanço düzenlenmesi halinde ara bilanço incelemeye hazır bulundurulmalıdır. İnceleme hakkının kullanılabilmesi, her bir ortaklık bakımından ayrı ayrı ticaret sicili gazetesinde ilan edilerek duyurulmak zorundadır³⁶⁶. İsviçre hukukundan farklı

---

³⁶² Çebi, s.245.

³⁶³ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.64.

³⁶⁴ A.e., s.64 "Pay sahiplerine ek olarak, alacaklılar, ortaklık çalışanları veya bölünme ile ilgili bulunan kimseler bölünme sözleşmesi üzerinden bilgi alma hakkını kullanabilirler, hatta ücretsiz kopya talep edebilirler."

³⁶⁵ Çoştan, s.84, "Söz konusu süre, Altıncı Yönergenin 9. maddesinde 1 ay ve Birleşme Kanununun birleşme ile ilgili 16. maddesinde 30 gün olarak düzenlenmiştir."

³⁶⁶ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.64.

olarak, Alman hukukunda alacaklılar bakımından bir inceleme hakkına yer verilmemiştir³⁶⁷.

Türk Ticaret Kanunu Tasarısının “İnceleme Hakkı” başlıklı 171. maddesinde, pay sahiplerinin inceleme hakkı düzenlenmiş bulunmaktadır³⁶⁸. Hükümün amacı gerekçede, ortaklara, intifa senedi hamilleri ile menkul değer veya menfaat sahiplerine ve diğer ilgililere bilgi vermek, bu suretle haksız menfaat sağlanmasını önlemek; şeffaflığı sağlamak ve oy hakkını haiz olanlara bu haklarını bilinçli olarak kullanmalarında yardımcı olmak şeklinde açıklanmıştır. Hükme göre, bölünme sözleşmesi ya da planı, bölünme ve denetim raporu, son üç yılın finansal tabloları, faaliyet raporları ve varsa ara bilançolar, genel kurulun kararından iki ay önce ortakların incelenmesine sunulmalıdır. İnceleme hakkı, bölünmeye katılan şirketlerin her birinin merkezinde, halka açık anonim şirketler için Sermaye Piyasası Kurulunun uygun gördüğü yerlerde inceleme hakkı kullanılabilir. Pay sahipleri, söz konusu belgelerin kopyalarının kendilerine verilmesini isteyebileceklerdir. Belgelerin suretleri için bedel veya herhangi bir gider karşılığı talep edilemeyecektir. Bölünmeye katılan şirketlerden her birine, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde, inceleme yapma haklarına işaret eden bir ilan yayınlama yükümü öngörülmüştür.

Tasarının gerekçesinde maddenin dayanağı olarak Birleşme Kanununun 16. ve Altıncı Yönerge'nin 11. maddeleri gösterilmiştir. Ancak Tasarı, kaynak

---

³⁶⁷ A.e., s.65, dipnot 119; Çoştan, s.85.

³⁶⁸ “İnceleme hakkı” başlıklı 171. madde hükmü şöyledir:

“(1) Bölünmeye katılan ortaklıklardan her biri, genel kurulun kararından iki ay önce, merkezlerinde, halka açık anonim şirketler ayrıca Sermaye Piyasası Kurulunun uygun gördüğü yerlerde;

a) bölünme sözleşmesini veya bölünme planını,

b) bölünme raporunu,

c) denetleme raporunu,

d) son üç yılın finansal tabloları ile faaliyet raporlarını ve varsa ara bilançoları,

bölünmeye katılan ortaklıkların ortaklarının incelemesine sunar.

(2) Tüm ortakların onaylaması halinde küçük ve orta ölçekli ortaklıklar birinci fıkrada öngörülen inceleme hakkından vazgeçebilirler.

(3) Ortaklar, bölünmeye katılan ortaklıklardan, bu maddenin birinci fıkrasında sayılan belgelerin kopyalarının kendilerine verilmesini isteyebilirler. Suretler için bedel veya herhangi bir gider karşılığı talep edilemez.

(4) Bölünmeye katılan ortaklıklardan her biri, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde, inceleme yapma haklarına işaret eden bir ilân yayınlılar.”, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.43.

düzenlemelerden birçok noktada ayrılmıştır. İnceleme hakkı sadece ortaklara değil, daha geniş bir menfaat çevresine de tanınmıştır. İncelemeye sunulan belgelerin -varsa- basılı şekillerinin aynı menfaat sahiplerine verilmesi öngörülmüştür. Ayrıca maddede anılan belgelerin sermaye şirketlerinin web sitelerinde yayınlanması zorunluluğu öngörülmüştür³⁶⁹.

İnceleme hakkından vazgeçilmesi, İsviçre hukukunda ve Avrupa Birliği düzenlemelerinde kabul edilmiştir. Tasarıda ise, küçük ve orta ölçekli ortaklıklara için inceleme hakkından vazgeçilebileceği kabul edilmiştir.

G. Genel Kurulda Kısmi Bölünme Kararı Alınması (2. Genel Kurul Toplantısı)

Bölünme kararı, bölünmenin hukuken gerçekleştirilmesi ve bölünmeye katılan şirketlerin yeniden yapılanmalarının en önemli aşamasıdır. Bölünmeye katılan şirketlerin yönetim kurulları, bölünme sözleşmesinin veya planının onaylanması ve ilgili kararların alınması amacıyla genel kurulu toplantıya davet eder. Bölünme kararı, bölünmeye katılan her şirketin genel kurulunda onaylanmalıdır (Altıncı Yönerge, 5/1, Paragraf 125 UmwG., Art. 36 fıkra 3 Lfus.).

1. Genel Kurul Toplantısı Öncesi Hazırlık İşlemleri

Bölünme kararının alınacağı genel kurulu davet usulü, diğer genel kurul toplantılarından farklılık göstermemektedir. Diğer taraftan, genel kurulu toplantıya davet etmeden önce uyulması gereken bazı yasal prosedürler bulunmaktadır. Yukarıda yer verdiğimiz üzere, genel kurul toplantısından en az iki ay önce, bölünme sözleşmesi, bölünme ve denetleme raporu pay sahiplerinin incelenmesinde sunulmalıdır.

Bölünme sözleşmesinin veya planının imzalanmasından sonra, ancak genel kurul

---

³⁶⁹ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.44.

kararından önce bir zaman aralığı bulunmaktadır. Bu süreçte, bölünme ile malvarlığında önemli değişiklik meydana gelen şirketin yönetim organına bir bildirim borcu yüklenmiştir (Art. 17 Lfus., Paragraf 143 UmwG.)³⁷⁰. Tasarıda, 172. maddenin³⁷¹ birleşme ile ilgili 150. maddesine³⁷² yapılan atıfla, malvarlığında meydana gelen önemli değişikliklerle ilgili yönetim organınca bilgi verilmesi yükümlülüğü öngörülmüştür. Buna göre, bölünen şirketin yönetim kurulu hem kendi genel kuruluna hem de bölünmeye katılan diğer şirketlerin yönetim kuruluna, sözleşmenin veya planının yapılması ile karar tarihi arasında meydana gelen değişikliği hakkında bilgi vermelidir. Bu bilgi verme yükümlülüğü yazılı bildirim şeklinde yerine getirilir. Bilgi verme yükümlülüğünün zamanında veya hiç yerine getirilmemesi, yönetim organının sorumluluğunu gerektirir³⁷³.

Bölünmeye katılan şirketlerin yönetim organları, bölünme sözleşmesinin veya planının değiştirilmesine veya bölünmeden vazgeçmeye gerek olup olmadığına dair bir inceleme yaparlar. Aktif veya pasif malvarlığında önemli bir değişiklik³⁷⁴ meydana geldiği takdirde, bölünme sözleşmesi değiştirilebileceği gibi bölünmeden vazgeçilebilir.

---

³⁷⁰ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.69.

³⁷¹ “Malvarlığındaki değişikliklerle ilgili bilgiler” başlıklı 172. madde hükmü şöyledir:

“(1) Bölünmeye katılan ortaklıkların malvarlıklarında meydana gelen değişikliklere 150 nci madde kıyas yoluyla uygulanır.”, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.43.

³⁷² “Malvarlığındaki değişikliklerle ilgili bilgiler” başlıklı 150. madde hükmü şöyledir:

“(1) Birleşmeye katılan ortaklıklardan birinin aktif veya pasif varlıklarında, birleşme sözleşmesinin imzası tarihiyle, bu sözleşmenin genel kurulda onaya sunulacağı tarih arasında, önemli değişiklik meydana gelmişse, yönetim organı, bu durumu kendi genel kuruluna ve birleşmeye katılan diğer ortaklıkların yönetim organlarına yazılı olarak bildirir.

(2) Birleşmeye katılan tüm ortaklıkların yönetim organları, bu durumda birleşme sözleşmesinin değiştirilmesine veya birleşmeden vazgeçmeye gerek olup olmadığını incelerler; böyle bir sonuca vardıkları takdirde, onaya sunma önerisi geri çekilir. Diğer halde, yönetim organı genel kurulda, birleşme sözleşmesinde uyarlamaya gerek bulunmadığının gerekçesini açıklar.”, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.38.

³⁷³ Tasarının gerekçesinde, bu sorumluluğun kime veya kimlere karşı olduğu, sadece bildirim yükümü altındaki yönetim organının mı sorumlu tutulacağı ve diğer alt sorular uygulama tarafından verileceği; bunun gibi doğru ve tam bilgidен yoksun olumlu oy vermiş ortağın iptal davası açıp açamayacağı da uygulamada cevap bulacağını söylemektedir.

³⁷⁴ Tasarının gerekçesinde, “Önemli değişiklik” kavramının uygulamada tanımlanacağı açıklanmıştır. Ancak birleşmenin temelini bozacak ve bu anlamda değişik oranını etkileyebilecek değişiklik şeklindeki anlayış ratio legis uygun düşeceği; duran malvarlığı güçlü ortaklıklarla, gücü faaliyetiyle tanımlanan “operation” şirketlerinde önemli değişiklik kavramı farklı değerlendirileceği denilmektedir, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.455.

Malvarlığındaki değişikliklerle ilgili genel kurulda bilgi verilmesi konusunda, önemsiz olduğu sonucuna varılan değişikliklerle ilgili olarak bölünme sözleşmesinin veya planının onaylandığı genel kurulda bilgi verilebilir. Önemli bir değişiklik söz konusu ise, bilginin onay genel kurulunda verilmesi amaca uygun düşmeyeceğinden, bu konuda genel kurul olağanüstü toplantıya çağırılmalıdır³⁷⁵.

Genel kurul kararından önce, bölünme sözleşmesinde veya planında şirket alacaklılarının alacakları güvence altına alınmalıdır(Tasarı m.173/1)³⁷⁶. Alacaklıları güvence altına almayan bölünmelere izin verilmemektedir. Nitekim Bölünme Tebliğinin “Alacaklıların Korunması” başlıklı 5. maddesinde, alacaklılara olan borçların ödendiği, tevdi olunduğu veya alacaklıların bölünmeye onay verdiği kanıtlanmadıkça ticaret sicil memurluğunca bölünme işlemi tescil edilmeyeceği kabul edilmiştir.

Halka açık anonim ortaklıklar bakımından “Halka Açık Anonim Ortaklıkların Bölünmelerinde Uyulacak Esaslar” konulu kararın 6. maddesi gereği, bölünen şirketin ortaklarının bilgilendirilmesini ve bölünme kararının alınacağı genel kuruldan önce ortakların sağlıklı bir şekilde iradelerinin oluşturulmasını teminen aktif toplamının %15 ve üzerindeki bölünme işlemlerinde bir duyuru metninin ilan edilmesi, söz konusu duyuru metninin birleşmeye ilişkin duyuru metni için öngörülen içeriğe benzer içerikte olması, duyuru metninin bölünme sözleşmesinin/planının onaylanacağı genel kurul toplantısından en az 15 gün önce tasarruf sahiplerine duyurulması gerekmektedir³⁷⁷.

---

³⁷⁵ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.455.

³⁷⁶ “Bölünme kararı” başlıklı 173. madde hükmü şöyledir:

“(1) 175 inci maddede öngörülen güvencenin sağlanmasından sonra, bölünmeye katılan ortaklıkların yönetim organları, bölünme sözleşmesini veya bölünme planını genel kurula sunar.

(2) Onama kararı 151 inci maddenin birinci, üçüncü, dördüncü ve altıncı fıkralarında öngörülen nisaplara uyularak alınır.

(3) Oranın korunmadığı bölünmede onama kararı, devreden ortaklıkta oy hakkını haiz ortakların en az yüzde doksanılla alınır.”, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.43.

³⁷⁷ Kararın 6. maddesinin devamında, Bölünen ortaklığın hisse senetlerinin Borsada işlem görmesi halinde, söz konusu duyuru metni, Borsa Bülteni’nde ve İMKB.’nin web sayfasında ilan edilmek üzere genel kurul toplantısından en az 15 gün önce Borsa’ya gönderileceği; Hisse senetleri Borsa’da işlem görmeyen ortaklıklarda ise duyuru metni Kurul’un web sayfasında ilan edileceği açıklanmıştır.

Kısmi bölünme ile ilgili olarak rekabet hukuku mevzuatımızda herhangi bir düzenlemenin bulunmadığı görülmektedir³⁷⁸. Birleşme ve devralmaların rekabet hukukunda denetlenmesinin önemi nedeniyle, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun³⁷⁹ 7. maddesi ve 1997/1 sayılı “Rekabet Kurulu’ndan İzin Alınması Gereken Birleşme Ve Devralmalar Hakkında Tebliğ”³⁸⁰ ile birleşme ve devralmalar kontrol altına alınmıştır³⁸¹. Bu doğrultuda, gerçekleştirilecek bölünme işlemleri nedeniyle Rekabet Kurulu’ndan izin alınması söz konusu olmayacaktır³⁸².

2. Kısmi Bölünen Şirkette Sermaye Azaltımı Kararı Alınması

Bölünmenin etkisi ile kısmi bölünen şirketin sermaye azaltımı kararı alması da mümkündür. Kısmi bölünme ile bölünen anonim şirketin pay sahipleri, devralan şirkette de pay sahipliği hakları kazanmaktadır. Devredilen malvarlığı karşılığında elde edilen pay sahipliği hakları, bölünen şirkete değil, bölünen şirketin pay sahiplerine verilmektedir. Bu durumda bölünen şirket hukuki varlığını sürdürmekle beraber, hiçbir karşılık alınmadan bölünme nedeniyle malvarlığının bir bölümünün devredilmesi, aktif değerlerin azalmasına neden olmaktadır. Kısmi bölünme ile bölünen şirketin aktif ve pasif bilanço kalemleri arasındaki denge bozularak esas

---

³⁷⁸ Rekabet hukukunun konusu ve amacı hakkında geniş bilgi için bakınız; Ateş Akıncı, **Mukayeseli Hukuk Açısından Avrupa Topluluğu ve Amerika Birleşik Devletleri Hukuku’nda Rekabetin Yatay Kısıtlanması**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1986, s.60; Emel Badur, **Türk Rekabet Hukukunda Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşmalar (Uyumlu Eylem ve Kararları)**, Ankara, Rekabet Kurumu Lisansüstü Tez Serisi, 2001, s.18 vd.

³⁷⁹ 13.12.1994 tarihli ve 22140 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

³⁸⁰ 12.08.1997 tarihli ve 2308 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

³⁸¹ Pelin Güven, **Türk Rekabet Hukuku ve Avrupa Birliği Rekabet Hukukunda Birleşme ve Devralmaların Denetlenmesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2002, s. 43 vd.; İ. Yılmaz Aslan, **Rekabet Hukuku ve Rekabetin Korunması Hakkında Kanun**, Bursa, Ekin Kitabevi Yayınları, 1997, s.12; Badur, s.18; Arif Uğur, “Rekabet Hukuku Açısından İşletme Birleşmeleri-I”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S.147, 2000, s.130.

³⁸² Kısmi bölünme işlemi neticesinde bir kısım malvarlığı devralındığından, devralmayı düzenleyen rekabetin korunması düzenlemeleri gündeme gelebilir. Kontrolün el değiştirmesi sonucunu doğurmayan devralmalar Rekabet hukukunda denetime tabi devralma kavramı içinde değildir. Bu itibarla, devralma nedeniyle kontrolün el değiştirmesi sonucunu doğuran bölünmelerde, ülkenin tamamında veya bir bölümünde ilgili ürün piyasasında, toplam pazar paylarının, piyasanın % 25’ini aşması halinde veya bu oranı aşmasa bile toplam cirolarının yirmi beş trilyon Türk Lirası’nı aşması halinde Rekabet Kurulu’ndan izin almaları zorunluluğu bulunmaktadır³⁸². Nitekim, 17.06.2004 tarihli ve 04-42/488-116 sayılı Rekabet Kurulu Kararında, bir anonim şirkete ait enerji üretim tesisi, bu tesisin bağlı olduğu demirbaş ve malzemenin kısmi bölünme yoluyla, şirketin %51 hissesine sahip olduğu diğer bir şirkete devretmesi işleminin, kontrol yapısında değişikliğe yol açmaması nedeniyle 1997/1 sayılı Tebliğin 2. maddesi kapsamında bir devralma olmadığına karar vermiştir.

sermaye zarar görmektedir. Malvarlığı devrinin karşılığını oluşturan pay sahipliği haklarının bölünen şirketin bilançosunda gösterilmemesi nedeniyle, bölünen şirketin bilançosunda açık(zarar) oluşabilmektedir. Bu durumda bilanço açığının kapatılarak, aktiflerin sermaye miktarına ulaşması diğer bir deyişle kaybedilen sermayenin tamamlanması gerekir.

Bölünme Tebliğinde belirtildiği üzere sermaye azaltımı bir zorunluluk değil ihtimaldir³⁸³. Çeşitli yöntemlerle bilanço açığının kapatılarak esas sermayenin zarar görmesi engellenebilir. Örneğin aktif değerlerin kaybı, açık ve gizli yedekler veya diğer öz sermaye kalemleri çözümlenerek telafi edilebilir³⁸⁴. Azalan esas sermaye söz konusu kaynaklardan karşılanamadığı takdirde ise sermayenin azaltılması yöntemine başvurulmalıdır³⁸⁵. Esas sermaye azaltılması, bilançodaki esas sermaye kaleminin nominal olarak indirilmesi sonucunu doğuran işlemdir³⁸⁶.

Türk hukukunda Bölünme Tebliğinin “Sermaye Azaltılması” başlıklı 2. maddesi, kısmi bölünme halinde sermaye azaltılmasını düzenlemiştir. Buna göre;

“Kısmi bölünme yoluyla aynı sermaye teşkiline yönelik olarak 4684 sayılı Kanunla getirilen hüküm gereğince, aynı sermaye karşılığı elde edilen hisseler aynı sermaye koyan şirketin ortaklarına da intikal ettirilebilecektir. Bir başka ifadeyle, aynı sermaye karşılığı iktisap edilen hisseler, aynı sermaye koyan şirkette kalabileceği gibi, bu şirketin ortaklarına da verilebilecektir. Aynı sermaye konulması karşılığında alınan hisselerin aynı sermaye koyan şirkette kalması yerine, bu şirketin ortaklarına intikal ettirilmesi halinde, şirketin esas sermayesinde azaltma ihtiyacı ortaya çıkabilir. Bu durumda, kısmi bölünmede bölünen mal varlığı parçaları mevcut veya yeni kurulacak şirketlere kayıtlı değerleri üzerinden aynı sermaye olarak konulur. Bölünen şirketin bu payları kendi pay sahiplerine verebilmesi için sermayesini azaltması gerekir.

³⁸³ Taboğlu/Çalışkan, s.570, “Ancak uygulamada, bölünme sonucu ihraç edilen hisselerin bölünen şirket yerine ortaklarına verildiği her durumda bölünen şirkette sermaye azaltılmasına gidilmektedir.”

³⁸⁴ Çebi, s.148.

³⁸⁵ Tam bölünmede, bölünen şirket infisah ederek ticaret sicilinden silindiği için, sermaye azaltılması sözkonusu olamaz.

³⁸⁶ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s.758.

Bu azaltma, pay sahiplerine verilecek payların değeri kadardır. Kısmi bölünme dolayısıyla yapılacak sermaye azaltılmasında Türk Ticaret Kanununun 396 ncı maddesi hükümleri uygulanacaktır.

Sermaye azaltımı ile eş zamanlı olarak ve isteğe bağlı şekilde nakit olarak veya şirket bilançosunda yer alan hesapların müsait olması ve üçüncü şahısların haklarını zedelememesi şartıyla, öncelikle şirketin üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği sermaye ve kar yedeklerinden karşılanması suretiyle yapılması da mümkündür.”

Bölünme Tebliğinde, sermaye azaltımı ile eş zamanlı olarak ve isteğe bağlı şekilde nakit olarak veya şirket bilançosunda yer alan hesapların müsait olması ve üçüncü şahısların haklarını zedelememesi şartıyla, öncelikle şirketin üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği sermaye ve kar yedeklerinden karşılanması suretiyle bilanço açığının kapatılmasının da mümkün olacağı ifade edilmiştir. Tebliğde, sermaye azaltımı yoluna başvurulmadan önce, bilanço zararının serbestçe tasarruf edebileceği sermaye ve kar yedekleri ile kapatılması imkanının tanındığı görülmektedir³⁸⁷.

Türk hukukunda, anonim şirketlerde esas sermaye azaltımı genel olarak TTK. nun 396, 397 ve 398. maddelerinde düzenlenmiştir³⁸⁸. Kanunda sermaye azaltılması türlerine göre farklı usuller öngörülmüştür. Buna göre sermayenin azaltılması; sermayenin kısmen iadesi amacıyla yapılan “kurucu” sermaye azaltılması veya bir bilanço zararının ortadan kaldırılması amacı ile “basit” sermaye azaltılması usulleri ile gerçekleşmektedir. Esas sermayenin kısmen iadesi amacıyla yapılan “kurucu” sermaye azaltılması yönteminde, esas sözleşmedeki sermaye miktarını değiştirilerek esas sözleşme yeniden oluşturulması ve şirket alacaklılarının alacaklarının ödenmesi veya teminata bağlanması söz konusudur. Bilanço zararının ortadan kaldırılması için sermaye azaltılması yapılması halinde, diğer yöntemden farklı olarak daha basit bir prosedüre tabi tutulmuş ve alacaklıların korunmasına ilişkin önlem ve işlemlere

³⁸⁷ Çoştan, s.163, “Açıklanan maddede devralan ortaklığın pay sahipliği haklarının bölünen ortaklığın pay sahiplerine intikal ettirilmesi halinde, esas sermayenin azaltılması ihtiyacının ortaya çıkabileceğinin ifade edilmiş olması pay sahipliği haklarının intikali için her halükarda sermaye azaltımı yapılmasının zorunlu olmadığı şeklinde yorumu mümkün kılmaktadır.”

³⁸⁸ Anonim şirketlerde esas sermayenin önemi nedeniyle, şirket sermayesinin azaltılması, bir esas sözleşme değişikliği olmakla birlikte farklı ve ayrıntılı prosedürler getiren hükümlere yer verilmiştir.

gerek görülmemiştir³⁸⁹. TTK. madde 397/2'ye göre, esas sermayenin zararlar neticesinde bilançoda meydana gelen bir açığı kapatmak amacıyla ve bu açık miktarında azaltılacak olursa yönetim kurulu alacaklıları davetten ve bunların haklarının ödenmesinden veya temininden vazgeçilebilir. Bu nedenle de, basit sermaye azaltımında, kurucu sermaye azaltımından farklı olarak alacaklıların tatmin edilmesi söz konusu değildir³⁹⁰.

Tebliğde sermaye azaltılması yöntemlerinden hangisinin uygulanacağı açıkça gösterilememiştir. Öğretide, bilanço açığının kapatılması amacıyla yapılan sermaye azaltılmasının basit sermaye azaltılması yolu ile yapılacağı kabul edilmektedir³⁹¹. Sermaye azaltılması türünü somut olayın özellikleri belirleyecek olup, kısmi bölünmede sermaye azaltılmasına Bölünme Tebliğinin 2. maddesi gereği TTK.'nun 396. maddesi hükümlerinin uygulanacaktır. Buna göre, TTK.'nun 396'ncı maddesine göre, sermaye azaltımı için genel kurulun karar vermesi ve esas mukavele değişikliğinin yapılması gerekmektedir³⁹². Yönetim kurulunun isteği üzerine şirket merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret mahkemesi tarafından üç kişilik bilirkişi atanması ve bilirkişi raporunun düzenlenmelidir. Bu inceleme çerçevesinde, esas sermayenin azaltılmasına rağmen şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktifler mevcut olduğunu tespit edilmelidir. Konu genel kurulda ele alınarak, TTK. m.388'in 2 ve 4. fıkralarında belirtilen nisaplara uyularak sermayenin yeni şekli onaylanır.

---

³⁸⁹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s.765-766.

³⁹⁰ A.e., s.766.

³⁹¹ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.74; Çoştan,s.160, "Ortaklıklar hukuku anlamında bölünmede, bölünen ortaklığın sermayesinin indiriminde kurucu azaltma usulü uygulanmaz. Kurucu azaltmada, azaltılan sermaye miktarı doğrudan pay sahiplerine iade edilmektedir. Bölünme nedeni ile yapılacak sermaye indiriminde ise indirilen sermaye miktarı pay sahiplerine doğrudan dağıtılmamaktadır. Ortaklıklar hukuku anlamında bölünmede sermaye indirimin amacı, bir kısım malvarlığının devredilmiş olması nedeniyle bozulan bilanço dengesinin yeniden sağlanmasıdır. Ancak yukarıda da açıklandığı gibi basit azaltma usulünün uygulanabilmesinin maddi koşulu zararlar nedeniyle bilanço açığının doğmasıdır. Bölünmede ise zararlar nedeniyle değil, malvarlığı bölümünün devri nedeni ile bilanço açığı meydana gelebilmektedir." ; Akuğur, s. 131.

³⁹² Öğretide bilanço açımı kapatmak için yapılan sermaye azaltımının prosedürü hakkında görüş birliği yoktur. Bakınız, Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s.766; Domaniç, Anonim Şirketler Hukuku Ve Uygulaması, s.1046; Erem, Ticaret Şirketleri, s.269 vd.; Tekil, s.363 vd.; Oğuz İmregün, **Anonim Ortaklıklar**, 4.bs., Ankara, Yasa Yayıncılık, 1989; s.463 vd.; Ahmet Türk, "**Bilanço Açığını Gidermek Amacıyla Yapılan Esas Sermaye İndirimi**", BATİDER, C.XIX, S.4, 1998, s.153 vd.; Orhan Nuri Çevik, **Anonim Şirketler**, 4.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2002, s.950 vd.; Ali Tuğlu, "Şirketlerde Sermayenin Azalması Halleri", **Vergi Dünyası Dergisi**, , S.293, Ocak 2006, s.y.

Buna göre genel kurul esas sermayenin azaltılmasına karar verdikten sonra yönetim kurulu bu kararı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ile birlikte esas sözleşmede belirtilen şekilde üç defa ilan etmek durumunda olup, ilanla alacaklıların alacaklarını beyan ederek şirketin alacaklılarına ödeme veya teminat vermesi gerekmektedir. Alacaklar ödendikten veya temin edildikten sonra, sermayenin azaltılmasına ilişkin genel kurul kararı, TTK. madde 398 uyarınca ticaret siciline tescil ve ilan ettirilir. Ancak öğretide, kısmi bölünme neticesinde bölünen şirket malvarlığının “belirli bir bölümünün” azalmasına rağmen alacaklıların tamamının “tüm” alacaklarını tahsil veya teminat talebiyle şirkete başvurmaları için davet mekanizmasının işletilmesinin, kısmi bölünme ile amaçlanan yararları ulaşılamayacağı ve bölünen şirketler için kısmi bölünmenin büyük bir mali külfet oluşturacağı ileri sürülmektedir³⁹³.

İsviçre Birleşme Kanununun 32. maddesinde kısmi bölünme nedeni ile sermaye azaltılma yoluna gidildiği takdirde, İsviçre Borçlar Kanununun sermaye ortaklıklarının sermayenin azaltılmasında alacaklıların korunmasına ilişkin hükümlerinin uygulanmayacağı hükme bağlanmıştır³⁹⁴. Nev’i Değiştirme Kanununun 145. maddesinde, bölünmenin uygulanması amacıyla yapılan sermaye azaltımının basit şekilde icra edileceği hükme bağlanmıştır³⁹⁵.

Tasarıda, “Sermayenin azaltılması” başlıklı 162. maddede; bölünme sebebiyle bölünen ortaklığın sermayesinin azaltılması halinde 473, 474 ve 592. maddeler ile kooperatiflerde 24.04.1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 98. maddesine dayanılarak bu Kanunun 473 ve 474. maddeleri uygulanmayacağı belirtilmiştir³⁹⁶. Gerekçede, hükmün sermaye azaltılmasına hangi şartlarda gidileceğine ve azaltmanın oranının (miktarının) ne olacağına dair bir açıklık içermediğini, çünkü bu konuda kanunla kesin ve katı kurallar konulamayacağı

---

³⁹³ Taboğlu/Çalışkan, s.570.

³⁹⁴ Çoştan, s.117; Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.76.

³⁹⁵ A.e., s.76.Çebi, s.148.

³⁹⁶ Gerekçede, Kooperatifler Kanunu m.98'e dayanılarak herhangi bir sebeple esas sermayenin azaltılması ile ilgili 473 ve 474. maddelerin uygulanmalarını sağlamak amacıyla ve sadece bu amaca özgülünmek için maddede açıkça 473 ile 474. maddelerin uygulanmayacakları belirtilmiştir”, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.463.

belirtilmiştir³⁹⁷. Ayrıca gerekçede açıklandığı üzere, alacaklıların korunması 174 ve 175. maddelerle sağlandığından, gerekli olması halinde basit azaltma usulünün uygulanacağı açıklanmıştır³⁹⁸.

Bölünme kararının alındığı genel kurulda, aynı zamanda kısmi bölünen şirket tarafından sermaye azaltımı kararının alınıp alınamayacağı konusunda farklı düzenlemeler mevcuttur. Altıncı Yönergenin 5. maddesinin birleşmeye dair Üçüncü Yönerge'nin 7. maddesine yaptığı atfla, bölünme kararının bölünme nedeni ile yapılacak esas sözleşme değişikliğini de kapsamı öngörülmüştür. Bu şekilde bölünme kararı ile sermaye azaltımı kararlarının aynı genel kurulda alınması kabul edilmiştir. Birleşme Kanununun 51. maddesinin 2. fıkrasına göre sermaye azaltımını içeren sözleşme değişikliğinin, bölünme kararının tescili anında Ticaret Siciline bildirileceğinin öngörülmüş olması sebebi ile azaltma için ayrı bir genel kurul kararına gerek yoktur³⁹⁹.

Bölünme Tebliğinin 11. maddesinde, sermaye artırımı ve azaltım kararlarının bölünme sözleşmesinin genel kurullarda onaylanmasını takiben alınacağı açıklanmıştır. Öğretide genel olarak, sermaye azaltım kararının bölünme kararı ile eş zamanlı olarak alınması gerektiği savunulmaktadır⁴⁰⁰. Çoştan bu konuda; ortaklıklar hukuku anlamında bölünme kararının bölünme sözleşmesinin onayı yanında bölünme nedeniyle yapılacak esas sözleşme değişikliklerini de kapsadığını; bir diğer ifadeyle bölünme karardan ayrı olarak sermaye azaltım kararı alınması gerekli olmamaktadır; o halde, söz konusu Tebliğin 11. maddesi ortaklıklar hukuku anlamında bölünme kararını düzenlemediği düşüncesindedir⁴⁰¹. Diğer taraftan sermaye azaltımının, bölünme ile aynı zamanda yapılmasının güçlükler yaratacağından bahisle Tebliğ düzenlemesinin uygun olduğu da ileri

---

³⁹⁷ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.463.

³⁹⁸ Doğrusöz, II-Kısmi Bölünme, s.34 , "... Ticaret Kanunumuzda sermaye azaltımına ilişkin olarak öngörülen usulün, zamana yayılı belli bir süreci gerektirmesi sebebiyle, hisselerin bölünen şirketin ortaklarına verilmesi yönteminin şimdilik uygulamada pek tercih edilmeyeceğini göstermektedir. Ancak Ticaret Kanunu Tasarısında, sermaye azaltımı usulünde çeşitli basitleştirmeler getirilerek, bu sakınca bertaraf edilmeye çalışılmıştır."

³⁹⁹ Çoştan, s.119.

⁴⁰⁰ A.e., s.119; Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.74.

⁴⁰¹ Çoştan, s.143.

sürülmektedir⁴⁰².

Bölünme Tebliğinin 2. maddesinde, sermaye azaltımı tutarı miktarı, pay sahiplerine verilecek payların değeri kadar olacaktır. Bu düzenlemede belirtilen değer kayıtlı değer mi rayiç değer mi olduğu konusu belirsizdir. Sermaye azaltımının tutarı konusunda öğretide farklı görüşler mevcuttur. Tekinalp, sermayenin azaltılacak miktarının değiş-tokuş oranına göre belirlenmesi gerektiğini ifade etmiştir⁴⁰³. Diğer bir görüş, kısmi bölünmede sermaye azaltımı tutarının kayıtlı değer esas alınarak yapılacağını ileri sürmektedir⁴⁰⁴.

3. Kısmi Bölünmede Devralan Şirket Tarafından Sermaye Artırımı Kararı Alınması

Sermaye artırımı, anonim şirkette pay sahiplerinin ortaklığa getirmeyi taahhüt ettikleri malvarlığının toplamı olarak, ortaklık anasözleşmesinde yer alan nakdi değerlerin yükseltilmesi olarak ifade edilebilir⁴⁰⁵. Kısmi bölünmede devralan şirket, devraldığı malvarlığı nedeniyle sermaye artırımı kararı verilebilmektedir. Devralan ortaklığın bölünen ortaklığın pay sahipliği haklarını elinde bulundurması, bölünen ortaklığın devralan ortaklığın pay sahipliği haklarına sahip olması veya devralan ortaklığın kendi hisse senetlerini elinde bulundurması durumlarında sermaye hiç artırılmamakta ya da nispeten düşük miktarda artırılmaktadır⁴⁰⁶. Sermaye artırımı kararı alınması zorunlu olmamakla birlikte, pay sahipleri ve alacaklılar ile diğer menfaat sahiplerinin korunması bakımından zorunlu hale gelebilmektedir⁴⁰⁷.

Bölünme Tebliğinin “Sermaye Artırılması” başlıklı 4. maddesinde, kısmi bölünme nedeniyle yapılacak sermaye artırımı düzenlenmiştir;

---

⁴⁰² Akuğur, s.132.

⁴⁰³ Tekinalp, Bölünmenin Maddi Hukuk Cephesi, s.554.

⁴⁰⁴ Akuğur, s.133; Hızır Tarakçı, **Vergi ve Sermaye Piyasası Mevzuatı İle Türk Ticaret Kanunları Açıklarından Kurumlarda Sona Erme**, İstanbul, Polaris Yayınları, 2003, s.511.

⁴⁰⁵ Erdoğan Moroğlu, **Anonim Ortaklıklarda Esas Sermaye Artırımı**, 2. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2003, s.1 vd.

⁴⁰⁶ Çoştan, s.120; Çebi ise Alman hukuku bakımından sermaye artırımı yapılmadığı halleri, sermaye artırımı yasağı başlığı altında değerlendirmektedir, Bkz.: Çebi, s.131-132.

⁴⁰⁷ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.72; Çebi, s.133.

“Devralan anonim ve limited şirket sermayesi devreden şirketin ortaklarının haklarını koruyacak miktarda artırılabacaktır. Bu sermaye artırımını devralan şirketlerin sermaye artırımını şeklinde gerçekleştirilecek olup, sermaye artırımının tescili ile birlikte ihraç edilen paylar kendiliğinden bölünen şirketin ortaklarına veya bölünen şirkete devrolunacaktır.”

Tebliğe göre, devralan şirketin sermayesi bölünen şirketin ortaklarının haklarını koruyacak miktarda artırılabacak olup sermaye artırımının tescili ile birlikte ihraç edilen paylar kendiliğinden bölünen şirketin ortaklarına veya bölünen şirkete devrolunacaktır. Ancak kendiliğinden devrin ne şekilde gerçekleşeceği açıklanmamış olup, devir işlemleri yapılmaksızın sermaye artırımının tescili ile birlikte payların kendiliğinden devrinin ne şekilde gerçekleşeceği belirsizdir⁴⁰⁸.

Anonim şirkette sermaye artırımını, TTK.’nın 391-395. maddelerinde düzenlenmiştir. Sermaye artırım usulü, sermaye artırımının iç ve dış kaynaklarla yapılmasına göre belirlenmektedir⁴⁰⁹. Dış kaynak kullanarak yapılan sermaye artırımları, yeni payların çıkarılması veya mevcut payların itibari değerlerinin artırılması yoluyla gerçekleştirilebilir. Anonim şirketlerde iç kaynaklı sermaye artırımını ise, belli nitelikteki yedek akçelerin, dağıtılmasına karar verilmemiş safi karın ve vergi kanunlarına göre oluşturulan bazı fonların, ana sözleşmede değişikliği suretiyle sermayeye eklenmesi şeklinde olmaktadır⁴¹⁰. Çoştan, bölünmedeki sermaye artırımının, yeni pay çıkarılması suretiyle dış kaynaklardan yapılan bir aynı sermaye artırımını şeklinde olacağını söylemektedir⁴¹¹.

Sermayenin artırılmasında, ortaklığa taahhüt edilen sermaye paylarının tamamen ödenmiş olması gerekmektedir (TTK. madde 391). Esas sermayenin tamamen ödenmiş olması sermaye artırımının ön şartıdır⁴¹². Malvarlığının devralınması nedeniyle bölünmede yapılacak sermaye artırımında, bu şartın uygulanıp

---

⁴⁰⁸ Çoştan, s.151.

⁴⁰⁹ Bahtiyar, s.14.

⁴¹⁰ Tekil, s.354 vd.

⁴¹¹ Çoştan, s.151.

⁴¹² Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s.732.

uygulanamayacağı belirsizdir. Konuyu birleşme açısından değerlendiren görüşler, bu şartın aranmaması sonucunda birleşmektedir⁴¹³. Esas sermayenin tamamen ödenmiş olması şartının konuluş amacı, sermayeye ihtiyacı olan anonim ortaklığın sermaye artırımına gitmeden önce pay sahiplerinde kalan katılma taahhüdü alacağını alarak sermaye ihtiyacını karşılama olanağına sahip bulunduğu düşüncesi ve ayrıca ne zaman talep edileceği ve ödenmesi belli olmayan arka arkaya taahhütler yoluyla sermaye artırımının kötüye kullanılmasının önlenmek istenmesidir⁴¹⁴. Kısmi bölünmenin amacı ise sermaye ihtiyacını karşılamak değildir. Ayrıca malvarlığı bölümlerinin değerlendirilmesi ve bölünmenin denetimi sırasında, sermayenin ödenip ödenmediği kontrol edilebilir⁴¹⁵.

İsviçre Birleşme Kanununda, 33. maddesinde bölünmede sermaye artırımını düzenlenmiştir⁴¹⁶. Söz konusu hükümde, devralan şirketin bölünen şirketin pay sahipliği haklarının korunması gerektiği takdirde sermayesini artıracığı yer almaktadır. Ayrıca İsviçre Borçlar Kanununun aynı sermaye artırımına ilişkin hükümlerinin uygulanmayacağı düzenlenmiştir. Alman Nev'i Değiştirme Kanununun 125. maddesinin atıfta bulunduğu 69/I maddesine göre, bölünmenin uygulanması için sermaye artırımına ilişkin bazı maddelerin uygulanmayacak olup kolaylaştırılmış bir sermaye artırımını getirilmiştir⁴¹⁷.

Tasarının 163. maddesinde, devralan şirketin sermayesinin, bölünen şirketin ortaklarının haklarını koruyacak miktarda artırılacağı; aynı sermaye konulmasına ilişkin hükümler uygulanmayacağı, bölünme sebebiyle, kayıtlı sermaye sisteminde müsait olmasa bile, tavan değiştirilmeden sermaye artırılacağı kabul edilmiştir⁴¹⁸.

---

⁴¹³ Yasaman, Anonim Ortaklıkların Birleşmesi, s.75; Moroğlu, Anonim Ortaklıklarda Esas Sermaye Artırımı, s.43-44.

⁴¹⁴ A.e., s.42.

⁴¹⁵ Çoştan, s.154, “Kanaatimizce, Türk Hukukunda bölünme usulünün düzenlenmesi halinde, bölünme nedeniyle yapılacak sermaye artırımlarında, Ticaret Kanununun 391. maddesinde öngörülen esas sermayenin ödenmiş olması koşulunun aranmayacağına hükme bağlanması, uygulamada ortaya çıkabilecek tartışmaların önlenmesi bakımından yerinde olacaktır.”

⁴¹⁶ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.187.

⁴¹⁷ Çebi, s.134.

⁴¹⁸ “Sermaye artırımını” başlıklı 163. madde hükmü şöyledir:

“(1) Devralan ortaklık sermayesini, devreden ortaklığın ortaklarının haklarını koruyacak miktarda artırır.

Yer verilen düzenlemelere göre, bölünmede aynı sermaye artırımına ilişkin kurallar uygulanmayacaktır. Bölünen şirkette malvarlığının devralınması karşılığında aynı sermaye artırımını yapılmakla birlikte, bölünme işlemleri aynı sermaye işlemlerini de kapsamaktadır. Böylece, bölünme işlemlerinin gereksiz tekrarlarla, hem masraf hem süre yönünden ağırlaşması engellenecektir⁴¹⁹. Tasarının gerekçesinde, aynı sermaye hükümlerinin uygulanmamasının sebebi olarak, benzer koruyucu önlemlerin bölünme sözleşmesi veya planı, bölünme raporu ve bölünmenin denetimini düzenleyen maddelerde dolayısıyla uygulanmış olmasını göstermektedir.

Tasarıda ayrıca, bölünme sebebiyle, kayıtlı sermaye sisteminde müsait olmasa bile, tavan değiştirilmeden sermaye artırılacağı belirtilmiştir. Kayıtlı sermaye sistemi, anonim ortaklıklarda anasözleşme ile belirlenmiş ve ticaret siciline tescil edilmiş azami bir miktara kadar, bazı formalitelere gerek kalmaksızın, yönetim kurulu tarafından sermayenin artırılabilmesine olanak sağlayan bir sistem olarak tanımlanabilir⁴²⁰. SerPK.'nın 12. maddesine göre, hisse senetlerini halka arz etmek için kurulan veya esas sermaye artırımını ile hisse senetlerini halka arz edecek olan anonim ortaklıklar, SPK. izin almak şartı ile kayıtlı sermaye sistemini kabul edebilirler. Kısmi bölünmede, malvarlığını devralan tarafın halka açık anonim ortaklık olması mümkündür. Bu takdirde devralınan malvarlığı değerleri nedeniyle yapılacak sermaye artırımında kayıtlı sermaye tavanının aşılması gerekliliği gündeme gelebilir. Kayıtlı sermaye sisteminde, şirket SPK.'na başvurarak bir sermaye rakamı (tavanı) tescil ettirir. SerPK.'nda yer verildiği üzere, yönetim kurulu, bu tavanı aşmamak kaydıyla, en az beş yıl içerisinde de o tavana ulaşmak kaydı ile sermaye artırımını yoluyla, tavan miktarına kadar sermayelerini yükseltebilir. Bölünme nedeniyle yapılacak sermaye artırımlarında kayıtlı sermaye tavanının aşılması mümkündür⁴²¹. Tasarı bu sonucu göz önünde bulundurarak tavan değiştirilmeden de

---

(2) *Bölünmede, aynı sermaye konulmasına ilişkin hükümler uygulanmaz. Bölünme sebebiyle, kayıtlı sermaye sisteminde müsait olmasa bile, tavan değiştirilmeden sermaye artırılabilir.*”, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.41.

⁴¹⁹ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.73.

⁴²⁰ Bahtiyar, s.34.

⁴²¹ Kayıtlı sermaye tavanının aşılması halleri, “Kayıtlı Sermaye Sistemine İlişkin Esaslar Tebliği” başlıklı Seri:IV, No:7 sayılı, 14.07.1992 tarihli ve 21284 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tebliğde düzenlenmiştir.

sermaye artırılabilirliğini kabul etmiştir. İlgili hükmün gerekçesi olarak, bölünme sürecindeki koruyucu nitelik taşımayan engellerin kaldırılması amacı açıklanmıştır.

Bölünme Tebliği'nde, sermaye azaltımı kararında olduğu üzere bölünme kararının alınmasının takiben sermaye artırımı kararı alınması kabul edilmiştir. Ancak öğretilerde genel olarak kabul edildiği üzere, sermaye azaltımı kararında olduğu gibi sermaye artırımı kararının da bölünme kararı ile eş zamanlı alınması gereklidir⁴²². Aksi halde bölünen ortaklığın pay sahipleri devralan ortaklık ya da ortaklıkların pay sahipliği haklarını kazanamazlar⁴²³.

4. Nisaplar

Kısmi bölünme kararının usulüne uygun olarak alınabilmesi için, geçerli nisapların belirlenmesi ve bu nisaplara uyulması önemlidir. Bölünme kararına ilişkin nisaplar hem ortaklıkların bölünerek yeniden yapılanma olanağını sınırlandırmamalı, hem de bölünmeye katılan ortaklıkların pay sahiplerinin haklarını koruyucu nitelikte olmalıdır⁴²⁴.

Anonim şirket genel kurulunda toplantı nisabı kurla olarak esas sermayenin 1/4'ünü temsil eden pay sahiplerinin hazır bulunmasıyla oluşur; bu nisap bulunmadığı takdirde ikinci toplantıda hazır bulunan pay sahipleri ile karar alınır (TTK. m.372). Karar nisabı ise özel nisap aranmayan hallerde mevcut oyların çoğunluğudur (TTK. m.378/1). Bölünme kararı alınması, anasözleşme değişikliğini de beraberinde getirmektedir. Bu açıdan TTK. m.388'de öngörülen özel ve ağırlaştırılmış toplantı ve karar nisapları uygulanabilecektir.

TTK. madde 388'e göre, şirketin tabiyetini değiştirmek veya pay sahiplerinin taahhütlerini artırmak hususundaki müzakereler için bütün pay sahiplerinin veya

---

⁴²² Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.73; Çoştan, s.143; Karşı görüş, Çebi, s.139, "Sermaye artırımı kararı, bölünme sözleşmesinin akdedilmesinden ve bölünme hakkındaki karardan önce ya da sonra alınabilir."

⁴²³ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.73.

⁴²⁴ Çoştan, s.98.

temsilcilerinin hazır bulunmaları şarttır. Şirketin mevzuu veya nev'inin değiştirilmesine ilişkin genel kurul toplantılarında şirket sermayesinin en az 2/3'üne sahip olan pay sahiplerinin veya temsilcilerinin hazır bulunması şarttır (TTK. madde 388/2). İlk toplantıda bu nisabın sağlanamaması durumunda yapılacak ikinci toplantıda ise esas sermayenin yarısına sahip olan pay sahiplerinin veya temsilcilerinin hazır bulunmaları gerekir. TTK. madde 388/3, aynı maddenin 1 ve 2. bentlerinde belirtilen hususlar dışındaki değişiklikler ile şirket sermayesinin artırılması veya azaltılması için yapılacak genel kurul toplantılarında şirket sermayesinin en az yarısına sahip olan pay sahiplerinin veya temsilcilerinin hazır bulunması şart kılınmıştır. İlk toplantıda bu nisap olmaması nedeniyle en geç bir ay içinde yapılacak ikinci toplantıda müzakere yapılabilmesi için şirket sermayesinin en az 1/3'üne sahip olan pay sahiplerinin ve temsilcilerinin hazır bulunması yeterlidir. TTK. m.388 gereği karar nisabı gereği, şirketin tabiyetini değiştirmek veya pay sahiplerinin taahhütlerini arttırmak hususlarındaki müzakereler için toplanan genel kurullarda bütün pay sahiplerinin veya temsilcilerinin oybirliğiyle, bunun dışındaki bentlere göre toplanan genel kurullarda ise mevcut oyların çoğunluğu (ekseriyetiyle) karar verilir.

Bölünme Tebliği'nde, kısmi bölünme ile bölünmeye ilişkin sermaye artırımı ve azaltım kararlarının, anonim şirketlerde TTK.'nun 388. maddesinin 3. ve 4. fıkralarına uygun olarak verilmesi gerektiği hükmü yer almaktadır⁴²⁵.

Yabancı hukuk sistemlerinde, birleşme ile ilgili maddelere atıf yapılarak bölünme kararına ilişkin nisaplar belirlenmiştir. Altıncı Yönerge, 5/1. maddenin birleşmeye dair Üçüncü Yönerge'nin 7. maddesi ile konuyu düzenlemiştir. Buna göre, bölünme kararı, oy hakkına sahip payların veya genel kurulda bulunan payların en az üçte iki çoğunluğu ile alınmalıdır. Genel kurulda esas sermayenin en az yarısının bulunması halinde ise, basit çoğunlukla karar alınabilir⁴²⁶.

---

⁴²⁵ Akuğur, s.126, Akuğur ise, kısmi bölünme işlemine katılan ortaklıklardan bölünen ortaklığın sermaye azaltımı kararı almayacağı; TTK'nun 388'inci maddesinin 3 ve 4'üncü fıkralarında belirtilen nisaplara aksi halde; bölünen ortaklığın ve her halükarda devralan ortaklığın, TTK'nun 388'inci maddesinin 2 ve 4'üncü fıkralarında belirtilen nisaplara (Bölünme Tebliği m.11) uygun toplanmalarının ve ekseriyetle karar almalarının gerekmekte olduğunu söylemektedir.

⁴²⁶ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.79, Helvacı, üye devletlerin en az seviyesine uyduktan sonra, bu nisabı aşacak tarzda bir düzenleme yapmasında bir mahsur bulunmadığını söylemektedir;

Diğer taraftan, eşdeğer bölünme ve eşdeğer olmayan bölünmenin farklı nisaplara tabi tutulduğu görülmektedir⁴²⁷. Bu nisaplar, anonim şirketin kısmi bölünmesi halinde konu veya anasözleşmede meydana gelecek değişiklik için öngörülen nisapla birlikte aranmalıdır⁴²⁸. Çünkü anonim şirketin kısmi bölünmesinde, malvarlığı bölümlerinin devredilmesi, şirketin konusunda veya anasözleşmesinde bir değişikliğe neden olabilir.

a. Eşdeğer Kısmi Bölünmede Nisap

Alman hukukunda, Nev'i Değişirme Kanununun 125. maddesinin atf yaptığı 65/1. maddesine göre, eşdeğer olmayan bölünmede genel kurulun bölünme kararı, genel kurulda temsil edilen esas sermayenin en az 3/4'ünü kapsayan bir çoğunlukla alınmalıdır⁴²⁹.

İsviçre hukukunda bölünme kararı için gereken nisaplar, Birleşme Kanununun 43/2. maddesinin, birleşme kararını düzenleyen 18. maddesinin 1,3,4 ve 6 fıkralarına yapılan atıfla düzenlenmiştir⁴³⁰. Birleşme Kanununun 18. maddesinin 1. fıkrası sermaye ortaklıkları açısından bölünme için geçerli nisapları göstermektedir⁴³¹. Buna göre, anonim ortaklıklar ve sermayesi paylara bölünmüş ortaklıkların taraf olduğu bir bölünmede, pay sahiplerinin çoğunluğunun bulunması şartıyla mevcut oyların üçte ikisi ile bölünme kararı alınmalıdır. Limited ortaklıkların bölünmeye taraf olması halinde, genel kurulda payların en az dörtte üçünü bulunduran ortaklar temsil

---

Çoştan, s.99, Bu konu hakkında Çoştan ise, söz konusu düzenlemenin nisaplarının alt sınırını belirlediğini, üst sınırı konusunda herhangi bir hüküm içermediğini, üye devletlerarasında mevzuat uyumunun ve önerilen karar nisaplarının uygulanabilirliğinin sağlanabilmesi amacıyla, nisapların artırılabilceği şeklinde bir hükme yer verilmediğini açıklamaktadır,

⁴²⁷ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.79; “Birleşme bakımından eşdeğer birleşme, eşdeğer olmayan birleşme ayrımı yapmak söz konusu değilse de, bu durum bölünme bakımından önemli ve gerekli bir ayrım olarak ortaya çıkmaktadır.”, Çoştan, s.99.

⁴²⁸ Konu, Tasarıda birleşme bakımından 151. maddenin 6. fıkrasında;

“Birleşme sözleşmesinde devrolunan ortaklığın işletme konusunda değişiklik öngörülmüşse, birleşme sözleşmesinin ayrıca, ortaklık sözleşmesinin değiştirilmesi için gerekli nisapla onaylanmış olması zorunludur.” şeklinde ifade edilmiştir.

⁴²⁹ Çebi, s.117.

⁴³⁰ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.81-82.

⁴³¹ A.e., s.81, “Ancak 18. maddede anılan bazı nisapların uygulama kabiliyeti olmayıp, sermaye ortaklıklarının kooperatif tarafından devralınmasına ve kolektif ortaklıklara ilişkin nisapların bölünme işleminde uygulanması söz konusu değildir.”

edilmeli ve bunların en az üçte ikisinin onayı gerekmektedir. Kooperatifler için gerekli nisap, oyların en az üçte ikisi olarak belirlenmiştir⁴³².

Birleşme Kanununun 18. maddesinin 3. fıkrası ve devamında ise özel nisaplar yer almaktadır. Buradaki nisaplar, katılan ortaklıkların bölünen veya devralan ortaklık olarak bölünmeye katılması bakımından düzenlenmiştir. Bölünme işleminde devralan tarafın sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket olması halinde, komandite (sınırsız sorumlu ortak) ortaklarının tümü yazılı şekilde onay vermelidir⁴³³. Bir anonim ortaklığın bir limited ortaklığa bölünmesi, devralan şirketin bir limited şirket olması halinde; bir ek ödeme veya kişisel edim yükümlülüğü ortaya çıkacaksa bunlara tabi olacak ortakların onayı alınmalıdır.

Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, 173. maddede karar nisapları bakımından birleşmeye dair “Bölünme Kararı” başlıklı 151. maddeye atıfta bulunmuştur⁴³⁴. Bölünme

---

⁴³² Ancak ortaklığa ek bir ödeme yükümünün, kişisel edim veya kişisel sorumluluk yükümünün eklenmesi veya çıkarılması söz konusu ise ortaklarının dörtte üçünün onayı şarttır.

⁴³³ Çoştan, s.100, “Örnekle açıklanacak olursa, anonim ortaklığın sermayesi paylara bölünmüş komandit ortaklığa simetrik bölünmesinde, tüm pay sahipleri sermayesi paylara bölünmüş komandit ortaklığın pay sahipliği haklarını kazanmakla birlikte, bölünme plan-sözleşmesine göre komandite ortak sıfatını kazanacak ortakların yazılı onay vermesi gerekmektedir.”

⁴³⁴ “Birleşme kararı” başlıklı 151. madde hükmü şöyledir:

“(1) Yönetim organı, genel kurula birleşme sözleşmesini sunar. Birleşme sözleşmesi genel kurulda;

a) anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde, esas veya çıkarılmış sermayenin çoğunluğunu temsil etmesi şartıyla, genel kurulda mevcut bulunan oyların üçte ikisiyle;

b) bir kooperatif tarafından devralınacak sermaye şirketlerinde, sermayenin çoğunluğunu temsil etmesi şartıyla, genel kurulda mevcut bulunan oyların üçte ikisiyle;

c) limited şirketlerde, sermayenin en az dörtte üçünü temsil eden paylara sahip bulunmaları şartıyla, tüm ortakların dörtte üçünün oylarıyla;

d) kooperatiflerde, verilen oyların üçte ikisinin çoğunluğuyla; ana sözleşmede ek ödeme ve başka edim yükümleri ya da sınırsız sorumluluk kabul edilmiş veya bunlar mevcut olup da genişletilmişse kooperatife kayıtlı ortakların tümünün dörtte üçünün kararıyla, onaylanmalıdır.

(2) Kollektif ve komandit şirketlerde birleşme sözleşmesinin oybirliğiyle onaylanması gerekir. Ancak, ortaklık sözleşmesinde birleşme sözleşmesinin bütün ortakların dörtte üçünün kararıyla onaylanması öngörülebilir.

(3) Bir sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketin, başka bir ortaklığı devralması halinde, bu maddenin birinci fıkrasının (a) bendindeki nisaba ek olarak, komanditelerin tamamının birleşmeyi yazılı olarak onaylamaları gereklidir.

(4) Bir limited şirket tarafından devralınan anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkette, devralma ile ek yüküm ve kişisel edim yükümleri de öngörülüyorsa veya bunlar mevcut olup da genişletiliyorsa, bütün ortakların oybirliğine gerek vardır.

(5) Birleşme sözleşmesi sadece bir ayrılma karşılığı öngörüiyorsa, devreden ortaklığın oy hakkını haiz ortaklarının yüzde doksanın onayı şarttır.

kararının, 151. maddenin birinci, üçüncü, dördüncü ve altıncı fıkralarında öngörülen nisaplara uyularak alınması kabul edilmiştir. Buna göre,

a. Anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde, esas veya çıkarılmış sermayenin çoğunluğunu temsil etmesi şartıyla, genel kurulda mevcut bulunan oyların üçte ikisiyle alınmalıdır.

b. Limited şirketlerde, sermayenin en az dörtte üçünü temsil eden paylara sahip bulunmaları şartıyla, tüm ortakların dörtte üçünün oylarıyla alınmalıdır.

c. Kooperatiflerde, verilen oyların üçte ikisinin çoğunluğuyla; ana sözleşmede ek ödeme ve başka edim yükümleri ya da sınırsız sorumluluk kabul edilmiş veya bunlar mevcut olup da genişletilmişse kooperatife kayıtlı ortakların tümünün dörtte üçünün kararıyla alınmalıdır.

d. Bir sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketin, bölünme işlemi ile başka bir ortaklığı devralması halinde, (a) bendindeki nisaba ek olarak, komanditelerin tamamının birleşmeyi yazılı olarak onaylamaları gereklidir.

e. Bir limited şirket tarafından devralınan ve bölünen anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkette, devralma ile ek yüküm ve kişisel edim yükümleri de öngörülüyorsa veya bunlar mevcut olup da genişletiliyorsa, bütün ortakların oybirliğine gerek vardır.

b. Eşdeğer Olmayan Kısmi Bölünmede Nisap

Eşdeğer olmayan bölünmede, bölünen şirketin pay sahiplerine, devralan veya yeni kurulan şirketlerde, mevcut pay oranları değiştirilerek pay tahsis edilmektedir. Bu durumda, ağırlaştırılmış nisapların uygulanması söz konusudur.

Bu bölünme türü ile ilgili olarak Altıncı Yönerge'de özel bir nisap gösterilmemiş, azınlık pay sahiplerine paylarının satın alınması talep hakkına sahip oldukları belirtilmiştir. Alman hukuku, eşdeğer olmayan bölünmede oybirliği ile karar

---

(6) Birleşme sözleşmesinde devrolunan ortaklığın işletme konusunda değişiklik öngörülmüşse, birleşme sözleşmesinin ayrıca, ortaklık sözleşmesinin değiştirilmesi için gerekli nisapla onaylanmış olması zorunludur.”, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.38.

alınmasını düzenlemiştir (Paragraf 128 UmwG.)⁴³⁵. Bu düzenleme, pay sahiplerine büyük bir baskı potansiyeli açması, ortaklıkların hareket kabiliyetini olumsuz yönde etkilemesi ve tek bir pay sahibine bile bölünmeye engelleme hakkı tanınması sebepleriyle eleştirilmektedir⁴³⁶. Bunun yanında, Nev'i Değişirme Kanununun 29. maddesinde Altıncı Yönerge'de kabul edildiği şekilde pay sahiplerine ayrılma hakkı tanınmıştır. Bölünme kararına itiraz eden pay sahiplerine bölünme sözleşmesinde paylarının satın alınmasının önerilmesi ve bu şekilde bölünme kararı için gerekli oybirliğinin sağlanabilmesi açık tutulmuştur⁴³⁷. Ayrılma hakkı vasıtası ile bu engelin aşılabileceği düşünülebilirse de, ayrılma hakkının bölünmenin özellikleri dikkate alınarak düzenlenmemiş olması nedeniyle uygulamada birtakım sorunların ortaya çıkması kaçınılmazdır⁴³⁸.

Birleşme Kanununun 43/3. maddesine göre eşdeğer olmayan bölünmede, bölünen şirketin oy hakkına sahip ortaklıklarının yüzde doksanının bölünmeyi onaylaması gerekmektedir⁴³⁹. Ancak bu düzenleme de azınlık pay sahiplerinin korumadığı gerekçesiyle eleştirilmektedir. Birleşme Kanununda Altıncı Yönergede olduğu gibi bir ayrılma hakkı tanınmaması ve 105. maddede tanınan denkleştirme tutarı hakkının azınlık pay sahiplerini ayrıca korunmaması eleştirilen başlıca hususlardır⁴⁴⁰.

Tasarının 173. maddesinin 3. fıkrasında ise bölünen şirketin oy hakkına sahip ortakların en az yüzde doksaniyle bölünme kararının alınacağını öngörülmüştür⁴⁴¹.

---

⁴³⁵ Çebi, s.118; Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.85.

⁴³⁶ Çebi, s.118; Çoştan, s.102.

⁴³⁷ A.e., s.102-103.

⁴³⁸ A.e., s.102.

⁴³⁹ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.85, "Bölünmenin düzenlenmesine dair kanun öntasarısında Alman Hukukuna benzer bir çözüm yolu seçilmişse de, bu konuda Alman hukukundakine benzer şekildeki eleştiriler sonuç vermiş ve oybirliği koşulu kabul edilmemiştir."

⁴⁴⁰ A.e., s.85-86; Çoştan, s.102.

⁴⁴¹ Tasarının ilgili gerekçesi, "*Oranın korunmadığı bölünmede, bölünme kararının verileceği ana kadar ortaklar arasında varolan katılma payları düzeni (oranı) bozulacak ve eşitsizliğe dayalı yeni bir düzen gelecektir. Yeni düzenin kimin yararına, kimin zararına olduğu somut olay gerçeğine bağlıdır. Kanun, yüksek bir nisap öngörerek, ortakların en az yüzde doksanının sahip oldukları oylarla kabul etmedikleri bir düzenin geçerli olmasını istememiştir.*" şeklindedir, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.466.

5. Bölünme Kararının Şekli

Bölünme kararını özel şekil şartına tabi tutulması konusunda hukuk sistemleri farklı düzenlemeler içermektedir. Birleşme Kanununda 44. madde düzenlemesi gereği, bölünme sözleşmesinin resmi şekilde düzenleneceği öngörülmüştür. Nev'i Değişirme Kanununda 125. maddesinin atıfta bulunduğu 13/3. maddeye göre, bölünme kararı noter tarafından onaylanmalıdır⁴⁴². Türk Ticaret Kanunu Tasarısında ise bölünme kararının alınmasına ilişkin bir şekil şartı getirilmemiştir. Bunun nedeni ise Tasarının birleşme kararına yönelik gerekçesinde, resmi şeklin İsviçre'de sermaye şirketlerini ilgilendiren önemli kararlarda aranan yaygın bir şekil olduğu, Türkiye'de şirketler hukukunda böyle ağır bir şekil şartına yer verilmediğini ve bu sebeple kaynak Kanunun 44. maddesinin Tasarıya alınmadığı şeklinde açıklanmıştır.

H. Kısmi Bölünmenin Ticaret Siciline Tescili ve İlanı

1. Tescil

Kısmi bölünmenin hukuki geçerlilik kazanması ve sonuç doğurması bölünmenin ticaret siciline tescille tescili ile mümkündür. Bölünme kararının bölünmeye katılan şirketlerin genel kurullarınca onaylanması üzerine, yönetim organı bölünmenin tescilini talep eder. Bölünme sözleşmesinin bölünmeye katılan şirketlerin genel kurullarında onaylanması, bölünmeyi hukuken gerçekleştirmez. Bölünme tescil ile hukuken geçerli hale gelir⁴⁴³.

Bölünme Tebliği'nin 13. maddesinde, bölünmenin ticaret siciline tescille geçerlilik kazanacağı kabul edilmiştir. Tebliğde, bölünmeye ilişkin olarak ticaret siciline yapılacak bildirim içeriği düzenlenmemiştir. Tebliğe göre, kısmi bölünme sebebiyle devreden şirketin sermayesinin azaltılmasına ve devralan şirketin sermaye artırımına ilişkin esas sözleşme değişikliği de tescil ettirilmelidir. Kısmi bölünen

⁴⁴² Çebi, s.122.

⁴⁴³ A.e., s.178, "Yeni kurulan ortaklıklar ancak tescille oluşur. Tescilden önce yani, statünün şekle uygun olarak tespiti ve tescil arasındaki devrede bir ön ortaklık (Vorgesellschaft) mevcuttur."

anonim şirketin bölünme kararının tescili kurucu niteliktedir. Bölünmenin devralan ortaklıkların ticaret siciline tescili açıklayıcıdır. Diğer taraftan, yeni kuruluş yolu ile kısmi bölünmede, yeni şirketin tescili ile bölünen şirketin bölünme işleminin tescilinin eş zamanlı olması gerektiği kabul edilmektedir⁴⁴⁴.

Söz konusu tescil ile bölünen şirketin ortakları, “uno actu” ve “ipso iure” devralan şirketin ortakları olur ve ayrıca bir devir işlemine gerek yoktur. Nitekim Tebliğde, tescil anında aynı sermaye olarak konulan mal varlıklarına ilişkin aktifi ve pasifi düzenleyici hesapların devralan şirkete geçeceği belirtilmiştir.

Alman hukukunda, bölünen şirketin bölünme kararını ticaret siciline tescil ettirmesi ile bölünmenin geçerli olacağı kabul edilmiştir (Paragraf 130 UmwG.). Nev’i Değişirme Kanununa göre devralma ve yani kuruluş yolu ile bölünmede, bölünme ile ilgili tesciller sıralanmıştır. Devralma yolu ile bölünmede devreden ve devralan şirketlerin sermaye artırımı veya sermaye azaltımı kararlarından sonra, devralan şirket ve en son bölünen şirket ticaret siciline bölünme tescil ettirilecektir⁴⁴⁵. Yeni kuruluş yoluyla bölünmede ise ilk önce yeni kurulan şirketin ticaret siciline tescili gerekmekte olup, bu tescilden sonra bölünen şirketin ticaret sicilinde bölünme tescil edilecektir (Paragraf 137 fıkra 1 UmwG.)⁴⁴⁶. Yönetim organları ticaret siciline tescil talebini bildirirken, bölünme sözleşmesinin bir nüshasını veya resmen tasdik edilmiş suretini, tüm katılan ortaklıkların bölünme kararlarının tutanağını, bölünme raporunu, denetim raporunu ya da feragat beyannamelerini, resmi izin halinde izin belgesi, bölünen şirketin nihai bilançosu eklemek zorundadır⁴⁴⁷. Ayrıca bildirimde, bölünme kararının muteberliğine karşı herhangi bir davanın açılmadığını veya süresinde açılmadığını ya da böyle bir davanın kesin olarak reddedildiğini yahut geri alındığını beyan etmelidir (Paragraf 16 fıkra 2 UmwG.)⁴⁴⁸. Sicilin bağlı bulunduğu mahkeme

---

⁴⁴⁴ Taboğlu/Çalışkan, s.572, “Bu ilke gözetilmeksizin gerçekleştirilen tesciller bakımından bölünme işlemi önce tescil edilirse, bölünen malvarlığı yeni şirket tescil edilinceye kadar sahihsiz kalmakta yeni şirketin tescilinin önce yapılması durumunda ise, bölünme işlemi tamamlanmadığından ve dolayısıyla malvarlığı yeni şirkete devredilemeyeceğinden aynı sermaye karşılıksız kalmaktadır.”

⁴⁴⁵ Çebi, s.174.

⁴⁴⁶ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.85.

⁴⁴⁷ Çebi, s.163.

⁴⁴⁸ A.e., s.165.

tescilin içeriğini kontrol etmekle yükümlüdür⁴⁴⁹.

İsviçre hukukunda, bölünmeye katılan her şirketin yönetim organları ticaret siciline tescil için başvurmak zorundadır(Art. 51 Lfus.)⁴⁵⁰. Ayrıca, kısmi bölünmede sermaye azaltılması kararı alınmışsa bu kararın da bölünmenin tescili ile birlikte sicile tescil edileceği öngörülmektedir. Tescilin içeriği ve sicile yapılacak bildirim konusunda Birleşme Kanununda bir hüküm bulunmamasıyla birlikte, 102. maddede sicile tescile ilişkin ayrıntıların yönetmelikle düzenlenmesi kabul edilmiştir⁴⁵¹.

Birleşme Kanununda ayrıca bölünmeden kaynaklanan ve tapu siciline bildirilmesi gereken tüm değişikliklerin, devralan şirket tarafından bölünmenin tescilinden itibaren üç ay içerisinde tapu siciline bildirmesi zorunludur (Art. 104 Lfus.). Ayrıca Birleşme Kanununun 104. maddesinin 2. fıkrasının b bendinde, kısmi bölünmede üç aylık sürenin söz konusu olmadığı, bildirim derhal tapu siciline yapılması zorunlu kılınmıştır⁴⁵².

Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın 179. maddesinde bölünme onaylanınca, yönetim organının bölünmenin tescilini talep edeceği, kısmi bölünme halinde bölünen şirketin sermaye azaltılması gerekiyorsa buna ilişkin esas sözleşme değişikliğinin de tescil ettirileceği kabul edilmiştir⁴⁵³. Aynı maddeye göre tescil ile tescil anında envantere yer alan bütün aktifler ve pasifler devralan ortaklıklara geçmekte, böylece bölünen şirketin pay sahipleri devralan şirketin pay sahipleri olmaktadır⁴⁵⁴.

---

⁴⁴⁹ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.88.

⁴⁵⁰ A.e., s.89, "İsviçre hukukunda ticaret siciline tescil, Alman hukukuna göre daha basit düzenlenmiştir."

⁴⁵¹ Çoştan, s.104.

⁴⁵² Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.91; Çoştan, s.105.

⁴⁵³ "Ticaret siciline tescil ve geçerlilik" başlıklı 179. madde hükmü şöyledir:

(1) Bölünme onaylanınca, yönetim organı bölünmenin tescilini talep eder.

(2) Kısmî bölünme sebebiyle devreden ortaklığın sermayesinin azaltılması gerekiyorsa buna ilişkin esas sözleşme değişikliği de tescil ettirilir.

(3) Tam bölünme halinde devreden ortaklık ticaret siciline tescil ile birlikte infisâh eder.

(4) Bölünme ticaret siciline tescille geçerlilik kazanır. Tescil ile tescil anında envantere yer alan bütün aktifler ve pasifler devralan ortaklıklara geçer.", Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.45.

⁴⁵⁴ Helvacı, Türk hukukunda, Alman hukukundan ilham alarak bölünen ortaklığın bölünme kararına bağlanılmasının zorunlu olduğu sonucu tercih edilmelisi gerektiğini, çünkü asıl işlemin bu ortaklığın malvarlığının devri sonucunda başlayacağını, bölünen ortaklığın malvarlığının devri ile bu ortaklığın

2. İlan

Kısmi bölünme kararının ilanı, hem üçüncü kişilerin korunması hem de ortaklıklar arasındaki iş ilişkilerinin uygulanması yönünden önem taşımaktadır. Alman Nev'i Değişirme Kanunda tescilin ilanı özel olarak düzenlenmiş olup, katılan her şirketin merkezinin bulunduğu mahkeme, tescili, res'sen ticaret sicili gazetesi ve en az başka bir gazeteyle tüm içeriği uyarınca ilan etmek zorundadır⁴⁵⁵. Birleşme Kanununda tescilin ilanına ilişkin özel olarak bir düzenleme yapılmamıştır. Bu nedenle tescilin ilanında genel kuralların uygulama alanı bulacağı kabul edilmektedir⁴⁵⁶. Bölünme Tebliği ve Tasarıda da ilan konusu özel bir hükme bağlanmamış olup, ilana yönelik genel düzenlemelerin uygulanması gerekmektedir. Buna göre bölünme kararının ticaret siciline tescili, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan olunacaktır⁴⁵⁷. BK. m.179'un uygulanması halinde ise söz konusu ilanın Ticaret Sicil Gazetesi ile yapılması zorunlu olmayıp, herhangi bir gazete ilanı da yeterli kabul edilmektedir. Ayrıca, kısmi bölünmede BK. m.179 hükmünün kıyasen uygulanması halinde devrin alacaklılara mektup, sirküler vs. gönderme ile de ihbar edilmesi gerekmektedir. Böylece alacaklıların kısmi bölünme işleminden haberdar olması sağlanır.

---

pay sahipleri veya ortakları malvarlığını devralan ortaklığın pay sahipleri veya ortakları haline dönüşeceğini ifade etmektedir, Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.93.

⁴⁵⁵ Çebi, s.175.

⁴⁵⁶ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.92.

⁴⁵⁷ Tasarıda birleşmeye ilişkin 154. maddede, birleşme kararının, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan olunacağı kabul edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KİSMİ BÖLÜNMENİN SONUÇLARI

Kısmi bölünmenin ticaret siciline tescili ile bölünme sözleşmesi veya planı hukuki geçerlilik kazanır. Bu nedenle, bölünme ile hukuken birtakım sonuçlar meydana gelir. Bölünmenin sonuçları bölünmeye katılan şirketleri ve pay sahiplerini, alacaklıları, çalışanları ve diğer hak sahiplerini etkilemektedir.

Kısmi bölünmede bölünmenin en önemli sonucu, malvarlığı bölümlerinin kendiliğinden hiçbir işleme gerek kalmaksızın devralan şirkete geçmesidir. Tam bölünmede ise bu geçiş malvarlığının tamamı için söz konusu olup, bölünen şirketin tasfiyesiz sona ermesi tam bölünmenin önemli bir sonucunu oluşturmaktadır.

Altıncı Yönerge'de bölünmenin hukuki sonuçlarına yer verilmiştir. Yönerge'nin 17. maddenin 1. fıkrası, bölünen şirketin aktif ve pasif malvarlığının, bölünme planına uygun ve üçüncü şahıslara ileri sürülebilir şekilde devralan şirkete intikal edeceğini, bölünen şirketin pay sahiplerinin devralan şirkette pay sahibi olacağını ve tam bölünmede bölünen şirketin sona ereceğini düzenlemiştir⁴⁵⁸.

Alman hukukunda, Nev'i Değişirme Kanununun 137. maddesinde Altıncı Yönerge çerçevesinde bölünmenin sonuçları düzenlenirken, İsviçre Birleşme Kanununda 51. maddede bölünmenin sonuçlarına yer verilmiştir⁴⁵⁹.

---

⁴⁵⁸ Çoştan, s.106-107, "Bölünme ile meydana gelebilecek sonuçlar açıklananlarla sınırlı değildir. Yukarıda da ifade edildiği gibi, Altıncı Yönergenin bölünme kararını düzenleyen 5. maddesinin 1. fıkrasında, bölünme kararına ilişkin konularda Üçüncü Yönerge'nin 7. maddesine atıf yapılmıştır. Üçüncü Yönergenin 7. maddesinin 3. fıkrasına göre ise, bölünme kararı hem bölünme planının onayını, hem de bölünme için bölünen ve devralan ortaklıklar tarafından yapılması gereken esas sözleşme değişikliklerini içermektedir. Bu sebeple bölünme kararı, kısmi bölünmede bölünen ortaklığın sermayesinin azaltılmasının gerekli olması halinde sermayenin azaltılması kararını ve devralma yoluyla bölünmede devralan ortaklığın sermayesinin artırılmasının gerekli olması halinde sermayenin artırılması kararını da kapsamaktadır. Sermayenin artırılması ve sermayenin azaltılması bölünmenin dolaylı sonuçları olarak ortaya çıkabilmektedir."

⁴⁵⁹ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.98; Çoştan, s.107.

Bölünmenin doğuracağı hukuki sonuçlar, özellikle malvarlığının devredilmesi bakımından önem kazanmaktadır. Ayrıca bölünen şirket ortaklarına devralan şirket hisselerinin tahsis edilmesi, çeşitli hak sahiplerinin korunması ve de kısmi bölünme ile gerçekleşecek sermaye artırım ve sermaye azaltım kararları da kısmi bölünmenin önemli sonuçları arasında yer almaktadır.

I. MALVARLIĞI BÖLÜMLERİNİN DEVRİNE BAĞLI SONUÇLAR

Daha önce de belirttiğimiz üzere, kısmi bölünmenin en önemli hukuki sonucu malvarlığı bölümlerinin devralan şirket veya şirketlere intikalidir. Bölünme sözleşmesinde veya planında yer verilen aktif ve pasif malvarlığı bölümleri, bölünme ile birlikte hiçbir işleme gerek kalmaksızın devredilmektedir. Bölünen şirketin aktif ve pasif malvarlığının ne şekilde devredileceği veya sadece aktif veya pasif bölümlerin devredilmesinin mümkün olup olmayacağı konuları bölünme işlemi için önem arz etmektedir.

Malvarlığı, bir hukuk sujesinin sahip bulunduğu iktisadi gücün tamamı veya aktif ve pasiflerle birlikte bir bütün olarak ifade edilebilir⁴⁶⁰. Kavram olarak malvarlığı, bir kişinin hukuki bütünlük oluşturmak üzere sahip ve yükümlü tutacağı, para ile ölçülen hak ve borçlarının tamamı olarak da tanımlanabilir⁴⁶¹. Malvarlıksal yönüyle ticari işletme ya da işletme malvarlığı, bir haklar ve borçlar toplamıdır; o da aktif ve pasif kalemlerden oluşur⁴⁶². Birbirine hem hukuki hem de ekonomik bakımdan birbirine bağlı aktif ve pasif malvarlığı değerlerinin birlikte devredilmesini öngören “işletme

---

⁴⁶⁰ Acemoğlu, s.9 vd.; Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.99, “Malvarlığı dendiğinde, içinde hangi oranda olursa olsun aktif ve pasif öğelerin birlikte bulunabildiği bir bütünlük anlaşılmalıdır. Dikkat edilirse malvarlığının sadece aktiflerden veya sadece pasiflerden oluşması da mümkündür, ancak bu durumda dahi malvarlığından bahsedildiğinde içinde aktif veya pasif öğeyi aynı anda bulundurma olanağının varlığından söz edilmektedir.”

⁴⁶¹ Ejder Yılmaz, **Hukuk Sözlüğü**, Genişletilmiş 4.bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 1992, s.559; Türk, Ticaret Ortaklıklarının Birleşmesi, s.62, “İsviçre ve Türk hukuklarında yaygın bir tanıma göre, “malvarlığı”,bir hukuk öznesinin, yani bir gerçek veya tüzel kişinin parayla ölçülebilir hal ve borçlarının toplamıdır”.

⁴⁶² A.e., s. 69.

bütünlüğü”⁴⁶³ prensibinin uygulanıp uygulanmayacağı konusunda hukuki metinlerde bir açıklamaya yer verilmediği görülmektedir.

İsviçre Birleşme Kanununun 37. maddesinin b bendinde, işletme bölümlerinin tahsisinde olduğu gibi aktif ve pasif malvarlığını oluşturan unsurların listesinin bölünme sözleşmesi veya planında yer alacağını kabul edilmiş, ancak söz konusu aktif ve pasiflerin bir bütün oluşturması hususuna açıkça yer verilmemiştir. Altıncı Yönerge ve Ticaret Kanunu Tasarısı’nda da bu konuda bir açıklama yapılmayarak aktif ve pasiflerin devralan şirkete intikalinden söz edilmiştir.

Konu Bölünme Tebliği’nde şu şekilde ele alınmıştır;

“Kısmi bölünme işlemi, bir üretim tesisi veya işletmenin parça parça elden çıkarılarak şirketin üretim ve hizmet ifası faaliyetinden alıkonulması sonucunu doğurmamalıdır. Bu nedenledir ki, Kurumlar Vergisi Kanununun 38 inci maddesinin birinci fıkrasının 2 numaralı bendinde, üretim tesisleri ve hizmet işletmelerinin aynı sermaye olarak konulmasında, bu faaliyetlerin ifası için gerekli olan unsurların da, bir bütünlük içinde dikkate alınması öngörülmek suretiyle işletme bütünlüğünün korunması esas alınmıştır.”

Bölünme Tebliği’nde 5422 sayılı KVK.’na uygun olarak kısmi bölünmeye konu kıymetler; gayrimenkuller ve iştirak hisseleri ile üretim tesisleri, hizmet işletmeleri ve bu tesis ve işletmelere bağlı gayri maddi haklar, hammadde, yarı mamul ve mamul mallar olarak gösterilmiştir. Ancak 5520 sayılı KVK. ile kısmi bölünmeye konu kıymetler; taşınmazlar, iştirak hisseleri (iki tam yıl aktifte yer almış olmak şartıyla), üretim işletmeleri, hizmet işletmeleri olarak belirlenmiştir. 5422 sayılı KVK.’nun yürürlükte olduğu sürede öğretilen, kısmi bölünmede işletme bütünlüğü

---

⁴⁶³ Tekinalp, Ticaret Hukuku Yönünden Şirketlerin Bölünmesi, Hisse Değişimi ve 4684 Sayılı Kanun’un İşlerliği, s.40; Akuğur, s.74; Doğrusöz, I-Tam Bölünme, s.45; Doğrusöz, II-Kısmi Bölünme, s.39; Aykut Bakırcı, “Kısmi Bölünme”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S.259, Mart 2003, s.145-155; Yılmaz Özbacı, “Birleşme, Bölünme ve Hisse Değişimi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S.241, Eylül 2001, s.104.

şartının gerekli olup olmadığı hususu tartışmalı idi⁴⁶⁴. Bir görüş gayrimenkul ve iştirak hisseleri müstakilen aynı sermaye olarak bir sermaye şirketine devredilebileceği, ancak, gayrimaddi haklar, hammadde, yarı mamul ve mamul mallar ilgili oldukları üretim tesisleri veya hizmet işletmelerine bağlı olarak devredilebileceği, zira bu kıymetlerin, bağlı oldukları tesis veya işletmelerden bağımsız olarak bölünmeye konu edilmeleri mümkün olmadığını da ileri sürmüştür⁴⁶⁵. Örneğin Özbacı, madde metnindeki lafzi ifadenin, bütünlüğün sadece gayrimaddi haklar, hammadde, yarı mamul ve mamul mallar itibariyle aranacağını; gayrimenkul ve iştirak hisselerinin müstakilen değerlendirileceğini gösterir nitelikte olduğunu söylemiştir⁴⁶⁶. Başka bir görüş ise, gayri maddi haklar, hammadde, yarı mamul ve mamul malların, üretim tesisleri ve hizmet işletmelerinden ayrı olarak kısmi bölünmeye konu olabileceği şeklinde bir yorum getirmekle birlikte, işletmelerin stoklarını veya gayrimaddi haklarını kısmi bölünme çerçevesinde bağımsız olarak devretmelerinin satış işlemi ile arasında pek farklılık olmadığını ifade etmiştir⁴⁶⁷.

Ancak yeni Kurumlar Vergisi Kanunu ile üretim tesisleri ve hizmet işletmelerine bağlı gayri maddi haklar, hammadde, yarı mamul ve mamul mallar kısmi bölünmeye konu kıymetler arasında ayrıca sayılmamıştır. Bu kapsamda üretim işletmesine ait bütün hammadde, yarı mamul ve mamul stokları ile bu işletmeye ait demirbaşların da

---

⁴⁶⁴ Tam bölünmede ise devredilen malvarlığı bölümlerinin işletme bütünlüğü unsurunu oluşturması gerektiği, öğretilerde genel kabul gören bir durumdur; Bakınız, Akuşur, s.74; Doğrusöz, I- Tam Bölünme; Özbacı, Birleşme, Bölünme ve Hisse Değişimi, s.104; Aykut Bakırcı, “Tam Bölünme”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S.257, Şubat 2003, s.96-107.

⁴⁶⁵ Özpehriz, s.y; Sezgi, Bölünme, Birleşme ve Hisse Devri İşlemlerinde Yapılan Son Düzenlemeler, s.91.

⁴⁶⁶ Özbacı, Birleşme, Bölünme ve Hisse Değişimi, s.108; “Bununla beraber tam bölünmede olduğu gibi kısmi bölünmeyi ifade eden aynı sermaye teşkilinin dar ve teknik anlamdaki işletme bütünlüğü içerisinde değerlendirilmesi açısından uyumsuzluklar çıkması kaçınılmazdır. Açıklık için zamana ihtiyaç bulunmaktadır.”

⁴⁶⁷ Bakırcı, Kısmi Bölünme, s.147; “Gayrimaddi haklar, hammadde, yarı mamul ve mamul malların bağlı bulunduğu tesis ve işletmelerden ayrı olarak devrinin uzmanlaşmayı artırması zordur. Ancak, tek bir tesis veya işletmenin çatısı altında birden fazla ürün imal edebilen işletmelerin bazı ürün veya ürünlere odaklaşmak istemeleri halinde, tesis veya işletmeyi elden çıkarmadan uzmanlaşmaları mümkündür. Mesela bir ilaç firması aynı makine(ler)yle farklı ilaçlar üretebilmesine karşın, bazı ilaçları üretmekten vazgeçmesi ile uzmanlaşmaya gidebilecek ve bunun için tesisatı elden çıkarmadan gayrimaddi hak, hammadde, yarı mamul ve mamul malları elden çıkarması yeterli olabilecektir. Aslında bu şekilde kısmi bölünmenin olabileceğini kabul etmek, kurumların elden çıkardıkları gayrimaddi hak, hammadde, yarı mamul ve mamullerini, kısmi bölünme çerçevesinde devredip uzmanlaştıklarını iddia ederek bu müesseseden yararlanmak istemelerine kadar gidebilir.”

devredilmesi gerekecektir. Bu itibarla, 5422 sayılı KVK. döneminde tartışmalı durum ortadan kalkmış olup, işletme bütünlüğü çerçevesinde bölünme sözleşmesi veya planında yer alan malvarlığı bölümleri devralan şirkete devredilecektir⁴⁶⁸.

Kısmi bölünmede aktiflerin pasiflerle birlikte devredilmesinin gerekli olup olmayacağı hususu tartışmalıdır. Bir görüş, kısmi bölünme esas olarak bir aynı sermaye işlemi olduğundan, sadece aktiflerin bölünmeye konu edilebileceğini ileri sürmüştür⁴⁶⁹. Doğrusöz 5422 sayılı KVK. çerçevesinde; *“Birbirine bağlı aktif ve pasiflerin aynı devralan şirket içerisinde yer alması zorunludur. Aktif veya pasifi dengeleyici hesapların da ilgili olduğu aktif veya pasif hesapla birlikte devrolunması gerekmektedir. ... Alacak ve borçların dağıtımında, savunduğumuz anlayış çerçevesinde, işletme bütünlüğü kavramının esas alınması, alacak ve borcun ait olduğu bütünlüğe dahil edilmesi gerekir.”* şeklinde görüş belirtirken, kanunda *“üretim tesisleri, hizmet işletmeleri ile bu tesis ve işletmelere bağlı gayrimaddi haklar, hammadde, yarı mamul ve mamul malların mukayyet değerleri üzerinden”* aynı sermaye konularak bölünmeden de bahsedildiği için, söz konusu tesis ve işletmelere ait borçların, zararların bölünme işlemi ile devredilemeyeceğini kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir⁴⁷⁰.

Öğretide görüş farklılıkları bulunmakla birlikte, Bölünme Tebliği'nin 1. maddesindeki işletme bütünlüğünün korunması esası nedeniyle, kısmi bölünme ile devredilen aktif ve pasif malvarlığı bölümlerinin bütünleşmiş olması gerekmektedir⁴⁷¹. Nitekim Bölünme Tebliği'nin 13. maddesinde, tescil anında aynı

---

⁴⁶⁸ Diğer taraftan, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda kısmi bölünme kapsamına giren varlıklar konusunda bir sınırlama yapılmamıştır. Ticaret ve vergi düzenlemeleri arasındaki bu farklı yaklaşımın uygulamada sorunlara yol açması mümkündür.

⁴⁶⁹ Taş, s.60.

⁴⁷⁰ Doğrusöz, II-Kısmi Bölünme, s.39, *“Ancak bu defa da, alacaklıların haklarının nasıl korunacağı sorunu, Ticaret Kanunu Tasarısı'ndaki düzenlemeler yürürlüğe girinceye zorunlu olarak askıda kalacaktır. Zira kötü niyetli kurumlar, kısmi bölünme ile malvarlıklarını bir başka şirkete aynı sermaye şeklinde koyarak, borçları malvarlıksız kalan bölünen şirkete muhafaza etmek suretiyle alacaklıların haklarını zarara uğratabileceklerdir.”*; Sezgi, Şirket Yeniden Yapılanmaları İle İlgili Düzenlemelerin Tartışmalı Olabilecek Bazı Yönleri, s.y., *“Kısmi bölünmede zarar naklinin söz konusu olmayacağı tabiidir.”*

⁴⁷¹ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.100; Çoştan, s.112, *“Mesela hazır giyim adı altında gömlek ve çorap üretimi yapan bir anonim ortaklığın çorap üretiminde uzmanlaşmak amacıyla bölünmesinde, gömlek üretimi ilgili ortaklığın malvarlığında yer alan aktif ve pasiflerin bir bütün*

sermaye olarak konulan mal varlıklarına ilişkin aktifi ve pasifi düzenleyici hesapların devralan şirkete geçeceği belirtilmiştir⁴⁷². Malvarlığı bölümlerinin devrinde BK. madde 179 uygulanması halinde de aktif ve pasiflerin birlikte devri zorunlu olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle kısmi bölünmede sadece aktiflerin devri değil aktiflere bağlı pasiflerin birlikte devri de gerekmektedir⁴⁷³. Sadece aktiflerin kısmi bölünmeye konu yapılması, bölünme ile güdülen amaca da hizmet etmeyecektir⁴⁷⁴.

A. Külli Halefiyet İlkesi

Bir malvarlığını meydana getiren hak, alacak veya borçların bir başkasına intikali külli halefiyet veya cüzi halefiyet yolları ile mümkündür⁴⁷⁵. Cüzi halefiyet yolu ile hak, alacak veya borçların her biri kendine özel yöntemlerle başka bir hukuk öznesine geçirilmektedir. Külli halefiyette ise, bu hak, alacak veya borçlar tek tek ve ayrı işlemlere gerek kalmaksızın tek bir işlemle başka bir hukuk öznesine geçirilmektedir⁴⁷⁶. Bununla birlikte hak ve borçların bir hukuk öznesinden başka bir hukuk öznesine geçirilmesinde izlenen doğal yol külli halefiyet değil cüzi halefiyettir; yani cüzi halefiyet kural, külli halefiyet istisnadır⁴⁷⁷. Diğer taraftan cüzi halefiyete

---

olarak devri gerekmektedir. Bu kapsamda; gömlek üretiminin yapıldığı fabrikalar, üretimde kullanılan makineler, gömlek üretimi ile ilgili olarak akdedilen ham madde sözleşmesinden doğan alacak ve borçlar, söz konusu faaliyete ilişkin marka ve ihtira beratları gibi değerler devredilmelidir. Malvarlığında aktif ve pasiflerin doğumuna neden olan sözleşmelerin ifasının kişisel bir edimi zorunlu kılmadığı hallerde, bu sözleşmeden doğan alacak ve borçların malvarlığı bölümleri içerisinde takliki edilerek devredilmesi, adı geçen mevzuat hükümlerindeki “aktif ve pasiflerin bütün olarak devredileceği” yönündeki hükme uygun olacaktır”; Akuğur, s.116.

⁴⁷² 5520 sayılı KVK.'nda üretim veya hizmet işletmelerinin devrinde, işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli aktif ve pasif kalemlerin tümünün devredilmesi zorunlu olacağı kabul edilmiştir.

⁴⁷³ Şeker, Kısmi Bölünmede Doğrular Ve Yanlılar-I, s.y., “Üretim ve hizmet işletmelerinin bölünme yoluyla devrinde işletme bütünlüğünün korunması esastır. Bu durumda söz konusu faaliyetin devamı için gerekli aktif ve pasif kalemlerin tümünün bölen şirkete devri zorunludur”.

⁴⁷⁴ Akuğur, s.116, “Anonim ortaklıklar ister kısmi olarak isterse bütün malvarlıklarını tasfiyesiz infisah ederek tamamıyla iki veya daha fazla ortaklığa devrederek bölünsünler, bu malvarlığı kıymetlerine ilişkin devirler bir küldür. Bizce de, nasıl tam bölünme müessesinde aktif ve pasif malvarlığı unsurları, bir bütün halinde devralan ortaklıklara intikal ettiriliyorsa kısmi bölünme müessesinde, bilanço aktiflerinin münferit devrinin aksine bu aktiflerin bağlı olduğu pasiflerle birlikte devri gereklidir”.

⁴⁷⁵ Oğuzman/Barlas, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s.153.

⁴⁷⁶ A.e., s.154; “Külli halefiyetin en önemli ve tipik örneği, ölen bir şahsın bıraktığı malvarlığının (terekesinin) tüm aktif ve pasifleriyle mirasçılara geçmesidir.”

⁴⁷⁷ Türk, Ticaret Ortaklıklarının Birleşmesi, s.152.

nazaran külli halefiyet, devir işleminin basit, hızlı ve az bir maliyetle yapılmasını sağlar⁴⁷⁸.

Bir malvarlığı veya işletmenin ekonomik ve hukuki bir bütünlük içinde el değiştirmesinde cüzi halefiyetin uygulanması, bölünme işlemini güçleştirici, zaman alıcı ve bölünmeden beklenen yararı azaltıcı olabilir. Bu sakıncalar, tek bir işlemle geçişe olanak veren külli halefiyet ilkesi ile giderilebilir. Bölünmede külli halefiyet ilkesi, iktisadi hayatta faaliyet gösteren işletmelerin ve malvarlıklarının ekonomik bütünlüğünü korumaya ve de hukuki bütünlük içinde el değiştirmesine imkan tanımaktadır. Bölünme ile bölünen şirketin malvarlığı değerleri külli halefiyet ilkesi uyarınca aktif ve pasifleriyle ekonomik ve hukuki bir bütün olarak devralan şirketlere tek bir işlemle geçer.

İstisnai bir devir yolu olan külli halefiyet, ancak kanunen öngörülen hallerde uygulanmaktadır⁴⁷⁹. Örneğin, Türk hukukunda ticaret ortaklıklarının birleşmesinde, TTK'nun 151'nci maddesinde "... *bütün hak ve borçları, kalan veya kurulan şirkete intikal eder.*" ifadesi ile devreden veya yeni kuruluşa iştirak eden ortaklıklara ait bütün hak ve borçların, devralan veya yeni kurulan ortaklığa intikal edeceği hükme bağlanmak suretiyle külli halefiyet ilkesi benimsenmiştir⁴⁸⁰. Bölünmede külli halefiyet ilkesinin uygulanması için hukuki düzenlemelerde buna yer verilmesi gerekmektedir. İsviçre ve Alman hukukunda, bölünmenin hukuken geçerlilik kazanmasıyla, yani bölünmenin ticaret siciline tescili ile bölünme sözleşmesinde veya planında gösterilen aktif ve pasif malvarlığının kendiliğinden devralan ortaklıklara intikal edeceği kabul edilmiştir.

---

⁴⁷⁸ A.e., s.152, "Cüzi halefiyet ilkesi, bir veya birkaç hak veya borcun başka bir hukuk öznesine geçirilmesi en elverişli, hatta doğal yol olmakla birlikte; bir hukuk öznesine ait hak veya borçların topluca devrinde önemli pratik güçlükler yaratır, özellikler bir malvarlığı veya işletmenin ekonomik ve hukuki bütünlüğünü koruyarak özne değiştirmesinde yetersiz kalır."

⁴⁷⁹ Oğuzman/Barlas, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s.154.

⁴⁸⁰ Birleşmede külli halefiyet ilkesi hakkında bakınız, Türk, Ticaret Ortaklıklarının Birleşmesi, s.150 vd; Yasaman, Anonim Ortaklıkların Birleşmesi, s.22. vd.; Ali İhsan Özgür Çilingir, "Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerin Birleşmesinde Külli Halefiyet İlkesi", **Vergi Dünyası Dergisi**, S.252, Ağustos 2002, s.y.

Türk hukukunda, Bölünme Tebliği'nde, tescil anında aynı sermaye olarak konulan mal varlıklarına ilişkin aktif ve pasif düzenleyici hesapların devralan şirkete geçeceği kabul edilmiştir. Öğretide, bölünme işlemi külli halefiyet ilkesinin uygulanması ile ilgili olarak birleşmedeki külli halefiyet ilkesi gerekçe gösterilmektedir⁴⁸¹. Moroğlu, bölünmede külli halefiyet TTK.'nın 151. maddesindeki külli halefiyet uygulanacağını söylemekle birlikte, kıyas yoluyla TTK.'nin 151. maddesinin bölünmeye ne derece uygulanacağını, bölünme suretiyle devralan şirketin borçlarının alacaklılara ne derece külli halef olacağı meselesi hukuken gerçekten aşılması zor bir konu olduğunu belirtmiştir⁴⁸².

BK. m.179'daki devir hükümlerinin uygulanması halinde, kısmi bölünmeye konu aktif malvarlığı değerleri her biri kendine özgü tasarruf işlemleri ile devralan şirkete devredilecektir. BK. m.179 uyarınca, aktiflerin geçişinde cüz'i halefiyet uygulanması esastır. Bu sonuç, kısmi bölünmeyi uygulamada uğraştırıcı ve masraf artırıcı bir işlem durumuna getirebilecektir. Ancak, kısmi bölünmede kanuni halefiyetin bir kanun hükmü olarak düzenlenmesine ve kısmi bölünmenin ortaklıklar hukuku alanında yer almasına kadar ki dönem içinde BK. m.179 sisteminin geçerli olacağı kanaatindeyiz. Nitekim ileride açılacağımız üzere kısmi bölünme işlemi için önemli vergisel muafiyetler tanınmış olup, devir işlemleri için kolaylık sağlanmıştır.

Bölünme Tebliği'nin,

“Devreden şirketin bölünme ve devir konusunu teşkil eden her türlü hak, menkul ve gayrimenkul mal varlığı unsurları bölünme sözleşmesinin ilgili şirketlerin genel kurullarında onaylanmasından sonra bölünen şirketin genel kurul kararının tescil tarihinden itibaren en geç üç ay içerisinde ilgili sicilde devralan şirket adına tescil ettirilir.”

---

⁴⁸¹ Ağuur, s.73; Moroğlu, Birleşme, Bölünme ve Hisse Takasları Paneli, s.8.

⁴⁸² A.e., s.8.

şeklindeki 12. madde hükmü ile devrin külli halefiyet prensibi çerçevesinde gerçekleşen bir devir olduğunu ima ettiği de ileri sürülmektedir⁴⁸³. Ancak külli halefiyet açık bir kanun hükmü ile öngörülebilir. Bu durumda Tebliğ hükümlerinden hareketle kısmi bölünme için külli halefiyetin kabul edildiği görüşüne katılmamaktayız.

Tasarıda ise, tescil ile tescil anında envantere yer alan bütün aktifler ve pasiflerin devralan ortaklıklara geçeceği hükmü yer almaktadır. Tasarının bölünme ile ilgili madde gerekçelerinde ise; hem tam hem kısmî bölünmede devredilen malvarlığı bölünme sonucunda kısmî küllî halefiyet yolu ile devralan ortaklıklara geçeceği ifade edilmiştir⁴⁸⁴.

Külli halefiyet ilkesi ile birlikte, bölünmeye konu taşınmazların ve üzerindeki aynı hakların geçişi için resmi senet düzenlenmesine ve tapuya sicil işlemine gerek yoktur. Menkullerde, mülkiyetin devri için ayrı bir teslim ve fiili hakimiyet sağlanması gerekmemektedir. Patent, marka, lisans gibi fikri ve sınai haklar kendilerine özgü sicillerde tescil olmaksızın, devralan şirkete intikal eder⁴⁸⁵. Uygulamada ise kısmi bölünme ile devredilecek malvarlığının özel bir mevzuata tabi olması durumunda, özel mevzuatın gerektirdiği işlemlerin yerine getirilmesi zorunlu olup olmadığı sorunu ortaya çıkmaktadır. Bölünme sözleşmesinde veya planında tahsis edilen borçlar, borçluların muvafakati ve yazılı bir temlik sözleşmesi aranmaksızın devralan veya yeni kurulan şirkete intikal eder. Ayrıca, bölünme sözleşmesi veya planında belirtilen sözleşmelerden doğan hak ve borçlar da külli halefiyet ilkesi gereği devralan şirkete geçmektedir.

Öğretide bir görüş, bölünme işlemlerinin neticelenmesi için Bölünme Tebliğinin aradığı şartlardan başka şartların da ikmal edilmesi gerektiğini ileri sürmektedir⁴⁸⁶.

---

⁴⁸³ Taboğlu/Çalışkan, s.567.

⁴⁸⁴ Ancak Tasarıda kısmi bölünmenin bir türü olan yavru ortaklık kurmada, bölünen ortaklık bölünen malvarlığı parçasını başka ortaklığa aynı sermaye olarak koyacağı yani geçişin, külli halefiyet yolu ile gerçekleşmeyeceği belirtilmiştir.

⁴⁸⁵ Külli halefiyet yoluyla sicilde tescile gerek olmamakla birlikte, tapu kütüğü ve diğer sicillerde söz konusu sicil kayıtlarının devralan şirket adına düzeltilmesi gereklidir.

⁴⁸⁶ Taboğlu/Çalışkan, s.568.

Örneğin, Milli Emlak Genel Müdürlüğü tarafından tahsis edilen bir kullanma hakkına tabi bir gayrimenkul (örneğin kıyı şeridinde yer alan bir otel) kısmi bölünme suretiyle başka bir şirkete devredilecekse, kısmi bölünme yapılmadan önce ilgili kamu kurumunun izninin alınması zorunlu olduğunu belirtmektedir⁴⁸⁷.

Külli halefiyet prensibinin uygulanması ile ilgili olarak devralan şirketin bölünen şirketin niteliklerini taşıması gerektiği ileri sürülebilmektedir. Örneğin, Gümrük mevzuatı uyarınca A ve B tipi antrepo işleten şirketin en az 2 yıl faaliyette bulunması şart olup, devralan şirketin yeni kurulan şirket olması durumunda bölünmede sorunlar yaşanmaktadır⁴⁸⁸.

Tam bölünme işleminde bölünen şirketin malvarlığı birden çok şirket tarafından devralınmaktayken; kısmi bölünmede bölünen şirket, bölünme sözleşmesi veya planında yer alan malvarlığının bir bölümü diğer bir şirkete devretmekte ve hukuki varlığını devam ettirmektedir. Bu bakımdan bölünmede, birleşmede olduğu gibi şirketin tüm malvarlığı mevcut veya yeni kurulan bir diğer şirkete intikal etmemektedir. Gerek tam bölünmede gerek kısmi bölünmede bir kişiye ait hak ve borçların tümü bir diğer kişiye devredilmemektedir⁴⁸⁹. Bunun yanında bölünmede, mevcut hukukta geçerli olan külli halefiyet ilkesinden farklı olarak, bir kısım malvarlığı değerlerinin ait olduğu bütünlük dışında bırakılması da mümkündür⁴⁹⁰. Ayrıca tam ve kısmi bölünmede malvarlığı iradi olarak parçalara ayrılmakta ve bu bağımsız parçalar farklı kişilere devredilmektedir⁴⁹¹.

---

⁴⁸⁷ A.e., s.568.

⁴⁸⁸ A.e., s.568, “İlgili resmi mercilerin, bu sorunu külli halefiyet prensibi ile aşmak yerine “yeni kurulan devralan şirketi” eski devreden şirketin bir devamı gibi görme ve bölünme işlemi de bir “unvan değişikliği” gibi telakki etme yönünde eğilimleri mevcuttur ki, bu yaklaşım bölünmenin temel hukuki felsefesine aykırıdır.”

⁴⁸⁹ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.104; “Hemen belirtelim ki, malvarlığının mutlaka tek bir kişiye nakli zorunlu değildir. Birden fazla kişiye nakil söz konusu olduğunda da, bunlar aynı malvarlığına iştirak halinde malik olurlar ve bunun doğal sonucu olarak hakları birbirlerinden bağımsız olarak kullanamazlar. Ancak oybirliği ile hareket ederek birlikte kullanabilirler, borçlar bakımından da birlikte ve müteselsil olarak sorumlu olurlar.”

⁴⁹⁰ Çoştan, s.114.

⁴⁹¹ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.105, Malvarlığının irade serbestisi çerçevesinde bölünmesinin iki istisnası vardır. Bunlar, her bir malvarlığı bölümünün bir bütün oluşturacak tarzda bölünmesi ve bazı malvarlığı unsurlarının bölünme dışında bırakılması halidir.

Diğer külli halefiyet hallerinden farklılık gösterdiği için, bölünmede “kısmi külli halefiyet” kavramı geliştirilmiştir. Bu şekilde, yukarıda yer verilen farklılıklar dolayısıyla külli halefiyetin bir istisnası şeklinde kısmi külli halefiyet açıklanmaktadır. Alman hukukunda bu durum, tam bölünmede tam külli halefiyet, kısmi bölünmede kısmi külli halefiyet kavramlarıyla ele alınmıştır⁴⁹². Kısmi bölünmede, bölünmeye konu malvarlığı bölümü borçlarla birlikte, bölünme sözleşmesi veya planına uygun olarak, kısmi külli halefiyet yoluyla devralan şirkete geçecektir.

Külli ve cüzi halefiyet yöntemleri yanında kısmi külli halefiyet yöntemini kabul eden görüşler olduğu gibi, böyle bir devir yöntemine ihtiyaç bulunmadığını belirten görüşler de mevcuttur. Helvacı kısmi külli halefiyet kavramına ihtiyaç olmadığına; çünkü terim malvarlığının intikali bakımından farklı bir hukuki sonuca işaret etmediğini; bir an için kısmi külli intikal veya kısmi külli halefiyeti kavramlarına ihtiyaç olduğu farz olursa dahi, tam külli halefiyetin istisnası olarak kısmi külli halefiyetin düzenlendiğini söylemenin doğru olmadığını açıklamaktadır⁴⁹³. Diğer bir görüş ise mevcut hukuktaki külli halefiyet ilkesinin istisnasının kısmi külli halefiyet kuralı olduğunu; çünkü hukuki varlığını sürdüren bir ortaklığın malvarlığının bir bölümünün külli halefiyet yoluyla başka bir ortaklığa intikal ettiğini söylemektedir⁴⁹⁴. Kısmi bölünen şirketin hukuken sona ermemesi nedeniyle genel bir külli halefiyetin söz konusu olmadığı ve kısmi külli halefiyetin uygulanması gerektiği görüşüne katılmıyoruz. Tasarının ilgili maddelerinin gerekçesinde, hem tam hem kısmi bölünmede kısmi külli halefiyetin uygulanacağı ifade edilmiştir. Oysa kısmi külli halefiyet kavramında kısmi bölünen şirketin sona ermediğinden hareket edilmektedir. Kısmi bölünmede, devredilen bölümlerin her biri külli halefiyet ile intikal ettiğinden, külli halefiyetten farklı bir devir söz konusu değildir.

B. Bölünme Sözleşmesinde veya Planında Yer Verilmeyen Malvarlığı Unsurları

---

⁴⁹² Çoştan, s.114; Çebi, s.192.

⁴⁹³ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.108.

⁴⁹⁴ Çoştan, s.115.

Bölünme sözleşmesi veya planında bazı malvarlığı unsurlarının düzenlenmemesi mümkündür. Bu durum söz konusu unsurların gösterilmesinin sehven unutulması şeklinde olabileceği gibi, bilerek bazı unsurların bölünme işlemine dahil edilmemesi amacıyla da yapılabilir. Bu durumda, söz konusu malvarlığın bölümlerinin tahsisinin ne şekilde yapılacağı önem kazanmaktadır. Hukuki düzenlemelerde, bu konuda getirilen çözümler, söz konusu unsurların aktif veya pasif unsur olmasına ve bölünmenin tam ve kısmi bölünme olmasına göre değişmektedir.

Altıncı Yönergenin 3. maddesine göre; tahsis edilmeyen aktif malvarlığı değerleri halinde, taslak bölünme sözleşmesinin yorumlanması bir karar alınmasını mümkün kılmıyor ise, bu aktifler devralan şirkete intikal eden net malvarlığındaki hisse ile orantılı olarak devralan şirkete intikal edecektir. Pasif değerlerin tahsis edilmemesi halinde ise, taslak bölünme sözleşmesinin yorumlanması bir karar alınmasını mümkün kılmıyor ise devralan şirketler bu pasiften müştereken ve müteselsilen sorumlu olacaktır.

İsviçre Birleşme Kanununda kısmi bölünmede, tahsis edilmeyen aktiflerin bölünen şirketin malvarlığı içinde kaldığını kabul etmekte iken; tam bölünmede bu aktifler üzerinde devralan şirketlerin müşterek mülkiyete sahip olacağı kabul edilmiştir(Art. 38 Lfus.). Bölünme sözleşmesi veya planı dışında kalan pasiflerin, kısmi bölünmede bölünen şirketin sorumluluğu devam ederken, tam bölünmede devralan şirketlerin müteselsil sorumluluğu öngörülmektedir⁴⁹⁵.

Alman Nev'i Değiştirme Kanununa göre, aktif unsurun sözleşme veya plan dışı kalması halinde, tam bölünmede, sözleşme veya planın yorumu ile tahsis yapılamıyorsa, devralan şirketlere intikal eden net aktif malvarlığının devir olunan malvarlığına oranı dahilinde devralan şirketler aktifler üzerinde mülkiyet sahibi olacaktır (Paragraf 131 fıkra 3 UmwG.)⁴⁹⁶. Kısmi bölünme halinde bu aktif değerler, bölünen şirketin mülkiyetinde kalmaktadır⁴⁹⁷. Tahsis edilmeyen pasiflerde, tam

---

⁴⁹⁵ Çoştan, s.109.

⁴⁹⁶ Çebi, s.219.

⁴⁹⁷ A.e., s.195.

bölünmede devralan şirketler müteselsilen sorunlu iken, kısmi bölünmede bu pasifler bölünen şirkette kalmaktadır (Paragraf 131 fıkra 1 UmwG.)⁴⁹⁸.

Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın 168. maddesinde, tahsisi yapılmayan malvarlığı unsurları bakımından, tam bölünmede, devralan ortaklıkların, bölünme sözleşmesi veya planına göre kendilerine intikal eden net aktif malvarlığının oranına göre tüm devralan ortaklıkların paylı mülkiyet hakkı düşeceği, herhangi bir ortaklığa tahsis edilmeyen borçlardan ise tam bölünmeye katılan ortaklıkların müteselsilen sorumlu olacağı belirtilmiştir. Kısmi bölünmede ise bölünme dışında kalan aktiflerin, bölünen ortaklıkta kalacağı ifade edilmiştir. Tasarıda kısmi bölünmede, bölünme sözleşmesinde veya bölünme planında tahsisi yapılmayan pasiflere ilişkin bir düzenleme içermemektedir. Bu halde aktif malvarlığı unsurunda olduğu gibi, pasif unsurun bölünen şirkette kalacağı kabul edilmelidir.

II. DEVRALAN ŞİRKETLERDE PAY SAHİPLİĞİ HAKLARININ TAHSİSİ

Kısmi bölünme kararının ticaret siciline tescili ile birlikte, bölünen şirketin pay sahipleri devralan şirketin veya şirketlerin pay sahipliği haklarını kazanmaktadır. Kısmi bölünmede, bölünen şirketlik hukuki varlığını devam ettirdiğinden, bu şirketin pay sahipleri aynı zamanda bölünen şirkette pay sahibi olmaya devam ederler. Bir şirketin malvarlığını iradi olarak parçalaması suretiyle malvarlığının bir bölümünü başka bir şirkete devretmesi halinde, bölünen şirketteki payların devredilen malvarlığı oranında değer kaybedeceği ortadadır. Bu nedenle, payların azalan değerlerinin karşılanması amacıyla devralan şirketin veya şirketlerin payları, bölünen şirketin pay sahiplerine kanunen kendiliğinden (ipso iure) kazandırılmalıdır⁴⁹⁹.

Kısmi bölünme sonucu bölünen şirketin pay sahiplerine devralan şirkette pay sahipliği hakları tahsis edilmesi bölünmenin yapısı gereğidir. Pay sahipliğinin

---

⁴⁹⁸ A.e., s.220.

⁴⁹⁹ Tasarının gerekçesinde bu durum, "*Servet yitiren, esasında bölünen ortaklık değil, ortaklardır.*" şeklinde açıklanmıştır, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.460.

devamlılığı (korunması) ilkesi uyarınca, bölünen şirketin her bir pay sahibi, devralan şirketten, bölünen şirketteki pay sahipliği haklarının değerini karşılayacak hakları talep edebilir. Eşdeğer kısmi bölünme halinde, devralan şirketin pay sahipliği hakları bölüne şirkette sahip olunan haklarla orantılı olarak tahsis edilmektedir. Eşdeğer olmayan bölünmede ise mevcut pay sahipliği oranı esas alınmadan pay sahipliği hakları verilmektedir. Pay sahipliği haklarının korunması ilkesine uygun olmasa da, eşdeğer olmayan bölünmede pay sahipliği haklarının korunmasına dikkat edilmelidir. Örneğin, birtakım pay sahiplerine devralan şirkette pay sahipliği haklarının tahsis edilmemesi durumunda, bölünen şirkette sahip oldukları pay sahipliği oranı yükseltilebilir.

Altıncı Yönerge'nin 17. maddesinin 2. fıkrasında ve Nev'i Değişirme Kanununun 131. maddesinin 1. fıkrasında⁵⁰⁰, devralan şirketin paylarının, devralan şirketin kendisi tarafından veya kendi adına fakat alan şirket hesabına hareket eden bir kişi vasıtasıyla; veya bölünen şirketin kendisi tarafından veya kendi adına fakat bölünen şirket hesabına hareket eden bir kişi vasıtasıyla elde tutulan bölünen şirket paylarıyla değiştirilemeyeceğini kabul etmiştir. Bu şekilde, devralan ortaklıkların bölünme yoluyla kendi paylarını kazanması engellenmekte, bölünen şirketteki bu pay sahipliği hakları karşılıksız olarak sona ermektedir⁵⁰¹.

III. PAY SAHİPLERİNİN KORUNMASI

Kısmi bölünmenin gerçekleşmesi ile bölünen ortaklıktaki pay sahipliği durumu, devralan veya yeni kurulan ortaklıkta devam etmektedir. Bu durum, pay sahibinin hak ve yükümlülüklerinde önemli değişiklikler meydana getirmektedir. Söz konusu değişikliklerin pay sahipliği haklarına zarar vermemesi amacıyla, bölünmede pay sahiplerine yönelik koruma yolları geliştirilmiştir. Çünkü bölünme, çoğunluk

---

⁵⁰⁰ Çebi, s.225.

⁵⁰¹ A.e., s.225.

tarafından ortağın ortaklıktan çıkarılması veya ortaklığının ya da ortaklık haklarının zarara uğratılmasının aracı olarak kullanılabilir⁵⁰².

Kısmi ölünmede kural pay sahiplerinin sahip olduğu haklarının bölünmeden sonra da aynen devam etmesidir. Pay sahipliği haklarının devamı (korunması) ilkesi olarak adlandırılan bu ilke, pay sahibini koruma yollarının merkezini oluşturmaktadır.

A. Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı

Bölünme kararının alınmasından önceki aşamada pay sahipleri bilgi alma haklarını kullanabilirler. Pay sahiplerinin haklarını korumaları bölünme hakkında gerekli bilgiye sahip olmalarına bağlıdır⁵⁰³. Bilgi alma hakkı⁵⁰⁴ kapsamında birleşmeye katılan şirketler, bölünme sözleşmesi veya planı, bölünme raporu, denetim raporu, bilanço ve mali tablolar hakkında pay sahiplerine bilgi vermek hak ve yükümünü haizdir. Ayrıca pay sahipleri, bölünmeye yönelik tüm belgeler hakkında genel kurulda soru sormak suretiyle bilgi isteyebilecektir. İnceleme hakkı⁵⁰⁵ ile de pay sahipleri bölünme ile ilgili söz konusu belgeleri inceleme yetkisine sahiptir. Altıncı Yönerge'nin 9. maddesinde pay sahiplerine, sayılan belgeleri genel kurul tarihinden en az bir ay önce şirket merkezinde inceleme hakkı tanınmıştır.

---

⁵⁰² Kaya, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı, s.7; “Çoğunluğun esasen şirketin menfaatlerini gözetmesi, kararlarını verirken dürüstlük kuralı, eşit işlem ilkesi ve hakların sakınılması kullanılması gibi anonim şirketler hukukunun yazılı olmayan prensiplerine uygun davranması gerekmektedir birlikte, hakimiyeti elinde bulunduranların ortaklığın çıkarları yerine şahsi çıkarlarını ön planda tutmaları, hakim pozisyonlarını azınlık veya münferit pay sahipleri aleyhine kullanmaları çok sık rastlanan bir durumdur.”, Yasaman, Anonim Ortaklıkların Birleşmesi, s.112, “Pay sahipleri, çoğunluk pay sahipleri ve azınlık pay sahipleri olarak da sınıflandırılır. Bu grup pay sahipleri arasında çıkar çatışması olması doğaldır. Bunun gibi pay sahipleri tek tek ele alındığında, bunların menfaatleri çeşitli ve diğerleri ile çatışma halinde olduğu görülür.”

⁵⁰³ Kaya, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı, s.354, “Bilgi alma hakkının bireysel bir hak şeklinde ihdasındaki amaç, ortaklığın içinde bulunduğu ekonomik durum ve ortaklığın faaliyetleri hakkında pay sahibin aydınlanması ve bu suretle pay sahipliği haklarını bilinçli bir şekilde kullanmasıdır.”

⁵⁰⁴ A.e., s.53, Kaya, bilgi alma hakkı kavramı altında, pay sahibinin etkiye sahip olduğu, aktif olduğu, bizzat onun veya yetkili temsilcisinin talebi üzerine, kural olarak genel kurulda bilgi verilmesini veya bu suretle bizzat inceleme yapmasının anlaşıldığını ifade etmektedir; Bilgi alma hakkı kavramı ile ilgili olarak diğer tanımlar için bakınız, Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s.578, N.1007; Gönen Eriş, “**Ticari İşletme ve Şirketler**”, C.II, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2004, s.2089.

⁵⁰⁵ İnceleme hakkını, bilgi alma hakkının bir alt kategorisi ve ona bağlı bir hak olmadığı, bağımsız bir bireysel hak olduğu hakkında Bkz.: Kaya, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı, s.291.

İsviçre Birleşme Kanununun 41. maddesinin 1. fıkrasına göre, genel kurulun kararından iki ay önce, bölünme sözleşmesi ya da planı, bölünme ve denetim raporu, son üç yıla ilişkin yıllık hesaplar, faaliyet raporları ve ara bilanço düzenlenmesi halinde ara bilanço incelemeye hazır bulundurulmalıdır. Alman Nev'i Değişirme Kanununun 63. maddesinde de aynı şekilde bir düzenleme bulunmakla birlikte, inceleme süresi olarak Altıncı Yönerge'de olduğu gibi bir aylık süre kabul edilmiştir. Tasarımın 171. maddesinde ise genel kurulun kararından iki ay önce söz konusu belgelerin pay sahiplerinin incelenmesine sunulmasını düzenlemiştir. Ayrıca, incelemeye sunulan belgelerden ücretsiz bir ve derhal bir suretlerinin verilmesi öngörülmüştür (Art. 41 fıkra 3 Lfus., Paragraf 125 UmwG.)

Pay sahipleri genel kurul sırasında da bilgi alma hakkını kullanabilir. Nev'i Değişirme Kanununun 125. maddesinin atıfta bulunduğu 64/1 maddesine göre, yönetim kurulu bölünme sözleşmesi ya da bölünme planı konusunda genel kurul toplantısı başında sözlü bir açıklama yapmalıdır⁵⁰⁶. Ayrıca yönetim kurulları, bölünme sözleşmesi veya planının hazırlandığı tarih ile bölünme kararının alındığı tarih arasında geçen sürede malvarlığında meydana gelen önemli değişiklikler hakkında pay sahiplerine bilgi vermekle yükümlüdür.

Mevcut düzenlemelerde kısmi bölünmede pay sahiplerinin bilgi alma hakkı düzenlenmemekle birlikte, Bölünme Tebliği'nin 8. maddesinde bölünmeye katılan anonim şirketlerin pay sahiplerinin hakları ile ilgili TTK. hükümlerinin saklı olduğu belirtilmiştir. Pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı "malumat alma hakkı" başlıklı TTK. 362 ve 363. maddelerinde düzenlenmiştir. TTK.'nun 362. maddesine göre, kar ve zarar hesabı, bilanço, yıllık rapor ve safi kazancın nasıl dağıtılacağı hususundaki teklifler, denetçilerin vereceği raporla birlikte genel kurulun adi toplantısından en az on beş gün önce şirketin merkez ve şubelerinde pay sahiplerine sunulur. TTK.'nun 363. maddesi ise pay sahiplerinin, şüpheli gördükleri noktalara denetçilerin dikkatini çekmeye ve gerekli açıklamayı istemeye yetkili olduğunu

---

⁵⁰⁶ Çebi, s.247.

düzenlemiştir⁵⁰⁷. TTK. sistemi bakımından, bölünme kararının alındığı genel kurulda pay sahipleri bölünme hakkında bilgi alma ve inceleme haklarını kullanabilir.

B. Denkleştirme Tutarını Talep Hakkı

Denkleştirme tutarı (tazminatı) olarak adlandırılan bu ödeme, pay sahipliğinin devamı ilkesinin bir istisnasını teşkil etmektedir. Şöyle ki; pay sahipliği haklarının devamı ilkesi gereği, bölünen şirketin her bir ortağı devralan şirketten, bölünen şirketteki payının değerini karşılayacak ve şimdiki kadarki payının verdiği haklarına eşit hakları içeren bir pay talep etme hakkına sahiptir. Ancak devralan şirkette pay sahibine tahsis edilen haklar, bölünen şirkette sahip olunan pay sahibi haklarını karşılayamayabilir. Bu durumda, bölünmeye katılan şirketlerin pay sahipleri arasında bir eşitsizlik ortaya çıkmaktadır. Bu eşitsizliğin giderilmesi amacı ile bölünen şirketin pay sahiplerine bir ödeme yapılması söz konusudur.

---

⁵⁰⁷ Ticaret Kanunumuzda, pay sahibine bilgi alma hakkını kullanması için doğrudan mahkemeye müracaat hakkı tanınmamıştır. Ancak, pay sahibine kanunda açıkça ve özel olarak tanınmamakla birlikte kanundan doğan bireysel, vazgeçilmez ve mütesep niteliği olan bilgi alma ve inceleme hakkının haksız ret kararı ile ihlal edilmesi nedeniyle, mahkeme marifetiyle hakkın kullanılmasına yönelik bir ifa davası açması hakkının tanınması mümkün olmalıdır. Aynı yöndeki görüş için bakınız, Arslan, Bilgi Alma Hakkı, s.313 vd.

Tasarının “Bilgi alma ve inceleme hakkı” başlıklı 437. madde hükmü şöyledir:

“(1) Finansal tablolar, konsolide finansal tablolar, yıllık rapor, denetleme raporları ve yönetim kurulunun kâr dağıtım önerisi, genel kurulun toplantısından en az onbeş gün önce, şirketin merkez ve şubelerinde pahasahiplerinin incelemesine hazır bulundurulur. Bunlardan finansal tablolar ve konsolide tablolar bir yıl süre ile merkezde ve şubelerde pahasahiplerinin bilgi edinmelerine açık tutulur. Her pahasahibi, gideri şirkete ait olmak üzere gelir tablosuyla bilânçonun bir suretini isteyebilir.

(2) Pahasahibi genel kurulda, yönetim kurulundan, şirketin işleri; denetçilerden denetimin yapılma şekli ve sonuçları hakkında bilgi isteyebilir. Bilgi verme yükümü, 200 üncü madde çerçevesinde şirketin bağlı ortaklıklarını da kapsar. Verilecek bilgiler özenli, gerçeğe ve hesap verme ilkelerine uygun olmalıdır.

(3) Bilgi verilmesi, sadece şirket sırlarının açıklanacağı veya korunması gereken diğer şirket menfaatlerinin tehlikeye girebileceği gerekçesi ile reddedilebilir.

(4) Şirketin ticarî defterleriyle yazışmalarının, pahasahibinin sorusunu ilgilendiren kısımlarının incelenebilmesi için, genel kurulun açık izni veya yönetim kurulunun bu hususta kararı gerekir.

(5) Bilgi alma veya inceleme talepleri cevapsız bırakılan, haksız olarak reddedilen, ertelenen ve bu fıkra anlamında da bilgi alamayan pahasahibi, reddi izleyen on gün içinde mahkemeye başvurabilir. İhtilaf basit muhakeme usulüne göre incelenir. Mahkeme kararı bilginin genel kurul dışında verilmesi talimatını ve bunun şeklini de içerir. Mahkemenin kararı temyiz edilirse, acele işlere özgü usule tabi tutulur.

(6) Bilgi alma ve inceleme hakkı esas sözleşmeyle ve şirket organlarından birinin kararıyla kaldırılmaz ve sınırlandırılmaz.”, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.101-102.

Altıncı Yönerge'nin 2. maddesinde, devralan şirketin bölünen şirketin ortaklarına tahsis edilen pay sahipliği haklarının nominal değerinin, nominal değeri yoksa muhasebe değerinin %10'unu geçmeyen bir nakit ödemenin yapılması öngörülmüştür⁵⁰⁸. Nev'i Değişirme Kanununun 125. maddesinin atf yaptığı 15/1 maddesinde, bölünen şirketin pay sahiplerine, %10 oranında ek nakdi ödemeyle bir denkleştirme tazminatının ödenmesini talep etme hakkı sağlanmıştır⁵⁰⁹. Diğer taraftan, Alman hukukuna göre devralan şirket, denkleştirme tutarını bölünmenin tescilinden önce bölünen şirketin atadığı bir yedimeine ödenmek zorundadır, aksi halde bölünmenin tescilinin yapılamayacağı kabul edilmiştir (Paragraf 125 UmwG. 125)⁵¹⁰.

Birleşme Kanununun 31. maddesinin birleşmeye dair 7. maddesine yapılan atf çerçevesinde, tahsis edilen payların gerçek değerinin %10'u oranında denkleştirme tazminatının ödenebileceği öngörülmüştür. İsviçre hukukunda, pay sahiplerine bölünme kararının ilanını takiben iki ay içinde, pay sahipliği haklarının devamlılığının zedelendiğini veya pay sahipliği haklarının geçişi sırasında ödenen denkleştirmenin yetersiz olduğunu gördüklerinde veya kuşkuya düştüklerinde mahkemeden bu durumun denetlenmesini ve zedelenen haklarının karşılığı olarak uygun bir denkleştirmeye hükmedilmesini talep hakkı tanınmıştır(Art. 105 fıkra 1 Lfus.)⁵¹¹. Söz konusu durumda mahkeme bir denkleştirme tazminatına hükmederse %10 sınırı ile bağlı kalma zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu nedenle, Birleşme Kanununun 105. maddesi %10 sınırının istisnasıdır⁵¹².

Bölünme Tebliği'nin 10. maddesinde, bölünme sözleşmesinin içeriğinde “gereğinde ödenecek denkleştirme tutarının” yer verilmesi öngörülmüştür. Ancak denkleştirme tutarının oranı ve ne şekilde ödeneceği düzenlenmemiştir. Denkleştirme tutarının belirlenmesinde kıstas olarak payların değeri esas alınmaktadır. Payların

---

⁵⁰⁸ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.205.

⁵⁰⁹ Çebi, s.251.

⁵¹⁰ A.e., s.156; Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.116, Helvacı, bu hükmü, irade serbestisini iyice öne çıkaran ve pay sahipliği haklarının devamlılığı ilkesini zedeleyen bir yaklaşım içine girildiği ve tamamen malvarlıksal bir hakka indirgendiği gerekçesiyle eleştirmektedir.

⁵¹¹ A.e., s.117.

⁵¹² Çoştan, s.82.

değerlendirilmesinde uygulamada net aktif değer yöntemi, klasik gelir değeri yöntemi gibi çeşitli yöntemler kullanılmaktadır.

Tasarıda, 161/1. maddesinin birleşmeye dair 140. maddesine yapılan atıf neticesinde, ortaklık paylarının gerçek değerlerinin onda birini aşmaması şartıyla denkleştirme tutarının ödenmesi kabul edilmiştir⁵¹³. Ayrıca, Tasarının birleşme, bölünme ve tür değiştirmeye ilişkin ortak hükümlerle ilgili 192. maddesinde, pay sahiplerine kendilerine tahsis edilen pay sahipliği haklarının mahkeme tarafından denetlenmesini talep hakkı tanınmıştır⁵¹⁴. Buna göre, ortak olmayı sürdürme hakkının ortaklık payının veya ortaklık haklarının kanuna uygun bir şekilde tanınmaması veya ayrılma karşılığının uygun olmaması halinde, her ortak bölünme kararının ilanından itibaren iki ay içinde mahkemeden bir denkleştirme akçesi ödenmesini talep edebilir⁵¹⁵. Böylece, haksızlığa uğrayan pay sahibi bir denkleştirme tutarı ile tatmin edilecektir. Tasarının gerekçesinde, bu davanın aynı zamanda bir yeniden yapılandırma davası olduğu çünkü, davacının belli bir tutarı, yani bir zararın Türk lirası ile ifadesini dava etmeyeceğini, uygun, yani hakkaniyete uygun bir denkleştirme akçesi isteyeceğini; mahkemenin de bir zarar hesaplaması yapmayacak, bölünme sözleşmesini/planını inceleyerek olması gereken karşılığın ödenmesini karara bağlayacağı açıklanmıştır.

---

⁵¹³ Tasarının gerekçe kısmında denkleştirme tutarı, “malvarlıklarının değerlendirilmesinde sıkça - hemen hemen her zaman- ortaya çıkan küsurun atılması karşılığında verilecek nakit” olarak ifade edilmiştir.

⁵¹⁴ “Ortaklık payının ve haklarının incelenmesi” başlıklı 192. madde hükmü şöyledir:

“(1) Bir birleşme, bölünme veya tür değiştirmede, ortak olmayı sürdürme hakkının ortaklık payının veya ortaklık haklarının kanuna uygun bir şekilde tanınmaması veya ayrılma karşılığının uygun olmaması halinde, her ortak birleşme, bölünme veya tür değiştirme kararının ilânından itibaren iki ay içinde mahkemeden bir denkleştirme akçesi ödenmesini talep edebilir. Denkleştirme akçesinin belirlenmesinde 140 ıncı maddenin ikinci fıkrası uygulanmaz.

(2) Davacı ile aynı hukukî durumda bulunmaları halinde, mahkeme kararı, birleşmeye, bölünmeye veya tür değiştirmeye katılan ortaklıkların tüm ortakları hakkında da hüküm doğurur.

(3) Davanın giderleri devralan ortaklığa aittir. Özel durumların haklı göstermesi halinde, mahkeme giderleri kısmen veya tamamen davacıya yükletilebilir.

(4) Ortak olma hakkının veya ortaklık haklarının korunmasının incelenmesine ilişkin dava, birleşme, bölünmenin veya tür değiştirme kararının geçerliliğini etkilemez.”, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.48.

⁵¹⁵ Tasarının gerekçesinde, açıklık sağlamak amacıyla “Anteilsrechte/les parts sociaux” terimi, kaynak Birleşme Kanununun 104. maddesinden ayrılarak “ortak olmayı sürdürme hakkı olarak” çevrildiği, hem kenar başlıktaki hem metindeki “inceleme” davasının aynı zamanda ortaklığı sürdürme hakkının, ortaklık haklarının ve ayrılma karşılığının denetlenmesi şeklinde anlaşılması gerektiği vurgulanmıştır, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.470.

Aynı hükme göre, denkleştirme akçesinin belirlenmesinde 140. maddesinin 2. fıkrasının uygulanmayacağı ifade edildiğinden, %10 sınırı geçerli olmayacaktır. Hükmün üçüncü fıkrası gereği, dava masrafları, özel durumların haklı göstermesi dışında devralan şirkete yükletilmiştir⁵¹⁶. Ancak, ortak olma hakkının veya ortaklık haklarının korunmasının incelenmesine ilişkin davanın bölünme kararının geçerliliğini etkilemeyeceği kabul edilmiştir. Tasarının gerekçesinde bu durum, ortak olma hakkının veya ortaklık haklarının korunması davasının esasta bir denkleştirme davası olması, denkleştirmenin belirlenip ödemenin yapılmasıyla amacın elde edildiği ve bu davanın bölünme kararının geçersizliği yoluna gidilmesi amacını aşığı ifadeleriyle açıklanmaktadır.

C. Ayrılma Hakkı

Kısmi bölünmede esas olan pay sahipliği haklarının devamlılığıdır. Ancak, bölünmeye katılmak istemeyen ya da bölünmeyi kendi menfaatlerine uygun bulmayan pay sahipleri bulunabilir. Kısmi bölünme nedeniyle bölünen şirketin pay sahipleri, devralan şirkette pay sahibi olmak istemeyebilirler. Bu nedenle pay sahiplerine bir ayrılma hakkı tanınır ve bunun karşılığında bölünme sözleşmesi veya planında öngörülen ayrılma tutarı ödenir. Bölünen şirketin pay sahiplerine bir seçim hakkı tanınmaktadır. Böylece, pay sahipleri isterlerse, devralan veya yeni kurulan şirkette pay sahipliklerini devam ettirirler, isterlerse bölünme sözleşmesinde veya planında öngörülen ayrılma tutarını alarak şirketten ayrılabilirler.

Altıncı Yönerge'nin 5. maddesinde eşdeğer olmayan bölünmede, bir karşılık alması şartıyla, bölünen şirketin pay sahiplerine paylarının satın alınmasını talep hakkı tanınabilir⁵¹⁷. Alman hukukunda Altıncı Yönerge'den farklı olarak hem eşdeğer olan bölünmede hem de eşdeğer olmayan bölünmede ayrılma hakkı kabul edilmiştir.

---

⁵¹⁶ “Üçüncü fıkra bir taraftan ortağın dava giderlerini karşılayamama kaygısıyla hakkını aramaktan vazgeçmesi ve haksızlığa karşı sessiz kalması olasılığını ortadan kaldırmayı amaçlamakta, diğer taraftan da haksız, dayanaksız ve delilsiz davaların giderlerinin devralan ortaklık tarafından karşılanıyor olması dolayısıyla teşvik edilmesini önlemek gayesini gütmektedir.”, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.470.

⁵¹⁷ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.206.

Nev'i Değişirme Kanununda 125. maddenin atıfta bulunduğu 29. maddeye gereği, bir hukuk süjesi farklı hukuki şekle sahip bir hukuk süjesine bölünürse, bölünme sözleşmesinde, bölünen şirketin bölünme kararına karşı itirazını tutanağa geçirten pay sahiplerine uygun bir nakdi tazminat sunulmalıdır⁵¹⁸. Aynı maddenin 2. fıkrasına göre, aynı türden hukuk süjelerinin bölünmesinde, devralan hukuk süjesinde tahsis edilen payların ve pay sahiplerinin tasarruf sınırlamalarına tabi tutulması halinde de birinci fıkranın uygulanacağı belirtilmiştir⁵¹⁹. Birleşme Kanununda ayrılma hakkı birleşme ile ilgili olarak düzenlenmiş bulunup, bölünmede ayrıca düzenlenmemiştir.

Tasarıda ise ayrılma hakkı birleşme ile ilgili olarak "Ayrılma akçesi" başlıklı 141. maddede⁵²⁰ düzenlenmiş olmasına rağmen bölünmede yer verilmemiştir. Bu hükme göre, birleşmeye katılan ortaklıklar, birleşme sözleşmesinde, ortaklara, devralan ortaklıkta ortaklık payı ve haklarının iktisabı ile iktisap olunan ortaklık paylarının gerçek değerine denk gelen bir ayrılma akçesi arasında seçim yapma hakkı tanıyabilirler. Öğretide, birleşmede tanınan bu hakkın bölünmede de tanınmasının gerekliliği yönünde farklı görüşler bulunmaktadır. Bölünme nedeniyle devralan şirkette pay sahibi olmayı arzu etmeyen bölünen şirketin pay sahiplerine ayrılma hakkı tanınarak bölünmenin kolaylaşmasının sağlanacağı ileri sürülmektedir⁵²¹. Karşı görüş ise haklı olarak, birleşmeden farklı olarak bölünmede daralan bir malvarlığı yapısı bulunduğu, bu durumda ayrılma hakkının kullanılmasına olanak sağlanmasının bu yapıyı güçsüz hale getirebileceği fikrindedir⁵²².

D. Bölünmenin İptali

---

⁵¹⁸ Çebi, s.250.

⁵¹⁹ A.e., s.250.

⁵²⁰ "Ayrılma akçesi" başlıklı 141. madde hükmü şöyledir:

"(1) Birleşmeye katılan ortaklıklar, birleşme sözleşmesinde, ortaklara, devralan ortaklıkta ortaklık payı ve haklarının iktisabı ile iktisap olunan ortaklık paylarının gerçek değerine denk gelen bir ayrılma akçesi arasında seçim yapma hakkı tanıyabilirler.

(2) Birleşmeye katılan ortaklıklar birleşme sözleşmesinde, sadece, ayrılma akçesinin verilmesini öngörebilirler.", Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.35.

⁵²¹ Çoştan, s.88, 103; Çebi, s.251.

⁵²² Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.119.

Kısmi bölünme ile ilgili hukuki düzenlemeler incelendiğinde, bölünmenin iptali konusunun genel hükümlere bırakılmadığı görülmektedir. Pay sahiplerine tanınan bölünmenin iptalini talep hakkı özel hükümlerle düzenlenmiştir. Birleşme Kanununun 106 ve 107. maddelerinde bölünmenin iptali düzenlenmiştir. 106. madde uyarınca, bölünmeye ilişkin kanun hükümlerinin uyulmaması halinde, bölünme kararını onaylamayan pay sahipleri, ticaret sicil gazetesindeki ilandan, ilan yapılmamışsa bölünme kararının alınmasından itibaren iki ay içinde mahkemeye başvurarak iptal davası açabilirler⁵²³. Buna göre, iptal davası açma süresi, ticaret sicil gazetesindeki ilandan veya ilan yapılmamışsa bölünme kararının alınmasından itibaren iki ay olarak belirlenmiştir. Dava açma hakkına sahip olanlar ise genel kurul kararını onaylamayan pay sahipleridir⁵²⁴. Söz konusu kanununun 107. maddesinde ise, iptal davasına neden olan eksikliğin giderilebilir nitelikte olması halinde, bu eksikliğin giderilmesi için mahkeme tarafından ilgili ortaklığa süre tanınması ve bu süre içinde eksiklik ortadan kaldırılmaz veya ortadan kaldırılmaz nitelik taşırsa bölünmenin iptali karar verilmesi kabul edilmiştir⁵²⁵.

Nev'i Değişirme Kanununun 125. maddesinin atıfta bulunduğu 14/1. maddesine göre, bölünme kararının iptali için karar tarihinden itibaren bir ay içinde dava açılmalıdır⁵²⁶. Aynı kanununun 14/2. maddesi, pay değişim oranının düşük takdir edildiği gerekçesi ile bölünmenin iptali davası açılmayacağını düzenlemiştir⁵²⁷.

Türk hukukunda, Bölünme Tebliği'nde bölünmenin iptali ile ilgili özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle, genel hükümler çerçevesinde bölünmenin iptali hakkı kullanılabilir. TTK.'nda anonim şirket genel kurul kararlarının iptali ile ilgili olarak 381 vd. maddeleri uygulanmaktadır⁵²⁸. Bölünme sözleşmesinin veya planının onaylandığı ve bölünme kararının alındığı genel kurul kararları, TTK. 381

---

⁵²³ A.e., s.192.

⁵²⁴ A.e., s.114, "Pay sahiplerinin genel kurul kararını onaylamamaları yeterli görüldüğüne göre, aleyhte oy kullananlarla birlikte çekimser oy verenler yahut genel kurula gelerek veya gelmeyerek hiç oy kullanmayanların dahi dava haklarının varlığını kabul zorunluluğu ortaya çıkmaktadır."

⁵²⁵ Çoştan, s.122-123.

⁵²⁶ Çebi, s.254.

⁵²⁷ A.e., s.255.

⁵²⁸ Konu hakkında geniş bilgi için, Erdoğan Moroğlu, **Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, İstanbul, Beta Basım, 2004.

vd. maddeleri çerçevesinde iptal edilebilir. Bu durumda, genel kurul toplantısında hazır bulunup da karara muhalif kaldığını zapta geçirten veya oyunu kullanmasına haksız olarak müsaade edilmeyen yahut toplantıya davetin usulüne göre yapılmadığını veyahut gündemin gereği gibi ilan veya tebliğ edilmediğini yahut genel kurul toplantısına katılmaya yetkili olmayan kimselerin katıldığını iddia eden pay sahipleri, yönetim kurulu, kararların uygulanmasının şahsi sorumluluklarına neden olabilecek yönetim kurulu üyeleriyle, denetçilerin her biri bölünmenin iptalini talep edebileceklerdir. İptal davası, karar tarihinden itibaren üç ay içinde şirket merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemede açılmalıdır.

Tasarıda, bölünmenin iptali davası düzenlenmiş bulunmaktadır. “Birleşmenin, bölünmenin ve tür değiştirmenin iptali ve eksikliklerin sonuçları” başlıklı 193. maddede, bölünme kararına olumlu oy vermemiş ve bunu tutanağa geçirmiş bulunan bölünmeye katılan ortaklıkların ortakları; bu kararın Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilanından itibaren iki ay içinde iptal davası açabilecekleri hükme bağlanmıştır. İlanın gerekmediği hallerde süre tescil tarihinden başlayacağı ifade edilmiştir⁵²⁹. Ayrıca, kararın bir yönetim organı tarafından verilmesi halinde de bu davanın açılacağı kabul edilmiştir. Birleşme Kanununda olduğu gibi, Tasarıda iptal davasını açma hakkı, pay sahipleri ile sınırlı tutulmuştur. 193. maddenin 3. fıkrasında ise, bölünmeye ilişkin işlemlerde herhangi bir eksikliğin varlığı halinde, mahkeme taraflara bunun giderilmesi için süre verileceği, hukuki sakatlık, verilen süre içinde giderilemiyorsa veya giderilememişse mahkemenin bölünme kararını iptal edeceğini ve gerekli önlemleri alacağını belirtmiştir.

---

⁵²⁹ “Birleşmenin, bölünmenin ve tür değiştirmenin iptali ve eksikliklerin sonuçları” başlıklı 193. madde hükmü şöyledir:

“(1) 134 ilâ 191 inci maddelerin ihlâli halinde, birleşme, bölünme ve tür değiştirme kararına olumlu oy vermemiş ve bunu tutanağa geçirmiş bulunan birleşmeye, bölünmeye veya tür değiştirmeye katılan ortaklıkların ortakları; bu kararın Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilânından itibaren iki ay içinde iptal davası açabilirler. İlânın gerekmediği hallerde süre tescil tarihinden başlar.

(2) Kararın bir yönetim organı tarafından verilmesi halinde de bu dava açılabilir.

(3) Birleşme, bölünme ve tür değiştirmeye ilişkin işlemlerde herhangi bir eksikliğin varlığı halinde, mahkeme taraflara bunun giderilmesi için süre verir. Hukukî sakatlık, verilen süre içinde giderilemiyorsa veya giderilememişse mahkeme kararı iptal eder ve gerekli önlemleri alır.”, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.48.

Pay sahiplerinin bölünme kararına karşı bir butlan davası yöneltebilmesi mümkündür. Türk hukukunda anonim şirket batıl genel kurul kararlarına karşı açılacak olan davalarda BK. madde 19 ve 20 uygulanmaktadır. Batıl genel kurul kararları baştan itibaren hüküm doğurmazlar süreye bağlı olmaksızın bir tespit davasının konusunu da oluşturabilirler. Diğer yandan süreye bağlanmayan bir tespit davası, kısmi bölünme kararının yıllar sonra bile butlanının ileri sürülebilmesi tehlikesine sebep olabilir. Bu sakıncası sebebiyle butlanın sınırlarının açıkça belirlenmesi gerekir. Söz konusu davanın açılıp açılmayacağıın Medeni Kanun⁵³⁰ m.2 çerçevesinde belirlenmesi gerekir.

Altıncı Yönerge'nin 19. maddesine göre, bölünmenin hükümsüzlüğü(butlanı) mahkeme kararıyla tespit edilmelidir. Yürürlüğe girmiş bir bölünmenin hükümsüzlüğü için, bölünme ile ilgili olarak adli veya idari önleyici bir gözetimin uygulanmaması veya bölünme yasal şekilde düzenlenmemiş veya onaylanmamış olması veyahut ulusal mevzuat çerçevesinde batıl veya iptal edilebilir bir genel kurul kararı olmalıdır⁵³¹. Altıncı Yönerge, dava açma hakkının süresi altı ay olarak kabul edilmiştir. Butlan davası, hükümsüzlük davasında bulunan kişiye karşı bölünmenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde açılmalıdır. Tasarının 447. maddesi ile anonim şirket genel kurul kararının butlanı hususu düzenlenmiş olmakla birlikte, butlanın tespit davası herhangi bir süreye bağlanmamıştır⁵³².

E. Özel Haklara Sahip Pay Sahiplerinin Korunması

Özel hakların kapsamına, oyda imtiyaz hakkı, çeşitli pay kategorilerinin ve grupların temsili, kuruculara ve diğer kişilere sağlanan menfaatler gibi çeşitli haklar

---

⁵³⁰ 4721 sayılı kanun, 8/12/200 tarihli ve 124607 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁵³¹ A.e., s.210.

⁵³² "Butlan" başlıklı 447. madde hükmü şöyledir:

"1) Genel kurulun, özellikle;

a) paysahibinin genel kurula katılma, asgarî oy, dava ve kanunen vazgeçilemez nitelikte haklarını sınırlandıran veya ortadan kaldıran,

b) paysahibinin bilgi alma, inceleme ve denetim haklarını, kanunen izin verilen ölçü dışında sınırlandıran ve

c) anonim şirketin temel yapısını bozan veya sermayenin korunması hükümlerine aykırı olan kararları bătıldır." Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.103.

girmektedir. Bölünen şirketin pay sahiplerine, sahip oldukları paylara bağlı özel haklar karşılığında devralan şirkette eşdeğerde haklar tahsis edilmelidir. Devralan şirketin bu hakları sağlayamaması durumunda bu hakların karşılığında uygun bir tazminat ödenmelidir.

İmtiyazlı pay, esas sözleşme ile, pay sahipliği haklarının içerik itibariyle bazı pay veya pay grupları lehine farklılaştırılması sonucu ortaya çıkan, aksi esas sözleşmede öngörülmedikçe müktesep hak karakterini haz olamayan, pay sahibi lehine korunması gereken bir menfaat teşkil eden farklılık ve üstünlüklerle donatılmış paydır⁵³³. Kısmi bölünmede imtiyazlı pay sahiplerinin haklarının korunması söz konusudur. Bölünme kararının alınmasında imtiyazlı pay sahiplerinin onayı aranmadığı için, ortaklıksal hakkın kullanılamamasını telafi maksadı ile bir tazminat ödenmesi söz konusudur⁵³⁴. Birleşme Kanununun 31. maddesinin 7. maddesinin yaptığı atıf çerçevesinde, imtiyazlı pay sahiplerinin haklarının korunması bakımından, bölünen şirketin pay sahiplerine bağlı özel haklara karşılık olarak, uygun bir tazminat ödenmeli veya devralan ortaklıkta aynı değerde haklar tanınmalıdır⁵³⁵. Tasarının 161/1. maddesinin atıfta bulunduğu 140. madde nedeniyle bölünmede, bölünen ortaklıkta mevcut bulunan paylara bağlı imtiyaz hakları karşılığında, devralan ortaklıkta eşdeğerde haklar veya uygun bir karşılık verilmelidir.

Oydan yoksun pay sahiplerinin korunması amacıyla, oydan yoksun payların sahiplerine aynı değerde oydan yoksun paylar verilir. Devralan ortaklıkta oydan yoksun payın oluşturulması mümkün değilse oy hakkına sahip paylar tahsis edilmelidir⁵³⁶. Zira oydan yoksun olmaları nedeniyle bu pay sahipleri bölünme kararının alınmasında etkili olamayacaklardır. Birleşme Kanununda 31. maddesinin 7. maddeye atfı ile oydan yoksun payların sahiplerine devralan ortaklığın oydan yoksun veya oy hakkına sahip pay sahipliği hakları tahsis etmesi kabul edilmiştir.

---

⁵³³ Sami Karahan, **Anonim Ortaklıklarda İmtiyazlı Paylar ve İmtiyazların Korunması**, Kazancı Kitap, İstanbul, 1991, s. 45.

⁵³⁴ Helvacı, **Anonim Ortaklıkların Bölünmesi**, s.120.

⁵³⁵ Çoştan, s.83.

⁵³⁶ Helvacı, **Anonim Ortaklıkların Bölünmesi**, s.121, “Elbette oydan yoksun pay çıkarma hakkına sahip olmayan bir ortaklığın oydan yoksun pay vermesi beklenemez.”

Nev'i Değişirme Kanununun 125. maddesinin atıfta bulunduğu 23. maddesi nedeniyle, bölünen ortaklıkta oy hakkı vermeyen hakların sahiplerine, devralan ortaklıkta eşdeğer haklar verilmelidir. Tasarının 140. maddesi gereğince, bölünen ortaklığın oydan yoksun paylarına sahip ortaklarına aynı değerde, oydan yoksun veya oy hakkını haiz paylar verilecektir.

IV. İNTİFA SENEDİ SAHİPLERİNİN KORUNMASI

İntifa hakkı, anonim ortaklık malvarlığına katılmaktan doğan ve sahibine pay sahiplerine özgü yönetime katılma hakları dışında, safi kara katılma, tasfiye artığından yararlanma, yeni payları alma ve ortaklığın sağladığı olanaklardan faydalanma imkanı veren, anonim ortaklık ile intifa haklarının ilk edinimleri arasında kurulan, sui generis bir sözleşmeye dayanılarak oluşturulan bir hak olarak tanımlanabilir⁵³⁷. Sahibine özellikli haklar sağlayan intifa senedi, anonim şirketin malvarlığından kaynaklanan, yıllık kara ve yeni payları öncelikle almaya yönelik haklar vermektedir⁵³⁸. Bölünmeye ilişkin düzenlemelerde intifa senedi sahiplerinin korunması öngörülmüştür.

Bölünme Tebliği'nin 10. maddesinde devralan şirket tarafından, bölünen şirketin intifa hakkı sahiplerine ne türlü haklar verildiği hususu bölünme sözleşmesinde yer alacak kayıtlar arasında gösterilmiştir.

Altıncı Yönerge'nin 13. maddesinde, devralan şirketin menkul kıymet sahiplerine bölünen şirkette sahip olduklarına eşdeğer hakların verilmesi düzenlenmiştir⁵³⁹. Bunun yanında, yapılacak ulusal düzenlemelerde anılan menkul değer sahiplerine devralan ortaklıkta aynı değerde haklar tahsis edilebileceği ya da ellerindeki menkul değerleri satma hakkı tanınabileceği ifade edilmiştir⁵⁴⁰. Birleşme Kanununun 31.

---

⁵³⁷ Ömer Teoman, **Anonim Ortaklıkta İntifa Senetleri**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Kitabevi, 1978, s.92-93.

⁵³⁸ Geniş bilgi için Bkz.: Abuzer Kendigelen, **Anonim Ortaklıklar Payı Üzerinde İntifa Hakkı**, İstanbul, Beta Basım, 1994, s.1 vd.

⁵³⁹ Helvacı, **Anonim Ortaklıkların Bölünmesi**, s.209.

⁵⁴⁰ Çoştan, s.88.

maddesinin 7/6. maddeye yaptığı atıfa göre, bölünen ortaklığın intifa senedi sahiplerine devralan ortaklıklarda aynı değerde haklar tanınması ya da intifa senetlerinin devralan ortaklık tarafından bölünme sözleşmesinin imzalandığı tarihteki gerçek değeriyle satın alınması kabul edilmiştir⁵⁴¹. Tasarıda ise 140. madde düzenlemesine göre, devralan ortaklık, bölünen ortaklığın intifa senedi sahiplerine, eşdeğerli haklar tanımak veya intifa senetlerini, bölünme sözleşmesinin yapıldığı tarihteki gerçek değeriyle satın almak zorundadır. Bu şekilde, devralan ortaklığın intifa senedi çıkarmaya müsait olmaması sebebiyle payın sağladığı özel haklar açısından eşitlik sağlanamıyorsa tazminat ödeneceği kabul edilmiştir.

V. ALACAKLILARIN KORUNMASI

Kısmi bölünmenin hukuken geçerlilik kazanmasıyla, bölünen şirketin malvarlığı külli halefiyet yolu ile devralan şirkete veya şirketlere geçmektedir. Bu işlem sırasında alacaklılara bir söz hakkı tanınmamaktadır. Ortaya çıkan bu durum nedeniyle, hem bölünen şirketin hem de devralan şirketin alacaklılarının haklarının korunması gerekmektedir. Çünkü bölünme işleminin gereği olarak, alacaklılar için birtakım koruma yöntemleri uygulanmamaktadır.

Öncelikle, malvarlığı bölümlerinin külli halefiyet yolu intikalinin gerçekleşmesi, cüz'i intikalın alacaklılara sağladığı korumaların uygulanmamasına neden olmaktadır. Zira külli intikal yolu ile malvarlığı bölümleri ile borçlar da devralan şirkete geçmektedir. Bölünme ile devralan şirket bölünen şirketin sahip olduğu borçlu sıfatını alır. Bu borçlu değişimi⁵⁴² ise alacaklıların herhangi bir onayı alınmadan gerçekleşir. Özellikle bölünen şirketin tüm malvarlığını devrettiği tam bölünmede bu borçlu değişimi söz konusudur. Kısmi bölünmede malvarlığı

---

⁵⁴¹ A.e., s.88, Çoştan, Birleşme Kanununun intifa senedi sahiplerinin haklarının korunması konusunda Altıncı Yönergenin 13. maddesinin esas alındığını ifade etmektedir. Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.120, Her iki düzenlemenin esasta farklı olduğunu, çünkü Avrupa Birliği yönergesinde intifa senetlerinin karşılığında bedel talep etme hakkı, senetleri ellerinde bulunduranlara tanınmış bulunduğunu, eğer bu tür bir talepte bulunmazlarsa, elde edecekleri hakların yine ortaksal haklar olacağını söylemektedir; Aynı yönde görüş için Çebi, s.242.

⁵⁴² Eren, s.1231 vd.; Kemal Tunçomağ, **Borçlar Hukukunun Genel Esasları**, İstanbul, Özel İktisadi ve Ticari İlimler Yüksek Okulu Yayınları, 1971, s.434 vd.; Reisoğlu, s. 377 vd.

bölümlerinin devri ile bu malvarlığına bağlı borçların intikali nedeniyle, bir kısım alacaklılar için de bu borçlu değişimi gerçekleştirir⁵⁴³. Bu değişimde alacaklar ile birlikte devredilen malvarlığı değerlerinin orantılı olmaması, malvarlığı bölümlerinin farklı ortaklıklara devredilebilmesi, devralan ortaklığın mali durumunun bölünen ortaklığa göre elverişsiz olması veya borçların teminatını oluşturan sermayenin azaltılması⁵⁴⁴ gibi haller, alacaklıların menfaatlerinin ihlal edilmesine neden olabilmektedir⁵⁴⁵. Bölünmeye özgü bu sonuçlar, alacaklılar açısından özel bir korumayı gerektirmektedir. Hukuk sistemlerinde bölünmeye katılan şirketlerin alacaklılarının korunması için çeşitli koruma yöntemleri geliştirilmiştir.

A. Türk Hukukunda Koruma Sistemleri

Türk hukukunda Bölünme Tebliği'nin 5. maddesinde, kısmi bölünmede alacaklıların korunmasını düzenlemiş bulunmaktadır⁵⁴⁶. Bu düzenlemeye göre, bölünen anonim şirketin alacaklıları TTK.'nin 397. maddesi hükümlerine göre ve şirket ana sözleşmesinde öngörüldüğü şekilde yapılacak ilanla alacaklarını bildirmeye veya güvence verilmesi için talepte bulunmaya davet olunacağı, davetin ayrıca adresleri bilinen alacaklılara taahhütlü mektupla da yapılacağı açıklanmıştır. Muaccel alacakların ödenmeleri veya tevdi edilmeleri, müaccel alacakların ise temin olunmaları ya da alacaklıların bölünmeye ilişkin onaylarının alınması gerekeceği

---

⁵⁴³ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.123, "Tam bölünmede borçlu ortaklık malvarlığını tamamen devrederek tasfiyesiz olarak da infisah ettiğinden borçlu sıfatının değiştiğine hiç şüphe yoktur. Kısmi bölünmede ise borcun devredilen malvarlığı parçasına bağlı olması(içinde olması) mümkün olduğu gibi, devredilmeyen bir başka deyişle bölünen ortaklıkta kalan malvarlığı parçasına bağlı olması da mümkündür. Bu durumda borçlu sıfatının değiştiği ikinci hal için söylenebilecekken birinci halde borçlunun sıfatının değişmediğini sadece ödeme kabiliyetinde önemli değişiklik meydana geleceğinin kabulü gerekir."

⁵⁴⁴ A.e., s.124, Ayrıca bölünme işlemleri için yapılacak masraflar ile, eşdeğerli olmayan bölünmede ortaklara ödenecek %10 sınırını geçmeyen denkleştirme bedeli ve ortakların pay sahipliği haklarının doğru intikal ettirilmediği iddiası ile mahkemenen isteyebilecekleri denkleştirme bedeli(tazminat) zaten daralan malvarlığını daha da azaltabilecektir.

⁵⁴⁵ Çoştan, s.88-89.

⁵⁴⁶ "Alacaklıların Korunması" başlıklı 5. madde hükmü şöyledir:

"Bölünen anonim ve limited şirketlerin alacaklıları Türk Ticaret Kanununun 397 nci maddesi hükümlerine göre ve şirket ana sözleşmesinde öngörüldüğü şekilde yapılacak ilanla alacaklarını bildirmeye veya güvence verilmesi için talepte bulunmaya davet olunurlar. Davet ayrıca adresleri bilinen alacaklılara taahhütlü mektupla da yapılır. Muaccel alacakların ödenmelerini veya tevdi edilmelerini, müaccel alacakların ise temin olunmaları yada alacaklıların bölünmeye ilişkin onaylarının alınması gerekir. Borçların ödendiği, tevdi olunduğu veya alacaklıların onay verdiği kanıtlanmadıkça ticaret sicil memurluğunca bölünme işlemi tescil edilmez."

belirtilerek, borçların ödendiği, tevdi olunduğu veya alacaklıların onay verdiği kanıtlanmadıkça ticaret sicil memurluğunca bölünme işleminin tescil edilmeyeceği kabul edilmiştir.

TTK. madde 397, esas sermayenin azaltılmasında alacaklıların korunmasını düzenlemektedir⁵⁴⁷. Buna göre, anonim şirket genel kurulu sermaye azaltımı kararı verdikten sonra yönetim kurulu, bu kararı Ticaret Sicili Gazetesinde ve aynı zamanda esas sözleşmede belirtilen şekilde üç defa ilan eder. Sicili Gazetesindeki üçüncü ilandan itibaren iki ay içinde alacaklarını beyan etmek suretiyle ödeme veya teminat isteyebilecekleri alacaklılara bildirir. Şirketçe bilinen alacaklılara ayrıca davet mektupları gönderilir. Alacakların ödenmesi veya teminat altına alınması, sermaye azaltımı için yerine getirilmesi gereken bir yükümlülüktür.

Bölünme Tebliği'nin 5. maddesinde öngörülen alacaklıların korunması usulü, sermaye azaltımı halinde söz konusudur. Bununla birlikte, sermaye azaltımı yapılmayan kısmi bölünmelerde 5. maddenin uygulanması kabul edilmelidir. Tebliğde, sermaye azaltımı (m.2) ve alacaklıların korunması (m.5) konularının ayrıca düzenlenmiş olması, alacaklıların korunmasına ilişkin maddenin sermaye azaltımı yapılmadan gerçekleşecek bölünmelerde de uygulanacağını göstermektedir. Diğer taraftan, kısmi bölünmede korunan alacaklılar, bölünen şirketin alacaklıları ile sınırlı tutulmuştur. Devralan şirket veya şirketlerin alacaklıları koruma kapsamına alınmamıştır. Tebliğde müeccel alacağa sahip alacaklılara teminat sağlanamaması halinde, bölünmeye ilişkin onaylarının alınmasını zorunlu kılmıştır. Bu şekilde, bir kısım alacaklının bölünme sürecini etkilemesi sağlanmıştır.

---

⁵⁴⁷ “Alacaklıları davet” başlıklı 397. madde hükmü şöyledir:

“Umumi heyet esas sermayenin azaltılmasına karar verdikten sonra idare meclisi bu kararı 37 nci maddede anılan gazetede ve aynı zamanda esas mukavele ile muayyen şekilde üç defa ilan ederek 37 nci maddede anılan gazetede üçüncü ilandan itibaren iki ay içinde alacaklarını beyan etmek suretiyle ödeme veya teminat isteyebileceklerini alacaklılara bildirir. Şirketçe malum olan alacaklılara ayrıca davet mektupları gönderilir.

Esas sermaye zararlar neticesinde bilançoda husule gelen bir açığı kapatmak maksadiyle ve bu açıklar nispetinde azaltılacak olursa idare meclisince alacaklıları davetten ve bunların haklarının ödenmesinden veya temininden vazgeçilebilir.”

Kısmi bölünme ile malvarlığı bölümlerinin BK. m.179 çerçevesinde devredilmesi halinde de alacaklıların korunması söz konusudur. BK. m.179'a göre yapılan devirler sonucunda devredilen malvarlığı bölümlerinin borçlarında, bölünen ve devralan şirket iki yıl müteselsil sorumlu tutulmuştur. Böylece kısmi bölünmenin alacaklılar bakımından doğuracağı kötü sonuçlar azaltılabilir.

Öğretide, anonim şirket birleşmelere uygulanan TTK.'nun 451 ve 452. maddelerinin, bölünmede de uygulanabileceği savunulmaktadır⁵⁴⁸. Bu düzenlemeler gereğince, devralan şirketin yönetim kurulu, infisah eden şirketin alacaklarını tasfiye hakkındaki hükümlere göre davet eder. Birleşme neticesinde infisah eden şirketin malları, borçların ödenmesi veya temin edilmesine kadar ayrı olarak ve devralan şirket tarafından idare olunur. Devralan şirketin yönetim kurulu üyeleri, alacaklılara karşı infisah eden şirket mallarının ayrı olarak yönetimini temin hususunda şahsen ve müteselsil sorumludurlar⁵⁴⁹. Anonim şirketlerde malvarlıklarının ayrı yönetimi ve müteselsil sorumluluk esasları uygulamada işlememektedir⁵⁵⁰. Bölünmeyi engellememesi açısından malvarlığının ayrı yönetiminin bölünmede dikkate alınmaması ileri sürülmektedir⁵⁵¹. Diğer taraftan TTK. m.451 ve 452, alacaklılara bir itiraz hakkı tanınmamıştır. Anonim şirket dışındaki ticaret ortaklıkları için geçerli olan ve alacaklılara itiraz hakkı tanıyan TTK. m.150'nin birleşmede uygulanıp uygulanmayacağı hususu tartışmalıdır⁵⁵². TTK. m.150, birleşme kararının ilan gününden itibaren üç ay içinde hüküm ifade edeceğini ve birleşen şirketin

---

⁵⁴⁸ Akuğur, s.107.

⁵⁴⁹ “Malvarlığının ayrı yönetimi, infisah eden ortaklığın alacaklılarının, birleşen ortaklığın alacaklılarından korumaya yöneliktir.”, Yasaman, Anonim Ortaklıkların Birleşmesi, s.101.

⁵⁵⁰ Tasarının, birleşmede alacaklıların güvence altına alınması ile ilgili 157. madde gerekçesinde bu durum şu şekilde açıklanmıştır; “Alacaklıların korunması 157 nci maddede yeni bir anlayış üzerine yapılandırılmıştır. 6762 sayılı Kanunun 150 nci maddesinde, birleşme kararının ilan gününden üç ay sonra hüküm ifade etmesi, alacaklıları koruyucu bir önlem olarak düşünülmüş ve bu süre içinde alacaklılara itiraz hakkı tanınmıştır. Bu hak birleşmeyi engelleyen bir rol oynamaktadır. Anonim şirketlerde ise 451 inci madde, malvarlıklarının ayrı yönetimini ve müteselsil sorumluluğu, koruyucu nitelikte mütalâa etmiştir. Oysa, malvarlıklarının 6762 sayılı Kanunun 451 inci maddesindeki işlemler bitinceye kadar ayrı yönetimi, uygulamada işlememektedir. İtalyan ve İsviçre sistemlerini yansıtan eski hükümler birleşmeyi engellemeleri ve geciktirmeleri bir yana, etkili ve amaca uygun da değildir.”, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.457.

⁵⁵¹ Moroğlu, Birleşme, Bölünme ve Hisse Takasları Paneli, s.10.

⁵⁵² TTK. madde 150'nin anonim şirket birleşmesinde uygulanmasını kabul eden görüşler, Arslanlı, Anonim Şirketler, s.262; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s.120, N.161. TTK. madde 150'nin anonim şirket birleşmesinde uygulanamayacağını kabul eden görüşler, Yasaman, Anonim Ortaklıkların Birleşmesi, s.99; Domaniç, Anonim Şirketler Hukuku Ve Uygulaması, s.1177.

alacaklılarının üç ay içinde itiraz hakkının olduğunu kabul etmektedir. Bölünmede, TTK. m.150'nin birleşmede tanıdığı itiraz hakkının bölünmede de tanınabileceği ileri sürülmektedir. Bu hükmün bölünmede uygulanması halinde ise bölünme kararı ilan gününden itibaren üç ay sonra hüküm ifade edecektir.

Tasarı ile bölünmede alacaklıların korunmasına ilişkin olarak düzenlemeler getirilmiştir. Söz konusu düzenlemeler, alacaklıların korunması bakımından teminat verme yükümlülüğünü ve bölünmeye katılan şirketlerin müteselsil sorumluluğunu öngörmektedir. “Alacaklıların korunması” başlıklı 174. madde gereğince, bölünmeye katılan ortaklıkların alacaklıları, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ile ortaklık sözleşmesinde öngörülen gazetelerde üç kez yapılacak ve web sitesine de konulacak ilanla, alacaklarını bildirerek güvence verilmesi için talepte bulunmaya çağrılmalıdır. Tasarının bu madde ile ilgili gerekçesinde, alacaklıların bu talebe karşılık verip vermemekte serbest oldukları, talepte bulunmayanların güvence sağlanmasını isteme hakkını yitireceği, ancak bunun alacaklıların hakkına herhangi bir etki yapmayacağı açıklanmıştır⁵⁵³. 174. madde düzenlemesi ile hem bölünen şirketin hem devralan şirketin alacaklılarının korunması öngörülmüştür. Ancak yeni kuruluş suretiyle bölünmede, yeni kurulan şirketin henüz korunmaya değer bir alacaklısı olmadığından sadece bölüne şirketin alacaklıları için güvence verilmesi yükümlülüğü vardır.

Tasarı, 175. maddesinde alacaklıların korunması ile ilgili olarak alacaklıların güvence altına alınmasını düzenlemektedir⁵⁵⁴. Bu düzenlemeye göre, bölünmeye katılan ortaklıklar, 174. maddede öngörülen ilanların yayın tarihinden itibaren iki ay içinde, talepte bulunan alacaklıların alacaklarını güvence altına almak zorundadırlar. Bu güvencenin şekli ve türünün ne şekilde olacağı hususu düzenlenmemiştir. Söz konusu 175. maddenin 2. fıkrasına göre, bölünme ile alacaklıların alacaklarının

---

⁵⁵³ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.467.

⁵⁵⁴ “Alacaklıların güvence altına alınması” başlıklı 175. madde hükmü şöyledir:

“(1) Bölünmeye katılan ortaklıklar, 174 üncü maddede öngörülen ilânların yayın tarihinden itibaren iki ay içinde, talepte bulunan alacaklıların alacaklarını güvence altına almak zorundadırlar.

(2) Bölünme ile alacaklıların alacaklarının tehlikeye düşmediğinin ispatı halinde, güvence altına almak yükümü ortadan kalkar.

(3) Ortaklık talepte bulunan alacaklılara, güvence vermek yerine, alacağı ödeyebilir; şu şartla ki, bu ödeme diğer alacaklıları zarara uğratmasın.”, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.44.

tehlikeye düşmediğinin ispatı halinde, güvence altına almak yükümü ortadan kalkmaktadır. Söz konusu ispat, bölünme sözleşmesi veya planı, bölünme raporu ve denetim raporu ile gerçekleştirilebilir⁵⁵⁵. 175. maddenin 3. fıkrasında ayrıca, diğer alacaklıları zarara uğratmaması şartıyla, talepte bulunan alacaklılara güvence vermek yerine, alacağın ödenebilmesi imkanı getirilmiştir.

Tasarı, alacaklıların korunması ile ilgili olarak bölünmeye katılan ortaklıkların ikinci derecede müteselsil sorumluluğunu kabul etmiştir. “Bölünmeye katılan ortaklıkların ikinci derecede sorumluluğu” başlığını taşıyan 176. maddesi, devredilen borçlardan dolayı bölünmeye katılan şirketlerin sorumluluğunu düzenlemiştir⁵⁵⁶. Buna göre, bölünme sözleşmesi veya bölünme planıyla kendisine borç tahsis edilen ortaklık (birinci derecede sorumlu ortaklık) alacaklıların alacaklarını ifa etmezse, bölünmeye katılan diğer ortaklıkların (ikinci derecede sorumlu ortaklıklar) müteselsilen sorumlu olacakları hükme bağlanmıştır. Kendisine borç tahsis edilen ortaklık birinci derecede sorumlu ortaklık olarak, bölünmeye katılan diğer ortaklıklar ikinci derecede sorumlu ortaklıklar olarak ifade edilmiştir. Buna göre, borcu ödemekle yükümlü olan ortaklık birinci derecede sorumlu olup, birinci derecede sorumlu olan ortaklığa başvurmadan ikinci derecede sorumlu ortaklıklara başvurulamayacaktır. Tam bölünme halinde, bölünen ortaklık infisah edeceğinden, devralan ortaklıklar, birinci derecede sorumlu olan ortaklıkla birlikte ikinci derecede sorumlu olacaklardır. Kısmi bölünmede ise

---

⁵⁵⁵ Tasarının birleşmede alacaklıların korunması ile ilgili 157. maddesinde benzer şekilde bir düzenlemeye yer verilmiş olup, 157. madde gerekçesinde devralan ortaklığın bunu bir raporla ispatlamasının yeterli olacağı, ihtilaf halinde kararı mahkemenin vereceği belirtilmiştir., Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.458.

⁵⁵⁶ “Sorumluluk” üst başlıklı, “Bölünmeye katılan ortaklıkların ikinci derecede sorumluluğu” başlıklı 176. madde hükmü şöyledir:

“(1) Bölünme sözleşmesi veya bölünme plânıyla kendisine borç tahsis edilen ortaklık (birinci derecede sorumlu ortaklık) alacaklıların alacaklarını ifa etmezse, bölünmeye katılan diğer ortaklıklar (ikinci derecede sorumlu ortaklıklar) müteselsilen sorumlu olurlar.

(2) İkinci derecede sorumlu olan ortaklıkların takip edilebilmeleri için, alacağın güvence altına alınmamış ve birinci derecede sorumlu ortaklığın,

a) iflâs etmiş,

b) konkordato süresi almış,

c) aleyhinde yapılan bir icra takibinde kesin aciz vesikası alınmasının şartları doğmuş,

d) merkezi yurt dışına taşınmış ve artık Türkiye’de takip edilemez duruma gelmiş veya

e) yurt dışındaki merkezinin yeri değiştirilmiş ve bu sebeple hukuken takibi önemli derecede

güçleşmiş

olması gerekir.”, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.44.

bölünen ortaklık hukuki varlığını sürdürdüğünden, devreden borç bakımından birinci derecede sorumlu değilse, diğer devralan ortaklıklarla birlikte ikinci derecede sorumlu olacaktır.

176. maddenin 2. fıkrasında, ikinci derecede sorumluluğun şartları düzenlenmiştir. Buna göre; ikinci derecede sorumlu ortaklıkların takip edilebilmeleri için, birinci derecede sorumlu ortağın borcunu ifa etmemiş olması ve alacağın güvence altına alınmamış olması şarttır. Ayrıca, birinci derecede sorumlu ortaklığın;

- a) iflâs etmiş,
- b) konkordato süresi almış,
- c) aleyhinde yapılan bir icra takibinde kesin aciz vesikası alınmasının şartları doğmuş,
- d) merkezi yurt dışına taşınmış ve artık Türkiye’de takip edilemez duruma gelmiş veya
- e) yurt dışındaki merkezinin yeri değiştirilmiş ve bu sebeple hukuken takibi önemli derecede güçleşmiş olması gerekir.

B. Yabancı Hukuklarda Koruma Sistemleri

Bölünmede alacaklıların korunmasına yönelik olarak Altıncı Yönerge’nin 12. maddesi, bölünme planının ilanından önce doğan ve ilan tarihinde henüz muaccel hale gelmemiş alacaklar için koruma sistemi öngörülmesini düzenlemiştir. 12. maddenin 2. fıkrasında, bölünmeye katılan şirketlerin mali durumunun korumayı gerekli kılması ve alacaklıların güvenceye sahip olmaması durumunda alacaklılara yeterli güvence alma yetkisi verilmesinin zorunluluğu ifade edilmiştir⁵⁵⁷. Yönerge’nin 12. maddesinin 3. fıkrası ve devamında, borcu devralan ortaklığın borcu ifa etmemesi üzerine bölünmeye katılan bütün ortaklıkların bölünme ile devraldıkları net aktif miktarı ile sınırlı olarak müteselsil sorumluluğu ya da böyle bir sınırlamaya

---

⁵⁵⁷ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.208.

gitmeksizin müteselsil sorumluluk sistemi benimsenebilmesi imkanı getirilerek, iki türlü koruma sistemi belirlenmiştir⁵⁵⁸.

İsviçre Birleşme Kanununun 45. maddesinde, bölünmeye katılan şirketlerin alacaklılarının ticaret sicil gazetesinde üç kez yapılacak ilanla bilgilendirileceği ve alacaklıların teminat talebinde bulunmaya davet edileceği hükme bağlanmıştır. Alacakların güvence altına alınması, 45. maddede gereği yapılan son ilanı takip eden iki ay içinde alacaklıların talepte bulunması ve bölünmeye katılan şirketlerin bu talebi yerine getirmesi ile mümkün olmaktadır. 46. maddede yer verilen teminat verme yükümlülüğü, bölünmenin alacakları tehlikeye düşürmediğinin ispatı halinde ortadan kalkmaktadır. Ayrıca, alacaklıları zarara uğratmadığı takdirde teminat yerine borcu ödeme imkanı da tanınmıştır.

Birleşme Kanununun 47. maddesinde ise, bölünme sözleşmesi veya bölünme planıyla kendisine borç yüklenen ortaklığın (birinci derecede sorumlu ortaklık) alacaklıları tatmin etmemesi halinde, bölünmeye katılan diğer ortaklıkların (ikinci derecede sorumlu ortaklıklar) bu borçlardan alacaklılara karşı müteselsilen sorumlu olacağı hükme bağlanmıştır⁵⁵⁹. 47. maddenin 2. fıkrasında ikinci derecede sorumlu olan ortaklıkların takip edilebilmeleri için, alacağın güvence altına alınmamış ve birinci derecede sorumlu ortaklık; iflâs etmiş, konkordato süresi almış veya iflasını ertelemişse, aleyhinde yapılan bir icra takibi semeresiz kalmışsa, merkezini yurt dışına taşınmış ve artık İsviçre’de takip edilemiyorsa veya merkezini yabancı bir ülkeden diğerine taşımışsa bu da alacaklının hakkını kullanmasını engelliyorsa takip edilebilir⁵⁶⁰.

---

⁵⁵⁸ A.e., s.127; Çoştan, s.91; Çebi, s.230.

⁵⁵⁹ Çoştan, s.96-97, “Birleşme Kanununda düzenlenen ikinci derecede müteselsil sorumluluğun doğması halinde, borcun tamamı bölünmeye katılan ortaklıkların herhangi birisinden talep edilebilecektir. Zira, müteselsil sorumluluk, Birleşme Kanununun 47. maddesine kaynak oluşturan Altıncı Yönergenin 12. maddesinin 3. fıkrasında önerildiği gibi, devredilen net aktif miktarı ile sınırlandırılmamıştır. Dış ilişkide sorumluluğun sınırlandırılmamış olması, hem alacaklının tek bir ortaklıktan tüm alacağını talep edebilmesine imkan vermek, hem de kısmi bölünmede bölünen ortaklığın da sorumlu tutulmuş olması sebebi ile yerinde bir düzenlemedir. Bu durumda, çok küçük bir malvarlığı bölümünü devralarak bölünmeye katılan ortaklığın da müteselsil sorumlu tutulması eleştirilebilirse de, iç ilişkide rücu hakkının bulunması sebebi ile bu ortaklığın zarar görmesi söz konusu değildir.”

⁵⁶⁰ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.190.

Nev'i Değişirme Kanununda, alacaklılar teminat verilmesini talep etme hakkına, ancak bölünme nedeniyle alacaklıların ifasının tehlikeye sokulduğu kuvvetle muhtemel gösterirlerse sahiptirler (Paragraf 22 UmwG.)⁵⁶¹. Alacaklının teminat verilmesini talep etme süresi, bölünmenin tescilinden itibaren altı ay olarak belirlenmiştir (Paragraf 133 fıkra bir UmwG.)⁵⁶². 133. maddede, bölünen şirketin bölünmenin geçerli olmasından önce tesis edilmiş olan borçları için bölünmeye katılan tüm ortaklıkların müteselsilen sorumlu oldukları hükme bağlanmıştır⁵⁶³. Ancak bu sorumluluk beş yıllık bir süre ile sınırlandırılmış olup, bölünme sözleşmesinde kendilerine borç tahsis edilmeyen ortaklıklar, bölünmenin muteber olmasından sonraki beş senelik sürenin sona ermesinden önce borçların muaccel olduğu ve dava yoluyla talep edildiği zaman bu borçlardan sorumlu olacaklardır⁵⁶⁴.

VI. İŞÇİLERİN KORUNMASI

Kısmi bölünme sonucunda devredilen malvarlığı bölümleri neticesinde, işyeri üzerindeki mülkiyet hakkı devralan şirkete geçmektedir. Hukuki anlamda meydana gelen bu değişiklikle beraber, asıl işverenin yerini yeni bir işveren almaktadır. İşyerinin tamamı ya da bir bölümü üzerindeki hakların, herhangi bir nedenle, hizmet akdinin tarafı olan işverenden başka bir işverene geçmesi ve işyerinin bu ikinci işverenin yönetiminde faaliyetlerini sürdürmesi halinde işveren değişikliğinden söz edilir⁵⁶⁵. Kısmi bölünme halinde, devredilen malvarlığı bölümleri bakımından işveren değişikliği söz konusu olabilir. Bu durumda mevcut hizmet sözleşmelerinin yeni kurulan veya devralan şirkette devam edip etmeyeceği sorunu ortaya çıkmaktadır.

İşçilerin korunması ile ilgili olarak Birleşme Kanununun 49. maddesi, işçinin alacaklılar gibi, iş sözleşmesinin sona erdiği veya işçinin bölünmeye itirazı nedeniyle

---

⁵⁶¹ Çebi, s.230-231.

⁵⁶² A.e., s.234, "Bu kanunda teminat altına alınması gereken alacağın alacaklı tarafından bildiri için yazılı şekil öngörülmüştür."

⁵⁶³ A.e., s.236; Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.128; Çoştan, s.92.

⁵⁶⁴ Çebi, s.236.

⁵⁶⁵ Güzel, s.18.

ayrıldığı tarih itibariyle hesaplanacak alacakları için teminat talep edebileceğini düzenlemiştir. Aynı maddede, iş ilişkilerinin devrinde ise İsviçre Borçlar Kanununun 333. maddesinin uygulanacağını belirtilmiştir. Borçlar Kanununun 333. maddesine göre;

“İşveren, iş ilişkilerini üstlenmeyi kabul eden üçüncü bir kişiye işletmeyi devrederse, işçi muhalefet etmediği takdirde, bu ilişkiler tüm hak ve borçlarıyla birlikte devir gününde işletmeyi devralana geçirirler. Muhalefet halinde iş ilişkileri yasal fesih süresinin bitiminde sona ererler; o zamana kadar, işçiler ve yeni işveren hizmet akdini yerine getirmekle yükümlüdürler. Eski işverenle yeni işveren, hizmet akitlerinin normal olarak ya da işçilerin muhalefeti üzerine son bulunduğu tarihe kadar, işçilerin gerçekleştirmiş bulunan haklarına karşı müteselsilen sorumludurlar. Bunun dışında, işveren iş ilişkilerinde doğan hakları üçüncü bir kişiye intikal ettiremez; meğer ki aksi taraflarca kararlaştırılmamış ya da halin icabında anlaşılmamış olsun”⁵⁶⁶.

Bölünme Tebliği’nde işçilerin korunması ile ilgili bir düzenleme yapılmamıştır. Bu nedenle bölünmede işçilerin korunmasında genel düzenlemeler uygulama alanı bulacaktır. 4857 sayılı İş Kanununun⁵⁶⁷ “İşyerinin veya bir bölümünün devri” başlıklı 6. maddesinde⁵⁶⁸, işyeri veya işyerinin bir bölümünün hukukî bir işleme dayalı olarak

---

⁵⁶⁶ A.e., s.236.

⁵⁶⁷ 10.06.2003 tarihli ve 25134 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

⁵⁶⁸ “İşyerinin veya bir bölümünün devri” başlıklı 6. madde hükmü şöyledir:

“İşyeri veya işyerinin bir bölümü hukukî bir işleme dayalı olarak başka birine devredildiğinde, devir tarihinde işyerinde veya bir bölümünde mevcut olan iş sözleşmeleri bütün hak ve borçları ile birlikte devralana geçer.

Devralan işveren, işçinin hizmet süresinin esas alındığı haklarda, işçinin devreden işveren yanında işe başladığı tarihe göre işlem yapmakla yükümlüdür.

Yukarıdaki hükümlere göre devir halinde, devirden önce doğmuş olan ve devir tarihinde ödenmesi gereken borçlardan devreden ve devralan işveren birlikte sorumludurlar. Ancak bu yükümlülüklerden devreden işverenin sorumluluğu devir tarihinden itibaren iki yıl ile sınırlıdır.

Tüzel kişiliğin birleşme veya katılma ya da türünün değişmesiyle sona erme halinde birlikte sorumluluk hükümleri uygulanmaz.

Devreden veya devralan işveren iş sözleşmesini sırf işyerinin veya işyerinin bir bölümünün devrinden dolayı feshedemez ve devir işçi yönünden fesih için haklı sebep oluşturamaz. Devreden veya devralan işverenin ekonomik ve teknolojik sebeplerin yahut iş organizasyonu değişikliğinin gerekli kıldığı fesih hakları veya işçi ve işverenlerin haklı sebeplerden derhal fesih hakları saklıdır.

başka birine devredildiğinde, devir tarihinde işyerinde veya bir bölümünde mevcut olan iş sözleşmelerinin bütün hak ve borçları ile birlikte devralana geçeceği kabul edilmiştir⁵⁶⁹. Devralan işveren, işçinin hizmet süresinin esas alındığı haklarda, işçinin devreden işveren yanında işe başladığı tarihe göre işlem yapmak zorundadır. Devirden önce doğmuş olan ve devir tarihinde ödenmesi gereken borçlardan devreden ve devralan işveren birlikte sorumludurlar. Ancak bu yükümlülüklerden devreden işverenin sorumluluğu devir tarihinden itibaren iki yıl ile sınırlıdır. Ancak, tüzel kişiliğin birleşme veya katılma ya da türünün değişmesiyle sona erme halinde birlikte sorumluluk hükümleri uygulanmaz. Diğer taraftan, devreden veya devralan işveren, iş sözleşmesini sırf işyerinin veya işyerinin bir bölümünün devrinden dolayı feshedemez ve devir işçi yönünden fesih için haklı sebep oluşturamaz. Devreden veya devralan işverenin ekonomik ve teknolojik sebeplerin yahut iş organizasyonu değişikliğinin gerekli kıldığı fesih hakları veya işçi ve işverenlerin haklı sebeplerden derhal fesih hakları saklıdır. İş Kanunu madde 6'da işyerinin devri düzenlenmekle birlikte, devrin işçilerle yapılan hizmet akitlerine etkilerine ilişkin bir hüküm getirmemektedir. Yargıtay⁵⁷⁰ ve öğretideki çoğunluk görüşü⁵⁷¹, bu konuda BK.'nun 179. maddesinin uygulanacağı görüşündedir.

Tasarının “İş ilişkilerinin geçmesi” başlıklı 178. maddesinde işçilerin korunmasına ilişkin birtakım düzenlemeler getirilmiştir⁵⁷². Buna göre, tam veya kısmi bölünmede,

---

Yukarıdaki hükümler, iflas dolayısıyla malvarlığının tasfiyesi sonucu işyerinin veya bir bölümünün başkasına devri halinde uygulanmaz.”, Tankut Centel, **İş Kanunu Sosyal Sigortalar Kanunu ve İlgili Mevzuat**, 5.bsk., İstanbul, Beta Basım, 2006.

⁵⁶⁹ İş hukukunda iş yerinin devri ile ilgili olarak bakınız, Kenan Tuçomağ/Tankut Centel, **İş Hukukunun Genel Esasları**, İstanbul, Beta Basım, 2005, s.63 vd.; Nuri Çelik, **İş Hukuku Dersleri**, 17. bs., İstanbul, 2006, s.55 vd.; Cevdet İlhan Günay, **İş Hukuku Yeni İş Yasaları**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2003, s.551 vd.; Güzel, s.319 vd.; Münir Ekonomi, “İşyerinin Bir Bölümünün Devri(Kısmi Devir) ve İş İlişkilerine Etkisi”, **Prof. Dr. Turhan Esener’e Armağan**, Ankara, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Türk Millî Komitesi Yayını, 2000, s.325-361.

⁵⁷⁰ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu.'nun 01.03.2006 tarih, 2006/9-51 Esas, 2006/27 Karar sayılı kararı, Yargıtay 10. Hukuk Dairesi.'nin 13.06.2003 tarih, 2003/2032 Esas, 2003/4984 Karar sayılı kararı, (Çevrimiçi) [http// www.kazanci.com.tr](http://www.kazanci.com.tr) , 25 Temmuz 2007.

⁵⁷¹ Acemoğlu, s.79; Çelik, İş Hukuku Dersleri, s.53; karşı görüş Günay, s.408, “BK.'nun 179 maddesi uyarınca, aktiflerin ve pasiflerin, yani hakların ve borçların ve bu arada hizmet akdi ilişkilerinin işyerini devralan teker teker geçirmesi gerekir. Bununla birlikte, işyeri devrinde borçların ve hizmet ilişkilerinin bir bütün olarak geçeceği ve böylece devralan işverenin kanun gereği olarak işçilerin hizmet akitlerine de taraf olacağını kabul etmek, mevcut ekonomik hayatın gereksinimlerine uygun düşecektir.”

⁵⁷² “İş ilişkilerinin geçmesi” başlıklı 178. madde hükmü şöyledir:

işçilerle yapılan hizmet sözleşmeleri, işçi itiraz etmediği takdirde, devir gününe kadar bu sözleşmeden doğan bütün hak ve borçlarla devralana geçecektir. İşçi itiraz etmediği takdirde, hizmet sözleşmesi kanunî işten çıkarma süresinin sonunda sona erecek olup, devralan ve işçi o tarihe kadar sözleşmeyi yerine getirmekle yükümlüdür. Eski işveren ile devralanın, işçinin bölünmeden evvel muaccel olmuş alacakları ile hizmet sözleşmesinin normal olarak sona ereceği veya işçinin itirazı sebebiyle sona erdiği tarihe kadar geçen sürede muaccel olacak alacaklarından müteselsilen sorumlu olacakları kabul edilmiştir. Aksi kararlaştırılmadıkça veya halin gereğinden anlaşılmadıkça, işveren hizmet sözleşmesinden doğan hakları üçüncü bir kişiye devredemez. Ayrıca işçilere, muaccel olan ve şekilde hizmet sözleşmesi uyarınca muaccel olacak alacaklarının güvence altına alınmasını talep etme hakkı tanınmıştır. Son olarak, bölünen ortaklığın bölünmeden önce ortaklık borçlarından dolayı sorumlu olan ortaklarının, hizmet sözleşmesinden doğan ve intikal gününe kadar muaccel olan borçlarla, hizmet sözleşmesi normal olarak sona ermiş olsaydı muaccel hale gelecek olan veya işçinin itirazı sebebiyle hizmet sözleşmesinin sona erdiği ana kadar doğacak olan borçlardan müteselsilen sorumlu olmakta devam edecekleri kabul edilmiştir⁵⁷³.

VII. KISMİ BÖLÜNME İŞLEMLERİNDEN DOĞAN SORUMLULUK

“(1) Tam veya kısmî bölünmede, işçilerle yapılan hizmet sözleşmeleri, işçi itiraz etmediği takdirde, devir gününe kadar bu sözleşmeden doğan bütün hak ve borçlarla devralana geçer.

(2) İşçi itiraz etmezse, hizmet sözleşmesi kanunî işten çıkarma süresinin sonunda sona erer; devralan ve işçi o tarihe kadar sözleşmeyi yerine getirmekle yükümlüdür.

(3) Eski işveren ile devralan, işçinin bölünmeden evvel muaccel olmuş alacakları ile hizmet sözleşmesinin normal olarak sona ereceği veya işçinin itirazı sebebiyle sona erdiği tarihe kadar geçen sürede muaccel olacak alacaklarından müteselsilen sorumludur.

(4) Aksi kararlaştırılmadıkça veya halin gereğinden anlaşılmadıkça, işveren hizmet sözleşmesinden doğan hakları üçüncü bir kişiye devredemez.

(5) İşçiler muaccel olan ve birinci fıkrada öngörüldüğü şekilde muaccel olacak alacaklarının güvence altına alınmasını isteyebilirler.

(6) Devreden ortaklığın bölünmeden önce ortaklık borçlarından dolayı sorumlu olan ortakları, hizmet sözleşmesinden doğan ve intikal gününe kadar muaccel olan borçlarla, hizmet sözleşmesi normal olarak sona ermiş olsaydı muaccel hale gelecek olan veya işçinin itirazı sebebiyle hizmet sözleşmesinin sona erdiği ana kadar doğacak olan borçlardan müteselsilen sorumlu olmakta devam ederler.”, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.44.

⁵⁷³ Tasarının gerekçesinde, 178. maddenin ilk altı fıkrasının İsviçre Borçlar Kanununun madde 333'den alındığı ifade edilmiştir, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s.467.

Kısmi bölünme nedeniyle, bölünmeye katılan şirketler pay sahipleri veya alacaklılar zarara uğrayabilirler. Bölünme işlemlerini yerine getiren kişiler, verdikleri zararlar nedeniyle bölünmeye katılan şirketlere, pay sahiplerine ve alacaklılara karşı sorumludurlar. Altıncı Yönerge'nin 18. maddesinde, üye devletlerin, en azından, bölünen şirketin yönetim organı üyelerinin bölünmenin hazırlanması ve uygulanmasında kusurlu davranışları nedeniyle bölünen şirketin pay sahiplerine karşı hukuki sorumluluğuna ve bölünen şirket için denetim raporunu hazırlayan denetçilerin görevlerini yerine getirdikleri sıradaki kusurlu davranışları nedeniyle hukuki sorumluluklarına ilişkin kurallara yer verileceğini belirtmektedir. Yönerge, bölünme işlemlerinden dolayı sorumlu olacakları, bölünen şirketin yönetim organı üyeleri ve bölünmeyi denetleyen denetçiler olarak açıklamıştır.

Birleşme Kanununun 108. maddesine⁵⁷⁴ göre, bölünme işlemlerine katılan tüm kişilerin ve bölünme işlemi denetleyen denetçilerin, bölünmeye katılan her şirkete, aynı şekilde her bir ortağa ve her bir alacaklıya karşı gerek kasten gerek ihmalen görevlerini yapmamaları sonucu verdikleri zararlardan sorumludur⁵⁷⁵. Aynı maddede kurucuların sorumlulukları saklı tutularak, yeni şirket kurulması yolu ile bölünmede yeni kurulacak şirkete ilişkin kuralların uygulanması ifade edilmiştir. Birleşme kanununda ayrıca, sorumluluk bakımından İsviçre Borçlar Kanunu hükümlerine de atıf yapılarak, zamanaşımı, müteselsil sorumluluk gibi konular genel hükümler çerçevesinde düzenlenmiştir.

Türk hukukunda Bölünme Tebliği'nde özel bir sorumluluk düzenlemesi yapılmamıştır. Bu nedenle bölünme işlemleri dolayısıyla sorumlulukta, anonim şirkette yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin TTK. hükümlerinin uygulanması söz konusu olabilir. TTK.'nin 336. maddesine göre, yönetim kurulu üyeleri, kanun veya ana sözleşmenin kendilerine yüklediği görevleri gereği gibi yerine getirmemesi nedeniyle oluşan zararlardan, şirkete, ortaklar ve ortaklık

---

⁵⁷⁴ Helvacı, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, s.192.

⁵⁷⁵ Çoştan, s.124, "Birleşme Kanununda geniş bir ifade kullanılarak, bölünmeye katılan kişilerin sorumluluğu düzenlenmiştir. Dolayısıyla, yönetim kurulu üyeleri, müdürler veya bölünme sürecinde herhangi bir şekilde görev ifa eden kişiler bu maddeye göre sorumlu tutulabilecektir."

alacaklılarına karşı müteselsilen sorumludurlar⁵⁷⁶. TTK. madde 341 uyarınca, genel kurul kararı veya ile azınlık, yani en az yüzde on paya sahip veya sahipleri, azlık hakkı olarak yönetim kurulu aleyhine sorumluluk davası açılmasını talep ederse, şirket tarafından karar veya talep tarihinden itibaren bir ay içinde sorumluluk davası açılmalıdır. Yönetim kurulu üyelerinin sorumlulukları kusur sorumluluğuna dayanmakta olup, kusursuz olmadıklarını ispat etmedikçe kusurlu sayılırlar⁵⁷⁷.

Kısmi bölünme işlemlerinin yürütülmesi sırasında veya bölünme kararının alınması nedeniyle meydana gelecek zararlardan yönetim kurulu üyeleri sorumlu tutulabilir. Örneğin, kısmi bölünmede devredilen malvarlığı değerlerinin rayiç değere nazaran daha düşük oranda değerlendirilmesi veya devredilen malvarlığı bölümleri karşılığında kazanılan payların dağıtımının adil olarak yapılmaması durumunda yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu gündeme gelir. Bölünen ve devralan şirketlerden her biri kendi yönetim kurulu aleyhine bir sorumluluk davası ikame edebilir. Ancak bölünen şirketin zarara uğraması durumunda, devralan şirketin yönetim kurulu üyesi aleyhine sorumluluk davası yönelmez. Bu durumda, BK.

---

⁵⁷⁶ TTK.'nin 336. maddesi uyarınca yönetim kurulu üyelerinin şirket namına yapmış oldukları mukavele ve muamelelerden dolayı şahsen mesul olamayacakları belirtilse de, aşağıda yazılı hallerde şirkete, pay sahiplerine ve şirket alacaklılarına karşı müteselsilen sorumlu olacakları belirtilmiştir:

- 1- Hisse senetleri bedellerine mahsuben pay sahipleri tarafından vuku bulan ödemelerin doğru olmaması;
- 2- Dağıtılan ve ödenen kâr paylarının hakiki olmaması;
- 3- Kanunen tutulması gereken defterlerin mevcut olmaması veya bunların intizamsız bir surette tutulması;
- 4- Umumi heyetten çıkan kararların sebepsiz olarak yerine getirilmemesi;
- 5- Gerek kanunun gerek esas mukavelelerinin kendilerine yüklediği sair vazifelerin kasden veya ihmal neticesi olarak yapılmaması durumunda yönetim kurulu üyeleri müteselsilen sorumludur.

Ayrıntılı bilgi için bakınız, Mehmet Helvacı, **Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, 2. bsk., İstanbul, Yetkin Yayınları, 2001, s.37 vd.; Ersin Çamoğlu, **Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, İstanbul, 1972; Salter Uçar, **Hukumumuzda Yönetim Kurulu ve Denetçiler ile Sorumluluk Halleri**, İstanbul, Alfa Basım, 1994; Veysi Seviğ, "Yönetim Kurulu Üyelerinin TTK Açısından Sorumluluğu", **Yaklaşım Dergisi**, S.128, Haziran 2004, s.y.; Fethi Aygün, "Türk Ticaret Kanunu Açısından Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluk Durumları", **Yaklaşım Dergisi**, S.152, Ağustos 2005, s.y.

⁵⁷⁷ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 327; Bumin Doğrusöz, "Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Ticaret Kanunundan Doğan Sorumlulukları", Dünya Gazetesi, 24.02.2005, s.y.

madde 41’de yer alan haksız fiil sorumluluğu⁵⁷⁸ uygulanarak, diğer şirketin yönetim kurulu üyesinin sorumluluğuna gidilebilir⁵⁷⁹.

Yeni kuruluş suretiyle kısmi bölünmede, yeni kurulan anonim şirkette bölünme işlemlerindeki eksiklik veya yanlışlık nedeniyle kuruluştan doğan sorumluluk hükümleri de gündeme gelebilir. TTK. m.278’te belirtilen kurucular ve kurucular gibi sorumlu olanlar, kuruluştaki belgelerin doğru olmaması, esas sermaye karşılığı tamamıyla taahhüt edilmemiş veya ödenmesi gereken kısım ödenmemiş iken, öyle ödenmiş gibi gösterilmesinden ve para dışındaki katılma paylarına değer biçilirken hile kullanılması fiillerine katılanlar kuruluştan doğan sorumluluğa tabidirler. Zarar gören pay sahipleri ve ortaklık alacaklıları sorumlulara karşı dava hakkına haizdir. Bu davada zamanaşımı, davacının zararı ve sorumlu olan kimseyi öğrendiği tarihten itibaren 2 yıldır, fakat dava hakkı her halde zararı doğuran fiilin vukuundan itibaren 5 yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

Ayrıca, kısmi bölünme işlemleri sırasında kendisine verilmiş olan görevleri hiç veya gereği gibi yapmamalarından doğan zararlardan dolayı kusursuz olduklarını ispat etmedikçe denetçilerin sorumluluğuna da gidilebilir (TTK. m.359). Denetçilere yöneltilecek sorumluluk davası şartları bakımından kanun atfı ile kuruluştan doğan sorumluluk (TTK. m.309) ve (TTK. m.341) yönetim kurulunun faaliyetlerinden doğan sorumluluk hükümleri kıyasen uygulanır.

Kısmi bölünmede, TTK. m.311 kapsamında kuruluştan sonra devralınan malvarlığı nedeniyle kanuna karşı hile hükümleri işletilebilir. TTK. m.311 uyarınca, bir işletme, tesisat veya başka mal ve hakların esas sermayenin onda birini aşan ve bedel karşılığında şirketçe devralınmasına dair, şirketin tescilinden itibaren iki yıl içinde yapılacak sözleşmeler genel kurulca tasdik ve ticaret siciline tescil edilmedikçe

---

⁵⁷⁸ Haksız fiil sorumluluğu hakkında geniş bilgi için bakınız, Oğuzman/Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler s.467 vd.

⁵⁷⁹ Yasaman, Anonim Ortaklıkların Birleşmesi, s.129, Yasaman, birleşme bakımından aynı sonuca varmaktadır.

geçerli olmayacaktır⁵⁸⁰. Ayrıca, devralınan değerler ortaklığın iştiğal konusuna girmemeli ve cebri icra yolu ile takip edilmemelidir. Kurucular, değer biçme usulünden kurtulmak amacı ile kısmi bölünen şirketten malvarlığı bölümlerini devralma yolunu seçebilirler. Bu takdirde, TTK. m.311’de aranan şartların gerçekleşmesi ile kuruluşun sonra doğan sorumluluğa ilişkin TTK. m.305-310 hükümleri ve yönetim kurulunun sorumluluğuna ilişkin hükümleri uygulanır⁵⁸¹.

VIII. KISMİ BÖLÜNMENİN VERGİSEL SONUÇLARI

Kısmi bölünme ticaret hukuku alanı dışında, vergi hukuku alanında da sonuçlar doğurmaktadır. Daha önce belirttiğimiz üzere, şirketlerin vergi avantajlarına sahip olabilmek amacıyla da şirketlerin kısmi bölünmeyi tercih ettiği görülmektedir. Türk hukukunda başta Kurumlar Vergisi olmak üzere, birtakım vergi kanunlarında bölünme düzenlemelerine yer verilmiştir. Söz konusu düzenlemelerde yer alan şartlar yerine getirildiğinde kısmi bölünen şirket önemli vergi avantajları elde etmektedir.

A. Kurumlar Vergisi Bakımından Kısmi Bölünmenin Sonuçları

5520 sayılı KVK.⁵⁸² uyarınca kısmi bölünmenin vergisel avantajlarından yararlanılması için aşağıdaki şartların yerine getirilmesi gerekmektedir⁵⁸³. 5520 sayılı KVK.’nun 20. maddesi uyarınca, 19. maddede belirtilen şartlar çerçevesinde kısmi bölünmenin yapılması halinde, bölünen kurumun sadece devir ve bölünme tarihine

---

⁵⁸⁰ Konu hakkında Bkz.:Hüseyin Ülgen, **Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Ortaklığın Kuruluşun Sonra Malvarlığı Değerlerini Devir Alması (Alman Hukuku İle Karşılaştırmalı Olarak)**, İstanbul, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 1969, s.1. vd.

⁵⁸¹ TTK. m.311, genel kurulun tasdikinden sonra TTK. m.299’a göre mahkeme incelemesi yapılacağını kabul etmiştir. Ancak 27.06.1995 tarihli ve 22326 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan 559 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile anılan madde yürürlükten kaldırılmıştır. Bu nedenle mahkeme incelemesi uygulanmamaktadır, Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s.292.

⁵⁸² Geniş bilgi için bakınız; Selahattin Tuncer, “Yeni 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu”, **Yaklaşım Dergisi**, S.164, Ağustos 2006, s.y.; **5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu**, Powerpoint sunumu, (Çevrimiçi) <http://www.muhasabet.net/5520>, 12 Mayıs 2007.

⁵⁸³ Kısmi bölünmenin maddi hukuk cephesine bakıldığında, kısmi bölünmenin gerçekleşmesi için ticaret hukuku ilkeleri ve şartlarına uyulması yeterlidir. Vergi mevzuatında aranan şartlarının gerçekleşmemesi, bölünme işleminin geçersizliğine yol açmamaktadır. Söz konusu şartların gerçekleşmesi ile kısmi bölünme işlemi vergi dışı bırakılmaktadır, aksi halde kısmi bölünme işlemi vergiye tabi tutulacaktır.

kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilecek olup bölünmeden doğan kazanç hesaplanmayacak ve vergilendirilmeyecektir⁵⁸⁴. Kurumlar Vergisi Kanunu ile getirilen vergisel avantajları elde etmek için kısmi bölünme işlemlerinde aranan şartlar şu şekilde sıralanabilir:

1. Kısmi Bölünmenin Şartları

a. Bölünen ve Devralan Şirketlerin Sermaye Şirketi Olması

Kısmi bölünmede, bölünmeye katılan şirketlerin sermaye şirketi olması aranmıştır. Kanunun 2. maddesinde, sermaye şirketinin tanımı yapılmıştır. Buna göre, TTK. hükümlerine göre kurulmuş olan anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler ile benzer nitelikteki yabancı kurumlar ile SPK.'nın düzenleme ve denetimine tabi fonlar ile bu fonlara benzer yabancı fonlar sermaye şirketi olarak sayılmıştır. Bu itibarla tam mükellef olsa da kooperatifler, iktisadi kamu kuruluşları, dernek veya vakıflara ait iktisadi işletmeler ile iş ortaklıkları kısmi bölünme işlemi gerçekleştirdiklerinde vergiye tabi tutulacaklardır⁵⁸⁵.

19. maddenin düzenlemesinde yer alan “bir sermaye şirketine devretmesi” ibaresi, tek bir devralan şirketin kısmi bölünme işlemi için yeterli olduğunu göstermektedir. 20. maddenin 3. fıkrasında, kısmi bölünme işlemlerinde, bölünen kurumun bölünme tarihine kadar tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarından bölünen kurumun varlıklarını devralan kurumların, devraldıkları varlıkların emsal bedeli ile sınırlı olarak müteselsilen sorumlu olacakları belirtilmiştir. Bu, bölünen şirketten birden fazla şirkete, varlık unsurunun aynı zamanda intikal edebileceğini ifade etmektedir;

---

⁵⁸⁴ Kısmi bölünme sonucu elde edilen kazançların vergilendirilmemesi hakkında Gelir İdaresi Başkanlığı'nın B.07.1.GİB.4.34.16.01/KVK-19 sayılı muktezası, (Çevrimiçi) [http:// www.gib.gov.tr](http://www.gib.gov.tr), 16 Mayıs 2007.

⁵⁸⁵ Taş, s.61; “Bu şartın yarattığı en önemli sonuç, kurumlar vergisi mükellefi olan kooperatifler, iktisadi kamu müesseseleri, dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler gibi diğer kurumların vergisiz olarak bölünebilme imkanına sahip olmamalarıdır. Özellikle önemli büyüklüklere sahip iktisadi kamu müesseselerinin yeniden yapılandırılması bakımından önemli olan bu imkanın bir vergi erteleme şeklinde bu müesseselere de sağlanmamasının bir anlamı bulunmamaktadır. Yine aynı şekilde dernek ve vakıflara ait olup önemli büyüklüklere ulaşmış iktisadi işletmelerin şirketleşmesi bakımından da vergisiz bölünmelere imkan sağlanıyor olması gerekmektedir.”

Bu takdirde de tam bölünmeye göre farklılık, bilanço değerlerinden bir kısmının bölünen kurum bünyesinde korunmuş olmasından ibaret kalacaktır⁵⁸⁶.

b. Devralan Şirketin Tam Mükellef Olması

Kanunun 19. maddesi gereği, kısmi bölünmede devralan şirket açısından tam mükellefiyet şartı aranmaktadır. Kanunun 3. maddesinde, tam mükellefler, kanuni veya iş merkezleri Türkiye'de bulunan tüzel kişiler olarak kabul edilmiştir. Tam mükelleflerin, gerek Türkiye'de gerekse yabancı memleketlerde elde ettikleri kurum kazançları üzerinden vergilendirilecekleri belirtilmiştir. Kanunun 3. maddesinin 5. fıkrasında ise, kanuni merkez ile iş merkezi tanımlarına yer verilmiştir⁵⁸⁷.

Diğer taraftan düzenleme uyarınca, kısmi bölünen şirket tam mükellef olabileceği gibi dar mükellef bir şirket de olabilmektedir. Kanunun 3. maddesinin 2. fıkrasında, Kanunun 1. maddesinde sayılı kurumlardan kanuni ve iş merkezlerinin her ikisi de Türkiye'de bulunmayanların, sadece Türkiye'de elde ettikleri kazançları üzerinden dar mükellefiyet esasına göre vergilendirilmesi hükme bağlanmıştır⁵⁸⁸. Kısmi bölünme düzenlemesi gereği, sermaye şirketi niteliğindeki bir yabancı kurumun Türkiye'deki iş yeri veya daimi temsilcisinin de kısmi bölünmeden yararlanabilmesi, bölünen şirketin dar mükellefiyeti haiz olabilmesine imkan vermektedir⁵⁸⁹.

---

⁵⁸⁶ Yılmaz Özbacı, **Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları (5520 sayılı Kanun)**, Ankara, Oluş Yayıncılık, 2007, s.590.

⁵⁸⁷ Buna göre, kanuni merkez, vergiye tabi kurumların kuruluş kanunlarında, tüzüklerinde, ana statülerinde veya sözleşmelerinde gösterilen merkezdir. İş merkezi ise iş bakımından işlemlerin fiilen toplandığı ve yönetildiği merkezdir. Doğan Şenyüz, **Türk Vergi Sistemi**, 6. bs., Bursa, Ezgi Kitabevi Yayınları, 2000, s.284, "Tam mükellefiyet açısından iş merkezinin Türkiye'de bulunmasının yeterli görülmesinin sebebi, kurumların kanuni merkezlerini kolay biçimde istedikleri ülkeye ya da yere taşıyabilmeleri nedeniyle tam mükellefiyetten kurtulabilmelerine dayanmaktadır."

⁵⁸⁸ Dar mükellefiyet hakkında geniş bilgi için Bkz.: Mehmet Akif Özmen, "5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu Rehberi ve Revizyonu", Ankara, Yaklaşım Yayınları, 2007, s.112 vd.

⁵⁸⁹ Cem Tekin, "5520 Sayılı K.V.K Uyarınca Kısmi Bölünme Müessesesi", **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, S.37, Ocak 2007, s.y., "Öte yandan bölünme işleminin kısmi bölünme olarak değerlendirilebilmesi için bölünen kurumun uygulama kapsamındaki, iktisadi kıymetlerini devralan kurumların tam mükellefiyeti haiz sermaye şirketi olması gerekmektedir. Dikkat edileceği üzere gerek tam gerekse dar mükellef kurumlar kısmi bölünme uygulaması kapsamında bölünebileceği halde devralan kurumun tam mükellef olması gerekmektedir. Aksi takdirde bölünen kurumun uygulama kapsamına dahil bulunan iktisadi kıymetlerini devralan kurumları dar mükellefiyeti haiz olması durumunda söz konusu bölünme işleminin kısmi bölünme olarak değerlendirilmek suretiyle vergisiz olarak gerçekleştirilmesi mümkün değildir. Çünkü, kısmi bölünme müessesesi bir nev'i vergi erteleme

c. Kısmi Bölünme Sonucunda Taşınmazlar, İştirak Hisseleri, Üretim İşletmeleri ve Hizmet İşletmelerinin Aynı Sermaye Olarak Konulması

Kanun düzenlemesinde göre, bazı değerler için kısmi bölünme işleminin mümkündür. Kısmi bölünme işlemine konu olan değerler ise kanunda açıkça sayılmıştır:

- Taşınmazlar,
- İştirak hisseleri (iki tam yıl aktifte yer almış olmak şartıyla),
- Üretim işletmeleri,
- Hizmet işletmeleri⁵⁹⁰.

5422 sayılı KVK.'nda yer alan üretim tesisi ve hizmet işletmelerine bağlı gayrimaddi haklar, hammadde, yarı mamul ve mamul mallar ibaresi madde metninden çıkarılmıştır. Bu nedenle, üretim tesisi ve hizmet işletmelerine bağlı gayrimaddi haklar, hammadde, yarı mamul ve mamul mallar kısmi bölünme işlemine konu edilmeyecektir. Ayrıca, eski düzenlemeden farklı olarak yeni düzenlemede “gayrimenkul” yerine “taşınmazlar” ibaresi kullanılmıştır⁵⁹¹.

İştirak hisseleri kısmi bölünme işlemine konu olan malvarlığı değerleri arasındadır⁵⁹². 5422 sayılı KVK.'ndaki düzenlemenin aksine, iştirak hisselerinin

---

işlemini haiz olup, uygulama kapsamında devredilen iktisadi kıymetlerin bünyesinde mevcut bulunan gizli yedeklerin, söz konusu kıymetleri devralan kurumlar tarafından elden çıkarılması aşamasında vergilendirilmesi amacını taşımaktadır.”

⁵⁹⁰ 5422 sayılı KVK.'nda ise söz konusu değerler şu şekilde sayılmıştır:

- Gayrimenkuller,
- İştirak hisseleri,
- Üretim tesisleri,
- Hizmet işletmeleri,
- Üretim tesisi ve hizmet işletmelerine bağlı gayrimaddi haklar, hammadde, yarı mamul ve mamul mallar.

⁵⁹¹ Gayrimenkul ifadesinden neyin anlaşılacağı eski kanuni düzenlemede geçici 28. maddenin uygulanması için çıkarılan 49 ve 51 sayılı Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nde açıklanmıştır; “Gayrimenkuller esas niteliği bakımından bir yerden başka bir yere taşınması mümkün olmayan, dolayısıyla yerinde sabit olan mallardır.”

⁵⁹² 5422 sayılı KVK.'na bağlı olarak 10.02.1995 tarihli ve 22198 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanana 49 sayılı Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinde iştirak hisselerinin tanımına şu şekilde yer verilmiştir;

kısmi bölünmenin konusunu oluşturabilmeleri için aktifte iki tam yıl yer almış olması şartı aranmaktadır⁵⁹³. Kanun gerekçesinde, 5. maddenin 1. fıkrasının e bendi gereği, kurumların, en az iki tam yıl süreyle aktiflerinde yer alan taşınmazlar ve iştirak hisseleri satışından doğan kazançların % 75'lik kısmının vergiden istisna tutulmasına ilişkin düzenlemenin uygulanması sağlandığı açıklanmıştır. Dolayısıyla, kısmi bölünme nedeniyle vergilendirilmeyecek olan ve istisna kapsamında bulunan bu kıymetlerin alımı ile ilgili finansman giderlerinin kurum kazancından indirim konusu yapılmaması gerekmektedir⁵⁹⁴.

İştirak hisselerinin kısmi bölünme yoluyla devrinde, 19. maddenin 3. fıkrasının b bendine göre, devralan şirketin hisselerinin devreden şirketin ortaklarına verilmesi halinde, devredilen iştirak hisselerine ilişkin borçların da devri zorunlu kılınmıştır. Bu nedenle, devralan şirketin hisselerinin devredilmeyerek bölünen şirkette kalması halinde, devredilen iştirak hisselerine ilişkin borçların devri zorunlu değildir.

Üretim ve hizmet işletmeleri, kısmi bölünme ile devredilebilecek malvarlığı değerleri arasında sayılmıştır⁵⁹⁵. 6948 sayılı Sanayi Sicil Kanununun⁵⁹⁶ 1. maddesine göre, Bir maddenin vasıf, şekil, hassa veya terkiğini makina, cihaz, tezgah, alet veya diğer vasıta ve kuvvetlerin yardımı ile veya sadece el emeği ile kısmen veya tamamen değiştirmek veya bu maddeleri işlemek suretiyle devamlı ve seri halinde imal veya istihsal eden yerlerle madenlerin çıkarılıp işlendiği yerler sanayi işletmesi olarak

---

*“İştirak hisseleri deyimi menkul değerler portföyüne dahil tam mükellef kurumlara ait hisse senetleri ile ortaklık paylarını ifade etmektedir. Bunlar,
— Anonim şirketlerin hisse senetleri (Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan yatırım ortaklıkları hisse senetleri dahil),*

— Limited şirketlere ait iştirak payları,

— Eshamlı komandit şirketlerin komanditer ortaklarına ait ortaklık payları,

— İş ortaklıkları ile adi ortaklıklara ait ortaklık paylarıdır,

Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan yatırım fonları katılma belgeleri ise Gelir Vergisi Kanununun 38 inci maddesinin son fıkrası hükmünün uygulanmasında iştirak hisseleri olarak değerlendirilmeyecektir.”

⁵⁹³ 03.04.2007 tarihli ve 26482 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5520 sayılı KVK.’na ait 1 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinde⁵⁹³, “Bu düzenleme ile iştirak hisselerinin kısmi bölünme kapsamında aynı sermaye olarak konulabilmesi için aktifte yer alan bu kıymetlerin en az iki tam yıl süreyle elde tutulması şarttır.” şeklinde açıklanmıştır.

⁵⁹⁴ Özmen, s.612.

⁵⁹⁵ Eski düzenlemede “üretim tesisleri” ifadesi kullanılmış olup, yeni düzenlemede “üretim işletmesi” ifadesi kullanılmıştır.

⁵⁹⁶ 24.04.1957 tarihli ve 9593 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

tanımlanmıştır. Bu şekilde mal üreten sanayi işletmeleri, üretim işletmeleridir. Hizmet işletmeleri ise, hizmet üretmek ve pazarlamak için üretim faktörlerini bir araya getiren ekonomik birimlerdir⁵⁹⁷. 19. maddenin 3. fıkrasının b bendinde, üretim veya hizmet işletmelerinin devrinde, işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli aktif ve pasif kalemlerin tümünün devredilmesinin zorunlu olduğu belirtilmiştir⁵⁹⁸.

Konuya ilişkin olarak, 1 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nde, üretim veya hizmet işletmelerinin devrinde, işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli aktif ve pasif kalemlerin tümünün devredilmesi zorunlu olduğu belirtilerek, bu kapsamda, söz konusu işletmelerin devrinde, işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli taşınmaz, her türlü tesis, makine ve teçhizat, alet, edevat, taşıtlar, gayrimaddi haklar ile hammadde, mamul, yarı mamul mallar gibi aktif kıymetler ile ilgili pasif kıymetlerin tümünün devredilmesinin zorunlu olduğu kabul edilmiştir. Aynı Tebliğin "Üretim ve hizmet işletmelerinin belli bir kısmının kısmi bölünmeye konu edilmesi" başlıklı bölümünde, üretim ve hizmet işletmelerinin belli bir kısmının sermaye şirketlerine aynı sermaye olarak konulması mümkün olmayıp işletme bütünlüğünün korunması gerekmektedir⁵⁹⁹. Tek bir üretim veya hizmet işletmesi bulunan kurumun, taşınmazlar ve iştirak hisselerini kısmi bölünmeye konu etmesi mümkün olup anılan işletmeyi ise kısmi bölünme kapsamında devretmesinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Birbirinden ayrı varlık ifade eden ve birbirinden ayrı olarak bir ticari faaliyeti devam ettirebilecek nitelikte

---

⁵⁹⁷ Said Kınır, "Bir Hizmet İşletmesi Olarak Beş Yıldızlı Otel İşletmelerindeki Yönetmelik Sorunlar", (Çevrimiçi) http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler, 30 Haziran 2007.

⁵⁹⁸ 5422 sayılı KVK.'nda, üretim tesisi veya hizmet işletmelerinin devrinde, işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli aktif ve pasif kalemlerin tümünün devredilmesi zorunluluğu düzenlemesi bulunmamakta idi.

⁵⁹⁹ "Örneğin; kısmi bölünme kapsamında bir şirketin cam işletmesini devrederken bu işletmeye ait makine, taşınmaz ve hammadde kalemlerinin tamamını devretmesi gerekmektedir. Cam işletmesine ait üç üretim bandının bulunması halinde ise bunların birbirinden bağımsız olarak ticari faaliyeti devam ettirebilecek niteliği haiz olması halinde, bu üretim bantlarının sadece ikisinin kısmi bölünme kapsamında diğer işletmeye devredilmesi, bir adet üretim bandının cam işletmesinde bırakılması mümkün olup bu üretim bantlarında kullanılan makinelerin bir kısmının devredilmesi bir kısmının ise işletmede bırakılması söz konusu olamayacaktır."

olan varlıklardan oluşan işletmelerin, bu varlıkları kısmi bölünmeye konu edilebilecekleri kabul edilmiştir⁶⁰⁰.

d. Kısmi Bölünme İle Aynı Sermaye Olarak Konulacak Değerlerin Kayıtlı Değerleri İle Aktarılması

5520 sayılı KVK.'nın 19. maddesine göre, bölünmeye konu değerler kayıtlı değerleri ile devredilecektir. 5422 sayılı KVK.'nda mukayyet değer olarak da ifade edilen kayıtlı değer, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 265. maddesinde, bir iktisadi kıymetin muhasebe kayıtlarında yer alan hesap değeri olarak tanımlanmıştır.

Kısmi bölünme yoluyla devredilecek varlıklar, bölünen şirketin kayıtlarındaki değerleri ile devralan şirket kayıtlarına intikal ettirmelidir⁶⁰¹. Kanun gerekçesinde, bu şart kısmi bölünmenin bir vergi erteleme müessesesi olması ile açıklanmaktadır⁶⁰². Nitekim konuyla ilgili olarak Gelirler Genel Müdürlüğü 2003 yılında verdiği bir muktezada, elde edilecek hisselerin, bölünme işlemine konu olan iktisadi kıymetin mukayyet değeri ile kayıtlara intikal ettirilmesinin hisse paylaşımının mukayyet değer üzerinden yapılmasını gerektirecek bir durum olmadığı belirtilmiş ve muhasebe uygulamasında bölünme işlemine ilişkin olarak Kurumlar Vergisi Kanununda yer alan düzenlemenin vergi ertelemesini amaçladığı dikkate alınarak, bölünme işlemine konu olan iktisadi kıymetin ve bölünme sonucu elde edilen hisselerin, bölünme

---

⁶⁰⁰ Örneğin; iplik ve kumaş üretiminden konfeksiyon imalatına kadar tüm aşamaları ihtiva eden üretim işletmesinin, iplik veya kumaş üretimi ya da konfeksiyon imalatına ait bölümlerinin ayrı ayrı bölünebilmesi mümkünken, kumaş üretimine ilişkin kasarlama veya apre bölümlerinin kısmi bölünmeye konu edilmesi mümkün olmayacaktır.

⁶⁰¹ Kılıç, s.291, "KVK' nin 19 uncu maddenin üçüncü fıkrasının (b) bendi sayesinde, sadece kayıtlı değerleri korumak şartıyla "Tamamen vergisiz olarak" aynı sermaye koyma işlemi yapılabilmektedir."

⁶⁰² Tarakçı, s.503, "Devir ve tam bölünmede olduğu gibi kısmi bölünme de bir "vergi erteleme" müessesesidir. Kısmi bölünmeye konu kıymetlerin içerdiği gizli yedeklerin mali kara intikali bu kıymetleri devralan kurum tarafından elden çıkarıldıkları tarihe kadar ertelenmektedir. Böylece, bölünen kurumun ödemesi gereken vergi devralan kurum tarafından gecikmeli olarak ödenmektedir. Sistemin bu şekilde işlemlerini sağlayan ise, söz konusu kıymetlerin devrolan kuruma mukayyet değerleriyle intikal etmesidir."

işlemine konu iktisadi kıymetlerin mukayyet değerleriyle kayıtlardan izlenmesini sağlayacak şekilde olması gerektiği şeklinde görüş beyan etmiştir⁶⁰³.

Kanunda mukayyet değerleri ile devredilen kıymetler nedeniyle, bölünen şirkete veya ortaklarına verilecek hisselerin mukayyet değerleri ile tespit edilmesi yönünde bir zorunluluk düzenlenmemiştir⁶⁰⁴. Kaldı ki, kanun gerekçesinde değiştirme oranının gerçek değer üzerinden belirlenmesi kabul edilmiştir⁶⁰⁵. Gerek kanun lafzından, gerekse kanun gerekçe ve ilgili tebliğ düzenlemesinden, bölünen şirkete veya ortaklarına verilecek hisselerle ilişkin değiştirme oranının mukayyet değerlere göre tespit edilmesi zorunlu bulunmamaktadır. Değiştirme oranının bölünen ve devralan şirketlerin hisselerinin gerçek değeri üzerinden belirlenmesi esas alınmıştır.

e. Devralan Şirketin Sermayesini Temsil Eden İştirak Hisselerinin, Bölünen Şirkete veya Ortaklarına Verilmesi

Kanunda aranan diğer bir şart ise, kısmi bölünme ile gerçekleştirilen devir karşılığında devralan şirketin iştirak hisselerinin bölünen şirkete veya bölünen şirketin ortaklarına verilmesidir. Kanun, devralan şirketin sermayesini temsil eden iştirak hisselerinin, bölünen şirkete verileceği gibi bölünen şirketin ortaklarına da verilebilmesine cevaz vermiştir. Bu hisselerin doğrudan bölünen şirketin ortağına verilmesine cevaz verilmesi, öğretide kanun koyucunun ikili işlem görüşünü

⁶⁰³ Sedat Taşdemir, **Sermaye Piyasası Kanuna Tabi Olan Şirketlerde Kurumlar Vergisi Kanununa Göre Kısmi Bölünme İşlemleri Ve Enflasyon Düzeltmesi**, (Çevrimiçi) <http://www.vergidegundem.com>, 15 Mayıs 2007, (Çevrimiçi) <http://www.vergidegundem.com>.

⁶⁰⁴ Eski düzenlemenin yürürlükte olduğu dönemden devam ettiği üzere öğretide, hesaplanacak değiştirme oranının mukayyet değer veya rayiç (gerçek) değer olarak esas alınması konusunda görüş ayrılıkları yaşanmakta idi. Farklı görüşler için bakınız; Moroğlu, Birleşme, Bölünme ve Hisse Takasları Paneli, s.8 vd.; Doğrusöz, II-Kısmi Bölünme, s.37; Bakırcı, Kısmi Bölünme, s.147, 149; Taş, s.65; Akuğur, s.117; Sakıp Şeker, “Kısmi Bölünmede Doğrular ve Yanlılar-II”, **Yaklaşım Dergisi**, S.170, Şubat 2007, s.y.; Tarakçı, s.503.

⁶⁰⁵ “Şüphesiz ki, varlıkların kayıtlı değer üzerinden diğer şirketlere intikal ettirilmesi bölünen şirketin ortaklarına varlıkların mukayyet değeri kadar bir hisse verilmesini gerektirmemektedir. Bölünen ve devralan şirketlerin karşılıklı olarak devre konu varlıkların değerlerini belirlemek suretiyle bölünen şirketin ortaklarının haklarını koruyacak bir değişim oranını tespit etmeleri gerekmektedir. Değiştirme oranının ise bölünen ve devralan şirketlerin hisselerinin gerçek değeri üzerinden belirleneceği tabiidir.”

benimseydiğini kabul etmesi şeklinde yorumlanmaktadır⁶⁰⁶. Buradaki ikili işlem, bölünen şirkette oluşan hisseleri önce bölünen şirketin iktisap etmesi ve bunu daha sonra ortağına devretmesi işlemleridir; Ancak kanunla doğrudan ortağa verilebilmesine cevaz verilmekle, işlemler basitleştirilmek ve hisseleri elde eden şirketin bunları ortaklarına devrinin bu yolla vergisiz kılınması amaçlanmış ve dolayısıyla iki işlem iç içe geçirilmiştir⁶⁰⁷.

Kanun gerekçesinde, hisselerin, şirketin hisselerini devreden ortaklarına verilmesi halinde, aynı sermaye olarak aktifinden bir varlık çıkan şirketin bilançosunun sermaye azaltılmasıyla dengelenmesi mümkün olabileceği belirtilmiştir. Ancak eski düzenlemeden farklı olarak, yeni düzenlemede “*Bu kanunun 38. maddesine göre yapılacak bölünmelerde Türk Ticaret Kanununun 404. maddesi uygulanmaz*” şeklinde bir istisna düzenlenmemiştir. TTK. madde 404’te; ayın karşılığı olan hisse senetlerinin şirketin tescilinden itibaren iki yıl geçmeden başkalarına devrinin hükümsüz olduğu belirtilmiştir. Eski düzenlemede ise TTK.’nin 404. maddesinin uygulanmayacağı belirtilerek, ortaklara iştirak hissesi verilmesini mümkün hale getirmiştir⁶⁰⁸. Ancak 5520 sayılı KVK.’nda bu konuda bir hükme yer verilmemiştir. Bu nedenle, devir karşılığında alınan hisseler iki yıl geçmedikçe bölünen şirket tarafından ortaklara dağıtılamayacaktır.

2. Kısmi Bölünme Halinde Vergilendirme

5520 sayılı KVK.’nin 20. maddesi uyarınca, 19. maddede belirtilen şartlar çerçevesinde kısmi bölünmenin yapılması halinde, bölünen kurumun sadece devir ve bölünme tarihine kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilecek olup bölünmeden

---

⁶⁰⁶ Kılıç, s.295; Akuğur, s.130.

⁶⁰⁷ Kılıç, s.297.

⁶⁰⁸ A.e., s.296; “KVK’ ya geçici 30 uncu md. ile eklenen “Bu kanunun 38 inci md. sine göre yapılacak bölünmelerde TTK’ nin 404’üncü maddesi uygulanmaz” hükmü getirilmek suretiyle, aynı sermaye karşılığı çıkarılan hisselerle ilişkin iki yıllık devir yasağı, bölünme şeklindeki aynı sermaye koyma işlemleri açısından ortadan kaldırılarak, bölünme işlemlerinin önü tamamen açılmıştır.”

doğan kazanç hesaplanmayacak ve vergilendirilmeyecektir⁶⁰⁹. Esasen kısmi bölünmede iktisadi kıymetler mukayyet değerleri ile devralan kurumlara devredilmekte ve böylelikle söz konusu iktisadi kıymetlere ait gizli yedekler bölünme tarihi itibarıyla vergilendirilmemektedir. Bu iktisadi kıymetlere ait gizli yedekler söz konusu iktisadi kıymetleri devralan kurumlar tarafından elden çıkarıldıkları dönemde vergilendirilecektir⁶¹⁰.

Kısmi bölünme sonucunda bölünen şirketin tüzel kişiliği devam ettiğinden bölünme tarihine kadar olan kıst dönem için beyanname verilmesi söz konusu deđildir⁶¹¹. Bölünen şirket sona ermeyerek iktisadi yaşamını sürdürdüğünden kanunda yer alan düzenlemelere göre işlemlerini yerine getirecektir. Diğer taraftan, tam bölünmeden farklı olarak kanunun “Zarar Mahsubu” başlıklı 9. maddesinin tanıdığı zarar mahsubu hakkında kısmi bölünmede yararlanılması söz konusu deđildir⁶¹².

5520 sayılı KVK.’nun 19. maddesinin 4. fıkrası gereğince, aktifi ve pasifi düzenleyici hesapların ilgili olduğu aktif ve pasif hesaplar birlikte devrolunmalıdır. Aktif ve pasifi düzenleyici hesaplar; birikmiş amortismanlar, itfa payları, tükenme payları, karşılıklar, alacak senetleri reeskontu, ödenmemiş sermaye, borç senetleri reeskontu ve zararlar olarak sıralanabilir⁶¹³. Bu aktif ve pasif kalemler birlikte devredildiği için, bölünen şirkette ayrılan amortismanların, devralan şirkette de devam etmesi gerekmektedir⁶¹⁴.

---

⁶⁰⁹ Kısmi bölünme sonucu elde edilen kazançların vergilendirilmemesi hakkında Gelir İdaresi Başkanlığı’nın B.07.1.GİB.4.34.16.01/KVK-19 sayılı muktezası, (Çevrimiçi) [http:// www.gib.gov.tr](http://www.gib.gov.tr), 16 Mayıs 2007.

⁶¹⁰ Tekin, s.y.

⁶¹¹ Tam bölünme halinde ise, Bölünen kurum ile bu kurumun varlıklarını devralan kurumlar, bölünme tarihi itibarıyla hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları bölünen kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesi ile bölünme işleminin hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar geçen süre içerisinde yapılması halinde, bölünen kurumun önceki hesap dönemine ilişkin olarak hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları bölünen kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesini, bölünmenin Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bölünen kurumun bağlı olduğu vergi dairesine vermek zorundadır.

⁶¹² Yıldırım/Kolotoğlu, s.486; Doğrusöz, II-Kısmi Bölünme, s.38.

⁶¹³ Şeker, Kısmi Bölünmede Doğrular ve Yanlışlar-II, s.y.

⁶¹⁴ 1 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği’nin “Amortisman uygulaması” başlıklı bölümünde, devir ve bölünme neticesinde devre konu iktisadi kıymetler, mukayyet değerleri üzerinden; aktif ve pasifi düzenleyici hesaplar, ilgili olduğu aktif ve pasif hesaplarla birlikte devrolunacağından, söz konusu iktisadi kıymetlerin devir işleminin amortisman uygulamaları bakımından ilk iktisap olarak

Kanunun 8. maddesinin 1.fıkrasının c bendine göre, genel kurul toplantıları için yapılan giderler ile birleşme, devir, bölünme, fesih ve tasfiye giderlerinin kurum kazancının tespitinde gider olarak indirilebilecektir. Bu sebeple kısmi bölünme giderleri, gider olarak kayıtlara intikal ettirilebilecek nitelikte kabul edilebilir bir giderdir⁶¹⁵.

3. Devralan Şirketin Sorumluluğu

Kanunun 20. maddesinin 3. fıkrasında, kısmi bölünme işlemlerinde, bölünen kurumun bölünme tarihine kadar tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarından bölünen kurumun varlıklarını devralan kurumlar, devraldıkları varlıkların emsal bedeli ile sınırlı olarak müteselsilen sorumlu olacakları düzenlenmiştir⁶¹⁶. 5422 sayılı KVK.'nun 39. maddesinin d bendinde devralan şirketin söz konusu sorumluluğu devralınan varlıkların emsal bedeli ile sınırlandırılmamıştır. Yeni düzenlemede ise, devralan kurumların müteselsil sorumlulukları devraldıkları varlıkların emsal bedeli ile sınırlandırmıştır⁶¹⁷. Öğretide, vergi borcu bakımından müteselsil sorumluluk düzenlemesi yapılmasına rağmen, bölünen şirketin diğer alacaklıları bakımından hüküm bulunmaması eleştirilmiştir⁶¹⁸.

B. Katma Değer Vergisi Bakımından Kısmi Bölünmenin Sonuçları

---

değerlendirilmemesi gerektiği; diğer bir ifadeyle devralan kurumda devir ve bölünme işlemi nedeniyle devrolan amortisman tabi iktisadi kıymetlerin bakiye değerleri üzerinden kalan amortisman süreleri dikkate alınarak amortisman ayrılmaya devam edileceği açıklanmıştır.

⁶¹⁵ Kılıç, s.299.

⁶¹⁶ Bakırcı, Kısmi Bölünme, s.150, “Devir nedeniyle mali yapısının zayıflama ihtimali olan kurumlar açısından vergi güvenliğini sağlamak amacıyla, devralan kurumların bölünme tarihine kadar tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarından dolayı müteselsilen sorumlu oldukları belirtilmiştir.”

⁶¹⁷ Şeker, Kısmi Bölünmede Doğrular ve Yanlışlar-II, s.y., “Bölünmeye ilişkin varlığın bilirkişi tarafından emsal bedel üzerinden değil, kayıtlı değerini koruyup korumadığı yönünden yapılması durumunda, özellikle ileride doğacak vergi borçları yönünden devralan kurumların devraldıkları varlıkların devir tarihindeki emsal bedelinin ne şekilde ve kimin tarafından tespit edileceği açık değildir. Kısmi bölünmede emsal değer tespit edilmesi, vergi borçlarının güvenceye alınması yönünden de gerekli olmaktadır.”

⁶¹⁸ Özbacı, 5520 sayılı Kanun, s.591; “Bu boşluk Maliye Bakanlığı ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığının 5520 sayılı Kanun öncesinde 16.02.2003 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan müşterek Tebliği’nde kısmen giderilmeye çalışılmıştır. Ancak yeterli değildir.”

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun⁶¹⁹ 1. maddesi uyarınca “*Ticari, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler*” Katma Değer Vergisinin konusuna girmektedir. Kanunun 2. maddesine göre ise “*Teslim, bir mal üzerindeki tasarruf hakkının malik veya onun adına hareket edenlerce, alıcıya veya adına hareket edenlere devredilmesidir.*” Kısmi bölünmede, 5520 sayılı KVK.’nda belirtilen iktisadi değerler, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 2. maddesi gereği, iştirak hisseleri karşılığında devralan şirkete teslim edilmektedir. Bu teslim nedeniyle katma değer vergisi bakımından vergiyi doğuran olay gerçekleşmektedir. Ancak Katma Değer Vergisi Kanununun 17/4-c maddesinde, Gelir Vergisi Kanununun 81⁶²⁰ ve Kurumlar Vergisi Kanununda belirtilen devir ve bölünme işlemleri için istisna öngörülmüştür.

Katma Değer Vergisi Kanunu’nun 4684 sayılı Kanunla değişik 17. maddesinin 4. fıkrasının c bendinde⁶²¹, Kurumlar Vergisi Kanununa göre yapılan bölünme işlemler katma değer vergisinden istisna edilmiştir⁶²². Buna göre, kısmi bölünme nedeniyle devralınan değerler için katma değer vergisi hesaplanmayacaktır⁶²³. Katma Değer Vergisi Kanunu uyarınca, kısmi bölünmede iktisadi kıymetlerin devri (teslimi) nedeniyle katma değer vergisi hesaplanmayacağı gibi, indirilemeyen vergilerin de devralan şirket tarafından mükerrer indirimde yol açmayacak şekilde indirilebilecektir.

---

⁶¹⁹ 02.11.1984 tarihli ve 18563 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

⁶²⁰ Gelir Vergisi Kanununun 81. maddesinde sayılan, ferdi işletmenin veraset suretiyle devri, ferdi bir işletmenin sermaye şirketine devralınması ve kollektif ve adi komandit şirketlerin nevi değiştirerek sermaye şirketi haline dönüşmesi şeklindeki devir veya devir hükmündeki işlemler, Katma Değer Vergisi Kanununun 17/4-c maddesi hükmü gereğince Katma Değer Vergisinden istisna edilmiştir.

⁶²¹ “*Gelir Vergisi Kanununun 81 inci maddesinde belirtilen işlemler ile Kurumlar Vergisi Kanununa göre yapılan devir ve bölünme işlemleri (Bu kapsamda vergiden istisna edilen işlemler bakımından Katma Değer Vergisi Kanununun 30 uncu maddesinin (a) bendi hükmü uygulanmaz. İşlem sonunda faaliyetini bırakan, bölünen veya infisah eden mükelleflerce yüklenilen ve indirilemeyen vergiler, faaliyete başlayan veya devir ve bölünme sonrasında devredilen veya bölünen kurumların varlıklarını devralan mükellefler tarafından mükerrer indirimde yol açmayacak şekilde indirim konusu yapılır.*”

⁶²² Yılmaz Özbalcı, **Son Yasal Değişiklikleri İle Katma Değer Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları**, Ankara, Oluş Yayıncılık, 2005, s.503; Tarakçı, s.508; Akgün, s.533; Bakırcı, Kısmi Bölünme, s.153; Yıldırım/Kolotoğlu, s.328 vd.; Akgün, Şirket Bölünmeleri, s.14.

⁶²³ Düzenlemenin devamında, bu kapsamda vergiden istisna edilen işlemler bakımından Katma Değer Vergisi Kanununun 30. maddesinin a bendi hükmünün uygulanmayacağı belirtilmiştir. Aynı hükmün devamında ise, işlem sonunda faaliyetini bırakan, bölünen veya infisah eden mükelleflerce yüklenilen ve indirilemeyen vergilerin, faaliyete başlayan veya devir ve bölünme sonrasında devredilen veya bölünen kurumların varlıklarını devralan mükellefler tarafından mükerrer indirimde yol açmayacak şekilde indirim konusu yapılacağı belirtilmiştir.

C. Diğer Vergi Türleri Bakımından Kısmi Bölünmenin Sonuçları

4684 sayılı Kanunun 19. maddesi değişikliğinden sonra, 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun⁶²⁴ 29. maddesinin s bendi gereği, Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre yapılan birleşme, devir, bölünme ve hisse değişimi işlemlerinden doğan kazançlar, banka ve sigorta muameleleri vergisinden istisna edilmiştir. Buna göre, kısmi bölünme işlemi nedeniyle elde edilen kazançlar banka ve sigorta muameleleri vergisinden istisna edilmektedir⁶²⁵.

4684 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle, 488 sayılı Damga Vergisi Kanununa ekli 2 sayılı tablonun “IV- Ticari ve medeni işlerle ilgili kağıtlar” başlıklı bölümünde Kurumlar Vergisi Kanununa göre yapılan birleşme, devir ve bölünmeler nedeniyle düzenlenen kağıtların Kanunun 9. maddesi hükmü uyarınca damga vergisinden istisna edilmiştir. Böylece, bölünme işlemleri için düzenlenmesi gerekli olan bölünme sözleşmeleri gibi değerli kağıtlar damga vergisi dışında tutulmuştur⁶²⁶. Kurumlar Vergisi Kanununa göre yapılan devirler nedeniyle düzenlenen kağıtlar için istisna getirildiği gibi, devir nedeniyle yapılan sermaye artırımları için (diğer tüm sermaye artırımlarında olduğu gibi) damga vergisinden istisna edilmiştir⁶²⁷.

492 sayılı Harçlar Kanunu'nun⁶²⁸ 123. maddesi, anonim, eshamlı komandit ve limited şirketlerin kuruluş, sermaye artırımı, birleşme, devir, bölünme ve ne'vi değişiklikleri nedeniyle yapılacak işlemlerin ve Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri (Bu kooperatifler ile Kredi Garanti Fonu İşletme ve Araştırma Anonim Şirketi tarafından bankalardan kullanılacak krediler için verilecek kefaletler dahil) bankalar, yurt dışı kredi kuruluşları ve uluslararası kurumlarca kullanılacak kredilerin temini ve bunların teminatları ile geri ödenmelerine ilişkin

⁶²⁴ 23.07.1956 tarihli ve 9362 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁶²⁵ Doğrusöz, II-Kısmi Bölünme, s.40; Akgün, Şirket Bölünmeleri, s.15; Akuğur, s.168; Taşdemir, (Çevrimiçi) <http://www.vergidegundem.com>.

⁶²⁶ Yılmaz Özbacı, **Damga Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları**, Ankara, Oluş Yayıncılık, 1999, s.426; Kılıç, s.303; Akgün, Şirket Bölünmeleri, s.15; Sezgi, Bölünme, Birleşme ve Hisse Devri İşlemlerinde Yapılan Son Düzenlemeler, s.94.

⁶²⁷ Yıldırım/Kolotoğlu, s.411; Özpehriz, s.y.

⁶²⁸ 17.07.1964 tarihli ve 11756 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

işlemlerin harca tabi tutulamayacağını hükme bağlamış bulunmaktadır. Söz konusu madde gereğince, kısmi bölünme işlemleri harca tabi tutulmayacaktır⁶²⁹.

Kısmi bölünmede, kuruluş ve örgütlenme giderlerinin itfa edilemeyen kısmı için, devralan şirket tarafından 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 326. maddesi uyarınca kalığı yerden amortisman ayrılmaya devam edilecektir⁶³⁰. Aynı kanunun 320. maddesine göre, "Amortisman süresi, kıymetlerin aktife girdiği yıldan başlar. Bu sürenin yıl olarak hesaplanması için (1) rakamı mükellefçe uygulanan nispete bölünür. Her yılın amortismanı ancak o yıla ait değerlemede nazara alınabilir." Anılan hüküm gereği amortismanlar yıllık olarak dikkate alınmaktaysa da devir, birleşme ve bölünme halleri farklı özellikler taşımaktadır. Bu nedenle öğretide, bölünme işlemlerinde kıst amortisman uygulanması gerektiği konusunda görüşler mevcuttur⁶³¹. Bu itibarla, vergi ve muhasebe uygulamaları açısından amortismanın yıllık ayırma vasfını kaybetmemek üzere tescil tarihinde bölünme işleminin gerçekleştiğinden hareketle bölünmeye konu olan iktisadi kıymetlerle ilgili olarak tescil tarihine kadar bölünen şirketin, bu tarihten sonra ise devir alan şirketin kıst amortisman hesaplayabilecektir⁶³².

6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un⁶³³ 4684 sayılı Kanunun 23. maddesi ile değişik 36. maddesi⁶³⁴ gereği bölünen şirketin varlıklarını

---

⁶²⁹ Gelir İdaresi Başkanlığı'nın B.07.1.GİB.4.34.18.01.3.1.41.41/1358 sayılı muktezası şu şekildedir;
"2.1.2004 tarih ve 25334 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5035 sayılı Kanunun 31 inci maddesiyle değişik 492 sayılı Kanunun 123 üncü maddesinin son fıkrasında, anonim, eshamlı komandit, limited şirketlerin kuruluş, sermaye arturumu, birleşme, devir, bölünme ve nev'i değişiklikleri nedeniyle yapılacak işlemler ile bankalar, yurt dışı kredi kuruluşları ve uluslararası kurumlarca kullanılacak kredilerin temini ve bunların teminatları ile geri ödenmelerine ilişkin işlemlerin harca tabi tutulmayacağı hükmüne yer verilmiştir.

Buna göre, 5035 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 02.01.2004 tarihinden itibaren gayrimenkullerin anonim, eshamlı komandit ve limited şirketlere aynı sermaye olarak konulması ile ilgili olarak tapuda yapılacak işlemlerin harca tabi tutulmaması gerekmektedir.", (Çevrimiçi) <http://www.ivdb.gov.tr/Mukteza/HARC/1144.htm>, 24 Mayıs 2007.

⁶³⁰ Kavak, s.223; Kılıç, s.304.

⁶³¹ Kavak, s.223; Taşdemir, (Çevrimiçi) <http://www.vergidegundem.com>; Kılıç, s.304.

⁶³² Taşdemir, (Çevrimiçi) <http://www.vergidegundem.com>; Kılıç, s.304.

⁶³³ 28.07.1953 tarihli ve 8469 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁶³⁴ "Bu Kanunun tatbiki bakımından;

- a) İki veya daha ziyade hükmî şahsın birleşmesi halinde yeni kurulan hükmî şahıs,
- b) Devir halinde devir alan hükmî şahıs,
- c) Bölünme halinde bölünen hükmî şahsın varlıklarını devralan hükmî şahıslar,

devralan şirket veya şirketler, kanunun tatbiki bakımından bölünen şirketin yerine geçmektedir⁶³⁵.

1318 sayılı Finansman Kanunu'nun⁶³⁶ 3. maddesinin d bendi⁶³⁷ ile Kurumlar Vergisi Kanununa göre yapılan kısmi bölünmede, devredilecek taşitlar taşıt alım vergisine tabi olmayacaktır⁶³⁸.

---

d) Şekil değiştirme halinde yeni hükmî şahıs,

Birleşen, devir alınan, bölünen veya eski şekildeki hükmî şahıs ve şahısların yerine geçer.”

⁶³⁵ Yılmaz Özbacı, **Amme Alacaklarının Tahsil Uusulü Hakkında Kanun Yorum Ve Açıklamaları**, Ankara, Oluş Yayıncılık, 2002; s.375-376; Yıldırım/Kolotoğlu, s.490; Akgün, Şirket Bölünmeleri, s.15.

⁶³⁶ 10.08.1970 tarihli ve 13575 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁶³⁷ Söz konusu madde ile “*Gelir Vergisi Kanununun 81 inci maddesi hükümlerine uygun olarak şahıs şirketlerinin sermaye şirketine dönüşme veya ferdi işletmelerin sermaye şirketlerine devrolunması ile Kurumlar Vergisi Kanununa göre yapılan birleşme, devir ve bölünme halleri veya Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre nev'i değişikliği nedeniyle yeni şirkete devredilecek taşitlar*” taşıt alım vergisine tabi kılınmamıştır.

⁶³⁸ Akgün, Şirket Bölünmeleri, s.15; Sezgi, Bölünme, Birleşme ve Hisse Devri İşlemlerinde Yapılan Son Düzenlemeler, s.89 vd.

SONUÇ

20. Yüzyılın sonlarında yaşanan hızlı ekonomik değişim, şirketleri hızla etkisi altına almaktadır. Yaşanan bu değişim rüzgarları nedeniyle güç ve rekabet avantajının sağlanması çeşitli yeni eğilimleri ortaya çıkarmaktadır. Bölünme, şirketlerin ekonomik verim kazanmak için başvurdukları yeniden yapılandırma yöntemlerinden bir olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünya ekonomisi ile birlikte Türk ekonomisi de hızlı ve gelişen bir büyüme süreci içerisinde. Özellikle büyük çoğunluğa hitap eden anonim şirketlerin çeşitli nedenlerle bölünme suretiyle yeniden yapılanmaları kaçınılmaz bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durumda, Türk hukukunda birleşmede olduğu gibi bölünme konusunda yasal düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

Türk hukukunda ise bugün itibariyle TTK.'nda düzenlenmiş bir bölünme müessesesi bulunmamaktadır. Bölünme ile getirilen düzenlemeler kısmi bölünmeyi düzenleyen Bölünme Tebliği, KVK. başta olmak üzere birtakım vergi kanunlarında ve sermaye piyasası kararları ile sınırlıdır. Bölünme kanuni bir kavram olarak ilk defa 2001 tarihli 4684 sayılı kanunda yer almıştır. Sermaye ortaklıklarını ilgilendiren bir kurumun ticaret hukukunda düzenlenmemesi uygulamada önemli sorunları gündeme getirebilir. Diğer taraftan, bölünme ile ilgili mevcut düzenlemeler incelendiğinde ticaret hukuku ve vergi hukuku düzenlemelerin paralellik taşımadığı görülmektedir.

Türk hukukunda bölünmenin yasal olarak düzenlenmesi ihtiyacı, Türk Ticaret Kanunu Tasarısında kendini göstermiştir. Tasarının 159 ve devamı maddelerinde ticaret ortaklıklarının bölünmesi düzenlenmiş bulunmaktadır. Söz konusu bölünme düzenlemelerine Avrupa Birliğinin bölünmeye dair Altıncı Yönergesi ve mehzaz İsviçre hukuku kaynaklık etmektedir. Tasarı ile kavramsal olarak tam ve kısmi bölünme ayrımları, bölünme sözleşmesi veya planı, bölünme raporu, bölünmenin denetimi, pay sahiplerinin ve ortaklık haklarının korunması, bölünme kararı, sermaye azaltımı ve sermaye artırımı işlemleri, alacaklıların güvence altına alınması ve bölünmenin tescil ve ilanı hususlarına ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Tasarının

yasalaşması ile bölünme müessesesinin Türk hukukundaki maddi hukuk ayağı düzenlenmiş olacaktır.

Tasarının yasalaşmasına kadar ki dönem içinde bölünme müessesinin uygulanabilirliği konusunda tereddütler yaşanmaktadır. Konu hakkında getirilen eleştirilerin başında ise maddi hukukta düzenlenmemiş bir müessesenin vergi mevzuatı uyarınca hayata geçirilemeyeceğidir. 5422 sayılı KVK.'nun yürürlükten kalkmasının Bölünme Tebliği'nin geçerliliğini de etkilemesi konusunda tereddütler yaşanması olasıdır. Ayrıca, kanunda yer almayan kısmi bölünme kurumunun tebliğ yoluyla düzenlenmesi kurallar kademelenmesine aykırılık nedeniyle eleştirilere maruz kalmaktadır. Ancak söz konusu olumsuzluklara rağmen uygulamada anonim şirketlerin kısmi bölünme yolunu uyguladıkları görülmektedir. Türk ticaret hukukunda eksikliği en fazla hissedilen düzenlemelerden biri olmasına karşın, şirketlerin kısmi bölünme işlemlerinde artış görülmektedir. Esasen ortada bir maddi hukuk boşluğu engel oluşturmakta ise de, TTK. ve SerPK.'da yer alan mevcut düzenlemelerle bölünme hukuken gerçekleştirilebilir. Örneğin bölünmeyi düzenleyen hukuki düzenlemelerde birleşme hükümlerine atıf yapılmıştır. Bölünme birleşmenin tersini ifade eden bir süreç olduğundan, TTK.'ndaki birleşme hükümleri bölünmeye uygulanabilir. Anonim şirketlerin kısmi bölünmesi, BK. m.179'da düzenlenen malvarlığı veya ticari işletmenin devri müessesesi uyarınca da gerçekleştirilebilir. Kısmi bölünme ile ilgili hukuki imkansızlıkların BK. m.179'un uygulanması ile giderilmesi mümkündür. Bir malvarlığının ve ticari işletmenin aktif ve pasifiyle devri ile kısmi bölünme arasındaki birtakım farklara rağmen, BK. m.179 bölünmenin maddi hukuk temeli olarak değerlendirilebileceği görüşündeyiz.

Karşı görüşler ileri sürülse de Türk hukukunda ticaret ortaklıklarının yeniden yapılanmaları mümkündür. Ticaret Kanunu içerisinde düzenlenmemiş olsa da mevcut hükümler çerçevesinde ticaret ortaklıklarının bölünmesine imkan tanınmalıdır. Çalışmamızın konusunu oluşturan anonim şirketlerin kısmi bölünmesi, mevcut düzenlemeler ile uygulanmakla birlikte, bölünme usulünün Ticaret Kanununda yer alması ihtiyacı kaçınılmaz bir gerçektir. Türkiye'nin Avrupa Birliği sürecinde mevzuat uyumunun gerçekleştirilmesi ile birlikte bölünmenin kanuni bir

dayanağa bağlanarak ortaklıklar hukukunda dñzenlenmesi gerekmektedir. Zira mevcut dñzenlemeler, ortaklıklar hukuku bakımından kısmi bñlñnmeyi dñzenlemediđi için birtakım sorunlarla karşılaşılacağı ortadadır. Uygulamada, taraflar bu sorunları sñzleřme hñkñmleri ile bertaraf etme yoluna gitmekte ise de hukuki gñvenlik ilkesi gereği kısmi bñlñnmenin kanunda yerini bulması şarttır. Bu itibarla, kısmi bñlñnme mñessesinin TTK. erevesinde dñzenlenmesi gerektiği kaçınılmaz bir sonuçtur. Tasarının yasalaşması ile başta anonim ortaklıkların kısmi bñlñnmesi başta olmak üzere sermaye ortaklıklarının kısmi bñlñnmesi maddi hukuk dayanağını bulacaktır.

BİBLİYOGRAFYA

- Acemoğlu, Kevork: **Borçlar Kanununun 179. Maddesine Göre Malvarlığı Veya Ticari İşletmenin Devri**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1971.
- Akay, Hüseyin: **İşletme Birleşmeleri ve Muhasebesi**, İstanbul, Yaylım Matbaası, 1997.
- Akbulak, Sevinç/Akbulak, Yavuz: **Türkiye’de Sermaye Piyasası Araçları ve Halka Açık Anonim Şirketler**, İstanbul, Beta Basım, 2004.
- Akdikmen, Resuhi: **Langenscheidt’s Grand Dictionary-English-Turkish**, İstanbul, Ders Kitapları Anonim Şirketi, t.y.
- Akgün, Fatma: **Şirket Bölünmeleri**, Sermaye Piyasası Kurulu Ortaklıklar Finansman Dairesi, Yeterlik Etüdü, Ankara, Ekim 2001.
- Akgün, Taner: **Hukuk ve İlgili Terimler Sözlüğü Almanca-Türkçe**, İstanbul, Alfa Basım, 1999.
- Akıncı, Ateş **Mukayeseli Hukuk Açısından Avrupa Topluluğu ve Amerika Birleşik Devletleri Hukuku’nda Rekabetin Yatay Kısıtlanması**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1986.

- Akşehirlioğlu, Osman: **Bankalarda Yeniden Yapılanma ve Banka Birleşmeleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1996.
- Akuğur, Mehmet: **Türk Hukukunda Anonim Ortaklıkların Bölünmesi**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2005.
- Arkan, Sabih: **Ticari İşletme Hukuku**, 6.bsk., Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 2001.
- Arpacı, Altar Ömer: “5228 Sayılı Kanun Sonrası Bölünme Müessesesi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S.193, Ekim 2004, s.22-33.
- Arslanlı, Halil: **Kara Ticareti Hukuku Dersleri, Umumi Hükümler**, İstanbul, y.y., 1959.
- Arslanlı, Halil: **Anonim Şirketler, II-III: Anonim Şirketlerin Organizasyonu ve Tahviller**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1961.
- Aslan, İ. Yılmaz: **Rekabet Hukuku ve Rekabetin Korunması Hakkında Kanun**, Bursa, Ekin Kitabevi Yayınları, 1997.
- Aydın, Gültekin: “Kısmi Bölünme”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S.303, Ekim 2006, s.y.
- Aygün, Fethi: “Türk Ticaret Kanunu Açısından Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluk Durumları”, **Yaklaşım Dergisi**, S.152, Ağustos 2005, s.y.

- Badur, Emel: **Türk Rekabet Hukukunda Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşmalar (Uyumlu Eylem ve Kararları)**, Ankara, Rekabet Kurumu Lisansüstü Tez Serisi, 2001.
- Bahtiyar, Mehmet: **Anonim Ortaklıkta Kayıtlı Sermaye Sistemi**, Beta Basım,1996.
- Bakırcı, Aykut: “Kısmi Bölünme”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S.259, Mart 2003, s.145-155.
- Bakırcı, Aykut: “Tam Bölünme”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S.257, Şubat 2003, s.96-107.
- Battal, Ahmet: **Bankacılık Kanunu Şerhi (5411 Sayılı Kanun ve Açıklaması)**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006.
- Bayraktutan, Yusuf: **“Bilgi ve Uluslararası Ticaret Teorileri”**, Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C.IV, S.2, 2003, (Çevrimiçi) <http://www.cumhuriyet.edu.tr/edergi/makale>, Mart 2007.
- Bittker, Boris I./Eustice, James S.: **Federal Income Taxation of Corporations and Shareholders**, Sixth Edition. USA, Warren Gorham Lamont, 1994.
- Bozer, Ali: **Ticari İşletme Üzerinde Türk ve İsviçre Hukuku Bakımından Mukayeseli Bir İnceleme**, C.I, S.3, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 1962.

- Budak, Ali Cem: “İngiliz Şirketler Hukukunun Ana Hatları”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 1991, C.XVI, S.1.
- Centel, Tankut: **İş Kanunu Sosyal Sigortalar Kanunu ve İlgili Mevzuat**, 5. bsk., İstanbul, Beta Basım, 2006.
- Çakmak, Şefik: **Sermaye Azaltılması, Kısmi Bölünme ve Sorunlar**, Oluş Yayıncılık, Sirküler II/134.
- Çamoğlu, Ersin: **Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, İstanbul, 1972.
- Çebi, Hakan: **Anonim Ortaklıkların Bölünmesi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2006.
- Çelik, Nuri: **İş Hukuku Dersleri**, 17. bs., İstanbul, 2006.
- Çelik, Orhan: **Şirket Birleşmeleri ve Birleşmelerde Şirket Değerlemesi**, Ankara, Turhan Kitabevi, 1999.
- Çevik, Orhan Nuri: **Anonim Şirketler**, 4.bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2002.
- Çilingir, Ali İhsan Özgür: “Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerin Birleşmesinde Külli Halefiyet İlkesi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S.252, Ağustos 2002, s.y.
- Çitçi, Rabia Gamze: **Ölçek Küçültme Stratejileri Çerçevesinde Malvarlığının Devri Suretiyle Şirketlerin Yeniden Yapılandırılması**, Ankara, Sermaye

Piyasası Kurulu Hukuk İşleri Dairesi, Yeterlik Etüdü, 2004.

Çoştan, Hülya: **Anonim Ortaklıklarda Bölünme**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2004.

Demiray, Murat: **Banka Birleşme ve Satın Alma İşlemleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2002.

Deryal, Yahya: **Ticaret Hukuku**, 6.bsk., Trabzon, Derya Kitabevi, 2002.

Doğrusöz, Bumin: “Türk Vergi Hukukunda Şirket Bölünmesi Ve Hisse Değişimi (I-Tam Bölünme)”, **Yaklaşım Dergisi**, S.107, Kasım 2001, s.38-49.

Doğrusöz, Bumin: “Türk Vergi Hukukunda Şirket Bölünmesi Ve Hisse Değişimi (II-Kısmi Bölünme)”, **Yaklaşım Dergisi**, S.108, Aralık 2001, s.31-40.

Doğrusöz, Bumin: “Anonim ve Limited Şirket Ortaklarının Şirket Borçlarından Sorumluluğu”, **Yaklaşım Dergisi**, S.139, Temmuz 2004, s.y.

Doğrusöz, Bumin: “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Ticaret Kanunundan Doğan Sorumlulukları”, **Dünya Gazetesi**, 24.02.2005, s.y.

Domaniç, Hayri: **Adi Şirketler Kolektif ve Komandit Şirketler, Türk Ticaret Kanunu Şerhi I**, İstanbul, Temel Yayınları, 1988.

- Domaniç, Hayri: **Anonim Şirketler Hukuku Ve Uygulaması, Türk Ticaret Kanunu Şerhi II**, İstanbul, Temel Yayınları, 1988.
- Eğerci, Ahmet: **“Rekabet Kurulu Kararlarının Hukuki Niteliği ve Yargısal Denetimi”**, (Çevrimiçi) <http://www.rekabet.gov.tr/tez>, 25 Nisan 2007.
- Ekonomi, Münir: “İşyerinin Bir Bölümünün Devri(Kısmi Devir) ve İş İlişkilerine Etkisi”, **Prof. Dr. Turhan Esener’e Armağan**, Ankara, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Türk Millî Komitesi Yayını, 2000.
- Erdem, Ercüment: **Türk ve AT Rekabet Hukukunda Birleşme ve Devralmalar**, İstanbul, Beta Basım, 2003.
- Erdönmez, Pelin Ataman: “Kurumsal Yeniden Yapılandırma”, **Bankacılar Dergisi**, S. 44, 2003, s.23-42.
- Erem, Turgut, S.: **Ticaret Hukuku Prensipleri, Cilt-I, Ticari İşletme**, 10.bsk, İstanbul, İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Nihad Sayar-Yayın ve Yardım Vakfı Yayınları, 1983.
- Erem, Turgut S.: **Ticaret Hukuku Prensipleri, Cilt-II, Ticaret Şirketleri**, 8.bsk., İstanbul, İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Nihad Sayar-Yayın ve Yardım Vakfı Yayınları, 1980.
- Eren, Fikret: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler-Cilt-II**, İstanbul, Beta Basım, 1999.

- Ergenç, Ömer: “Amme Alacaklarının Ödenmesi Bakımından Limited Şirketler İle Bu Şirketlerin Kanuni Temsilcileri Ve Ortaklarının Sorumlulukları”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S.231, Kasım 2000, s.y.
- Eriş, Gönen: **Ticari İşletme ve Şirketler**, C.II, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2004.
- Ersoy, Ayten: “Anonim ve Limited Şirketlerde Kısmi Bölünme ve Bölünme İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi”, **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.1, C.3, Edirne, Trakya Üniversitesi Matbaa Tesisleri, 2004, s.85-92.
- Es, Hasan: **Bankalarda Birleşme ve Devir Üzerine Yasal Bir İnceleme**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1996.
- Esener, Ömer: **Stratejik Ortaklıklar Türk Şirketleri İçin Büyüme ve Global Pazara Açılma Teknikleri**, İstanbul, İstanbul Borsası Yayınları, 1997.
- Fligstein, Neil: **The Transformation of Corporate Control**, Cambridge-England, Harward University Press, 1990.
- Gaughan, Patrick A.: **Mergers, Acquisitions, And Corporate Restructurings**, Second Edition. USA: John Wiley&Sons, Inc., t.y.
- Ginsburg, Martin D./ Levin, Jack S.: **Mergers, Acquisitions, and Buyouts A Transactional Analysis of the Governing Tax**,

Legal, and Accounting Considerations, Vol.1,
Newyork: Aspen Law& Business, March 1998.

Göker, Metin: **2000’li yıllarda Kamu ve Özel Sektörde Yeniden Yapılanma**, İstanbul, Tügiad Yayını, 1996.

Göktaş, Abdülkadir: “Dünyada Ve Türkiyede Şirket Birleşmeleri ve Hukuksal Boyutu”, **Yaklaşım Dergisi**, S.108, Aralık 2001, 112-121.

Günel, Vural: **Hukuki Açından Sermaye Piyasası Faaliyetleri (Araçlar-Kurumlar)**, İstanbul, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları”, 1997.

Günay, Cevdet İlhan: **İş Hukuku Yeni İş Yasaları**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2003.

Güvemli, Oktay: “Kurum Bölünmeleri İle İlgili Avrupa Topluluğu Konseyi'nin 6 Sayılı Yönergesi Ve Türkiye'deki Gelişmeler”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S.123, Kasım 1991, s.53-59.

Güven, Pelin: **Türk Rekabet Hukuku ve Avrupa Birliği Rekabet Hukukunda Birleşme ve Devralmaların Denetlenmesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2002.

Güzel, Ali: **İşverenin Değişmesi-İşyerinin Devri Ve Hizmet Akitlerine Etkisi**, İstanbul, Kazancı Yayınları, 1997.

- Helvacı, Mehmet: **Anonim Ortaklıkların Bölünmesi (Yeniden Yapılandırma Modeli Olarak Bölünme)**, İstanbul, Beta Basım, 2004.
- Helvacı, Mehmet: **Sermaye Şirketlerinin Genel Kurul Toplantıları ve Ticaret Bakanlığı Komiserleri Hakkında Yönetmelik Gereği Ticaret Ortaklıklarının Özellikle Anonim Ortaklıkların Genel Kurullarının Yapılması (İlgili Mevzuatla Birlikte)**, İstanbul, Beta Basım, 1997.
- Helvacı, Mehmet: Kayıtlı Sermaye Sisteminde Sermaye Artırımı Usulü ve Bu Sisteme Tabi Anonim Ortaklıklarda Hisse Senetlerinin Çıkarılma Zamanı, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C.XVIII, S.1-2, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 1995.
- Helvacı, Mehmet: **Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, 2.bsk., İstanbul, Yetkin Yayınları, 2001.
- Hirş, Ernest: **Ticaret Hukuku Dersleri**, 3.bs., İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1948.
- İme, Mustafa: **Şirketlerde Birleşme Ve Devir İşlemleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, t.y.
- İmregün, Oğuz: **Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1995.

- İmregün, Oğuz: **Anonim Ortaklıklar**, 4.bs., Ankara, Yasa Yayıncılık, 1989.
- Karahan, Sami: **Anonim Ortaklıklarda İmtiyazlı Paylar ve İmtiyazların Korunması**, Kazancı Kitap, İstanbul, 1991.
- Karayalçın, Yaşar: **Ticaret Hukuku I. Giriş - Ticari İşletme**, Ankara, y.y., 1968.
- Karayalçın, Yaşar: **Ticaret Hukuku II-Şirketler Hukuku**, Ankara, y.y., 1973.
- Karayalçın, Yaşar: **Bilanço Hukuku**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 1979.
- Kavak, Ahmet: **Sermaye Şirketlerinin Tasfiye, Birleşme, Devir Ve Bölünme İşlemleri**, Ankara, Maliye ve Hukuk Yayınları, 2005.
- Kaya, Arslan: “Sermaye Şirketlerinin Bölünmesi ve Hisse Değişimleri Konularında 4684 Sayılı Kanunla Getirilen Düzenleme ile Oluşan Hukuki Durumun Değerlendirilmesi”, **Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar**, No:38, S.10, Ekim 2001.
- Kaya, Arslan: **Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 2001.

- Kendigelen, Abuzer: “Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nın İçticaret 1995/1 Sayılı “Anonim ve Limited Şirketlerin Kuruluş ve Anasözleşme Değişikliği İŞlemlerine İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ”inin Hukuki Açıdan Değerlendirilmesi”, **Makalelerim, Cilt I, 1986-2001**, 2. bs., İstanbul, Arıkan Basım, 2006.
- Kendigelen, Abuzer: **Anonim Ortaklıklar Payı Üzerinde İntifa Hakkı**, İstanbul, Beta Basım, 1994.
- Kılıçoğlu, Ali: **English-Turkish Modern Business World Dictionary**, İstanbul, Cem Yayınevi, 2001.
- Kıngır, Said: **“Bir Hizmet İŞletmesi Olarak Beş Yıldızlı Otel İŞletmelerindeki Yönetmel Sorunlar”**, (Çevrimiçi)http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler, 30 Haziran 2007.
- Koç, İ. Özlem: **Şirketlerin Halka Açılması Ve Bir Uygulama**, Ankara, Sermaye Piyasası Kurulu, 1998.
- Koçel, Tamer: **İŞletme Yöneticiliği**, 6.bs., İstanbul, Beta Basım, 1998.
- Kurnaz, Hikmet: “Sermaye Şirketlerinde Birleşmenin İktisadi Ve Hukuki Sonuçları İle Yükümlölükleri”, **Yaklaşım Dergisi**, S.39, Ekim 2006, s.y.
- Kutlan, Serhat: **Birleşme ve Devir Almalarda Due Diligence**, Ankara, Yaklaşım Yayınları, 2004.

- Maç, Mehmet/Büyükkaya, Cüneyt: “Şirket Mallarının, Vergisiz Olarak Paylaşılması Veya Satılması İmkânı (Kısmi Bölünme) Ve Bu Konuda Kaçmakta Olan Fırsat”, **Yaklaşım Dergisi**, S.152, Ağustos 2005, s.y.
- Mimaroğlu, Sait Kemal: **Ticaret Hukuku, Birinci Cilt, İşletme Hukuku**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 1978.
- Moroğlu, Erdoğan: **Anonim Ortaklıklarda Esas Sermaye Artırımı**, 2. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2003.
- Moroğlu, Erdoğan: **Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, İstanbul, Beta Basım, 2004.
- Odman, N. Ayşe: **Ticaret Ortaklıklarının Bölünerek Ve/Veya Birleşerek Yeniden Yapılandırılması, 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1997.
- Oğuzman, M.Kemal/Öz, M. Turgut: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 3.bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 2000.
- Oğuzman, M. Kemal/Barlas, Nami: **Medeni Hukuk**, 8.bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 2000.
- Oğuzman, M. Kemal/Seliçi, Özer: **Eşya Hukuku**, 9.bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 2002.

- Öçal, Akar: “Ticaret Şirketlerinin Birleşmesine Alacaklıların İtirazı. Sorunu”, **Esader**, C.X, S.2, 1974.
- Özbalcı, Yılmaz: “4684 Sayılı Kanun’da Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Birleşme, Bölünme ve Hisse Değişimi ”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S.241, Eylül 2001, s.11-18.
- Özbalcı, Yılmaz: **Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK) Yorum ve Açıklamaları**, Ankara, Oluş Yayıncılık, 2005.
- Özbalcı, Yılmaz: **Son Yasal Değişiklikleri İle Katma Değer Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları**, Ankara, Oluş Yayıncılık, 2005.
- Özbalcı, Yılmaz: **Damga Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları**, Ankara, Oluş Yayıncılık, 1999.
- Özbalcı, Yılmaz: **Amme Alacaklarının Tahsil Uusulü Hakkında Kanun Yorum Ve Açıklamaları**, Ankara, Oluş Yayıncılık, 2002.
- Özbalcı, Yılmaz: “4684 Sayılı Kanun’da Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Birleşme, Bölünme ve Hisse Değişimi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S.241, Eylül 2001, s.11-19.
- Özbalcı, Yılmaz: **Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları (5520 sayılı Kanun)**, Ankara, Oluş Yayıncılık, 2007.

- Özbalkan, Nuri: **Alfa İktisat Hukuk Muhasebe Finansman Bankacılık Terimleri Sözlüğü**, İstanbul, Alfa Basım, 1999.
- Özcan, Erol: **Şirketlerin Birleşmesinde Değerleme**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1998.
- Özen, Necat: “Anonim ve Limited Şirketlerin Kısmi Bölünme İşlemlerinin Usul Ve Esasları”, **Vergi Sorunları Dergisi**, S.182, Kasım 2003, s.36-40.
- Özpehriz, Niyazi: “Türk Vergi Sisteminde Bölünme ve Hisse Değişimi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S. 274, Mayıs 2004, s.y.
- Pamphilis, Donald De: **Mergers, Acquisitions, And Other Restructuring Activities**, USA Academic Pres., 2001.
- Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal/Çamoğlu, Ersin: **Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku**, 8.bs., İstanbul, Beta Basım, 2000.
- Porter, Michael: “From Competitive Advantage to Corporate Strategy”, **Harvard Business Review**, May- June 1987.
- PricewaterhouseCoopers: **Şirket Birleşmeleri ve Devralmaları**, İstanbul, Infomag Yayıncılık, 2006.

- Redhouse English-Turkish Dictionary: İstanbul, Sev Matbaacılık ve Yayıncılık A.Ş., 1997.
- Reed, Stanley Foster/
Lajoux, Alexandra Reed: **The Art of M&A. A Merger Acquisition Buyout Guide.** Third Edition. New York-USA, Mc Graw Hill Bank Company, 1999.
- Reisoğlu, Safa: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 12. bsk., İstanbul, Beta Basım, 1998.
- Saban, Nihal: **Vergi Hukuku**, İstanbul, Der Yayınevi, 2005.
- Sarıkamış, Cevat: **Şirket Birleşmeleri Satın Almalar ve Yeniden Yapılanma**, İstanbul, Avcıol Basım Yayın, 2003.
- Sarıkaya, Ahmet Selim: “Şirketlerin Bölünmesi”, **Yaklaşım Dergisi**, S.156, Aralık 2005, s.y.
- Sarıkaya, Ahmet Selim: “Yeni Türk Ticaret Kanunu Taslağı’na Göre Bölünme İle İlgili Maddeler Ve Gerekçeleri”, **Yaklaşım Dergisi**, S.158, Şubat 2006, s.y.
- Satoğlu, Yusuf Cemil: **Şirketlerde Birleşme ve Devir İşlemleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, t.y.
- Saymen, H.Ferit/Köprülü,
Bülent: **Medeni Hukuk Dersleri, Borçlar Hukuku**, C.II, İstanbul, 1965.
- Seviğ, Veysi: “Vergi Hukuku Açısından Kurumlarda Bölünme”, **Dünya Gazetesi**, 03.10.2005, s.y.

- Seviğ, Veysi: “Kısmi Bölünme Sorunu”, **Dünya Gazetesi**, 21.09.2006, s.y.
- Seviğ, Veysi: “Şirket Birleşmelerinde Vergi Sorunlarının Çözümü” konulu konferans konuşmasından, **Türkiye’de Şirket Birleşmelerinin Hukuki ve Mali Yönleri Konferansı**, İstanbul, Hilton Hotel, 15.06.2000.
- Seviğ, Veysi: “Yönetim Kurulu Üyelerinin TTK Açısından Sorumluluğu”, **Yaklaşım Dergisi**, S.128, Haziran 2004, s.y.
- Seymen, Oya Aytemiz: **İşletmelerde Yeniden Yapılanma**, İstanbul, Beta Basım, 2000.
- Sezgi, Önder: “Bölünme, Birleşme ve Hisse Devri İşlemlerinde Yapılan Son Düzenlemeler”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S.243, Kasım 2001, s.85-95.
- Sezgi, Önder: “Şirket Yeniden Yapılanmaları İle İlgili Düzenlemelerin Tartışmalı Olabilecek Bazı Yönleri”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S.245, Ocak 2005, s.y.
- Sezgin, M. Cüneyt: **Global Entegrasyon Sürecindeki Türk Bankacılık Sektöründe Banka Birleşmelerine Olan İhtiyaç Ve Olası Banka Birleşmelerinin Çerçevesi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2000.

- Siegel, Stanley: **When Corporations Divide: A Statutory And Financial Analysis, Harward Law Review, Volume 79, y.y., t.y.**
- Sönmezsoy, Volkan: **Bir Büyüme Modeli Olarak Sermaye Şirketlerinde Birleşme-Devir İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1997.**
- Sumer, Ayşe: **Türk Sermaye Piyasası Hukuku ve Seçilmiş Mevzuat, İstanbul, Alfa Basım, 1999.**
- Sumer, Haluk/Pernsteiner, Helmut: **Şirket Birleşmeleri, İstanbul, Alfa Basım, 2004.**
- Şahin, H. Kürşad: **“Birleşme, Devir, Bölünme ve Hisse Değişimi”, Vergi Sorunları Dergisi, S. 158, Kasım 2001, 9-19.**
- Şahözkan, Burak Cem: **Banka Birleşmeleri, Ankara, Türkiye Bankalar Birliği, No:233, Temmuz 2003.**
- Şeker, Sakıp: **“Kısmi Bölünmede Doğrular Ve Yanlışlar-I”, Yaklaşım Dergisi, S.169, Ocak 2007, s.y.**
- Şeker, Sakıp: **“Kısmi Bölünmede Doğrular Ve Yanlışlar-II”, Yaklaşım Dergisi, S.170, Şubat 2007, s.y.**
- Şenyüz, Doğan: **Türk Vergi Sistemi, 6. bs., Bursa, Ezgi Kitabevi Yayınları, 2000.**

- Taboğlu, Esin/Çalışkan,
Sezer: “Sermaye Şirketlerinde Yeniden Yapılanmada
Son Adım: Bölünme”, **Prof. Dr. Özer Seliçi’ye
Armağan**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006.
- Tandoğan, Haluk: **Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri**, C.I, 2.bs.,
Ankara, 1974.
- Tanör, Reha: **Türk Sermaye Piyasası–1. Cilt Taraflar**,
İstanbul, Beta Basım, 1999.
- Tanrıkulu, Salih: “Avrupa Birliği’nde Şirket Birleşme, Bölünme Ve
Aktif Devirlerinde Ortak Vergilendirme Rejimi”,
Vergi Sorunları Dergisi, S.161, Şubat 2002, 73-
81.
- Tarakçı, Hızır: **Vergi ve Sermaye Piyasası Mevzuatı İle Türk
Ticaret Kanunları Açıklarından Kurumlarda
Sona Erme**, İstanbul, Polaris Yayınları, 2003.
- Taş, Bülent: “Şirket Yeniden Yapılandırılmalarıyla İlgili Olarak
Yapılan Yeni Vergi Düzenlemeleri”, **Vergi
Dünyası Dergisi**, s.54-68.
- Taşdelen, Servet: **Bankacılık Kanunu Şerhi**, Ankara, Turhan
Kitabevi, 2006.
- Taşdemir, Sedat: **Sermaye Piyasası Kanuna Tabi Olan
Şirketlerde Kurumlar Vergisi Kanununa Göre
Kısmi Bölünme İşlemleri Ve Enflasyon
Düzeltilmesi**, (Çevrimiçi) [http://www.
vergidegundem.com](http://www.vergidegundem.com), 15 Mayıs 2007.

- T.C. Adalet Bakanlığı: **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı**, Ankara, 2005.
- Tekil, Fahiman: **Anonim Şirketler Hukuku**, İstanbul, Alkım Yayınları, 1998.
- Tekin, Cem: “5520 Sayılı K.V.K Uyarınca Kısmi Bölünme Müessesesi”, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, S.37, Ocak 2007, s.y.
- Tekinalp, Ünal: “Ticaret Hukuku Yönünden Şirketlerin Bölünmesi, Hisse Değişimi ve 4684 Sayılı Kanun’un İşlerliği”, **Mükellefin Dergisi**, S.106, Ekim 2001, s.31-42.
- Tekinalp, Ünal: “Bölünmenin Bugünkü Maddi Hukuk Cephesi”, **Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2004, s.547-558.
- Tekinalp, Gülören/Tekinalp, Ünal: **Avrupa Birliği Hukuku**, İstanbul, Beta Basım, 2000.
- Tekkoyun, Mehmet: “Limited Şirketlerde Amme Borçlarından Dolayı Ortakların Sorumlulukları”, **Vergi Dünyası Dergisi**, S.261, Mayıs 2003, s.y.
- Teoman, Ömer: “Bir Ticaret Ortaklığının Faaliyetlerini Bölünme Ve Ayrılma Sureti İle Başka Ortaklıklara Devretmesi”, **Yaşayan Ticaret Hukuku, C.I., Hukuki Mütalaalar**, Kitap9: 1998-1999, İstanbul, Beta Basım, 2000.

- Teoman, Ömer: “Bir Ticaret Ortaklığının Faaliyetinin Ve Malvarlığının Bir Bölümünü Başka Bir Ortaklığa Devretmesi”, **Yaşayan Ticaret Hukuku, Cilt I:Hukuki Mütalaalar**, Kitap 8: 1997, 2.bs., İstanbul, Beta Basım, 1999.
- Teoman, Ömer: **Anonim Ortaklıkta İntifa Senetleri**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Kitabevi, 1978.
- Teziç, Erdoğan: **Anayasa Hukuku**, İstanbul, Beta Basım, 2006.
- Topçuoğlu, Metin: **Rekabeti Kısıtlayan Teşebbüsler Arası İşbirliği Davranışları ve Hukuki Sonuçları**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, (Çevrimiçi) <http://www.rekabet.gov.tr/tez>, 30 Mart 2007.
- Tuğlu, Ali: “Şirketlerde Sermayenin Azalması Halleri”, **Vergi Dünyası Dergisi**, , S.293, Ocak 2006, s.y.
- Tuncer, Selahattin: “Yeni 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu”, **Yaklaşım Dergisi**, S.164, Ağustos 2006, s.y.
- Tunçomağ, Kemal: **Borçlar Hukukunun Genel Esasları**, İstanbul, Özel İktisadi ve Ticari İlimler Yüksek Okulu Yayınları, 1971.
- Tunçomağ, Kenan/Centel, Tankut: **İş Hukukunun Genel Esasları**, İstanbul, Beta Basım, 2005.
- Türk, Ahmet: “**Bilanço Açığını Gidermek Amacıyla Yapılan Esas Sermaye İndirimi**”, *Batider*, C XIX, S.4, 1998.

- Türk, Hikmet Sami: **Ticaret Ortaklıklarının Birleşmesi**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 1986.
- Türk, Hikmet Sami: **Ticaret Ortaklıklarının Birleşmesinde Nevilerin Aynı Olması Koşulu**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 1986.
- Türk, Hikmet Sami: **“Şirketlerin Bölünmesi (Ayrılması)”**, Türkiye Odalar Ve Borsalar Birliği (TOBB) Tarafından Kurulan Sermaye Piyasası Komisyonu’na Sunulan Bir İnceleme, y.y., t.y.
- Türk, Hikmet Sami: **“Kitlerin Bölünmesi”**, Ankara, **XIII. Ticaret ve Yargıtay Kararları Sempozyumu**, 1996.
- TÜSİAD: **“Kurumların Yeniden Yapılandırılmasında Vergisiz Alternatifler: Birleşme, Bölünme ve Hisse Takasları Paneli”**, Ceylan Intercontinental Hotel, 24.10.2002.
- TÜSİAD: Birleşme ve Devralmalar, **TÜSİAD Görüşleri Dizisi**, İstanbul, Aralık, 1999, No:2.
- Uçar, Salter: **Hukukumuzda Yönetim Kurulu ve Denetçiler ile Sorumluluk Halleri**, İstanbul, Alfa Basım, 1994.
- Uğur, Arif: **“Rekabet Hukuku Açısından İşletme Birleşmeleri-I”**, **Vergi Sorunları Dergisi**, S.147, 2000, s.124-135.

- Ulu, Hakan: **Birleşme Ve Devralmalarda Ortaya Çıkan Rekabet Sorunları Ve Koşullu İzin**, s.66, (Çevrimiçi) <http://www.rekabet.gov.tr/tez>, 23 Haziran 2007.
- Ulusoy, Metin: **Son Değişiklikler Çerçevesinde Birleşme, Devir, Bölünme, Hisse Değişimi ve İştirak Yoluyla Şirketlerin Yeniden Yapılandırılması**, Ankara, Yaklaşım Yayınları, 2004.
- Uslu, Aypar Topkara: **Uluslararası Pazarlamada Uluslararası Stratejik Birleşmelerin Rolü Ve Önemi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1992.
- Uslu, Ozan: “Ticaret Şirketlerinde Birleşme-Devir-Bölünme-Neve Değiştirme Esasları Ve Vergisel Boyutu”, **Yaklaşım Dergisi**, S.16, Kasım 2004, s.y.
- Uslu, Ozan: “Limited ve Anonim Şirket Ortaklarıyla, Kanuni Temsilcilerin Şirketlerin Kamu ve Özel Borçlarından Doğan Sorumlulukları”, **Yaklaşım Dergisi**, S.28, Kasım 2005, s.y.
- Uyar, Adnan: “Anonim ve Limited Şirketlerin Kısmi Bölünme İşlemlerinin Usul Ve Esasları”, **Yaklaşım Dergisi**, S.37, Ağustos 2006, s.38-40.
- Ülgen, Hüseyin: **Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Ortaklığın Kurulduktan Sonra Malvarlığı Değerlerini Devir Alması (Alman Hukuku İle Karşılaştırmalı Olarak)**, İstanbul, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 1969.

- Ülgen, Hüseyin/ Teoman,
Ömer/Kendigelen, Abuzer/
Kaya, Arslan/ Helvacı,
Mehmet/Nomer, N. Füsün:
Ticari İşletme Hukuku, İstanbul, Vedat
Kitapçılık, 2006.
- Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet:
Türk Medeni Hukuku Umumi Esasları, 7. bsk.,
İstanbul, 1968.
- Weston,J.Fred/Chung
Kwang S./Hoag, Susan E.:
**Mergers, Restructuring, And Corporate
Control**, USA, Prentice Hall, 1990.
- Yanlı, Veliye:
“Limited Şirketlerin Amme Borçlarından Dolayı
Ortakların Sorumluluğu”, **Prof. Dr. Erdoğan
Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı**, 2.bs.,
İstanbul, Beta Basım, 2001.
- Yasaman, Hamdi:
Anonim Ortaklıkların Birleşmesi, Banka ve
Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, No:
205, Ankara, Olgaç Matbaası, 1987.
- Yasaman, Hamdi:
“Şirketlerin Birleşme ve Bölünmeleri”, **Bilgi
Toplumunda Ünal Tekinalp’e Armağan**, C.I,
İstanbul, Beta Basım, 2003.
- Yavaşoğlu, Mustafa:
**Sermaye Piyasası Mevzuatında Bağımsız
Denetim**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2001.
- Yıldırım, Ali Haydar/
Kolotoğlu, Olcay:
**Anonim ve Limited Şirketlerin Kuruluşu-
Tasfiyesi Birleşmesi Devri Nevi Değişikliği
Bölünme ve Hisse Değişimi**, 2.bs., Ankara,
Yaklaşım Yayınları, 2003.

- Yıldız, Elmas: **“Kavramsal Düzeyde Etkinlik, Etkililik Ve Verimlilik Olgularına Bir Bakış”**, (Çevrimiçi) <http://www.geocities.com>, 24 Mart 2007.
- Yıldız, Habib: **Küreselleşmenin Vergileme Üzerine Etkileri ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005.
- Yıldız, Seyfi/Ünsal, Hilmi: **“Türkiye ve Avrupa Birliğinde Şirket Bölünmeleri Ve Vergilendirme Karşısındaki Durumu”**, **Mali Çözüm Dergisi**, S.72, s.210-219.
- Yılmaz, Asuman: **“Alman Anonim Ortaklıklar Hukuku'nda Hissedarın Oy Hakkı: Oy Hakkının Teorik Esasları”**, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi**, t.y., s.555-84.
- Yılmaz, Ejder: **Hukuk Sözlüğü**, Genişletilmiş 4.bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 1992.